

**UNIVERSITATEA DE STUDII POLITICE, ECONOMICE
EUROPENE „C. STERE”
FACULTATEA DE DREPT
ȘCOALA DOCTORALĂ ÎN DREPT, ȘTIINȚE POLITICE ȘI
ADMINISTRATIVE A CONSORTIULUI INSTITUȚIILOR DE
ÎNVĂȚĂMÂNT, ASEM - USPEE „C. STERE”**

Cu titlu de manuscris

CZU 343.33 (043.3)

MACOVEI VERA

**ANALIZA JURIDICO-PENALĂ A INFRAȚIUNII DE ACTIVITATE
A MERCENARILOR, PREVĂZUTĂ LA ART. 141 CP RM**

SPECIALITATEA 554.01 - DREPT PENAL ȘI EXECUȚIONAL PENAL

Teză de doctor în drept

Autor: _____ **Macovei Vera**

Conducător de doctorat: _____ **Greco Raisa, dr.hab, conf. univ.**

Comisia de îndrumare: _____ **Gheorghică Mihail, dr. hab., prof. univ.**

_____ **Popovici Tudor, dr. hab., prof. univ**

_____ **Iustin Viorel, dr. conf. univ.**

Chișinău 2020

© MACOVEI VERA, 2020

CUPRINS

ADNOTARE.....	4
LISTA ABREVIERILOR.....	7
INTRODUCERE.....	8
CAPITOLUL 1. STUDIUL INFRAȚIUNII DE ACTIVITATE A MERCENARILOR ÎN DOCTRINA DREPTULUI PENAL.....	27
1.1. Știința penală națională despre infracțiunea de activitate a mercenarilor prevăzută la art.141 CP RM.....	27
1.2. Analiza materialelor științifice referitoare la activitate a mercenarilor publicate în alte state.....	39
CAPITOLUL 2. ANALIZA JURIDICO-PENALĂ A VARIANTEI TIP A INFRAȚIUNII PREVĂZUTE LA ALIN.(1) ART. 141 CP RM. ACTIVITATEA MERCENARILOR.....	63
2.1. Obiectul infracțiunii prevăzute la alin.(1) art. 141 CP RM.....	63
2.2 Latura obiectivă a infracțiunii prevăzute la alin. (1) art.141 CP RM.....	79
2.3 Subiectul infracțiunii prevăzute la alin. (1) art. 141 CP RM.....	95
2.4 Latura subiectivă a infracțiunii prevăzute la alin.(1) art. 141 CP RM.....	103
CAPITOLUL 3. ANALIZA JURIDICO-PENALĂ A VARIANTEI TIP A INFRAȚIUNII PREVĂZUTE LA ALIN.(2) ART. 141 CP RM. ACTIVITATEA MERCENARILOR.....	114
3.1. Obiectul infracțiunii prevăzute la alin.(2) art.141 CP RM.....	114
3.2. Latura obiectivă a infracțiunii prevăzute la alin.(2) art.141 CP RM.....	122
3.3. Latura subiectivă a infracțiunii prevăzute la alin.(2) art.141 CP RM.....	149
3.4. Subiectul infracțiunii prevăzute la alin.(2) art.141 CP RM.....	155
CAPITOLUL 4. ANALIZA INCRIMINĂRII INFRAȚIUNII DE ACTIVITATE A MERCENARILOR - ASPECT COMPARATIV.....	166
4.1. Reglementarea juridico-penală a infracțiunii de activitate amercenarilor în statele europene și SUA	166
4.2. Cadrul legal de incriminare a infracțiunii de activitate a mercenarilor în statele CSI...187	
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI.....	201
BIBLIOGRAFIE.....	207
DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII.....	223
CV-UL AUTORULUI.....	224

Adnotare

Vera Macovei “Analiza juridico-penală a infracțiunii de activitatea mercenarilor prevăzută la art. 141 CP RM”. Teză de doctor în drept. Școala Doctorală în Drept, Științe Politice și Administrative, USPEE “C. Stere”-ASEM, Chișinău 2020

Structura lucrării: Introducere; 4 capitole, concluzii generale și recomandări; bibliografia din 373 titluri; declarația privind asumarea răspunderii; CV-ul autorului.

Domeniul de studiu: Drept penal Partea Specială

Scopul și obiectivele lucrării: Scopul investigației constă în analiza complexă a elementelor constitutive ale infracțiunii prevăzute la art.141 CP RM Activitatea mercenarilor și evaluarea teoretico-practică a conținutului constitutiv al infracțiunilor analizate; în reliefaarea situațiilor apărute în practica judiciară în procesul încadrării juridice a faptei infracționale cercetate cu argumentarea unor propuneri de soluționare a acestora și formularea concluziilor și recomandărilor orientate spre aprofundarea conceptualizării teoretico-practice și perfecționarea în continuare a cadrului incriminator în materie de activitatea mercenarilor.

Pentru atingerea scopului propus au fost trasate următoarele obiective: cercetarea conceptelor și tezelor doctrinare existente în literatura de specialitate din țară și de peste hotare referitoare la tema investigației; analiza teoretico-normativă a celor două variante-tip a componentelor de infracțiune prevăzute la art. 141 CP RM Activitatea mercenarilor; aprecierea plenitudinii reglementărilor normative și identificarea imperfecțiunilor existente în normele de incriminare stipulate la art.141 CP RM; analiza cadrului legal de incriminare a infracțiunii de activitatea mercenarilor în legislația altor state; formularea concluziilor și recomandărilor cu titlu *de lege ferenda* destinate optimizării cadrului incriminator în materia cercetată.

Noutatea și originalitatea științifică: Dimensiunea novatorie a tezei este marcată de faptul că aceasta este o primă încercare a unei analize ample și complexe a problemelor teoretico-practice a răspunderii penale pentru infracțiunile prevăzute la art.141 CP RM, în care și-au găsit, în special, expresia: analiza trăsăturilor specifice „mercenarului” ca subiect al infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.141 CP RM; relevarea exactă a scopului activității de mercenariat; argumentarea oportunității completării reglementărilor de la alin.(2) art.141 CP RM cu o încă modalitate normativă de săvârșire a faptei infracționale – „racolarea”; motivarea oportunității completării cadrului normativ de incriminare a infracțiunii analizate cu noi circumstanțe agravante.

Importanța teoretică și valoarea aplicativă a lucrării rezidă în faptul că, aceasta constituie un suport științific pentru aprofundarea în continuare a cercetărilor teoretico-practice în domeniul vizat al dreptului penal, formulează propuneri orientate spre perfecționarea cadrului legislativ de incriminare și depășirea situațiilor practice controversate de aplicare a art.141 CP RM.

Annotation

Vera Macovei “Legal-criminal analysis of the crime of mercenary activity provided in art. 141 CP RM ”. Doctoral thesis in law. Doctoral School in Law, Political and Administrative Sciences, USPEE “C. Stere ”-ASEM, Chisinau 2020

The structure of the work: The doctoral thesis elaborated includes: Introduction; 4 chapters, general conclusions and recommendations; bibliography of 373 titles; the statement regarding the assumption of responsibility; Author's CV.

Field of study: Criminal law Special part

Purpose and objectives of the work: The purpose of the investigation consists in the complex analysis of the constitutive elements of the crime provided in art.141 CP RM The activity of mercenaries and the theoretical-practical evaluation of the constitutive content of the analyzed crimes; in highlighting the situations that appeared in the judicial practice in the process of legal classification of the investigated criminal act with the argumentation of proposals for their solution and the formulation of conclusions and recommendations aimed at deepening the theoretical-practical conceptualization and further improving the incriminating framework for mercenaries.

In order to achieve the proposed goal, the following objectives were set: researching the existing doctrinal concepts and theses in the literature in the country and abroad related to the topic of investigation; the theoretical-normative analysis of the two standard variants of the crime components provided in art. 141 CP RM Activity of mercenaries; appreciation of the fullness of the normative regulations and identification of the existing imperfections in the incrimination norms stipulated at art.141 CP RM; analysis of the legal framework for criminalizing the activity of mercenaries in the legislation of other states; formulating conclusions and recommendations as a *ferenda* law aimed at optimizing the incriminating framework in the researched matter.

Scientific novelty and originality: The innovative dimension of the thesis is marked by the fact that this is a first attempt at a comprehensive and complex analysis of the theoretical and practical problems of criminal liability for crimes under art.141 CP RM, in which they found, in particular, the expression: analysis of the specific features of the “mercenary” as the subject of the crime provided in paragraph (1) art.141 CP RM; accurate detection of the purpose of the mercenary activity; arguing the opportunity to complete the regulations from paragraph (2) art.141 of the Criminal Code of the Republic of Moldova with another normative way of committing the criminal act - “recruitment”; motivating the opportunity to complete the normative framework for criminalizing the analyzed crime with new aggravating circumstances.

The theoretical importance and appliance value of the work lies in the fact that it is a scientific support for further deepening theoretical and practical research in the field of criminal law, formulates proposals aimed at improving the legislative framework of criminalization and overcoming controversial practical situations of application of art.141 CP RM.

Аннотации

Вера Маковой «Правовой и уголовный анализ преступления корыстной деятельности, предусмотренный ст. 141 СР РМ ». Докторская диссертация по праву. Докторская школа права, политических и административных наук, USPEE «С. Stere »- ASEM, Кишинев 2020

Структура статьи: Докторская диссертация включает: Введение; 4 главы, общие выводы и рекомендации; библиография из 371 названия; заявление о принятии на себя ответственности; Резюме автора.

Направление подготовки: Уголовное право. Специальная часть.

Цель и задачи статьи: Цель исследования заключается в комплексном анализе составных элементов преступления, предусмотренного ст. 141 УПК РМ «Деятельность наемников» и теоретико-практической оценке конститутивного содержания анализируемых преступлений; в освещении ситуаций, возникших в судебной практике в процессе юридической классификации расследуемого преступного деяния, с аргументацией предложений по их разрешению и формулированием выводов и рекомендаций, направленных на углубление теоретико-практической концептуализации и дальнейшее совершенствование инкриминирующей основы для наемников.

Для достижения поставленной цели были поставлены следующие задачи: исследование доктринальных концепций и тезисов, существующих в специализированной литературе в стране и за рубежом по теме исследования; теоретико-нормативный анализ двух типовых вариантов составов преступления, предусмотренных ст. 141 КП РМ Деятельность наемников; оценка полноты нормативных положений и выявление имеющихся недостатков в нормах обвинения, предусмотренных статьей 141 УПК РМ; анализ правовой базы криминализации деятельности наемников в законодательстве других государств; формулировка выводов и рекомендаций в виде закона о ферендах, призванного оптимизировать инкриминирующую структуру в исследуемом вопросе.

Научная новизна и оригинальность: Инновационная направленность диссертации отмечена тем, что это первая попытка всестороннего и комплексного анализа теоретикопрактических проблем уголовной ответственности за преступления, предусмотренные ст. 141 УПК РМ, в которой установлено: в частности, выражение: анализ особенностей «наемника» как субъекта преступления, предусмотренного частью (1) статьи 141 УПК РМ; точное определение цели наемнической деятельности; обоснование возможности дополнения норм части (2) статьи 141 Уголовного кодекса Республики Молдова другим нормативным способом совершения преступного деяния - «вербовкой»; мотивирование возможности дополнить нормативную базу криминализации анализируемого преступления новымиотягчающими обстоятельствами.

Теоретическая значимость и прикладная ценность статьи состоит в том, что она является научным обоснованием для дальнейшего углубления теоретических и практических исследований в области уголовного права, формулирует предложения, направленные на совершенствование законодательной базы криминализации и преодоление спорных практических ситуаций применения арт.141 КП РМ.

LISTA ABREVIERILOR

ONU – Organizația Națiunilor Unite

CP RM – Codul Penal al Republicii Moldova

CSI - Comunitatea Statelor Independente

SUA - Statele Unite ale Americii

lit. - literă

pct. - punct

art. - articol

alin. - alineat

Introducere

Actualitatea și importanța temei abordate: Infracțiunea de activitate a mercenarilor prevăzută la art. 141 CP RM, face parte din Capitolul I din CP RM denumit; „Infracțiuni contra păcii și securității omenirii, infracțiuni de război”. Motiv pentru incriminarea infracțiunii de activitate a mercenarilor în CP RM a servit aderarea RM la Convenția internațională pentru reprimarea recrutării, utilizării, finanțării și instruirii mercenarilor, adoptată la New York la 04.12.1989¹, prin Legea Nr. 223 din 13.10.2005 pentru aderarea Republicii Moldova la Convenția internațională cu privire la lupta contra recrutării, utilizării, finanțării și instruirii mercenarilor, publicată la 04.11.2005 în Monitorul Oficial Nr. 145 art. 693, în vigoare pentru RM din 28.02.2006 și Protocolul adițional I adoptat la Convențiile de la Geneva din 12.08.1949 privind protecția victimelor conflictelor armate internaționale din 08.06.1977.

În contextul ultimelor evenimente pe plan internațional, în care se atestă implicarea tot mai activă a terților în cadrul unor conflicte armate ce au loc în alte state, se impune cu evidență impactul negativ al activității mercenarilor asupra respectării prevederilor dreptului internațional și a normelor tratatelor internaționale. Or, activitatea mercenarilor *de principiu* este o infracțiune internațională, în cazul în care pentru calificarea acesteia condiția primordială este ca făptuitorul să nu fie cetățean și/sau să nu fie înrolat în armata statelor implicate în conflictul armat.

Constituția Republicii Moldova adoptată la 29 iulie 1994, prevede la art.8 că: „(1) Republica Moldova se obligă să respecte Carta Organizației Națiunilor Unite și tratatele la care este parte, să-și bazeze relațiile cu alte state pe principiile și normele unanim recunoscute ale dreptului internațional.”²

Textul acestui articol, trebuie examinat sub două aspecte: primul – obligația RM de a respecta Carta Organizației Națiunilor Unite precum și tratatele la care este parte, cel de-al doilea – „cooperarea statului nostru cu alte state având la bază principiile și normele dreptului internațional care au fost unanim recunoscute.”³

Capitolul I, art.1 din Carta ONU consfințește scopurile Organizației Națiunilor Unite, cel primar și fundamental fiind pacea și securitatea internațională.⁴

Potrivit pct. 1 art. I din carta ONU, unul din scopurile ONU este: „1. Să mențină pacea și securitatea internațională și, în acest scop: să ia măsuri colective eficace pentru prevenirea și înlăturarea amenințărilor împotriva păcii și pentru reprimarea oricăror acte de agresiune sau altor încălcări ale păcii și să înfăptuiască, prin mijloace pașnice și în conformitate cu principiile justiției

¹ Republica Moldova a aderat prin **Legea Nr. 223 din 13.10.2005 pentru aderarea Republicii Moldova la Convenția internațională cu privire la lupta contra recrutării, utilizării, finanțării și instruirii mercenarilor**, Publicat la: 04.11.2005 în Monitorul Oficial Nr. 145 art. 693. În vigoare pentru RM din 28.02.2006.

² Constituția Republicii Moldova, 29.06.1994. În vigoare din 27.08.1994. Publicat în MO nr. 78 art. nr. 140 29.03.2016.

³ NEGRU B., OSCMOCHESCU N, SMOCHINĂ A și alții. Constituția Republicii Moldova, Comentariu. Editura Arc 2012, pg. 52 ISBN 978-9975-61-700-0 http://www.constcourt.md/public/files/file/informatie_utilita/Comentariu_Constitutie.pdf

⁴ Carta Națiunilor Unite a fost semnată la San Francisco la 26 iunie 1945, la încheierea Conferinței Națiunilor Unite pentru Organizația Internațională și a intrat în vigoare la 24 octombrie 1945.

și dreptului internațional, aplanarea ori rezolvarea diferendelor sau situațiilor cu caracter internațional care ar putea duce la o încălcare a păcii.”⁵

În vederea realizării scopurilor stabilite în Carta ONU, Organizația și membrii săi acționează în baza principiilor stipulate în art. 2 din Carta ONU- „Principiul egalității suverane a tuturor membrilor ei; Îndeplinirea cu bună-credință a obligațiilor conform Cartei; Rezolvarea diferendelor internaționale prin mijloace pașnice, (*sublinierea ne aparține*) în așa fel încât pacea și securitatea internațională, precum și justiția să nu fie puse în pericol; Abținerea, în relațiile internaționale, de a recurge la amenințarea cu forța sau la folosirea ei, fie împotriva integrității teritoriale ori independenței politice ale unui stat, fie în orice alt mod incompatibil cu scopul Națiunilor Unite; Abținerea de a da ajutor vreunui stat împotriva căruia organizația întreprinde o acțiune preventivă sau de constrângere; Asigurarea ca statele care nu sunt membre ale ONU să acționeze în conformitate cu aceste principii, în măsura necesară menținerii păcii și securității internaționale; Neintervenție în problemele care țin esențial de competența internă a statelor”⁶

În consecință, constatăm că activitatea mercenarilor contravine flagrant atât prevederilor internaționale în domeniu, cât și celor de la art.8 din Constituție, fiecare cetățean fiind obligat să respecte normele Legii Supreme.

Deși cadrul normativ de incriminare a activității mercenarilor există în legea noastră penală deja de 18 ani, practica instanțelor judecătorești din Republica Moldova la capitolul pronunțării unor sentințe de condamnare a persoanelor care au săvârșit infracțiunea de activitatea mercenarilor prevăzută la art. 141 CP RM în mare parte, până mai recent, prezenta o noutate.

Spre regret, această practică se extinde tot mai mult, odată cu declanșarea și desfășurarea evenimentelor nefaste în statul vecin, Ucraina, în prezent atestându-se un număr sporit de cazuri de implicare a cetățenilor Republicii Moldova în acțiunile militare din zona conflictului.

Activitatea mercenarilor este o practică nocivă, care în ultima perioadă cunoaște o ascendență îngrijorătoare în întreaga lume. Conflictele militare ce au loc în ultimii ani în diverse regiuni ale lumii (Ucraina, Nagorno-Karabah, Siria, Libia și altele) și în cadrul cărora se proliferază tendința clară de implicare a mercenarilor, provoacă îngrijorare la nivel mondial.

Urmările prejudiciabile pe care le produce activitatea mercenarilor prin toate formele sale de manifestare depășesc cu mult linia de demarcare între dreptul internațional al unui stat și recunoașterea acestuia pe plan internațional. Acest fapt atentează inclusiv la valorile și interesul general al statelor, precum și la buna desfășurare a raporturilor internaționale stabilite între acestea. Or, prin

⁵ Carta ONU. http://www.anr.gov.ro/docs/legislatie/internationala/Carta_Organizatiei_Natiunilor_Unite_ONU_.pdf

⁶ NEGRU B., OSCMOCHESCU N, SMOCHINĂ A și alții. Constituția Republicii Moldova, Comentariu. Art. 3. Editura Arc 2012, pg. 29 ISBN 978-9975-61-700-0 http://www.constcourt.md/public/files/file/informatie_utilita/Comentariu_Constitutie.pdf

activitatea mercenarilor se atentează la normele de cooperare pașnică între state punând astfel în pericol întreaga comunitate internațională.

Izbucnirea tot mai frecventă a războaielor civile și așa ziselor „puncte fierbiți” de lupte între anumite regiuni geopolitice, la nivel mondial în cele din urmă ar putea instala o criză în partea ce ține de respectarea normelor stabilite în Legile războaielor. Faptul dat impune întregii comunități internaționale depunerea unor mari eforturi conjugate în scopul depășirii acestei situații.

Potrivit doctrinarilor Avornic Gh și Grecu R.: „...depășirea unei crize, indiferent de genul acesteia, este o sarcină general-socială complexă. Realizarea unei asemenea sarcini solicită conjugarea tuturor forțelor moral-intelectuale iar uneori și fizice ale membrilor societății...”⁷

De-a lungul istoriei, pe întreg mapamond-ul, se constată o tendință în creștere de utilizare a serviciilor mercenarilor, fără a se acorda o importanță deosebită religiei pe care aceștia o împărtășesc, situației social-economice a statelor din care provin aceștia sau forma de guvernământ a statelor spre care se îndreaptă pentru a activa. Mercenari devin persoane de orice confesiune religioasă și din cele mai diverse state. În convingerea noastră, nu este valabilă ipoteza despre existența unei corelații între recurgerea la serviciile mercenarilor și forma de guvernământ a statelor care fac acest lucru. În toate cazurile, nu este demonstrat faptul că instituirea în state a unor sau altor forme de guvernământ ar duce preponderent la antrenarea mercenarilor în situațiile de conflict armat, în acțiuni militare sau acțiuni violente. Suntem pe deplin de acord cu opinia doctrinarilor autohtoni potrivit căroră „... nu există o formă de guvernământ ideală, bună, perfectă, deopotrivă pentru toate țările și pentru toate timpurile. Totul depinde de tradiții, de cultură, de împrejurările concrete care deosebesc viața unui popor de a celorlalte...”⁸ Relevăm, însă, opinia formulată în una din sursele rusești⁹, potrivit căreia odată cu începutul erei moderne, care s-a manifestat, printre altele, prin formarea statelor-națiuni, a existat o legătură directă între conceptul de suveranitatea statului și definiția războiului. Această legătură și-a găsit forma clasică în definiția lui Karl Clausewitz, potrivit căreia „războiul este o continuare a politicii”. Războiul era un monopol al statului. Doar statul avea dreptul să declare război și să se salveze de forțele armatei regulate. Mai mult, rivalul său nu putea fi decât un alt stat și armata sa.

În lumea modernă mercenarii se transformă tot mai mult într-un element integrant al politicii agresive.¹⁰ De-a lungul istoriei omenirii, formarea, dezvoltarea și utilizarea mercenarilor este indisolubil legată de dezvoltarea generală a societății, a culturii, științei și tehnologiei. Din acest motiv, tipul mercenarului se schimbă, iar el începe să se adapteze realității concrete existente.

⁷ AVORNIC GH., GRECU R. Opera juridică a lui Constantin Stere-tezaur științific nevalorificat. În: Revista Națională de Drept nr. 6, 2015, p 5-10, p. 6

⁸ GRECU R. COPTILEȚ V. Contribuția lui Constantin Stere la modernizarea Instituțiilor Naționale. Antreproiect de Constituție. În: Revista Națională de Drept nr. 6, 2015, p. 19.

⁹ КУДЕЛКО К. Современное наемничество: буква закона. Май 2017 disponibil <https://warspot.ru/7256-sovremennoe-naemnichestvo-bukva-zakona>

¹⁰ КОРОТКИЙ Ф.В. Наемничество и особенности влияния на него криминальной миграции // Экономико-правовые и духовные проблемы современности. Пятигорск, 2006. С. 132-135(0,2 пл.).

Problemele de combatere a mercenarismului sunt asociate unei serii de circumstanțe politice, socio-economice și de ordin juridic, existența cărora complică înțelegerea univocă și aplicarea uniformă a cadrului legal de combatere a fenomenului dat la nivel internațional, precum și elaborarea de noi recomandări teoretico-practice direcționate spre perfecționarea în continuare a reglementărilor legislative a răspunderii penale pentru activitatea de mercenariat.

Faptul dat, însă, nu scutește fiecare stat în parte de necesitatea depunerii unor eforturi conjugate în scopul combaterii mercenariatului și în primul rând, pe cale juridico-penală, fenomenul prezentând o amenințare reală și gravă la adresa orânduirii constituționale și a integrității teritoriale a unui anumit stat. Sub pericol este pusă inclusiv securitatea publică și ordinea publică a statelor de proveniență a mercenarilor, revenind în care, acestea adesea transpun standardele inacceptabile violente de comportament în viața pașnică de zi cu zi a societății. În astfel de circumstanțe, putem afirma cu certitudine că infracțiunea de activitatea mercenarilor prevăzută la art. 141 CP RM urmează a fi analizată inclusiv prin prisma internaționalizării și globalizării fenomenului infracțional.

În context, consemnabilă este opinia invocată de doctrinara R. Grecu, potrivit căreia: "Internaționalizarea și globalizarea fenomenului infracțional (este suficient să amintim despre traficul de ființe umane, circulația ilegală a drogurilor, terorism, migrațiune ilegală, activitatea mercenarilor) solicită imperios reconsiderarea politicii penale a statelor naționale la etapa actuală. Spre regret și statele care au înregistrat succese remarcabile în cauză prevenirii și combaterii criminalității, nu pot afirma astăzi sus și tare că au învins în lupta contra criminalității."¹¹

Internaționalizarea infracționalității impune tot mai mult o reevaluare a strategiei, a metodelor și a mijloacelor de luptă împotriva acesteia atât la nivelul statelor naționale cât și la cel global. Atenția savanților penaliști se concentrează în ultimii ani asupra politicii penale a statelor inclusiv asupra politicii de drept penal ca parte indispensabilă a acesteia.¹²

Analizând infracțiunea de activitatea mercenarilor, în mare parte de cele mai multe ori constatăm o interdependență a fenomenului mercenariatului cu politica statelor implicate în conflictul armat, acțiuni militare sau alte acțiuni violente. „Tratând despre corelația existentă între politică și drept, savanții menționează influența reciprocă și adesea contradictorie a acestor două fenomene sociale. Se remarcă faptul că politica însoțește dreptul pe tot parcursul evoluției lui, posibil, precedându-l. În ceea ce privește dreptul penal nemijlocit, politica este unul din

---

¹¹ GRECU R. Protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului - vector al politicii penale în era globalizării. În: Statul și dreptul între tradiție și modernitate. Materialele conferinței naționale cu participare internațională. P. 30-37 ISBN 978-9975-108-77-5. P. 31

¹² Ibidem

factorii cei mai importanți de programare a acestuia, ea fiind interesată de mecanismul integru de reglementare și apărare al dreptului penal.”¹³

Pe de altă parte, “problema sancționării penale pentru încălcările în masă a drepturilor omului și în special pentru infracțiunile de război și contra omenirii este inacceptabilă în limitele dreptului național. De aceea, toate aceste infracțiuni indiferent în ce țară au fost săvârșite trebuie să fie supuse judecății doar de către o instituție de justiție internațională.”¹⁴

Este important de menționat că regulile dreptului internațional evidențiază criteriile clare pentru mercenarism. Principala caracteristică a mercenarismului este criteriul material. Forma de remunerare nu este specificată în normele de drept, dar remunerația este cu mult mai mare în raport cu cea a combatanților de același grad care sunt membri ai forțelor armate ale aceluși stat. A doua trăsătură distinctivă a unui mercenar este recrutarea sa specială pentru a participa la un conflict armat specific.¹⁵

În cazul participării persoanei la un conflict armat, pericolul social constă în faptul că, persoana are acces la armele de foc, ceea ce facilitează cultivarea abilităților de utilizare a acestora, iar de aici și până la dorința de a utiliza aceste arme în viața reală, fie în activitatea mercenarilor sau la acțiuni teroriste este doar un pas.

Potrivit profesorului M. Gheorghiuță: “Până în prezent Republica Moldova nu a fost afectată de terorism, însă aceasta nu trebuie să inspire încrederea în invincibilitatea societății sau a statului față de acest fenomen extrem de negativ.”¹⁶

Din păcate, aceste afirmații pot fi atribuite și fenomenului de activitatea mercenarilor. Or, evenimentele din ultima perioadă în coroborare cu practica judiciară demonstrează faptul că, tot mai mulți cetățeni ai Republicii Moldova sunt interesați de a participa la conflictul militar din estul Ucrainei. Acest fenomen reprezintă cu certitudine o amenințare gravă la adresa securității Republicii Moldova.

Referindu-se la asigurarea securității statului, profesorul V. Cușnir consideră că această noțiune: “...este susceptibilă de interpretare în sens larg incluzând sistemul și principiile de organizare și de funcționare a întregului sistem al securității naționale și organelor securității statului; obiectivele sistemului de securitate națională și căile de asigurare a securității naționale; securitatea statului prezumă securitatea societății și a cetățenilor Republicii Moldova, atât pe teritoriul Republicii Moldova, cât și peste hotarele ei; amenințările, riscurile și vulnerabilitățile

¹³ GRECU R. Evoluția istorică a noțiunii și definiției politicii penale. În Revista Națională de drept nr. 7-9 din 2018.

¹⁴ НАИНЕР А. КОВАЛЕВ С.А. Военные преступления: Геноцид. Террор. Борьба за правосудие. пер. с англ. Богдановского АС. М. Юристы,

¹⁵ КОРОТКИЙ Ф.В. Некоторые вопросы регулирования ответственности за наемничество в международных правовых актах // Актуальные проблемы права: теория и практика: Сб. науч. работ юридического факультета. Вып. 5. Краснодар, 2006. С. 173-180(0,3 п.л.).

¹⁶ GHEORGHIUȚĂ, M. Tratat de metodică criminalistică. Chișinău, CEP USM 2015-532 p. p.411. ISBN 978-9975-71-606-2

la adresa securității statului și măsurile orientate spre descoperirea, prevenirea și contracararea la timp a acestora.”¹⁷ Securitatea este apărarea și asigurarea, garantată prin mijloace constituționale, legislative și practice, a intereselor vitale ale persoanei, societății și statului împotriva amenințărilor interne și externe.¹⁸

Cele invocate anterior, conjugate cu fenomenul sporirii în ultima perioadă a cazurilor de mercenariat în care sunt implicați cetățeni ai Republicii Moldova, fapt confirmat de creșterea numărului cazurilor de condamnare de către instanțele judecătorești din țara noastră pentru infracțiunea de activitatea mercenarilor, precum și existența în societatea noastră și până în ziua de azi a unor disensiuni generate de conflictul de pe Nistru, actualmente înghețat, denotă actualitatea și importanța deosebită a temei supuse investigației în prezenta lucrare.

Încadrarea temei în preocupările internaționale. Pe plan internațional activitatea mercenarilor preponderent se regăsește în două cele mai importante acte internaționale: Convenția internațională pentru reprimarea recrutării, utilizării, finanțării și instruirii mercenarilor adoptată, la New York la 04.12.1989¹⁹, la care Republica Moldova a aderat prin Legea Nr. 223 din 13.10.2005 pentru aderarea Republicii Moldova la Convenția internațională cu privire la lupta contra recrutării, utilizării, finanțării și instruirii mercenarilor, publicată la 04.-11.2005 în Monitorul Oficial Nr. 145 art. 693, în vigoare pentru RM din 28.02.2006 și Protocolul adițional I adoptat la Convențiile de la Geneva din 12.08.1949 privind protecția victimelor conflictelor armate internaționale din 08.06.1977.

Încadrarea temei în context inter- și transdisciplinar. Cercetarea temei din perspectiva teoretică, empirică și comparativă a dus la formularea concluziilor cu privire la unele aspecte lacunare ale incriminării infracțiunii de activitate a mercenarilor, care pot contribui la dezvoltarea altor științe: criminologia, criminalistica, procedura penală, drept internațional, drept internațional penal, politologia.

Scopul și obiectivele lucrării: Scopul investigației constă în analiza complexă a elementelor constitutive ale infracțiunii prevăzute la art.141 CP RM; activitatea mercenarilor și evaluarea teoretico-practică a conținutului constitutiv al infracțiunii analizate; în reliefarea situațiilor apărute în practica judiciară în procesul încadrării juridice a faptei infracționale cercetate cu argumentarea unor propuneri de soluționare a acestora și formularea concluziilor și recomandărilor orientate spre

---

¹⁷ CUȘNIR V. Reflecții privind regimul juridic al măsurilor speciale de investigații pentru colectarea de informații despre posibile evenimente și/sau acțiuni ce ar putea pune în pericol securitatea statului. În: Materialele Conferinței științifico-practică națională «Mandatul de securitate: probleme actuale de interpretare, legislație și practică», 2020, Chișinău. ISBN 978-9975-56-783-1. p. 19

¹⁸ CUȘNIR V. Sancționarea finanțării terorismului: cadrul juridic internațional și național. În Materialele Conferinței "Mediul strategic de securitate: tendințe și provocări" Chișinău, Moldova, 18 mai 2017 p.40

¹⁹ Republica Moldova a aderat prin Legea Nr. 223 din 13-10-2005 pentru aderarea Republicii Moldova la Convenția internațională cu privire la lupta contra recrutării, utilizării, finanțării și instruirii mercenarilor, Publicat la: 04-11-2005 în Monitorul Oficial Nr. 145 art. 693. În vigoare pentru RM din 28.02.2006.

aprofundarea cunoștințelor teoretico-practice și perfecționarea în continuare a cadrului incriminator în materie de activitate a mercenarilor.

Pentru atingerea scopului propus au fost trasate următoarele obiective: cercetarea conceptelor și tezelor doctrinare existente în literatura de specialitate din țară și de peste hotare referitoare la tema investigației; analiza teoretico-normativă a celor două variante-tip a componentelor de infracțiune prevăzute la art. 141 CP RM Activitatea mercenarilor; aprecierea plenitudinii reglementărilor normative și identificarea lacunelor existente în normele de incriminare stipulate la art.141 CP RM; definirea cu maximă claritate a conceptelor infracțiunii de activitatea mercenarilor și desemnarea modalităților de acțiunilor participării mercenarului la conflictul armat, acțiuni militare sau acțiuni violente, precum și angajarea, instruirea, finanțarea sau altă asigurare a mercenarilor și folosirea lor într-un conflict armat, în acțiuni militare sau în alte acțiuni violente orientate spre răsturnarea sau subminarea orânduirii constituționale ori violarea integrității teritoriale a statului; determinarea naturii juridice a infracțiunii de activitatea mercenarilor; stabilirea momentului de consumare a infracțiunii de activitatea mercenarilor; cercetarea practicii judiciare și modul de aplicare a răspunderii penale pentru activitatea mercenarilor, interpretarea legii penale în cauze concrete și identificarea erorilor judiciare admise la aplicarea incriminării și emiterii unor sentințe de condamnare pentru infracțiunea prevăzută la art.141 CP RM – Activitatea mercenarilor; analiza cadrului legal de incriminare a infracțiunii de activitate a mercenarilor în legislația altor state; formularea concluziilor și recomandărilor cu titlu *de lege ferenda* destinate optimizării și îmbunătățirii cadrului incriminator în materia cercetată;

Ipoteza cercetării pornește de la prezumarea celor ce urmează:

- reglementarea actuală a infracțiunii de activitate a mercenarilor la art. 141 CP RM nu poate fi considerată drept completă, deoarece existența unor lacune legislative generează anumite dificultăți în aplicarea prevederilor art. 141 CP RM;

- varianta tip a infracțiunii de activitate a mercenarilor prevăzută la alin.(2) art. 141 CP RM Activitatea mercenarilor nu acoperă în totalitate modalitățile posibile de săvârșire a infracțiunii și anume, nu prevede recrutarea ca modalitate de realizare a laturii obiective a infracțiunii de activitate a mercenarilor, fapt ce se impune cu necesitate prin coroborarea normelor prevăzute la art.130 CP RM și la alin.(2) art.141 CP RM;

- art. 141 CP RM – Activitatea mercenarilor nu prevede asemenea forme agravate a infracțiunii cum ar fi: săvârșirea acesteia de către o persoană publică, persoană cu funcție de demnitate publică sau persoană cu funcție de răspundere cu utilizarea situației de serviciu; săvârșirea infracțiunii de către o persoană juridică; cu atragerea minorilor, de către două sau mai multe persoane; în interesul unui grup criminal organizat sau unei organizații criminale.

Sinteza metodologiei de cercetare și justificarea metodelor de cercetare alese. În procesul de cercetare științifică a tematicii abordate, au fost aplicate următoarele metode de cercetare: metoda istorică; metoda analitică; metoda comparativă; metoda logică, inducția-deducția; metoda operațională etc. Un rol aparte la investigarea tematicii propuse a jucat metoda comparativă, prin intermediul căreia a fost analizată legislația penală a statelor străine în domeniul investigat. Metoda analitică a servit la sistematizarea și analiza practicii judiciare de aplicare a art. 141 CP RM -Activitatea mercenarilor și la identificarea problemelor de calificare a acestei infracțiuni.

Descrierea situației în domeniul de cercetare. Doctrina autohtonă înglobează un număr relativ redus de lucrări științifice care tratează tema prezentei investigații și deocamdată nu există nici o lucrare științifică în care subiectul dat să fie tratat complex în plenitudinea aspectelor teoretico-normative, practice și comparative.

Printre cercetările deosebit de relevante din doctrina națională menționăm investigațiile următorilor autori: S. Brînza, V. Stati, I. Macari, A. Cauia, I. Soroceanu, I. Botezatu, O. Rodionova R. Cojocar.

În doctrina străină tema cercetată în prezenta lucrare este tratată mult mai amplu, în special în lucrările unor asemenea cercetători ca: Codiță D., Lupulescu N., Gore Gh. (România); Hutsch F., Nemeș C., Jost Auf de Maur (Germania) Jean Didier Rosi, Dupaquier JF, Romain Pasteger, Bob Denard, Melik Ozden, Philippe Loubjois și alții (Republica Franceză); Osipov KL, Ebzeeva Z., Izianov D., Kibalnik A., Solomonenco I., Korotkii F., Moliboga O., Kudelko K., ș.a. (Federația Rusă); Șevciuc A. Diakur M., Mohonciuc S. (Ucraina).

Cu toate acestea, în literatura de specialitate rămân neelucidate anumite aspecte ale prezentei teme, fapt ce generează dificultăți în procesul aplicării legii penale în cazul infracțiunii de activitatea mercenarilor prevăzute la art. 141 CP RM.

Noutatea științifică a rezultatelor obținute și gradul de studiere. Dimensiunea novatorie a tezei este marcată prin faptul că lucrarea dată este deocamdată unica cercetare științifică, în care sunt analizate în complexitate problemele referitoare la reglementarea legală a infracțiunii de activitate a mercenarilor, inclusiv sub aspect comparativ, și aplicarea practică a normelor incriminatorii respective.

În urma cercetării complexe orientate spre analiza detaliată și profundă a elementelor constitutive ale infracțiunilor de activitatea mercenarilor, au fost elucidate mai multe aspecte problematice de ordin teoretico-normativ și practic ale reglementării infracțiunii analizate și formulate propuneri în vederea îmbunătățirii cadrului normativ în materie, astfel încât acesta să corespundă exigențelor impuse de principiul legalității incriminării.

Noutatea științifică a lucrării rezidă în special în următoarele: 1). Analiza definiției mercenarului - subiect al variantei tip a infracțiunii de activitatea mercenarilor prevăzută la alin.(1) art. 141 CP RM în strâns context cu reglementările internaționale în domeniu; 2). Analiza și interpretarea noțiunilor de răsturnare sau subminare, orânduire constituțională, integritate teritorială, în contextul utilizării acestora în cadrul reglementărilor normative de la art.141 CP RM; 3). Statuarea conținutului definitoriu al obiectului juridic al infracțiunii de activitate a mercenarilor prevăzută la alin.(1) CP RM în coraport cu scopul și modalitățile normative de realizare a laturii obiective a variantei tip a infracțiunii de activitatea mercenarilor prevăzută la alin.(2) art. 141 CP RM; 4). Analiza practicii judiciare în domeniu sub aspectul evaluării uniformității aplicării prevederilor art. 141 CP RM – Activitatea mercenarilor în ambele variante tip ale infracțiunii și reliefării dificultăților existente în procesul funcționării normelor respective de incriminare; 5). Stabilirea entităților care pot apărea ca subiect al infracțiunii prevăzute la alin.(2) art. 141 CP RM- Activitatea mercenarilor; 6) Argumentarea necesității de legiferare a „recrutării” ca modalitate normativă de realizare a laturii obiective a variantei tip a infracțiunii de activitatea mercenarilor prevăzută la alin.(2) art. 141 CP RM. 7). Analiza sub aspect comparativ a infracțiunii de activitatea mercenarilor în legea penală a Republicii Moldova și a altor state, cu evidențierea similitudinilor și diferențelor ce se atestă în modul de incriminare a infracțiunii analizate, precum și a bunelor practici în legislația penală a acestora.

Rezultatele științifice înaintate spre susținere:

1. Cercetarea conceptelor și tezelor doctrinare existente în literatura de specialitate din țară și de peste hotare, care au constituit un suport teoretic apreciabil în definirea noțiunilor de mercenar și de activitate a mercenarilor;
2. Analiza complexă teoretico-practică a elementelor constitutive ale componentelor infracțiunilor prevăzute la art. 141 CP RM Activitatea mercenarilor;
3. Definirea clară a modalităților normative de săvârșire a faptelor infracționale prevăzute la art.141 CP RM – Activitatea mercenarilor, precum participarea mercenarului la conflictul armat, acțiuni militare sau acțiuni violente; angajarea, instruirea, finanțarea sau altă asigurare a mercenarilor și folosirea lor într-un conflict armat, în acțiuni militare sau în alte acțiuni violente orientate spre răsturnarea sau subminarea orânduiri constituționale ori violarea integrității teritoriale a statului;
4. Stabilirea momentului de consumare a infracțiunilor prevăzute la art.141 CP RM – Activitatea mercenarilor;
5. Cercetarea practicii judiciare naționale în domeniul tragerii la răspundere penală pentru activitatea mercenarilor, cu identificarea opțiunilor de interpretare a legii penale în cauze concrete

și analiza soluțiilor judiciare a situațiilor controversate ce apar în procesul aplicării normelor prevăzute la art.141 CP RM Activitatea mercenarilor;

6. Examinarea sub aspect de drept comparat a reglementărilor din legislația penală a altor state cu privire la infracțiunea de activitate a mercenarilor în scopul identificării unor oportunități de perfecționare a cadrului normativ național de reglementare a infracțiunii prevăzute la art.141 CP RM Activitatea mercenarilor;

7. Determinarea caracteristicilor definitorii ale mercenarului în calitate de subiect al variantei tip a infracțiunii de activitate a mercenarilor prevăzută la alin.(1) art. 141 CP RM și ale subiectului variantei tip a infracțiunii de activitate a mercenarilor prevăzute la alin.(2) art. 141 CP RM în raport cu cele conținute în reglementările internaționale în domeniu;

8. Identificarea unor curențe de reglementare normativă a infracțiunii prevăzute la art. 141 CP RM Activitatea mercenarilor;

9. Formularea propunerilor *de lege ferenda* pentru modificarea și completarea prevederilor de la art. 141 CP RM – Activitatea mercenarilor, în scopul perfecționării în continuare a conținutului cadrului normativ în materia cercetată.

În urma studiului realizat, au fost formulate următoarele concluzii:

- La etapa actuală în doctrina autohtonă nu există o lucrare cu caracter monografic care ar avea drept obiect de studiu caracteristica juridico-penală a infracțiunilor prevăzute la art.141 CP RM Activitatea mercenarilor;

- Tratatul doctrinară a obiectului juridic al infracțiunilor de activitatea mercenarilor este un subiect teoretic complex cu implicații practice concrete. Uniformizarea interpretărilor teoretice este pe măsură să contribuie la aplicarea corectă a normei respective în practica judiciară a statelor care se confruntă cu fenomenul mercenariatului, combaterea căruia presupune în cea mai mare măsură conjugarea eforturilor în baza unor abordări teoretico-practice la nivel internațional;

- Obiectul juridic al infracțiunii de activitatea mercenarilor în varianta tip a infracțiunii de la alin.(1) art. 141 CP RM îl constituie neadmiterea participării persoanei în calitate de mercenar la conflictul armat, acțiuni militare sau alte acțiuni violente;

- Latura obiectivă a infracțiunii de activitatea mercenarilor prevăzută la alin. (1) art. 141 CP RM include următoarele două semne: 1) fapta prejudiciabilă exprimată în acțiunea de participare a mercenarului într-un conflict armat, la acțiuni militare sau la alte acțiuni violente; 2) timpul săvârșirii infracțiunii, și anume - timpul conflictului armat, al acțiunilor militare sau al săvârșirii altor acțiuni violente;

- Infracțiunea examinată este formală, ea se consideră consumată din momentul participării mercenarului într-un conflict armat, la acțiuni militare sau la alte acțiuni violente;

- Participarea într-un conflict armat, la acțiuni militare sau la alte acțiuni violente nu poate să absoarbă: participarea la activitatea unei formațiuni paramilitare neprevăzute de legislația Republicii Moldova; participarea la activitatea unei bande armate; participarea activă la dezordini în masa; participarea la rebeliunea armată etc. În asemenea cazuri, este necesară aplicarea suplimentară a art.282 - Organizarea unei formațiuni paramilitare ilegale sau participarea la ea; 283- Banditismul; alin. (1) art.285-Dezordini în masă; art. 340 – Rebeliunea armată sau altele din Codul penal;

- Aplicarea armei în procesul săvârșirii altor infracțiuni de către mercenari în cadrul participării într-un conflict armat la acțiuni militare sau la alte acțiuni violente, depășește cadrul de incriminare al infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.141 CP RM. Aceasta presupune calificare suplimentară conform altor norme corespunzătoare din Codul penal (de exemplu lit. g) alin.(2) art.164 răpirea unei persoane cu aplicarea armei sau altor obiecte folosite în calitate de armă; lit. f) alin.(2) art.166 Privarea ilegală de libertate a unei persoane, dacă acțiunea nu este legată cu răpirea acesteia, cu aplicarea armei sau altor obiecte folosite în calitate de armă sau altele);

- Subiectul infracțiunii de activitatea mercenarului este persoana fizică responsabilă care a atins vârsta de 16 ani.

Pe lângă responsabilitate și vârstă, persoana urmează să întrunească caracteristicile atribuite unui mercenar prin actele internaționale și prevederile CP RM invocate anterior, și anume:

- să fie special recrutat în țară sau peste hotare;
- să participe la conflictul armat, acțiuni militare sau alte acțiuni violente;
- să urmărească scopul de a obține un avantaj personal sau remunerare promisă;
- să nu fie nici cetățean al părții la conflict;
- să nu fie nici rezident pe teritoriul controlat de o parte la conflict;
- să nu fie nici membru al forțelor armate ale unei părți la conflict;
- să nu fi fost trimis de către un stat, altul decât partea la conflict, în misiune oficială ca membru al forțelor armate ale statului respectiv.

- Latura subiectivă a infracțiunii de activitatea mercenarilor se realizează doar cu intenție directă.

- Scopul urmărit de făptuitorii infracțiunii de activitatea mercenarului este cel de a obține un avantaj personal sau o remunerare promisă. Menționăm că deși în activitatea sa mercenarul poate fi ghidat și de alte obiective, scopul obținerii unui avantaj personal sau a unei remunerări promise de către o parte la conflict sau în numele acesteia, este cel definitoriu și el întotdeauna urmează a fi identificat și probat în complexul factorilor determinați subiectivi ai comportamentului infracțional al mercenarului. Motivele săvârșirii infracțiunii analizate pot fi cele mai diverse: necesități materiale, porniri egoiste, motive ideologice, religioase ș.a

- Forma actuală a definiției mercenarului încadrează doar persoana care a fost special recrutată în țară sau în străinătate pentru a participa la un conflict armat. În contextul respectiv, considerăm că rămân în afara cadrului penal persoanele care în mod individual, pe cont propriu se înrolează în trupele de mercenari, fără a fi recrutate de către cineva;

- Legislația în vigoare nu interpretează sensul sintagmei „subminare sau răsturnare a orânduirii constituționale”, fapt ce poate crea dificultăți în procesul aplicării art.141 CP RM.

- Relevăm conturarea unui vid legislativ ce ține de calificarea faptei persoanei care singură se adresează companiilor/trupelor militare pentru a fi înrolată de partea acestora în scopul participării la conflictul armat, nefiind recrutată în mod special. În acest caz, există riscul ca persoanele respective să nu poată fi trase la răspundere penală, decât pentru săvârșirea unor alte infracțiuni în cadrul participării acestora la conflictul armat, alte acțiuni militare sau la alte acțiuni violente.

- **Obiectul juridic special** al infracțiunii prevăzute la cea de a doua variantă tip a infracțiunii de activitatea mercenarilor de la alin.(2) art.141 CP RM, îl formează relațiile sociale cu privire la neadmiterea asigurării în orice mod a activității mercenarilor sau a folosirii lor în acțiuni violente orientate spre răsturnarea sau subminarea orânduirii constituționale ori spre violarea integrității teritoriale a statului;

- În prezența modalității de finanțare a mercenarilor obiectul material sau imaterial al infracțiunii specificate la alin.(2) art.141 CP RM îl reprezintă bunurile de orice natură dobândite prin orice mijloc sau serviciile financiare);

- Latura obiectivă a infracțiunii prevăzute la alin.(2) art.141 CP RM se manifestă prin 5 modalități normative alternative de realizare a laturii obiective a infracțiunii: angajarea mercenarilor; instruirea mercenarilor; finanțarea mercenarilor; altă asigurare a mercenarilor; folosirea mercenarilor, interpretate detaliat în conținutul lucrării;

- Datorită specificului său, infracțiunea de la alin. (2) art. 141 CP RM nu are victimă;

- Infracțiunea de activitatea mercenarilor prevăzută la alin.(2) art. 141 CP RM se realizează doar cu intenție directă;

- Scopul este un semn secundar obligatoriu al laturii subiective a infracțiunii prevăzute la alin.(2) art.141 CP RM, norma stipulând expres scopul răsturnării sau subminării orânduirii constituționale ori violării integrității teritoriale a statului. Dacă lipsește acest scop, fapta nu poate fi calificată conform alin.(2) art. 141 CP RM. Motivele faptuitorului constau în năzuința sa de a înlesni activitatea mercenarilor sau de a transmite mercenarului experiența criminală acumulată ș.a.

- La etapa actuală norma de la alin.(2) art. 141 CP RM Activitatea mercenarilor nu reglementează recrutarea ca modalitate de realizare a laturii obiective a acestei variante tip a infracțiunii, acest compartiment fiind detaliat argumentat în cadrul cercetării;

- În varianta actuală, norma de la alin.(2) art.141 nu incriminează ca formă agravată a acțiunilor de recrutare, angajare, instruire, finanțare sau altă asigurare a mercenarilor în prezența unor asemenea calități speciale ale subiectului, cum ar fi: persoana cu funcție de răspundere, persoana publică, persoana cu funcție de demnitate publică, persoana publică străină și funcționarul internațional cu folosirea situației de serviciu sau săvârșirea infracțiunii în cauză de către două sau mai multe persoane, în interesul unui grup criminal organizat sau organizației criminale, ori cu atragerea minorilor.

În scopul îmbunătățirii cadrului de incriminare a infracțiunii de activitate a mercenarilor, în teză au fost formulate și argumentate o serie de recomandări:

1. Completarea normei de la alin. (2) art.141 CP RM înainte de cuvântul „Angajarea”, cu cuvântul „recrutarea”, modificând norma după cum urmează: „Recrutarea, angajarea, instruirea, finanțarea sau altă asigurare a mercenarilor, precum și folosirea lor într-un conflict armat, în acțiuni militare sau în alte acțiuni violente orientate spre răsturnarea sau subminarea orânduirii constituționale ori violarea integrității teritoriale a statului”.

2. Completarea art.141 CP RM cu un alineat nou - alin. (3) având următorul conținut: „Acțiunile prevăzute la alin.(2) săvârșite:

a) cu folosirea situației de serviciu;

b) de o persoană cu funcție de răspundere, persoană publică, inclusiv persoana publică cu statut special, persoana cu funcții de demnitate publică, persoană publică străină sau funcționar internațional,

c) cu atragerea minorilor;

d) de către două sau mai multe persoane prin înțelegere prealabilă;

e) în interesul unui grup criminal organizat sau a unei organizații criminale, se pedepsesc cu închisoare de la 16 până la 20 de ani. (în condițiile publicării până la susținere a modificării conform proiectului de lege, sancțiunea de la alin.(2) de la 10 la 15 ani);

3. Completarea art.141 CP RM Activitatea mercenarilor cu alin.(4) având următorul conținut: „(4) Persoanei care a comis activități de mercenariat i se poate aplica pedeapsa penală minimă prevăzută, dacă aceasta *a încetat să ia parte la un conflict armat, la acte militare sau violente, a raportat participarea sa într-un conflict*, a preântâmpinat autoritățile despre faptele respective și prin aceasta au contribuit activ la *contracararea sau descoperirea infracțiunilor referitoare la activitatea mercenarilor* și dacă acțiunile sale nu constituie o altă componentă de infracțiune.

4. Completarea art. 141 CP RM Activitatea mercenarilor cu alin.(5) având următorul conținut: „Persoana care a participat la acțiunile prevăzute la alin. (2) se liberează de răspundere penală dacă ea, prin anunțarea la timp a autorităților sau prin alt mijloc, a contribuit activ la

preântâmpinarea folosirii mercenarilor în conflictul armat, în acțiuni militare sau alte acțiuni violente și dacă acțiunile sale nu constituie o altă componentă de infracțiune.”

Problema științifică importantă rezidă în analiza teoretico-practică a cadrului normativ de incriminare în ambele variante tip ale infracțiunii prevăzute la art.141 CP RM Activitatea mercenarilor, cu elaborarea instrumentariului juridico-penal necesar estimării eficienței funcționării prevederilor legale în domeniu și cu formularea unor concluzii și recomandări de ordin teoretico-practic și normativ, inclusiv cu titlu *de lege ferenda*, orientate spre perfecționarea în continuare a cadrului normativ de reglementare a infracțiunii analizate.

Importanța teoretică și valoarea aplicativă a lucrării. Importanța teoretică a tezei constă în faptul că lucrarea prezintă un suport științific pentru perfecționarea în continuare a conceptualizării juridico-penale a infracțiunii de activitate a mercenarilor corespunzător complexității acesteia și care vine să suplinească unele aspecte doctrinare importante ce țin de reglementarea normativă a infracțiunii analizate. În sensul dat, lucrarea poate fi considerată drept o contribuție semnificativă la dezvoltarea în continuare a științei autohtone de Drept penal Partea specială la capitolul respectiv, aceasta prezentând un anumit potențial științific util forumului profesoral, cadrului didactic universitar, masteranzilor și studenților de la facultatea de drept.

Valoarea aplicativă a lucrării rezidă în abordarea teoretico-normativă a problemelor reglementării legale a infracțiunii prevăzute la art.141 CP RM Activitatea mercenarilor și cercetarea aplicării cadrului legal de incriminare sub aspect de legalitate, uniformitate și eficiență de funcționare a normelor analizate cu formularea unor propuneri *de lege ferenda* ce pot fi utile în procesul perfecționării în continuare a normelor incriminatorii respective, precum și de soluționare a unor situații controversate ce apar în procesul aplicării cadrului normativ existent de către instituțiile de ocrotire a normelor de drept și în procesul examinării cauzelor penale de învinuire pentru infracțiunea de activitate a mercenarilor în instanțele de judecată.

Aprobarea rezultatelor Rezultatele obținute în procesul de cercetare a temei investigate au fost formulate într-un șir de publicații științifice, precum și supuse aprobării în cadrul comunicărilor la următoarele forumuri științifice: Conferința internațională “Mediul strategic de Securitate: Tendințe și provocări” (Chișinău, Ministerul Apărării RM 17.05.2018); Conferința Științifico-practică internațională “Teoria și practica administrării publice” (Chișinău, Academia de Administrare Publică, mai 2018); Conferința științifică internațională “Problemele contemporane ale științei socio-umanistice ed. X-a” (Chișinău, ULIM 05-06.12.2019); Atelierul Conferinței științifice internațională “Problemele contemporane ale științei socio-umanistice ed. X-a” (Chișinău, ULIM 06.12.2019).

Sumarul capitolelor tezei: Teza de doctor elaborată cuprinde: Introducere; 4 capitole, concluzii generale și recomandări; bibliografia din 373 titluri; declarația privind asumarea răspunderii; CV-ul autorului.

În Capitolul 1. Studiul infracțiunii de Activitatea mercenarilor în doctrina dreptului penal se analizează lucrările din doctrina națională, cât și publicațiile științifice în domeniu ale savanților străini.

Au fost supuse analizei lucrările savanților din Republica Moldova, din rândul cărora menționăm drept deosebit de relevante cercetările următorilor autori: S. Brînza, V. Stati, I. Macari, A. Cauia, I. Soroceanu, I. Botezatu, O. Rodionova, R. Cojocaru.

Din lucrările doctinarilor străini menționăm cele ce aparțin următorilor autori: Codiță D., Lupulescu N., Gore Gh. (România); Hutsch F., Nemeș C., Jost Auf de Maur (Germania) Jean Didier Rosi, Dupaquer JF, Romain Pasteger, Bob Denard, Melik Ozden, Philippe Loubjois și alții (Republica Franceză); Osipov KL, Ebzeeva Z., Iyianov D., Kibalnik A., Solomonenco I., Korotkii F., Moliboga O., Kudelko K., și alții (Federația Rusă); Șevciuc A. Diakur M., Mohonciuc S. (Ucraina).

Respectivele lucrări științifice au constituit un suport teoretic important atât în procesul identificării celor mai complexe și de multe ori, comune probleme teoretico-practice în domeniul investigației, cât și pentru relevarea modalităților de soluționare a acestora identificate de cercetătorii științifici din diverse state. La fel, publicațiile savante analizate au servit drept o importantă sursă de informare științifică asupra istoricului apariției și evoluției infracțiunii de activitate a mercenarilor în lume.

În capitolul 2. Analiza juridico-penală a variantei tip a infracțiunii de activitate a mercenarilor prevăzută la alin.(1) art. 141 CP RM studiul este axat pe cercetarea elementelor constitutive obiective și subiective ale infracțiunii de activitate a mercenarilor prevăzută la alin.(1) art.141 CP RM. Este cercetat și definit obiectul juridic al infracțiunii analizate. Sunt studiate în plenitudinea lor semnele laturii obiective, precum și modalitățile normative de realizare a faptei infracționale. Pornind de la caracterul formal al infracțiunii de activitate a mercenarilor, s-a menționat că pentru calificarea infracțiunii nu este obligatorie survenirea urmărilor prejudiciabile. În contextul analizei variantelor tip a infracțiunii de la alin.(1) și, respectiv, alin.(2) art.141 CP RM s-a recurs la analiza unor spețe din practica judiciară în scopul exemplificării incoerențelor de reglementare existente ce generează anumite dificultăți în aplicarea reglementărilor respective.

Capitolul cuprinde și analiza elementelor constitutive subiective ale infracțiunii de activitate a mercenarilor, în cadrul căruia a fost analizată minuțios noțiunea de mercenar în contextul CP RM în coroborare cu prevederile Convenției internaționale pentru reprimarea recrutării, utilizării,

finanțării și instruirii mercenarilor adoptată la New York la 04.12.1989²⁰, la care Republica Moldova a aderat prin Legea Nr. 223 din 13-10-2005 pentru aderarea Republicii Moldova la Convenția internațională cu privire la lupta contra recrutării, utilizării, finanțării și instruirii mercenarilor, Publicat la: 04-11-2005 în Monitorul Oficial Nr. 145 art. 693, în vigoare pentru RM din 28.02.2006 și Protocolului adițional I adoptat la Convențiile de la Geneva din 12.08.1949 privind protecția victimelor conflictelor armate internaționale din 08.06.1977.

În procesul cercetării s-au adus argumente pertinente în favoarea opiniei, potrivit căreia la săvârșirea infracțiunii de activitate a mercenarilor în oricare din cele două variante tip de la art. 141 CP Activitatea mercenarilor, subiectul acționează exclusiv cu intenție directă.

Scopul subiectului variantei tip a infracțiunii prevăzute la alin.(1) cât și în cazul variantei tip a infracțiunii prevăzute la alin.(2) art. 141 CP RM, așa cum reiese și din prevederile art. 130 CP RM, este obținerea unor mijloace materiale sau alte avantaje personale. Motivele infracțiunii pot fi diferite: năzuința făptuitorului de a obține mijloace materiale sau alte avantaje personale; motive religioase, ideologice sau de altă natură.

În capitolul 3. Analiza juridico-penală a variantei tip a infracțiunii de activitate a mercenarilor prevăzută la alin.(2) art. 141 CP RM, s-a analizat obiectul infracțiunii prin prisma relațiilor sociale la care atentează făptuitorul.

În cadrul cercetării semnelor laturii obiective sunt analizate minuțios din punct de vedere juridico-penal noțiunile de angajare, instruire, finanțare, asigurare și folosire, ca modalități de realizare a laturii obiective a infracțiunii de activitate a mercenarilor prevăzută la alin.(2) art. 141 CP RM.

Se relevă caracterul lacunar al normei de la alin.(2) art. 141 CP RM, nefiind incriminată acțiunea de recrutare a mercenarilor ca modalitate de realizare a laturii obiective a acestei variante tip a infracțiunii. Drept urmare, se argumentează necesitatea completării alin.(2) art. 141 CP RM cu noțiunea de „recrutare”.

În contextul analizei variantei tip a infracțiunii de la alin.(2) art. 141 CP RM – Activitatea mercenarilor au fost studiate un șir de spețe din practica judiciară cu reliefaarea în unele cazuri a problemelor de calificare.

S-a argumentat necesitatea completării art. 141 CP RM- Activitatea mercenarilor cu un nou alin. (3) care să instituie o variantă a formei agravate a infracțiunii și care să prevadă răspundere penală sporită pentru săvârșirea acțiunilor prevăzute la alin.(2) art.141 CP RM de către o persoană publică, inclusiv persoana publică cu statut special, persoana cu funcții de demnitate publică,

---

²⁰ Republica Moldova a aderat prin Legea Nr. 223 din 13-10-2005 pentru aderarea Republicii Moldova la Convenția internațională cu privire la lupta contra recrutării, utilizării, finanțării și instruirii mercenarilor, Publicat la: 04-11-2005 în Monitorul Oficial Nr. 145 art. 693. În vigoare pentru RM din 28.02.2006.

persoană publică străină sau funcționar internațional cu folosirea situației de serviciu; cu atragerea minorilor.

Totodată, s-au adus argumente întru necesitatea completării art. 141 CP RM -Activitatea mercenarilor cu alin.(4) având următorul conținut: „(4) Persoanei care a comis activități de mercenariat i se poate aplica pedeapsa penală minimă prevăzută, dacă aceasta *a încetat să ia parte la un conflict armat, la acte militare sau violente, a raportat participarea sa într-un conflict, a preîntâmpinat autoritățile despre faptele respective și prin aceasta au contribuit activ la contracararea sau descoperirea infracțiunilor referitoare la activitatea mercenarilor și dacă acțiunile sale nu constituie o altă componentă de infracțiune.*” și cu alin.(5) care să prevadă că „Persoana care a participat la acțiunile prevăzute la alin. (2) se liberează de răspundere penală dacă ea, prin anunțarea la timp a autorităților sau prin alt mijloc, a contribuit activ la preîntâmpinarea folosirii mercenarilor în conflictul armat, acțiuni militare sau alte acțiuni violente, și dacă acțiunile sale nu constituie o altă componentă de infracțiune.”

În Capitolul 4. Analiza incriminării infracțiunii de activitate a mercenarilor - aspect comparativ s-a efectuat o analiză a infracțiunii de activitate a mercenarilor în dreptul penal comparat cu evidențierea similitudinilor și diferențelor ce se atestă în reglementarea juridico-penală a infracțiunii în legile penale ale altor state. Efectuând o analiză a reglementărilor de drept penal în diverse țări ale sistemului de drept general și continental, unii autori concluzionează că mercenariatul este recunoscut ca infracțiune aparte în mai multe țări. Cu toate acestea, legislația penală a statelor respective conține diferențe atât în definirea mercenarului, cât și în reglementarea componentei infracțiunii mercenariatului și, nu în ultimul rând, în înțelegerea obiectului juridic al acestei infracțiuni.²¹

Analiza normelor respective din dreptul penal al unor țări din Europa și din legislația Statele Unite ale Americii ce reglementează răspunderea penală a mercenarilor arată că, la moment, cu excepția Republicii Polone, acestea nu stipulează, de cele mai multe ori, normele din legislația națională referitoare la răspunderea pentru activitatea de mercenariat în strictă conformitate cu formulările din dreptul internațional. Dreptul internațional prevede răspunderea pentru infracțiunea de serviciu militar ilegal într-o țară străină, recrutarea și intrarea în acest serviciu în anumite condiții, în funcție de norma națională, de regulă, caracterizată de specificul reglementării sale.

Convenția internațională cu privire la lupta contra recrutării, utilizării, finanțării și instruirii mercenarilor, adoptată la New York la 04 decembrie 1989, în vigoare pentru Republica Moldova din 28 februarie 2006 și Protocolul adițional la Convențiile de la Geneva din 12 august 1949

---

²¹ БОБОТОВ СВ., ВАСИЛЬЕВ Д.И. Французская модель правового государства // Советское государство и право. 1990. № 11. С. 105-112.

privind protecția victimelor conflictelor armate internaționale, din 8 iunie 1977 care prevede la articolul 47 că: „Prin termenul mercenar se înțelege orice persoană:

(a) care este special recrutată în țară sau în străinătate pentru a lupta într-un conflict armat;

(b) care, în fapt, ia parte la ostilități;

(c) care ia parte la ostilități în special în vederea obținerii unui avantaj personal și căreia îi este efectiv promisă, de către o parte la conflict sau în numele ei, o remunerație superioară celeia promise sau plătite combatanților având un grad și o funcție analoage în forțele armate ale acestei părți;

(d) care nu este nici resortisant al unei părți la conflict și nici rezident al teritoriului controlat de o parte la conflict;

(e) care nu este membru al forțelor armate ale unei părți la conflict și

(f) care nu a fost trimisă de către un stat, altul decât o parte la conflict, în misiune oficială ca membru al forțelor armate ale statului respectiv”.²²

După cum vedem, formularea respectivă nu exclude, ci dimpotrivă - prevede posibilitatea urmării penale a mercenarilor și a persoanelor care au organizat acțiuni mercenare în baza normelor din legislația națională.

Respectiv persoanele sunt trase la răspundere penală conform legislației existente în mai multe state, în primul rând, pentru participarea lor ca mercenari în conflict armat, la acțiuni militare sau pentru recrutarea de mercenari. Pe de altă parte, nu se atestă prea des incriminarea unor asemenea fapte, cum ar fi instruirea, finanțarea mercenarilor și utilizarea lor în conflictele armate sau ostilități. Explicația plauzibilă rezidă, probabil, în dificultatea de a dovedi scopul urmărit de mercenari prin participare la ostilități. După cum s-a menționat, acesta este, de regulă, stipulat legal și constă în subminarea orânduirii constituționale sau integrității teritoriale a statului. În realitate, practica denotă că, făptașii adesea se referă la ghidarea lor în asemenea activități de principii religioase și ideologice. În lipsa probelor contrarii, tragerea la răspundere penală pentru activitatea de mercenariat devine imposibilă pe motivul absenței scopului așa, cum este acesta formulat, de regulă, în legislația penală a mai multe state.

Instituțiile de ocrotire a ordinii de drept a mai multor state membre CSI au la dispoziție reglementări destul de complexe ale infracțiunii de activitate a mercenarilor, fapt ce le permite aducerea făptuitorilor în justiție, în conformitate cu prevederile legislației penale naționale.

Analiza reglementărilor juridico-penale a activității de mercenariat în legislația penală a statelor CSI motivează concluzia că, în legea penală a Republicii Moldova, se pot eventual prelua asemenea reglementări, precum incriminarea activității mercenarilor în forme agravate așa cum

---

²² Convenția internațională cu privire la lupta contra recrutării, utilizării, finanțării și instruirii mercenarilor, adoptată la New York la 04 decembrie 1989, în vigoare pentru Republica Moldova din 28 februarie 2006 și Protocolul adițional la Convențiile de la Geneva din 12 august 1949 privind protecția victimelor conflictelor armate internaționale, din 8 iunie 1977

este, de exemplu, stipulat în legislația Federației Ruse - săvârșirea de către o persoană cu funcție de răspundere sau cu folosirea situației de serviciu, recrutarea minorilor și în legea penală a Republicii Kârgâzstan - săvârșirea infracțiunii de două sau mai multe persoane cu acord prealabil, în interesul unui grup criminal organizat sau a unei organizații criminale.

Suntem de acord cu opinia savantului T. Popovici care opinează că: „Republica Moldova, fiind un stat relativ tânăr, funcționează legi destul de moderne, mai rămânând pe alocuri a le armoniza cu unele rigori ale tratatelor, convențiilor și altor acte internaționale la care RM este parte”.²³

În condițiile celor menționate supra, reiterăm și necesitatea preluării unor exemple de reglementare eficientă referitoare la mercenariat din legislația altor state, ce ar permite perfecționarea cadrului legal național de incriminare a activității mercenarilor.

---

²³ POPOVICI T. Tradiții decente pentru tinerii juriști la 65 de ani ai Universității de Stat. În Revista Națională de Drept nr. 6-7, 2011.pg 8-9. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Traditii%20decente%20126_127.pdf

1. STUDIUL INFRAȚIUNII DE ACTIVITATEA MERCENARILOR ÎN DOCTRINA DREPTULUI PENAL

1.1. Știința penală națională despre infracțiunea de Activitatea mercenarilor prevăzută la art.141 CP RM

Doctrina penală națională este o sursă valoroasă de informație cu caracter academic care pune la dispoziția unui cercetător un sistem clar de coordonate științifice, direcționând investigația acestuia pe filiera unor repere metodologice și metodice corecte. Analiza doctrinei autohtone în domeniul temei investigației în cauză a contribuit în cea mai mare măsură identificării actualității, noutății, semnificației teoretico-practice și valorii aplicative a temei alese pentru cercetare. Totodată, în măsura în care în lucrările savanților din Republica Moldova au fost identificate unele probleme de ordin teoretico-practic și și-au găsit expresia unele soluții pentru optimizarea reglementării juridico-penale a infracțiunii analizate, pentru unificarea practicii judiciare în domeniu, pentru trasarea perspectivelor de investigare ale unor sau altor aspecte, cercetările respective au fost puse la baza investigației ca exemplu de abordare științifică profundă a problemelor de drept penal în principiu și ale unor din obiectivele stabilite, în special.

Infracțiunea de activitatea mercenarilor a fost incriminată odată cu adoptarea la 18.04.2002 a noului Cod penal al RM²⁴, aceasta nefiind prevăzută de Codul penal al Republicii Moldova din 1961.²⁵

Deși prevăzută de legea penală a Republicii Moldova de aproape 18 ani la art.141 Activitatea mercenarilor, nu se poate afirma că infracțiunea în cauză este una căreia doctrina de specialitate autohtonă i-a acordat o atenție sporită. Motivul cel mai probabil ar consta în faptul că până mai recent, activitatea mercenarilor era un fenomen ieșit din comun în societatea noastră. Nu poate fi exclusă ipoteza existenței unor rare cazuri singulare, care, însă, nu au ajuns, din varii motive, în vizorul organelor de ocrotire a normelor de drept. Cel puțin, nici în sursele mass-media nu găsim prea multe comunicate la subiectul dat până în anul 2014, perioadă când se atestă primii indici clari ai apariției fenomenului activității mercenarilor în țara noastră. Acest fenomen a luat amploare în Republica Moldova în special după declanșarea în 2014 a conflictului armat din estul Ucrainei.

Respectiv, și în literatura de specialitate autohtonă infracțiunea activitatea mercenarilor este relativ puțin cercetată, impunându-se, în primul rând și cu preponderență analiza componentei de infracțiune prevăzute la art.141 CP RM Activitatea mercenarilor în manualele de Drept penal Partea Specială, în Comentariul la Codul penal al RM din anul 2009²⁶ și în lucrarea autorilor

²⁴ Codul Penal al Republicii Moldova Nr. 985 din 18-04-2002. Publicat: 13.09.2002 în Monitorul Oficial Nr. 128-129 art. 1012

²⁵ Codul penal al RSSM din 24.03.1961. Publicat în: Veștile R.S.S.M., 1961, nr.10, art.41.

²⁶ BARBĂNEAGRĂ A., BERLIBA V., GURSCHI C. Codul penal al Republicii Moldova. Comentat și adnotat. Chișinău: ARC, 2003. 836 pag.; Cartier Juridic, 2005. 656 pag. ISBN 9789975105200 9975105203

Barbăneagră A. și Gamurari V., care tratează subiectul dat în cadrul cercetării unei teme mai ample – cea a infracțiunilor de război.²⁷ Și doar recent apar câteva articole științifice în care sunt cercetate unele aspecte ce țin de infracțiunea ce constituie subiectul prezentului studiu. Un studiu monografic ce ar trata în exclusivitate și în plenitudinea aspectelor infracțiunea de activitate a mercenarilor la moment nu există.

Din rândul savanților care analizează cu diverse ocazii infracțiunea de activitate a mercenarilor vom nominaliza pe doctrinari Brînză S., Stati V., Ulianovschi X., Macari I., Barbăneagră A., Gurschi C., Alecu Gh., Gîrla L., Tabarcea Iu., Borodac A., Gamurari V., Berliba V., Xenofontov I., precum și autorii Cauia A., Botezatu I., Buza N., Soroceanu I. Frunze M., Mămăligă I., Cojocaru R. Indiferent de faptul că în unele cazuri respectiva infracțiune este studiată cu ocazia elaborării manualelor la disciplina Drept Penal Partea Specială, de alte ori este vorba despre comentarea normei din Codul penal sau despre cele câteva articole științifice la subiectul dat, toate izvoarele analizate prezintă interes științific incontestabil, punând în evidență cele mai diverse aspecte ale problemei analizate.

O lucrare prețioasă pentru cercetarea tematicii propuse este cea a doctinarilor Brînză S. și Stati V., Drept Penal Partea specială Vol.I, ieșită de sub tipar în 2011²⁸. Avantajele acestei lucrări de cercetare se evidențiază prin determinarea și caracterizarea obiectului juridic special al componenței de infracțiune prevăzută la art.141 CP RM – Activitatea mercenarilor; distingerea a două modalități faptice de realizare a laturii obiective a infracțiunii de activitatea mercenarilor și determinarea caracterului specific de manifestare al acesteia precum și încadrarea juridică a faptei și înaintarea soluțiilor de calificare.

În contextul incriminării în legea penală a Republicii Moldova a infracțiunilor internaționale în doctrină se opinează că: „Actualmente în lume este stabilit un sistem de reprimare a celor mai grave infracțiuni, printre care și infracțiunile contra păcii și securității omenirii, precum și infracțiunile de război. Sistemul de reprimare stabilit de dreptul umanitar consacră competența instanțelor naționale în judecarea persoanelor inculcate, instanțe care pot fi civile, militare sau speciale, cu condiția să fie imparțiale și legal constituite și să aplice aceleași sancțiuni atât pentru propriii cetățeni, cât și pentru cei străini, pentru aceleași fapte”²⁹. Autorii subliniază că „această afirmație poartă numele de *regulă a competenței universale a instanțelor naționale*. Excepție de la această regulă sunt cazurile de judecare a persoanelor inculcate de către instanțele de judecată ad-hoc (Tribunalul Militar Internațional de la Nürnberg; Tribunalul Militar Internațional de la

²⁷ BARBĂNEAGRĂ A., GAMURARI V. Crime de război. Chișinău, 2008, Tipografia Reclama SA, 500 p. ISBN 978-9975-9650-6-40.

²⁸ BRÎNZĂ S., STATI V. Drept Penal Partea Specială vol.I 1062 p. Chișinău 2011. Tipografia Centrală p.100 ISBN

²⁹Ibidem

Tokyo; Tribunalul Penal Internațional pentru fosta Yugoslavie; Tribunalul Penal Internațional pentru Rwanda), precum și Curtea Penală Internațională de la Haga.”³⁰

Abordările analizate anterior și-au găsit continuitate și desăvârșire în lucrarea elaborată de Brînză S., și Stati V., „Tratat de drept penal. Partea Specială. Volumul I”, publicată în 2015³¹. În opinia noastră, valoarea teoretico-practică a acestei lucrări este incontestabilă și constituie în esență o sursă științifică valoroasă destinată nu doar tineretului studios, ci prezintă un mare interes atât savanților, cât și practicienilor. Ținem să menționăm că ipotezele înaintate de autori în lucrarea dată referitoare la anumite aspecte de calificare a infracțiunilor analizate sunt consultate atât de ofițerii de urmărire penală, cât și de către procurori în cadrul cercetării unor categorii de infracțiuni. Afirmăția în cauză se referă și la cazurile de investigare a infracțiunii prevăzute la art.141 CP RM Activitatea mercenarilor.

Potrivit autorilor, „Activitățile mercenarilor crează obstacole în procesul autodeterminării popoarelor care luptă împotriva colonialismului precum și a tuturor celorlalte forme de dominație străină.”³²

În lucrarea respectivă, Capitolul Infracțiuni contra păcii și securității omenirii, infracțiuni de război din Codul penal înglobează Secțiuni diferite: Infracțiuni contra păcii; Infracțiuni împotriva omenirii și Infracțiuni de război. Activitatea mercenarilor se regăsește la Secțiunea infracțiuni de război, fapt ce decurge în mod firesc din obiectul infracțiunii analizate, despre care autorii relatează că: „Obiectul juridic generic al infracțiunilor din acest grup îl constituie relațiile sociale cu privire la pacea și securitatea omenirii.”³³

Nu putem să nu remarcăm deosebita utilitate a tezelor autorilor în ceea ce privește evidențierea obiectului juridic special, în cazul infracțiunii prevăzute la alin.(2) art.141 CP RM, accentuând în prezența modalității de finanțare a mercenarilor obiectul material și imaterial.

În viziunea autorilor: „În prezența modalității de altă asigurare a mercenarilor, obiectul material al infracțiunii în cauză îl pot reprezenta armele, munițiile alte dispozitive sau mijloace periculoase, alte asemenea instrumente. În prezența aceleiași modalități, obiectul imaterial al infracțiunii prevăzute la alin. (2) art. 141 CP RM îl pot reprezenta datele despre obiectivele țintă.”³⁴

Ne exprimăm convingerea că anume autorii Brînză S. și Stati V. sunt cei care la ziua de azi au efectuat cea mai amplă analiză juridico-penală a componenței de infracțiune - Activitatea mercenarilor și suntem pe deplin de acord cu opinia autoarei Dorina Gurev potrivit căreia, „această

³⁰ BRÎNZA S., STATI V., Drept penal: Partea specială, vol. I, Tipografia Centrală, Chișinău, 2011, p.11. ISBN

³¹ BRÎNZA S., STATI V. Tratat de drept penal Partea specială vol. I. Chișinău 2015. Tipografia Centrală.

³² Ibidem p.136

³³ Ibidem p. 17

³⁴ Ibidem p. 139

lucrare, după modul de cercetare a elementelor componente de infracțiune, poate fi ridicată la un grad net superior celor cercetate anterior.”³⁵ (sublinierea ne aparține)

Însă, după cum s-a menționat, infracțiunea de activitate a mercenarilor a fost și anterior în vizorul doctrinei naționale, deși, desigur, într-o versiune analitică mai restrânsă, fapt condiționat, în opinia noastră, de lipsa practică a infracțiunii în cauză în structura infracționalității în perioada respectivă. În sensul dat, una din primele cercetări a infracțiunii analizate o găsim în manualul „Drept penal al Republicii Moldova. Partea Specială”, publicat în 2003, autorul căreia este Macari I. În lucrare se cercetează succint elementele componente de infracțiunea de activitatea mercenarilor. Principalele repere ale studiului care urmează a le evidenția sunt: identificarea obiectului juridic al infracțiunii de activitatea mercenarilor. Potrivit autorului: „Obiectul infracțiunii de activitatea mercenarilor îl constituie principiile de reglementare a conflictelor militare.”³⁶ Avem, deci, o tratare diferită de cea actuală a problemei obiectului infracțiunii. Potrivit autorului: „Latura subiectivă a infracțiunii se caracterizează prin vinovăție intenționată, infracțiunea poate fi comisă doar prin intenție directă iar mercenarul este o persoană particulară care luptă pentru bani,”³⁷ – poziție asupra căreia vom reveni pe parcursul tezei.

Aceluiași autor, Macari I., aparține și lucrarea Уголовное право Республики Молдова editată în anul 2004. Savantul precizează și cu această ocazie calitățile subiectului infracțiunii, notând că: „Mercenar este persoana care este special recrutată în țară, sau în afara ei pentru a se lupta într-un conflict armat și care nemijlocit ia parte la acțiunile de război pentru o recompensă materială.”³⁸ „Latura obiectivă se caracterizează prin participarea nemijlocită la conflictele armate. Potrivit autorului, activitatea mercenarilor poate îmbrăca una sau mai multe forme: recrutarea, instruirea, finanțarea sau oricare altă susținerea și utilizarea mercenarilor.”³⁹

În aceeași perioadă vede apariția lucrarea unui colectiv de autori „Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu”, publicată în 2003, sub redacția autorului A. Barbăneagră.⁴⁰ Comentarea infracțiunii de activitatea mercenarilor prezintă o cercetare teoretico-practică a infracțiunii specificate la art.141 CP RM, realizată de autorul A. Barbăneagră în Capitolul I Partea Specială al prezentei lucrări. Reperete principale ale cercetării sunt: analiza juridico-penală în totalitatea elementelor componente de infracțiune precum și definirea termenului de “mercenar”. Potrivit autorului, „Nu pot fi considerați mercenari consilierii militari din țările străine, îndreptați la slujbă militară în armatele străine, în baza unor acorduri și înțelegeri dintre statele respective. De asemenea, nu pot fi considerați mercenari nici voluntarii, cu condiția ca ei să fie incluși în efectivul

³⁵ GUREV D. Răspunderea penală pentru infracțiunea de răpire a persoanei. Teza de doctor în Drept. Chișinău, USM 2016.

³⁶ MACARI I. Dreptul penal al Republicii Moldova. Partea Specială. Ce USM, Chișinău 2003, 509 p.24

³⁷ Ibidem

³⁸ МАКАРЬ. И. Уголовное право Республики Молдова. Часть Особенная. Типография "Динамо" Chișinău. 2004. 576 s, p. 34

³⁹ Ibidem p.35

⁴⁰ Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu / Sub red. lui A.Barbăneagră. Chișinău: ARC, 2003. 836 p.

combatanților armatei străine în care luptă.”⁴¹ Autorul relevă că “Obiectul juridic special îl constituie relațiile sociale care mențin și apără pacea, securitatea omenirii, coexistența popoarelor sub aspectul reprimării infracțiunilor care ating aceste valori prin acțiunile mercenarilor. Infracțiunea fiind determinată de participarea propriu-zisă a mercenarilor într-un conflict în care este implicat statul sau de acțiunile de angajare, instruire, finanțare sau altă asigurare a mercenarilor, precum și de folosirea lor în conflicte armate concrete, îndreptate spre destabilizarea social-politică a statului respectiv.”⁴²

În continuare ne vom concentra atenția asupra unei alte lucrări din doctrină – „Drept penal. Partea Specială”, al cărei autor este Borodac A. și care a ieșit de sub tipar în anul 2004⁴³. Printre aspectele importante abordate putem menționa: definirea conceptului de activitate a mercenarilor și analiza elementelor componente de infracțiune. Menționăm că pe parcurs evoluează și conceptul științific al obiectului infracțiunii analizate. Astfel, potrivit opiniei autorului: „Obiectul nemijlocit al activității mercenarilor îl constituie relațiile sociale ale căror existență și desfășurare normală sunt condiționate de ocrotirea principiilor umanitare de purtare a războiului.”⁴⁴

O deosebită atenție merită lucrarea „Drept penal. Partea Specială” publicată în 2005 de un colectiv de autori: Brînză S., Ulianoschi Gh, Stati V. și alții⁴⁵. Această lucrare, având un format didactico-științific, deși este destinată, în primul rând, studenților, conține teze remarcabile din punct de vedere științific. Potrivit autorilor: „Obiectul juridic special al infracțiunii date îl reprezintă relațiile sociale privind securitatea comunității internaționale și pacea internațională. Având în vedere că mercenarii sunt recrutați deseori pentru destabilizarea situației într-un stat aparte, prin această infracțiune mai sunt puse în pericol și relațiile sociale privitoare la suveranitatea și integritatea teritorială a statului, securitatea lui, valorile și relațiile care apar în calitate de obiect juridic secundar.”⁴⁶

Tot în această sursă doctrinară se evidențiază gradul de pericolozitate al infracțiunii analizate. Potrivit autorilor: „Având în vedere că mercenarii sunt recrutați deseori pentru destabilizarea situației într-un stat aparte, prin această infracțiune mai sunt puse în pericol și relațiile sociale privitoare la suveranitatea și integritatea teritorială a statului, securitatea lui, valori și relații care apar în calitate de obiect juridic secundar.”⁴⁷

Următoarea lucrare semnificativă pentru studiul temei propuse este „Codul penal comentat și adnotat”, elaborată de un alt grup de autori: A.Barbăneagră, V.Berliba, C.Gurschi și alții,

⁴¹ Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu / Sub red. lui A.Barbăneagră. Chișinău: ARC, 2003. 836 p., p.279

⁴² Ibidem p. 278.

⁴³ BORODAC A. Manual de drept penal. Partea Specială. Chișinău: Tipografia Centrală, 2004. 424p

⁴⁴ BORODAC A. Manual de drept penal partea specială. Tipografia Centrală. Chișinău 2004. 622 p. p.38

⁴⁵ BRÎNZĂ S., ULIANOVSKI X., STATI V. și al. Drept penal. Vol.II. Chișinău: Cartier Juridic, 2005. 804 p. În versiune online: <http://drept.usm.md/public/files/Dreptpenalspecialf2f52.pdf>

⁴⁶ BRÎNZĂ S., ULIANOVSKI X., STATI V. și al. Drept penal. Vol.II. Chișinău: Cartier Juridic, 2005. 804 p. p.41. În versiune online: <http://drept.usm.md/public/files/Dreptpenalspecialf2f52.pdf>

⁴⁷ BRÎNZĂ S., STATI V., ULIANOVSKI X, GROSU, V., ȚURCANU I. Drept Penal Partea Specială vol.II. Editura Cartier Juridic, 2005, 804 p. p.41

publicată în 2005.⁴⁸ Pentru studiul actual această lucrare este importantă prin faptul că analizând elementele componenței infracțiunii de activitatea mercenarilor, autorii definesc clar modalitățile de realizare a laturii obiective a infracțiunii de activitatea mercenarilor în temeiul alin.(2) art.141 CP RM.

Prezintă interes pentru investigația dată una din tezele autorilor care menționează că “Folosirea bandelor de mercenari se numără printre multiplele forme de agresiune, cum ar fi: atacarea armată a teritoriului unui stat străin sau orice tip de ocupație militară (chiar temporară), invazia, atacul, orice anexare din teritoriul statului atacat, bombardarea sau folosirea oricăror alte arme împotriva statului care a constituit ținta agresorului, blocarea porturilor și a frontierelor statului atacat, folosirea armatei altui stat aflate în baza unor acorduri pe teritoriul statului atacat, etc.”⁴⁹ Asupra acestui aspect însă vom reveni într-un alt capitol al tezei.

De aceeași importanță științifică în domeniul de cercetare propus este și „Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu”, elaborat de către un grup de autori, printre care Barbăneagră A., Alecu Gh., Berliba V. și alții, publicat în anul 2009⁵⁰. Studiul îl vom remarca în contextul, în care, autorul Barbăneagră A., analizând noțiunea de „război”, accentuează necesitatea raportării acestuia la „pace”.

În viziunea doctrinarului Barbăneagră A.: „Tratatul de diplomație intitulat Proiect de tratat pentru a aduce pacea în Europa, publicat în 1712 de abatele Saint-Pierre la Colonia lansează ideea de politică pacifistă, adică ideea că orice război este un rău, oricât de bună ar fi cauza în numele căreia se duce și oricare ar fi amenințarea pentru propria țară.”⁵¹

În sensul formulării conceptului de război, autorul Barbăneagră A., consemnează că „...Paralel cu principiile generale ale dreptului internațional (principiul respectării tratatelor (pacta sunt servanda); principiul bunei vecinătăți; principiul soluționării diferendelor internaționale pe cale pașnică; principiul negocierilor etc.) s-au cristalizat principiile specifice acestui drept”.⁵² Prin urmare, avem tot temeiul să ne raliem opiniei autorilor Gîrla L., și Tabarcea Iu. consemnată în lucrarea „Dreptul penal al Republicii Moldova. Partea Specială. Volumul I” ieșită de sub tipar în anul 2010⁵³, conform căreia „Având la bază normele dreptului internațional doctrina în domeniul respectiv a priori nu poate să conțină discrepanțe majore. Iată de ce în ultimul timp în doctrina autohtonă crimele de război sunt tratate prin prisma încălcărilor dreptului conflictelor armate”⁵⁴.

Totodată, menționăm că această lucrare are ca obiect de cercetare, ca și majoritatea surselor menționate anterior, analiza elementelor constitutive ale infracțiunii prevăzute la art.141 CP RM.

⁴⁸ BARBĂNEAGRĂ A., BERLIBA V., GURSCHI C. și alții. Codul penal comentat și adnotat. Chișinău: Cartier Juridic, 2005. 656 p.

⁴⁹ Ibidem

⁵⁰ BARBĂNEAGRĂ A., ALECU GH., BERLIBA V. și alții. Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu. Chișinău: Sarmis, 2009. 860 p.

⁵¹ BARBĂNEAGRĂ A., Infracțiunile contra păcii și securității omenirii, Sirius, Chișinău, 2005, p.42

⁵² BARBĂNEAGRĂ A., op.cit. p.119

⁵³ ГЫРЛІА Л., ТАБАРЧА Ю. Уголовное право Республики Молдова. Часть Особенная. Том 1. Кишинэу: „Cardidact” SRL, 2010. 712 p.

⁵⁴ Ibidem p.42.

Autorii susțin că „...crimele de război prezintă încălcări criminale ale legilor și ale obiceiurilor de ducere a războiului. Constatarea în cauză ne ghidează spre ideea că obiectul juridic al acestor categorii de infracțiuni îl formează relațiile internaționale în domeniul respectării regulilor de ducere a războiului sau de soluționare a conflictelor armate.”⁵⁵

În contextul respectiv, autorul Xenofontov I., în lucrarea „Războiul din Afganistan (1979-1989). În memoria participanților din Republica Moldova” publicată în anul 2010 califică războaiele ca paroxism al conflictelor generate de unele state pe teritoriul altora.⁵⁶

Potrivit autorului: „Încă din cele mai vechi timpuri, până la formarea „statului” în conținutul și forma actuală, războaiele, pe lângă faptul că erau o formă de lărgire și marcarea a teritoriilor, reprezentau și o formă de manifestare a puterii unui stat (trib) față de celelalte.”⁵⁷

În literatura de specialitate se evidențiază că „Datorită insistenței opiniei juridice exigențele de purtare a războaielor au obținut rigoarea termenilor juridici și s-au cristalizat în norme obligatorii de tipul convențiilor și tratatelor internaționale la care aderă majoritatea statelor din lume. Actele internaționale respective vizează tipul și modul de folosire a armamentelor, modul de conduită cu combatanții, protecția bunurilor culturale și a lăcașurilor de cult.”⁵⁸

O altă lucrare studiată de noi care se referă și la unele aspecte ale infracțiunii de activitatea mercenarilor, este scrisă de autorii Airapetean A., Ioniță D., Prodan S și Popov R., Drept penal partea specială. Note de curs editată în 2013. În lucrarea respectivă se analizează succint trăsăturile esențiale ale componenței de infracțiune de activitatea mercenarilor. Autorii accentuează scopul mercenarului de a primi o remunerare materială în schimbul actelor de violență pe care acesta din urmă le va săvârși în conflictul armat.⁵⁹

După cum s-a relatat anterior, cu timpul au apărut și unele publicații aparte în care au fost abordate în mod special subiecte tangențiale temei noastre de studiu. Un important articol științific aparține autorului Cauia A. Este vorba despre publicația „Reglementarea juridică a statutului de mercenar în cadrul conflictului armat” ieșită de sub tipar în anul 2009.⁶⁰

În lucrarea respectivă autorul definește noțiunea de mercenar și stabilește caracteristicile de identificare a acestuia. Potrivit autorului: „ Mercenarul nu este încadrat în forțele armate ale părții beligerante într-un mod care ar genera răspunderea acestuia pentru acțiunile sale. Caracteristic pentru mercenari este faptul că nici un stat care a profitat de aceste servicii nu se face responsabil

---

⁵⁵ Ibidem

⁵⁶ XENOFONTOV I. Războiul din Afganistan (1979-1989). În memoria participanților din Republica Moldova. Institutul Militar al Forțelor Armate „Alexandru cel Bun. Editura Lumen, Iași 2010. 300 p. p.11

⁵⁷ Ibidem

⁵⁸ BARBĂNEAGRĂ A. Infracțiunile contra păcii și securității omenirii. Chișinău, 2005 Tipografia Sirius 560 p. P.19

⁵⁹ AIRAPETEAN A, IONIȚĂ D., PRODAN SV., POPOV R.. Drept Penal Partea Specială. Note de curs. USEM, Chișinău 2013, 350 p. p 23

⁶⁰ CAUIA A. Reglementarea juridică a statutului de mercenar în cadrul conflictului armat. În: Edi-ficarea statului de drept și punerea în valoare a patrimoniului cultural și istoric al Moldovei în contextul integrării europene. Materialele Conferinței științifice internaționale anuale a tinerilor cercetători. Ediția a II-a, 28 martie 2008. Chișinău: Institutul de Istorie, Stat și Drept al AȘM, 2009.

pentru acțiunile acestora. În conformitate cu prevederile dreptului internațional umanitar, mercenarii sunt recunoscuți drept criminali.”⁶¹

O altă lucrare care prezintă interes pentru cercetarea noastră și care la fel aparține autorului Cauia A., este articolul intitulat Calificarea juridică a participanților în cadrul conflictului armat din estul Ucrainei.⁶² În studiul respectiv autorul analizează noțiunea și formulează definiția mercenarului. Autorul subliniază caracterul privat al angajamentului mercenarului, participarea directă și efectivă la ostilități. De asemenea se evidențiază elementul de extraneitate al activității mercenarului față de forțele armate ale părților beligerante și motivația materială a angajării. În studiul respectiv autorul pune în evidență problematica fenomenului de mercenariat, referindu-se în mare parte la exemplul Ucrainei.

De asemenea, autorul propune soluția de calificare a faptelor participanților în cadrul ostilităților din estul Ucrainei în cazul, în care ei nu sunt înrolați oficial în forțele armate ale acestui stat, în cazul conflictului armat non-internațional, precum și a subiecților care nu sunt parte oficială în forțele armate ale altor state implicate, în cazul conflictului armat internațional, referindu-se inclusiv la noțiunea de combatant nelegal. Concluzia de principiu a autorului este că „Aceste categorii de participanți formează entități aparte de participanți care au un statut ilegal și condamnabil a priori prin intermediul actelor normative internaționale, pe când membrii mișcărilor sporadice, voluntare, ai mișcărilor de rezistență neîncadrate în forțele armate ale unei părți la conflict, partizanii sau sabotorii se încadrează în noțiunea de combatant nelegal.”⁶³ Ambele articole au servit drept repere științifice importante pentru cercetarea noastră.

De asemenea, și în literatura de specialitate română întâlnim termenul de „combatant ilegal”. De exemplu, unii autori sub noțiunea de „combatant ilegal” caracterizează statutul juridic al mercenarilor, criminalilor de război sau al spionilor.⁶⁴

Cauia A. în publicația „Importanța redefinirii statutului juridic al combatantului prin prisma provocărilor generate de conflictele armate contemporane” definește noțiunea de mercenar, evidențind unele lacune în partea ce ține de definiția acestuia pe plan internațional. Respectiv, referindu-se la definiția mercenarului din Protocolul adițional la Convențiile de la Geneva, autorul consideră că: „Această definiție nu satisface absolut toate rigorile, deoarece generează o sumedenie de interpretări în cazul procesului de realizare în practică a prevederilor acesteia.”⁶⁵

---

⁶¹ CAUIA A. Reglementarea juridică a statutului de mercenar în cadrul conflictului armat. În: Edi-ficarea statului de drept și punerea în valoare a patrimoniului cultural și istoric al Moldovei în contextul integrării europene. Materialele Conferinței științifice internaționale anuale a tinerilor cercetători. Ediția a II-a, 28 martie 2008. Chișinău: Institutul de Istorie, Stat și Drept al AȘM, 2009, p.100.

⁶² CAUIA A. Calificarea juridică a participanților în cadrul conflictului armat din estul Ucrainei. În Revista Studii juridice Universitare nr. 3-4 din 2014. ULIM. P. 34 disponibil <https://ulim.md/sju/wp-content/uploads/SJU-3-4-2014.pdf>

⁶³ Ibidem

⁶⁴ LUPULESCU N. Dreptul Internațional Umanitar. București: C.H.BECK, 2009, 278 p

⁶⁵ CAUIA A. Importanța redefinirii statutului juridic al combatantului prin prisma provocărilor generate de conflictele armate contemporane. publicată anul 2009 în materialele colocviului internațional Dreptul internațional umanitar la 60 de ani de la semnarea Convențiilor de la Geneva. p. 105-110. P. 107

Autorul face referire la prevederile articolului 47 p.2 al actului normativ anterior menționat și susține că din acest act, „...nu rezultă că persoana care este remunerată pentru serviciile sale într-un quantum la fel de înalt ca cel al militarului de rang similar din cadrul forțelor militare regulate ale statului de partea căruia luptă sau remunerarea promisă nu este mai mare de cât cea primită de către militarii acestei armate, nu poate fi calificată drept mercenar. În realitate pot fi constatate fapte când unele persoane sunt gata să-și presteze serviciile în favoarea unei părți beligerante fiind remunerați la același nivel cu militarii acesteia, deoarece nivelul remunerării este destul de înalt, și, în plus, militarii mai dispun de unele facilități de ordin material.”⁶⁶

În continuare vom remarca și articolul științific al autorilor Botezatu I., și Radionova O.,⁶⁷ intitulat „Despre practica aplicării de către instanțele judecătorești a alin.(1) art.141 din Codul penal al Republicii Moldova, care prevede răspunderea pentru activitatea mercenarilor.” În articolul respectiv autorii motivează necesitatea perfecționării cadrului legal penal al Republicii Moldova referitor la aplicarea în practică a prevederilor art.141 CP RM. Potrivit autorilor: „Legea penală autohtonă ar trebui completată cu o normă în care ar fi stabilită răspunderea pentru participarea cetățenilor Republicii Moldova la conflicte militare sau la operațiuni militare, în lipsa unei promisiuni de a fi remunerați.”⁶⁸

De asemenea, o publicație științifică de o importanță aparte pentru cercetarea noastră este și cea care aparține autoarei Frunze M., intitulată „Profilul mercenarului în acțiuni teroriste: implicații criminologice și de drept penal substanțial”, apărută în anul 2015.⁶⁹ Autoarea analizează noțiunile de mercenar, voluntar și terorist și pune în evidență deosebirile dintre acestea.

În condițiile raportării infracțiunii de activitatea mercenarilor la infracțiunile cu caracter internațional, autorul Gore Gh., menționează „Complexitatea relațiilor internaționale duc uneori la imposibilitatea soluționării problemelor internaționale prin mijloace pașnice. În astfel de cazuri actorii scenei internaționale recurg la utilizarea forței”.⁷⁰

În opinia autorului citat, „suveranitatea statului este în legătură directă cu capacitatea lui de a demonstra dreptul său de a-și realiza interesele naționale prin aplicarea forței în relațiile cu alte state în cazul când nu poate realiza aceste interese prin mijloace politice.”⁷¹

⁶⁶ CAUIA A. Importanța redefinirii statutului juridic al combatantului prin prisma provocărilor generate de conflictele armate contemporane. publicată anul 2009 în materialele colochiului internațional Dreptul internațional umanitar la 60 de ani de la semnarea Convențiilor de la Geneva. p. 105-110. P. 107

⁶⁷ BOTEZATU I., RADIONOVA O. Despre practica aplicării de către instanțele judecătorești a alin.(1) art.141 din Codul penal al Republicii Moldova, care prevede răspunderea pentru activitatea mercenarilor. Publicat în: Актуальные научные исследования в современном мире выпуск 6(26) Часть 6 Июнь 2017 г. сборник научных трудов. P. 5-10.

⁶⁸ Ibidem p. 9

⁶⁹ FRUNZE M. Profilul mercenarului în acțiuni teroriste: implicații criminologice și de drept penal substanțial. În: Revista Națională de Drept nr. 8, 2015. p.

⁷⁰ GORE GH., *Recurgerea la forță în relațiile internaționale* // Colochiu Internațional „Promovarea drepturilor omului în contextual integrării europene: teorie și practică”, 30-31 octombrie 2009 / (Dreptul internațional umanitar la 60 de ani de la semnarea Convențiilor de la Geneva). Universitatea Liberă Internațională din Moldova cu susținerea Institutului Cercetări în Domeniul Protecției Drepturilor Omului, ULLm, Chișinău, 2009, p.52.

⁷¹ Ibidem

O definiție care redă clar conținutul și esența noțiunii de război o găsim la autorul F. Bria F.⁷² care se solidarizează cu Mămăligă I. afirmând că „Războiul constituie un fenomen social-istoric, care reprezintă forma cea mai violentă de manifestare a relațiilor conflictuale existente la un moment dat între grupări mari de oameni (popoare, națiuni, state, etc.), care folosesc lupta armată pentru atingerea scopurilor urmărite, ceea ce conferă acestui fenomen un puternic caracter distructiv”.⁷³

Autorul Buza N. în publicația „Conceptul infracțiunilor de război în dreptul penal al Republicii Moldova” face distincție între „dreptul internațional în domeniul drepturilor omului” și „dreptul internațional umanitar” și menționează, că acestea nu sunt categorii identice. Este vorba despre corpuri de lege distincte și, deși ambele urmăresc, în principal, protejarea persoanelor, există diferențe importante între acestea.⁷⁴ Potrivit autorului, „Infracțiunea de război poate avea loc în aceleași circumstanțe ca și infracțiunea contra păcii și securității omenirii, dar cea din urmă nu presupune existența unui conflict armat.”⁷⁵

Suntem pe deplin de acord cu această opinie. Or, infracțiunea contra păcii și securității omenirii și infracțiunea de război, cel puțin în legislația penală a Republicii Moldova, deși fac parte din același capitol, ipotetic, doar infracțiunile contra securității omenirii (genocidul, ecocidul, infracțiunile contra umanității, clonarea) nu presupune existența unui conflict armat. În același timp, infracțiunile contra păcii cum ar fi, de exemplu, una din modalitățile faptice ale infracțiunii prevăzute la art.139 CP RM Declanșarea sau ducerea războiului, în mod inevitabil presupune prezența unui conflict armat.

Astfel, deși sunt diferite și dispun de trăsături și caracteristici proprii totuși ambele tipuri de norme pot fi aplicate în cazul unei anumite situații. Respectiv, uneori necesar să se analizeze relația dintre acestea.

Așadar, fiind analizate conceptele și opiniile argumentate formulate în doctrină, a fost consemnat rolul social al dreptului în ansamblu și al politicii penale care apără valorile fundamentale ale societății internaționale, care în viziunea autorului Tricoz E., „sunt exprimate sui generis în categoria obligațiilor erga omnes, definite de normele ius cogens, expresie a unui drept imperativ cu vocația universală în continuă dezvoltare.”⁷⁶

O investigație științifică valoroasă este cea a autorului Gamurari V., sub denumirea Convențiile de la Geneva la 60 de ani de la adoptare: interpretare prin prisma sarcinilor dictate de

⁷² BRIA F., *Evoluția istorică a conceptului de crimă de război* // Colocviu Internațional „Promovarea drepturilor omului în contextul integrării europene: teorie și practică”, 30-31 octombrie 2009, p.135

⁷³ MĂMĂLIGĂ I., *Efectele dreptului internațional asupra statelor aflate în stare de război sau în conflict armat în secolul al XXI-lea*, în *Legea și viața*, 2006, nr.5, p.4-5.

⁷⁴ BUZA N. *Conceptul infracțiunilor de război în Legea penală a Republicii Moldova* în *Revista Națională de Drept* nr.4, 2014, p.43

⁷⁵ *Ibidem* p.43

⁷⁶ ТРИКОЗ Е.Н., *Международное уголовное право: «реальные» границы*, în *Материалы VI Российского Конгресса Уголовного права* (26-27 мая 2011) «Уголовное право, истоки, реалии, переход к устойчивому развитию» / Отв. ред. д.ю.н., проф. В.С. Комиссаров, Проспект, Москва, 2011, с.645

natura conflictelor armate contemporane, publicată în anul 2009.⁷⁷ Autorul face o analiză minuțioasă a Convențiilor de la Geneva, prin prisma conflictelor armate în coraport cu protecția victimelor acestora, evidențiind totodată criteriile pentru determinarea caracterului imperativ al dreptului internațional umanitar față de necesitatea acordării unor protecții victimelor aflate în situații de conflict armat.

Problema aplicării Convențiilor de la Geneva se evidențiază și în lucrarea autorului Ulianoschi X., „Probleme ce apar cu privire la executarea ordinului în timp de război sau conflicte armate” publicată în anul 2009. Autorul atrage atenția asupra aplicabilității Convențiilor de la Geneva în cazul conflictelor armate și accentuează problematica lipsei unui act internațional care să incrimineze infracțiunile contra păcii și securității omenirii (menționăm că mai desfășurat, acest aspect îl vom examina cu ocazia analizei de drept comparat a infracțiunii de activitatea mercenarilor): Potrivit autorului: „De problema principiilor Nürnbergului s-a ocupat ONU, care a însărcinat Comisia dreptului internațional de a le studia. Proiectul codului pregătit de Comisia dreptului internațional în 1957, care includea principiile Nürnbergului, de câteva ori a fost îndreptat pentru examinare la Asambleea Generală a ONU și în fine adoptarea lui a fost amânată *sine die* — pentru o perioadă nedeterminată. Totuși, Comisia continuă să lucreze asupra proiectului Codului de legi, referitoare la infracțiunile contra păcii și securității omenirii.”⁷⁸

Prezintă interes pentru investigația noastră și lucrarea autoarei Dorul O., „Probleme actuale în aplicarea dispozițiilor Convențiilor de la Geneva privind conținutul statutului de neutralitate al statelor” publicată anul 2009. Interesul și utilitatea publicației respective rezidă în necesitatea evidențierii criteriului de „stat parte la conflictul armat” - sintagmă pe care o vom utiliza des pe parcursul cercetării noastre. De asemenea, autoarea caracterizează noțiunea de „stat neutru” iar cu această ocazie menționează că: „Dacă statul neutru păstrează ***dreptul de a comercializa liber cu beligeranții***, practica atestă, că totodată neutrul este impus în acest sens la limitări serioase. El nu poate livra oricărui beligerant obiecte susceptibile să alimenteze potențialul lui de război și să-l fortifice. Resortisanții săi sunt supuși unei interdicții asemănătoare. În fapt, inferioritatea condiției juridice a statului neutru a fost nu doar confirmată ci și de asemenea agravată pe timpul celor două războaie mondiale. Noile limitări ale drepturilor neutrilor se înscriu în mecanismul general al războiului mondial. Pe plan militar, progresul tehnic al armamentelor mai ales în sfera aeriană,

---

⁷⁷ GAMURARI V. Convențiile de la Geneva la 60 de ani de la adoptare: interpretare prin prisma sarcinilor dictate de natura conflictelor armate contemporane, publicată anul 2009 în materialele colocviului internațional Dreptul internațional umanitar la 60 de ani de la semnarea Convențiilor de la Geneva. P. 15-31.

⁷⁸ ULIANOVSKI X. Probleme ce apar cu privire la executarea ordinului în timp de război sau conflicte armate publicată anul 2009 în materialele colocviului internațional Dreptul internațional umanitar la 60 de ani de la semnarea Convențiilor de la Geneva. P.69-79. P.70 [http://drept.ulim.md/assets/files/conferinta-60ani\(1\).pdf](http://drept.ulim.md/assets/files/conferinta-60ani(1).pdf)

sunt acele că statele neutre tot mai des sunt antrenate într-un conflict armat, teritoriul lor transformându-se necâtând la voința lor în teatru a ostilităților.”⁷⁹

În atenția noastră se află și lucrarea autorilor Cojocar R., Soroceanu I., „Trăsături ale personalității infractorului mercenar, cetățean al R. Moldova–Studiu cazuistic.” Autorii se referă cu prioritate la trăsăturile ce caracterizează personalitatea mercenarului propriu-zis care participă nemijlocit la acțiuni militare, menționând că „Există o deosebire calitativă între motivația celui care îl folosește pe mercenar sau îl finanțează și motivația persoanei care participă la acțiuni de luptă în calitate de mercenar în sensul art.141 alin. (1) CP RM. Plecând de la o asemenea premisă, autorii consideră că aceste două categorii de personalități sunt diferite după conținut.”⁸⁰

O altă publicație științifică care prezintă interes pentru prezentul studiu este cea a autorului Soroceanu I.,⁸¹ „Raționamentul elementelor de drept comparat privind infracțiunea de activitate a mercenarilor în spațiul ex-sovietic”, publicată în 2019. În lucrarea respectivă autorul își propune ca obiectiv esențial realizarea unui studiu comparat al legislațiilor penale ale statelor din fosta comunitate sovietică care permite cunoașterea completă a reglementărilor privind activitatea mercenarilor din aceste țări. Lucrarea servește drept sursă doctrinară pentru dezvoltarea aspectului comparativ al investigației prezente.

Analizând literatura de specialitate autohtonă conturăm următoarele concluzii.

La etapa actulă nu există o monografie care ar avea drept obiect de studiu componența de infracțiune prevăzută la art.141 CP RM Activitatea mercenarilor.

Deocamdată infracțiunea de activitate a mercenarilor este analizată din punctul de vedere juridico-penal preponderent în manualele de Drept penal Partea specială și comentariile științifice ale Codului penal.

Odată cu declanșarea conflictului armat din estul Ucrainei și implicarea în acesta a unor conaționali ai noștri, fapt probat prin apariția primelor cauze penale în practica judiciară națională în proces de constituire, în Republica Moldova apar și primele publicații științifice sub forma articolelor în care sunt investigate în mod special unele elemente constitutive ale infracțiunii de activitatea mercenarilor. Deducem, prin urmare, o creștere a interesului științific al cercetătorilor penaliști din țara noastră față de acest subiect și sporirea actualității acestuia.

Studiile științifice ale savanților din Republica Moldova au fost puse la baza prezentei investigații, constituind un suport doctrinar temeinic al lucrării.

⁷⁹ DORUL O. Probleme actuale în aplicarea dispozițiilor Convențiilor de la Geneva privind conținutul statutului de neutralitate al statelor. Publicată anul 2009 în materialele colociului internațional Dreptul internațional umanitar la 60 de ani de la semnarea Convențiilor de la Geneva. p. 90-97 P. 91 [http://drept.ulim.md/assets/files/conferinta-60ani\(1\).pdf](http://drept.ulim.md/assets/files/conferinta-60ani(1).pdf)

⁸⁰ COJOCARU R. SOROCEANU I. Trăsături ale personalității infractorului mercenar, cetățean al R. Moldova–Studiu cazuistic. În Legea și viața noiembrie 2018. P. 9-12. P. 10.

⁸¹ SOROCEANU I. Raționamentul elementelor de drept comparat privind infracțiunea de activitate a mercenarilor în spațiul ex-sovietic În Legea și viața.p.55-58. septembrie 2019

1.2. Analiza materialelor științifice referitoare la activitatea mercenarilor publicate în alte state

În condițiile în care, după cum menționasem și la începutul secțiunii anterioare, mercenariatul până nu demult prezenta pentru Republica Moldova din punct de vedere practic doar o infracțiune ipotetică și, respectiv, nu a fost studiată complex din punct de vedere teoretic, apelarea la sursele doctrinare internaționale pune la dispoziție un câmp mai vast de materie științifică în domeniul dat. În doctrina străină atestăm un volum mai impunător de surse bibliografice, lucrări în care se cercetează activitatea mercenarilor sub diverse aspecte.

Totodată, cercetând un șir de surse din literatura străină, am ajuns la concluzia că aceasta furnizează multă informație referitoare la activitatea mercenarilor ca fenomen. O asemenea abordare o găsim îndreptățită, deoarece ea înlesnește mult conceptualizarea juridico-penală a fenomenului dat.

Totodată menționăm că doctrina de specialitate străină abordează în mare parte similar ca și doctrina noastră națională aspectele juridico-penale a acestei infracțiuni, fapt explicabil prin trăsăturile comune ale acestei infracțiuni de război, relevate și în actele cu caracter internațional.

Vom trece în revistă cele mai importante surse din doctrina străină care au servit ca puncte de reper pentru unele teze formulate în lucrarea de față.

În primul rând, urmează să menționăm lucrările iluștrilor filozofi, marilor gânditori ai tuturor timpurilor care condamnă războaiele sub orice formă, indiferent de cauzele care le-au provocat.

De exemplu, Niccolò Machiavelli (1469-1527)⁸² în opera sa *Principele*, a elogiat termenul de pace și s-a arătat împotriva folosirii mercenarilor. Marele filosof afirmă că „atâta vreme cât singura motivație a mercenarilor este banul, ei nu vor fi dispuși să își riște viața pentru câștigarea unei bătălii.”⁸³

Sir Thomas More, în opera sa *Utopia*, (1478-1535)⁸⁴ a invocat folosirea mercenarilor în locul soldaților recrutați din rândurile propriilor cetățeni. Războaiele din Scoția și Irlanda secolelor XIII-XVI au fost purtate cu participarea masivă a mercenarilor gallowglas. „Aceștia erau infanteriști protejați de armuri, foarte bine înarmați, care erau folosiți atât pe câmpul de luptă cât și pe post de gărzi de corp pentru diferiți lideri militari.”⁸⁵

Immanuel Kant (1724-1797) de exemplu, în lucrarea despre *Pacea eternă*, adoptase concepția despre pacea eternă în care pune la temelie relațiile dintre state, structuri care trebuie

⁸² NICCOLO MACHIAVELLI. *Principelle*. Editura Himanitas 2019 ediția a II a, 272 pag. Traducere de Nina Facon și Monica Fekete. ISBN 9789735063245. A se vedea și Niccolò Machiavelli *De Principibus (Il Principe)* Cpitolul XIII De' soldati ausiliarii, misti e propria 1532 [1513, 1515] http://www.ibiblio.org/ml/libri/m/MachiavelliNB_II Principe/node14.html accesat la 15.12/2018

⁸³ Ibidem

⁸⁴ SIR THOMAS MORE. *Utopia*. Editura Wordsworth 1996. 160 pag. ISBN 9781853264740. A se vedea și: Sir Thomas More *Utopia*. edited by Henry Morley, 2005 <http://www.gutenberg.org/files/2130/2130-h/2130-h.htm#startoftext>

⁸⁵ CODIȚĂ D. *Despre statutul mercenarilor și angajaților companiilor militare –de securitate private*. Asociația română de drept umanitar. Prahova. <http://www.arduph.ro/domenii/diu-si-terorismul/despre-statutul-mercenarilor-si-al-angajatilor-companiilor-militarede-securitate-private/> accesat la 11.03.2017

conduse cu abilitate. [...] În timpul războiului statele trebuie să se comporte principial, să nu se dea la ostilități reciproce (să nu angajeze asasini[...] să nu instige la trădare. [...] ⁸⁶ Menținerea păcii laolaltă cu combaterea pe toate căile a acțiunilor de agresiune și de cotropire constituie un scop comun al statelor lumii. ⁸⁷

Pacea și războiul au fost subiect de preocupare și în opera filosofului german Friedrich Wilhelm Nietzsche (1844-1900) „Așa grăita Zarathustra” care, în partea I pct.10 „Despre război și războinici” menționează că: „Războiul bun este acela care sfințește orice cauză.” ⁸⁸ În sensul respectiv, un război corect nu poate fi acela în care se apelează la serviciile mercenarilor, deși aceștia au fost utilizați încă de la primele războaie.

În această ordine de idei este de menționat faptul că acolo unde existau războaie adesea apărea necesitatea de fortificare a trupelor militare, trupelor de luptători, ceea ce a dat naștere ideii de a angaja ostași (mercenari) care vor lupta pentru statul angajator practicând activitatea de mercenari.

În doctrina de specialitate română se cercetează profund infracțiunile de război și cele împotriva securității statului și a omenirii. Printre doctrinarii români care au abordat tema în cauză se enumeră: Bria F., Codiță D., Dumitrașcu A., Dobrinoiu V., Nistoreanu Gh., Boroii Al., Conea N., Pascu I., Lazăr V., Loghin O., Toader T., Cărpinean I.C., Făinaru S.

Autorul român Dumitrașcu A., de exemplu, în lucrarea *Genocidul și tratamente neomonoase – infracțiuni care aduc atingere valorilor fundamentale protejate de dreptul internațional*, publicată în anul 2010, ⁸⁹ susține că „distincția esențială între „infracțiunile contra umanității” și „infracțiunile de război”, constă anume în faptul că primele ar trebui să fie a fi comise în cadrul unui atac generalizat sau sistematic, pe când infracțiunile de război este de ajuns să fie săvârșite în contextul sau în legătura cu „conflictul armat”, „fiind înscrise într-un plan sau politică.” ⁹⁰ Autorul citat arată că infracțiunile de război pot fi săvârșite numai pe timp de război, împotriva oricărei persoane, combatant sau nu, în timp ce infracțiunile împotriva umanității pot fi săvârșite „atât pe timp de pace, cât și pe timp de război numai împotriva populației civile” ⁹¹

Pe de altă parte, profesorii Nistoreanu Gh., Boroii A., în manualul *Drept Penal Partea Specială* editat în anul 2002, apreciază că infracțiunile contra siguranței statului sunt constituite

⁸⁶ IMANUEL KANT. *Spre pacea eternă*. Ediția a II a. Editura Gramma 2015, 80 pag. ISBN 9786066950077. A se vedea și: Imanuel Kant. *Spre pacea eternă*. Proiect filosofic. Traducere de Rodica Croitoru ed. Ila Disponibil online: <https://ru.scribd.com/document/384777936/Immanuel-Kant-Spre-Pacea-Eterna-pdf>

⁸⁷ Carta ONU, preambul

⁸⁸ FRIEDRICH WILHELM NIETZSCHE. *Așa grăita Zarathustra*. Editura Humanitas 2018 Ediția a 3-a. 432 pag. ISBN 9789735059828. A se vedea și versiunea electronică <https://www.slideshare.net/EllyElly2/127957281-friedrichnietzscheasagraitarathustra>

⁸⁹ DUMITRAȘCU A., *Genocidul și tratamente neomonoase – infracțiuni care aduc atingere valorilor fundamentale protejate de dreptul internațional* / rezumatul tezei de doctorat; coord. Științific Vasile Dobrinoiu, doctor, prof. univ. Universitatea „Nicolae Titulescu”, Școala doctorală, București, 2010, p.11

⁹⁰ BUZA N. Conceptul infracțiunilor de război în Legea penală a Republicii Moldova în Revista Națională de Drept nr.4, 2014, p.46

⁹¹ DUMITRAȘCU A., *Genocidul și tratamente neomonoase – infracțiuni care aduc atingere valorilor fundamentale protejate de dreptul internațional* / rezumatul tezei de doctorat; coord. Științific Vasile Dobrinoiu, doctor, prof. univ. Universitatea „Nicolae Titulescu”, Școala doctorală, București, 2010, p.17

din acele fapte, care sunt prevăzute de Codul penal sau de unele legi speciale săvârșite cu vinovăție și care sunt de natură să aducă atingere siguranței interioare și exterioare ființei statului, atributelor sale fundamentale: suveranitatea, independența, unitatea și indivizibilitatea.⁹²

Suntem pe deplin de acord cu opinia savanților notorii, găsim că sintagma „subminarea orînduirii constituționale a statului” pe care o regăsim în dispozitivul normei ce incriminează activitatea mercenarilor în legea penală a Republicii Moldova, însumează în sine noțiunile care tocmai semnifică atributele de identificare a statului.

Aceiași autori susțin că în măsura în care marile puteri vor urmări pe diferite căi să destabilizeze situația politică, economică, socială din diferite zone ale lumii, să intervină brutal în treburile interne ale unor țări, să afecteze atributele fundamentale ale statelor din zona lor de influență, această situație va afecta siguranța țărilor respective dar și securitatea internațională la nivel global.⁹³ Același autor menționat anterior, invocă buna înțelegere între state, și menționează că: „Menținerea unui climat de pace și asigurarea securității colectivităților umane reprezintă elemente de o însemnătate primordială pentru toate popoarele lumii. Ocrotirea tuturor acestor valori și prin intermediul dreptului penal s-a impus mai ales după cel de-al doilea război mondial, plecând de la nenumărate crime de război săvârșite în această perioadă și de la distrugerile de orice natură care au afectat mai ales populația civilă, cultura popoarelor etc.”⁹⁴

De asemenea, de o continuitate a sursei doctrinare analizate anterior este opera autorului Boroș A., *Drept penal Partea Specială* Ediția a 4 – a, publicată în 2019⁹⁵ în care cercetarea infracțiunii de război conturează necesitatea asigurării securității mondiale.

Opinii asemănătoare pe care la fel le împărtășim, găsim și în lucrarea autorilor Dobrinioiu V., Conea N., „Drept Penal partea specială” vol. II, apărută în anul 2000⁹⁶. Potrivit autorilor, „Coexistența pașnică a statelor, menținerea păcii și securității umane constituie valori de însemnătate primordială pentru toate popoarele lumii. Ocrotirea acestor valori și prin intermediul mijloacelor de drept penal s-a impus în mod imperios mai ales în urma celui de al II-lea război mondial.”⁹⁷

Potrivit autorilor manualului *Drept penal partea specială* Pascu I., Lazăr V., editat în anul 2003: „În lume, este recunoscut faptul că pacea și omenirea sunt valori sociale care dintotdeauna au constituit bunurile cele mai de preț ale popoarelor. Războaiele regionale, zonale sau mondiale cunoscute în istoria omenirii au demonstrat că nu este de ajuns să se proclame însemnătatea acestor

---

⁹² NISTOREANU GH., BOROȘ AL. *Drept Penal Partea Specială*. Editura All Bek, București 2002. 592 p. p.8

⁹³ ibidem

⁹⁴ Op. Cit.p. 549.

⁹⁵ BOROȘ AL. *Drept penal Partea specială*. Editura CH Beck. Ediția a 4-a 2019.

⁹⁶ DOBRINOIU V., CONEA N. *Drept Penal partea specială* vol. II. Luminex 2000, 831 p p.671

⁹⁷ Ibidem

valori ci că trebuie să se întreprindă măsuri prin toate mijloacele inclusiv penale pentru apărarea lor.”⁹⁸

Aceleași opinii științifice formulează și autorii Loghin O., Toader T., în lucrarea *Drept penal român. Partea Specială*. Ed.III publicată în anul 1999, menționând că statul, ca organizare politică a societății cu funcții și sarcini deosebit de importante, trebuie să se bucure de o existență în afara oricărui pericol.⁹⁹

În convingerea autorului Cărpinean I.C., mercenariatul se asimilează cu noțiunea de terorism. Savantul admite că în anumite condiții, mercenariatul poate îmbrăca forme de manifestare a fenomenului „terorism”, fără a fi însă inclus în mod obligatoriu în acesta. In stricto-sensu terorismul reprezintă „folosirea violenței sau amenințarea cu violența în scopuri politice de către persoane sau grupuri special constituite, care urmăresc influențarea unui grup țintă aflat dincolo de victime sau victimele imediate”¹⁰⁰.

Deși poartă mai mult caracter de investigație jurnalistică, merită atenția publicația autorului Făinaru S., intitulată *Legea celor puternici*. Făinaru S a fost unul dintre primii jurnaliști ce s-a interesat de companiile private care furnizează mercenari, iar călătoriile sale în Irak l-au pus în contact direct cu acești mercenari.

În cercetarea sa autorul menționează că în cea mai mare parte, *calitatea mercenarilor varia considerabil, unii fiind foști soldați în armatele americane, alții venind chiar din gherilele peruviene sau cartelurile de droguri columbiene*.¹⁰¹ Cercetarea autorului ne oferă posibilitatea să analizăm dintr-un alt punct de vedere mercenarul-subiect al infracțiunii în raport cu scopul și motivele acestuia de a participa la un conflict armat.

În doctrina română autorul Codiță D., în lucrarea “Despre statutul mercenarilor și angajaților companiilor militare/de securitate private,”¹⁰² face o paralelă între modul cum este prezentat statutul mercenarilor din perspectiva convențiilor internaționale, pe de o parte, și cea a dreptului internațional umanitar, pe de altă parte.

În sensul dat, autorul face două precizări: Prima se referă la faptul că unele instrumente juridice internaționale urmăresc să interzică folosirea mercenarilor condamnând atât recurgerea la serviciul acestora, cât și participarea lor la ostilități. Cea de-a doua precizare vizează modul în care dreptul internațional umanitar se raportează la problema mercenarilor, în sensul că nu interzice folosirea și nu condamnă acțiunile lor, dar se concentrează asupra statutului ce le va fi acordat în cazul capturării. Un alt subiect abordat ține de caracteristicile și cadrul legal, în care o

⁹⁸ PASCU I., LAZĂR V. *Drept penal partea specială*. București 2003, 703 p p.682

⁹⁹ LOGHIN O. Toader T. *Drept penal român. Partea Specială*. Ed.III. Șansa. București 1999. P.16

¹⁰⁰ CĂRPINEAN ION-CRISTIAN. *Cercetarea la fața locului în cazul actelor de terorism*. Teză de doctorat (Rezumat). București: Universitatea București, Facultatea de Drept, 2009, (45 p.) p.4.

¹⁰¹ FĂINARU S. *Legea celor puternici* Editura Litera Internațional 2009, 203 pag.

CODIȚĂ D. *Despre statutul mercenarilor și angajaților companiilor militare –de securitate private*. Asociația română de drept umanitar. Prahova. <http://www.arduph.ro/domenii/diu-si-terorismul/despre-statutul-mercenarilor-si-al-angajatilor-companiilor-militarede-securitate-private/> accesat la 11.04.2016

categorie relativ nouă de persoane – personalul Companiilor Militare Perivate/Companiilor de Securitate Private (CMP/CSP) – se implicată în acțiuni care au legătură cu domeniul militar. În acest context, se invocă asemănările și deosebirile între cele două categorii de persoane care pot fi implicate în acțiuni cu caracter militar. Autorul menționat susține în același articol că „Recurgerea la serviciul unor persoane plătite pentru îndeplinirea unor sarcini militare, se face uneori cu încălcarea reglementărilor internaționale.”¹⁰³ Constatăm faptul că exact aceeași afirmație o susțin și autorii autohtoni Brînza S., Stati V.¹⁰⁴

Important este să invocăm și opinia autorilor Mănescu R., Clemente M., și Onica M., potrivit căreia „...Sfera acțiunilor individualizate în art. 2 al Convenției internaționale împotriva recrutării, folosirii, finanțării și instruirii mercenarilor adoptată prin Rezoluția Adunării Generale ONU 44-34 din 4 decembrie 1989 este prea largă, întrucât se prevede că mercenar este orice persoană care „în scopul dobândirii unor foloase materiale se angajează să desfășoare acțiuni violente premeditate și ilegale ori să acorde asistență sau expertiză în astfel de acțiuni ce urmăresc interese de orice natură”.¹⁰⁵

Autorii invocați afirmă că „... de esența activității de mercenariat este nu atât desfășurarea de activități violente, activități care pot forma latura materială a conținutului constitutiv și al altor infracțiuni, cât participarea la un conflict armat între state ale cărui cetățean nu este persoana respectivă sau la acțiuni violente îndreptate împotriva unui stat în scopul obținerii unor foloase materiale.”¹⁰⁶ Simpla participare la acțiuni violente premeditate și ilegale nu este de natură a identifica o activitate ca fiind de mercenariat.,¹⁰⁷

În contextul analizei categoriilor de conflicte, autorul Onica M., opinează că „Toate conflictele au avut ceva în comun: la un anumit moment una dintre părți a vrut să aibă mai multe trupe. Majoritatea conflictelor ajung în cele din urmă să depindă de numărul de oameni și de arme la sol. Astfel că atunci când comandanții își formează trupele, de obicei caută soldați profesioniști, care știu să lupte.”¹⁰⁸

În cele ce urmează ne vom referi la doctrina germană care de asemenea conține lucrări de o importanță majoră pentru cercetarea activității mercenarilor atât ca fenomen de amploare, cât și ca infracțiune. Autorii germani: Franz Hutsch, „Camillo Nemeč. „Sean McFate’s Sarah Percy, Jost Auf der Maur.

CODIȚĂ D. Despre statutul mercenarilor și angajaților companiilor militare –de securitate private. Asociația română de drept umanitar. Prahova. <http://www.arduph.ro/domenii/diu-si-terorismul/despre-statutul-mercenarilor-si-al-angajatilor-companiilor-militare-de-securitate-private/> accesat la 11.04.2016

¹⁰⁴ BRÎNZA, S., STATI V. în Tratat de drept penal Partea specială vol. I. Chișinău 2015 Tipografia Centrală. P. 136

¹⁰⁵ MĂNESCU R., CALIMENTE M., OVIDIU OPREA, M., Grup parlamentar PNL(Bp.147-2007). Punct de vedere referitor la propunerea legislativă intitulată Legea privind interzicerea mercenarilor. Guvernul României. p. 3 <http://www.senat.ro/legis/PDF%5C2007%5C07L398PV.pdf> accesat la 11.04.2019

¹⁰⁶ Ibidem

¹⁰⁷ Ibidem

¹⁰⁸ MARIUS ONCU. Cele mai puternice companii de mercenari din lume. Mai 2013. Publicat în: Bussines magazin. Versiune electronică: <https://www.businessmagazin.ro/special/cele-mai-puternice-companii-de-mercenari-din-lume-10855583>

Autorul german Franz Hutsch în lucrarea intitulată "*Mare succes la export: moartea*"¹⁰⁹. În opinia autorului, legislația penală a Germaniei este naufragiată într-o gravă lacună de reglementare a activității mercenarilor. Hutsch evidențiază o problemă majoră și trage un semnal de alarmă „Într-un răstimp de 15 sau 20 de ani se va ajunge la situația în care mercenarii germani vor lupta împotriva soldaților germani”.¹¹⁰

În aceeași lucrare autorul acordă o atenție deosebită noțiunii de mercenar din perspectiva actelor internaționale. Tot aici găsim noțiunea de *voluntar de asistență tehnică militară*,¹¹¹ utilizată cel mai des cu referință la mercenarii angajați să aibă de-a face cu tehnica militară.

Teze de cercetare a activității mercenarilor găsim și la autorii Camilo Nemeč¹¹², Jost Auf der Maur¹¹³ și Renat Kuenzi¹¹⁴, care accentuează problematica activității mercenarilor din punct de vedere al pericolului social pe care-l reprezintă. Este notabilă ideea lui Jost Auf der Maur despre oportunitatea formării unei comisii de istorici care să analizeze în detaliu fenomenul mercenariatului.¹¹⁵ Relevanța surselor citate, denotă necesitatea studierii profunde a mercenariatului nu doar sub aspect juridico-penal ci și ca fenomen în vederea evidențierii trăsăturilor esențiale ale acestuia. Sursele respective trasează linii clare și definitorii între fenomen și caracterul penal al practicii mercenare.

În continuare informații prețioase pentru cercetarea noastră găsim în **doctrina engleză**, în lucrările unor autori englezi cum ar fi McFate S, Sarah Percy, Renat Kuenzi.

Printre autorii francezi menționăm pe Alain Sanders, Walter Bruyère-Ostells, Edwin Mellen Philippe Lobjois, Franck Hugo, Romain Pasteger; Bob Denard.

Prezintă interes pentru cercetarea noastră lucrarea autorului de la Universitatea din Oxford, Sean McFate intitulată „*Modern Mercenary: Private Armies and What they mean for World Order*”.¹¹⁶ Autorul ne oferă o perspectivă asupra lumii viitoare a războiului mercenarilor și prezintă o analiză profundă a lumii moderne a războiului mercenar și implicarea acestora în politica externă și securitatea națională.

Următoarea investigație supusă analizei este cea a autoarei britanice Sarah Percy intitulată *Mercenarii, istoria unei norme în relațiile internaționale*. În publicație se susține că utilizarea forței private de către state a fost restricționată printr-o normă împotriva utilizării mercenarului.

¹⁰⁹ FRANZ HUTSCH, „Exportschlager Tod. Deutsche Soldaten als Handlanger des Krieges“; Econ Verlag der Ullstein Buchverlage GmbH, Berlin 2009

¹¹⁰ Ibidem

¹¹¹ FRANZ HUTSCH, „Exportschlager Tod. Deutsche Soldaten als Handlanger des Krieges“; Econ Verlag der Ullstein Buchverlage GmbH, Berlin 2009; p 89

¹¹² CAMILLO NEMEC. „Private Sicherheits- und Militärfirmen: Die neuen Akteure im internationalen Krisen- und Konfliktmanagement“ disponibil http://othes.univie.ac.at/9910/1/2010-05-25_0609285.pdf

¹¹³ JOST AUF DER MAUR Soldaten für Europa, mehr als eine Familiengeschichte Schwyzoise Die Schweiz unter Tag: Eine Entdeckungsreise (German) Hardcover – April 21, 2017 Publisher: Echtzeit Verlag 2017

¹¹⁴ RENAT KUENZL. Histoire Mercenaires suisses, le salaire du sang 5 NOVEMBRE 2011 https://www.swissinfo.ch/fre/culture/histoire_mercenaires-suisse--le-salaire-du-sang/31492904

¹¹⁵ ibidem

¹¹⁶ SEAN MCFATE, The Modern Mercenary: Private Armies and What They Mean for World Order <https://www.amazon.com/Modern-Mercenary-Private-Armies-World/dp/0199360103>

Studiul urmărește evoluția acestei norme, de la mercenari din Europa medievală până la companii de securitate private din Irakul modern, accentuând modul în care mercenarii de ieri au evoluat în cei de astăzi în procesul evoluției metodelor de purtare a războaielor sau a conflictelor armate.

Potrivit tezelor formulate de autoare, norma împotriva mercenarilor are două componente. În primul rând, mercenarii sunt considerați ilegali, deoarece folosesc forța în afara controlului legitim și autoritar. În cel de al doilea rând, mercenarii sunt considerați problematici din punct de vedere moral, deoarece luptă în războaie din motive egoiste, financiare, spre deosebire de lupta pentru un fel de concepție mai mare despre binele comun. Astfel, autoarea consideră că dezaprobarea morală a mercenarilor a dus la dispariția mercenarilor independenți din Europa medievală.¹¹⁷

Autorul american Ben Fishman, membru al Institutului Washington pentru Politica Orientului Apropiat și fost director pentru Africa de Nord la Consiliul de Securitate Națională în publicația *Activitatea mercenarilor legați de Kremlin va face și mai greu de încheiat un război civil costisitor* analizează acțiunile și/sau inacțiunile Kremlinului și a Statelor Unite ale Americii referitor la activitățile din Libia. Lucrarea menționată prezintă interes pentru cercetarea noastră în contextual în care, autorul descrie o serie de metode de recrutare a mercenarilor utilizate de forțele ruse.¹¹⁸

În literatura științifică franceză activitatea mercenarilor este studiată preponderent din două perspective: mercenarul ca un soldat ilegal – în situația în care acesta este interzis prin legea penală; militarul prin contract - utilizarea soldaților prin contract dictată de politica militară franceză.

În lucrarea intitulată *Politica militară și mercenarii francezi în Rwanda* autorul francez Dupaquier Jean-François,¹¹⁹ jurnalist și fost expert la Tribunalul Penal Internațional pentru Rwanda (ICTR) în procesul de presă, observă evoluția Rwanda și Burundi de mai bine de patruzeci de ani. Autorul evidențiază caracterul politic internațional al implicării mercenarilor în conflictele armate. Aspectul respectiv prezintă interes pentru cercetarea dată în condițiile raportării infrațiunii de activitatea mercenarilor la categoria infrațiunilor cu caracter internațional.

O altă lucrare care merită atenția este cea a autorului francez Sanders A., intitulată *Soldații norocului și ghinionului, publicată în 2017*. Autorul acordă o mare atenție noțiunii mercenarilor, axându-se în mare parte pe scopul și motivele mercenarilor. Referindu-se la definiția actuală a cuvântului „mercenar” potrivit căreia mercenarul este „un om care luptă pentru bani într-o cauză care nu-i aparține”, autorul nu este întru totul de acord cu această definiție și susține că mercenarii,

¹¹⁷ SARAH PERCY, *Mercenaries, the history of a norm in international relations*. 272 pages, Publisher: Oxford University Press; 1 edition (December 16, 2007) Language: English ISBN-10: 0199214336, ISBN-13: 978-0199214334

¹¹⁸ FISHMAN B. <https://www.bloomberg.com/opinion/articles/2019-11-25/the-u-s-must-blunt-russia-s-adventurism-in-libya>

¹¹⁹ DUPAQUIER Jean-François, *politiques militaires et mercenaires francais au Rwanda*. France 2014, 480 pages

dacă nu au luptat întotdeauna pentru bani, atunci întotdeauna au luptat pentru onoarea și convingerile lor. În sensul respectiv, observăm în lucrare o abordare mai specifică, cu unele conotații pozitive în aprecierea motivelor activității „gâștelor sălbatice”, cum preferă autorul să-i numească pe mercenari.¹²⁰

O altă lucrare în care la fel se tratează unele aspecte ale motivației activității mercenarilor este cea a autorului francez Walter Bruyère-Ostells cu titlul *Istoria mercenarilor din 1789 până azi*. Pentru început autorul relatează despre practica războinică a mercenarilor sub aspectul evoluției istorice. Anume la Bruyere-Ostells găsim asocierea mercenarilor cu combatanții non-naționali care sunt percepuți ca bărbați fără credință sau lege care se vând singuri celui mai mare ofertant. Câștig de profit, dar și un angajament ideologic și setea de aventură, acestea sunt principalele motivații ale acestor bărbați împrăștiați în întreaga lume.¹²¹

Tot Bruyere-Ostells în lucrarea *Mercenari francezi, violență și dominație în Africa SubSahariană*.¹²² Această lucrare evidențiază activitățile mercenarilor francezi și oferă mărturiile cheie ale rolului activ al mercenarilor și al celor care-i angajează, utilizează și finanțează. Lucrarea respectivă oglindește o serie de modalități de recrutare a mercenarilor, fapt care o face valoroasă științific în contextul cercetării infracțiunii tip de la alin.(2) art.141 CP RM, în special în asemenea modalități de realizare a laturii obiective, precum angajarea, finanțarea, instruirea mercenarilor.

Pe parcursul cercetării tematicii propuse ne-a atras o deosebită atenție lucrarea autorilor francezi Philippe Lobjois, și Franck Hugo intitulată *Mercenarii Republicii. 15 ani de război secret în Poche*. Autorii redau cu lux de amănunte viața din culise a unui mercenar care a luptat în mai multe războaie străine alături de alți mercenari francezi. În ceea ce privește trupele secrete ale mercenarilor, autorii menționează un citat plin de sens și adevăr: *Cel pe care nu-l vezi niciodată e cel care acționează în umbră*.¹²³

O altă publicație care aparține aceluiași autori Philippe Lobjois, Franck Hugo care merită atenția este intitulată *Mercenarii Republicii. 15 ani de război secret Birmanie ex-Yougoslavie. Comores. Zaire. Congo. Côte d'Ivoire. Irak... de Lobjois*. Lucrarea respectivă este o continuare a studiului aceluiași autori menționată anterior. În această investigație într-un stil foarte direct se descrie parcursul unuia dintre ei din Legiunea Străină din anii 90 până în Irak.

În unul din pasajele lucrării autorii foarte bine familiarizați cu activitatea mercenarilor nu doar din cărți sau ziare, menționează că „Războiul este o profesie, mai bine să-l lași

¹²⁰SANDERS A. Mercenaires: Soldats de fortune et d'infortune Broché – 12 janvier 2017 183 pages, Editeur Atelier Fol'Fer (12 janvier 2017), Collection: Xénophon

¹²¹ BRUYÈRE-OSTELLS W Histoire des mercenaires: De 1789 à nos jours Broché – 24 mars 2011 de 270 pages Editeur : Editions Tallandier (24 mars 2011) Collection : APPROCHES

¹²²MELLEN E. French Mercenaries, violence and systems of domination in Sub-Saharan Africa. Editor: Press 2016, 113 pages.

¹²³ LOBJOIS, P., HUGO F. Mercenaire de la République: 15 ans de guerres secrètes Poche – 17 février 2011 de 502 pages Editeur : Nouveau Monde Editions (17 février 2011) Collection/.Poche

profioniștilor. Cu toate acestea, ne putem îngrijora de rolul și greutatea pe care o joacă acum aceste companii private, în mare parte anglo-saxone și cele înființate la ordinele Pentagonului.”¹²⁴

Următoarea investigație supusă analizei este a autorului francez, Romain Pasteger intitulată *Fețele hidoase ale mercenarilor Katangais*.¹²⁵ Dacă sursele menționate anterior analizează în mare parte acțiunile mercenarilor care luptă, în lucrarea respectivă Romain Pasteger descrie o serie de modalități de recrutare a acestora. În mare parte, potențialii mercenari erau atrași de vaoarea materială promisă, alții însă erau recrutați prin ofertele cu privire la anumite garanții sociale (pensii, acordarea cetățeniei etc.).

O altă publicație care prezintă un anumit interes pentru teza în cauză este autobiografia unui fost mercenar al Legiunii Franceze Bob Denard, intitulată *Corsarii Republicii*, sub tipar din 1998¹²⁶. Autorul, în trecut mercenar de profesie, menționează că urăște cuvântul „mercenar” care-i face pielea de găină, pentru ceea ce reprezintă în mintea oamenilor: un individ fără credință sau lege, gata să se vândă celui mai mare ofertant, distrugând totul în calea sa, disprețuind oamenii.¹²⁷

Din lucrarea respectivă aflăm că pe parcursul vieții, autorul a fost mecanic, ofițer de poliție, soldat, ofițer, mediator, membru al consiliului de administrație, consilier, ambasador. În viziunea acestuia, indiferent de misiunea sa, el nu a luptat niciodată împotriva intereselor Franței, servind-o dimpotrivă în timpul unor conflicte delicate prezentându-se ca un om care a crezut în puterea angajamentului, loialității și onoarei.¹²⁸

În cea mai mare parte valoarea științifică a lucrărilor invocate ale autorilor francezi, inclusiv cea a lui Bob Denard, constă în contribuția acestora la analiza profilului psihologic al subiectului infracțiunii analizate. Investigațiile de genul dat sunt utile în analiza scopului și motivelor infracțiunii de activitate a mercenarului.

O altă lucrare din doctrina franceză la care vom face referire aparține autorului francez Melik Özden. *Mercenaires, mercenariat et droits humains* publicată în anul 2010.¹²⁹ Publicația respectivă analizează problemele puse de mercenari și prezintă o serie de măsuri luate și/sau recomandate, în special în cadrul Organizației Națiunilor Unite, pentru a stopa acest fenomen care are efecte dăunătoare asupra respectării drepturilor omului, în special asupra drepturilor popoarele pentru autodeterminare și suveranitate asupra resurselor naturale, dar și asupra exercitării democrației cum ar fi (perfecționarea cadrului legal internațional, incriminarea infracțiunilor de război și altele). Melic Özden opinează că activitatea mercenarilor este o infracțiune deosebit de periculoasă cu atât mai mult, cu cât utilizarea mercenarilor se extinde la alte activități ilicite, cum

¹²⁴ LOBJOIS P., HUGO F. *Mercenaires de la République: 15 ans de guerres secrètes: Birmanie. ex-Yougoslavie. Comores. Zaïre. Congo. Côte d'Ivoire. Irak...* (2009) Broché

¹²⁵ PASTEGER R. *Le visage des affreux mercenaires Katangais* Broché – 1 octobre 2004 (Editeur : Labor (1 octobre 2004)

¹²⁶ DENARD B. *Corsaire de la République* Broché – 21 avril 1998 436 pages Editeur: Editions Fixot (21 avril 1998)

¹²⁷ *Ibidem*

¹²⁸ DENARD. B. Op. Cit.

¹²⁹ ÖZDEN M. *Mercenaires, mercenariat et droits humains. Cahier critique n° 8. Novembre 2010* URL: http://cetim.ch/fr/publications_cahiers.php

ar fi „traficul de persoane, trafic de arme și muniții, trafic de droguri, terorism, acte de destabilizare a guvernelor legitime, acte de control forțat al resurselor naturale valoroase și chiar crime organizate precum răpirea sau furtul pe scară largă de vehicule.”¹³⁰ Suntem de acord cu această opinie. Întrădeavăr, în mare parte, reieșind din practica judiciară a Republicii Moldova, infracțiunea de activitatea mercenarilor se săvârșește în concurs cu alte acțiuni ilegale, cel mai des fiind întâlnită fapta de trecere ilegală a frontierei de stat.

Vom remarca în mod special opinia autorului francez Jean-Didier Rosi formulată în lucrarea *Privatisation de la violence. Des mercenaires aux sociétés militaires et de sécurité privées*, potrivit căreia „În prezent, „statele slab dezvoltate” constituie un teren fertil în care se dezvoltă mercenarii în general.”¹³¹ În lucrarea menționată autorul analizează cauzele și premisele dezvoltării fenomenului mercenarilor. În mare parte, lucrarea se axează pe factorul subiectiv al acestui fenomen și condițiile ce influențează o persoană în a se înrola în trupele de mercenari.

De asemenea, în alte surse din literatura străină,^{132, 133} se analizează activitatea marilor companii de recrutare. Se evidențiază metodele și mecanismul de recrutare a mercenarilor, se analizează procesul instruirii lor până a fi trimiși în mijlocul conflictului armat, ceea ce prezintă interes pentru identificarea caracteristicilor laturii obiective a infacțiunii analizate în prezenta lucrare.

În continuare vom analiza mai multe lucrări din **doctrina rusă**, unele din ele prezentând o sursă importantă științifică în virtutea axării directe la subiectul prezentei investigații.

Pentru început vom constata că la fel ca și în alte doctrine, inclusiv cea națională, componența de infracțiune analizată constituie subiect de studiu atât în manualele editate mulți ani în urmă, cât și în cele editate recent în Federația Rusă la disciplina Drept penal Partea Specială.

Printre autorii din Federația Rusă se numără: Барышева К.А., Грачёва Ю.В., Есаков Г.А., Князькина А.К., Ляскало А.Н., Маркунцов С.А., Палий В.В., Энгельгардт А.А. Агешкина Н.А., Беляев М.А., Белянинова Ю.В., Бирюкова Т.А., Болдырев С.А., Буранов Г.К., Воробьев Н.И., Галкин В.А., Дудко Д.А., Егоров Ю.В., Захарова Ю.Б., Копьёв А.В. Лебедев В.М., Кибальник А.Г., Соломоненко И.Г. Семенцова И.А. Гаухман Л.Д., Максимов С., Иногамова-Хегай Л.В., Ророга А.И., Чучаева А.И., Борзенкова Г.Н., Комиссарова В.С., Прохоров Л.А., Прохорова М.Л., Козаченко И. Я., Новоселов Г. П., Желудков А.В., Смирнова Н. Н., Куделко К., Коновалов И. П., Валецкий О. В., Мартьянов О., Приходина М., Симонова М., Адельханян Р. Алешин А., Кустов В.В., Максим В., Исаева Ю. Н.,

¹³⁰ Voir § 74 du *Rapport annuel du Rapporteur spécial sur les mercenaires*, présenté à la 57ème session de la CDH, E/CN.4/2001/19, daté du 11 janvier 2001.

¹³¹ JEAN-DIDIER ROSI, *Privatisation de la violence. Des mercenaires aux sociétés militaires et de sécurité privées*, Editions L'Harmattan, Collection Questions Contemporaines, Paris, 2009.

¹³² MCFATE S. *The modern mercenary: private armies and what they mean*. New York, 2014. – 272 p.

¹³³ SCANHILL J. *Blackwater: The Rise of the World's Most Powerful Mercenary Army*. New York, 2007. – 464 p.

Балмасов С., Кудрявцев В.Н., Карпец И.И., Ромашкин П.С., Марчук В.В., Колосов Ю.М., Кузнецов В.И., Кузнецов Н.И., Кибальник А. Г.

Printre sursele publicate relativ demult ce prezintă o incontestabilă importanță științifică și care analizează componența infracțiunii de activitate a mercenarilor menționăm următoarele: Прохоров Л.А. și Прохорова М.Л. Уголовное право. Часть Особенная publicată 1999¹³⁴, Гаухман Л.Д., Максимов С.В. Уголовное право. Особенная часть editată în anul 1999.¹³⁵ Парога А.И. Уголовное право России. Части Особенная din 2001,¹³⁶ Козаченко И. Я., Новоселов Г. П. Уголовное право. Части Особенная publicată 2001¹³⁷ Желудков, А.В. lucrarea *Уголовное право: Особенная часть* publicată în anul 2002,¹³⁸ Смирнова Н. Н. *Уголовное право: Особенная часть*, 2002,¹³⁹ Г.Н. Борзенков, В.С. Комиссаров Уголовное право России. Части Особенная 2002,¹⁴⁰ Гаухман Л.Д., Максимов С.В. Уголовное право. Особенная часть editat în anul 2003¹⁴¹ Семенцова И.А. Уголовное право: Особенная часть editată în anul 2004,¹⁴² Иногамова-Хегай Л.В. ș.a. lucrarea Уголовное право Российской Федерации. Особенная часть publicată în anul 2004,¹⁴³ Уголовное право. Особенная часть: Учебник / Под ред. Л.В. Иногамовой-Хегай, А.И. Парога, А.И. Чучаева. — 2-е изд., исправл. и доп. Publicată în anul 2008.¹⁴⁴

Manualele invocate prezintă un mare interes pentru investigația propusă, în contextul în care acestea analizează din punct de vedere juridico-penal infracțiunea de activitatea mercenarilor. Marea majoritate a surselor menționate raportează obiectul infracțiunii de activitatea mercenarilor la acțiuni contra păcii și securității internaționale.

Autorul rus Osipov K.L.¹⁴⁵ în studiul *Ответственность за наемничество по российскому уголовному законодательству* publicată în anul 2003 definește obiectul direct al mercenarismului ca coexistența pașnică a statelor, precum și stabilitatea relațiilor internaționale și obiecte suplimentare (opționale) ale mercenarismului: a) mijloace și metode de război reglementate de dreptul internațional; b) formațiunile legitime ale forțelor armate naționale ale statului; c) relațiile publice în domeniul activităților antreprenoriale, bancare și financiare; d)

¹³⁴ ПРОХОРОВ Л.А. Прохорова М.Л. Уголовное право. Части Особенная М.: Юристъ, 1999. 480 с. Р. 470

¹³⁵ ГАУХМАН Л.Д., МАКСИМОВ С.В. Уголовное право. Особня и Особенная часть. Учебник Юриспруденция, 1999. — 784 с. Р. 782

¹³⁶ ПАРОГА А.И. Уголовное право России. Части Особенная. Юристъ 2001 638 с р.626

¹³⁷ КОЗАЧЕНКО И. Я., НОВОСЕЛОВ Г. П. "Уголовное право. Части Особенная ИНФРА-М 2001 960 с р. 953

¹³⁸ ЖЕЛУДКОВ, А.В.; "Уголовное право: Особенная часть"; Изд-во: М.: Юрайт, 2002 г. 232 с р.220

¹³⁹ СМИРНОВА Н. Н. Уголовное право: Особенная части: Издательство Михайлова В. А. 2002. 255 с р.....

¹⁴⁰ Г.Н. БОРЗЕНКОВА, В.С. Комиссарова ИКД Уголовное право России. Части Особенная Учебник // Под ред. Зерцало-М Москва 2002 Том 5 512с, р. 377.

¹⁴¹ ГАУХМАН Л.Д., МАКСИМОВ С.В. Уголовное право. Особенная часть. Форум 2003, 400 с р.389

¹⁴² СЕМЕНЦОВА И.А. Уголовное право: Особенная часть. Экзаменационные ответы для студентов вузов. 2-е изд., Феникс 2004, Ростов. 384 с. Р. 365

¹⁴³ ИНОГАМОВА-ХЕГАЙ Л.В. и др. Уголовное право Российской Федерации. Особенная часть.: М.: ИНФРА-М: КОНТРАКТ, 2004. — 742 с. Р.726

¹⁴⁴ ИНОГАМОВА-ХЕГАЙ Л.В. ПАРОГА, А.И. ЧУЧАЕВ А.И. Уголовное право. Особенная часть: Учебник / Под ред.. — 2-е изд., исправл. и доп. — М.: Юридическая фирма "КОНТРАКТ", ИНФРА-М, 2008. 822 с р. 783

¹⁴⁵ ОСИПОВ КЛ. Ответственность за наемничество по российскому уголовному законодательству: Дисс. 2003. С. 14-15.

interesele organizațiilor de stat și ale statelor, în cazul în care făptuitorul servește în baza contractului sau contractului; e) interesele minorului.

Semnificația practică a evidențierii unor obiecte suplimentare (opționale) de protecție a dreptului penal, în opinia noastră, constă în faptul că acestea pot crește semnificativ pericolul social al structurii de bază. În cazul nostru, alocarea unui obiect suplimentar (opțional) de protecție a dreptului penal este lipsită de semnificație practică, deoarece nu „adaugă” nimic pericolului public al compoziției mercenarilor.¹⁴⁶

Molyboga O., în lucrarea Уголовная ответственность за наемничество exprimă părerea că în infracțiunea de activitatea mercenarilor există două obiecte de protecție penală: la recrutare, studii, finanțare sau altele materialul mercenar al obiectului direct este interesul păcii și securității omenirii, iar atunci când se utilizează sau se angajează mercenarul în conflict armat sau acțiune militară obiectul direct pledează pentru regulile, metodele și normele reglementate de dreptul internațional un mijloc de război, care în conținutul lor este un tip special de interese pentru pacea și securitatea umanității.¹⁴⁷ De menționat că aceleași considerente regăsim și la autorii Тютюгин В. И., Перепелица А. И., în lucrarea Уголовный кодекс Украины с постатейными материалами editată în anul 1998.¹⁴⁸

Наинер А. Ковалев СА. în publicația Военные преступления: Геноцид. Террор. Борьба за правосудие publicată în 2000,¹⁴⁹ „Problema sancționării penale pentru încălcările în masă, a drepturilor omului și în parte pentru infracțiunile de război și contra omenirii este inacceptabilă în limitele dreptului național. Din motivul dat toate aceste infracțiuni, indiferent de țara în care au fost săvârșite, trebuie să fie supuse judecății doar de către o instituție de justiție internațională”.

O lucrare ce are drept obiectiv nemijlocit cercetarea activității mercenarilor din punct de vedere juridico-penal aparține autorilor ruși Кибальник А.Г., Соломоненко И.Г. - *Преступления против мира и безопасности человечества* editată în anul 2004. Autorii tratează mai detaliat infracțiunea de activitatea mercenarilor și scot în evidență soluții de calificare a infracțiunii. În opinia autorilor, recrutarea mercenarilor este o înțelegere între angajator și angajat potrivit căreia, o parte se angajează să prezinte careva foloase materiale, financiare în schimbul participării mercenarului în conflictul armat sau în acțiuni de război într-o anumită regiune.¹⁵⁰ De asemenea, autorii sugerează că prin instruirea mercenarilor urmează să se înțeleagă transferul către mercenar a unei forme diferite de cunoștințe și abilități care vizează obținerea unor anumite rezultate în scopul utilizării în operațiunile armate. Aceasta include cunoștințele și abilitățile

¹⁴⁶ ОСИПОВ К.И. Ответственность за наемничество по российскому уголовному законодательству: Дисс. 2003.

¹⁴⁷ МОЛИБОГА О. Ю. Уголовная ответственность за наемничество: дис. ... канд. юрид. наук – Ставрополь, 2000. – С. 73–75.

¹⁴⁸ В. И. ТЮТЮГИН, А. И. ПЕРЕПЕЛИЦА. Уголовный кодекс Украины с постатейными материалами (с изм. и доп. по сост. на 1 июня 1998 г.) / – Харьков: Одиссей, 1998. – С. 66.

¹⁴⁹ НАИНЕР А. КОВАЛЕВ СА. Военные преступления: Геноцид. Террор. Борьба за правосудие. пер. с англ. Богдановского АС. М. Юристы, 2000 -368 с. с. 19

¹⁵⁰ КИБАЛЬНИК А.Г., СОЛОМОНЕНКО И.Г. Преступления против мира и безопасности человечества. - Санкт-Петербург: Юридический Центр Пресс, 2004. 385 с. р 248

necesare pentru a câștiga confruntarea militară și pentru a asigura viața persoanei instruite în situații extreme, precum și alte cunoștințe și abilități necesare pentru rezolvarea cu succes a conflictului.¹⁵¹

Autorul rus Куделко К., în legătură cu activitatea mercenarilor menționează că mercenarii în activitățile lor sunt motivați mai mult de considerente de profit comercial decât de interes politic.¹⁵² Interes pentru cercetarea fenomenului de mercenariat prezintă și lucrările autorului Куделко к., intitulate Современное наёмничество: «Золотое десятилетие» apărută în anul 2016¹⁵³ și Современное наемничество: буква закона publicată în anul 2017,¹⁵⁴ precum și lucrarea coautorilor Коновалов И. П., și Валецкий О. В. intitulată Эволюция частных военных компаний din 2013¹⁵⁵ În lucrările respective este pusă în evidență problematica activității mercenarilor prin prisma funcționării Companiilor Militare Private PMC (Private Military Company). Aceste două lucrări oferă un spectru larg de informații utile pentru cercetarea metodelor de recrutare, angajare, folosire și finanțare a mercenarilor ca modalități de realizare a laturii obiective a infracțiunii analizate. În opinia acestuia, pe care o susținem, „Furnizarea de servicii militare de specialitate este inevitabil legată de piața ilegală a armelor, traficul ilicit de explozibili și activitățile organizațiilor teroriste internaționale. Rezolvarea acestor probleme se poate datora clarificării statutului PMC-urilor în sine, naturii serviciilor pe care le oferă, precum și unei delimitări clare a competenței lor cu domeniul de activitate al structurilor tradiționale de stat.”¹⁵⁶

În continuare menționăm că în calitate de surse de cercetare pentru realizarea investigației de față au servit și lucrările autorilor Мартьянов О. Частные военные компании США: новый инструмент старой имперской политики¹⁵⁷; Приходина М., Симонова М. Солдаты по вызову¹⁵⁸; Алешин В. В. Наемничество – преступление международного характера¹⁵⁹ care opinează că „un mercenar nu trebuie trimis de un stat care nu este implicat într-un conflict armat pentru a îndeplini îndatoririle oficiale ca membru al forțelor sale armate. Acest criteriu permite să se facă o distincție între mercenari și consilieri militari. Aceștea din urmă sunt trimiși într-un stat străin pe baza unor acorduri bilaterale pentru a ajuta la crearea forțelor armate, la formarea personalului militar și la formarea trupelor, dar nu participă direct la ostilități.”¹⁶⁰

¹⁵¹ КИБАЛЬНИК А., СОЛОМОНЕНКО И. Уголовная ответственность за наемничество // Российская юстиция. 2002. ~№4. "С. 55.

¹⁵² КУДЕЛКО. К. Современное наёмничество: анатомия. Martie 2017 disponibil <https://warspot.ru/8465-sovremennoe-nayomnichestvo-anatomiya>

¹⁵³ КУДЕЛКО К. Современное наёмничество: «Золотое десятилетие» 19 сентября 2016

¹⁵⁴ КУДЕЛКО К. Современное наемничество: буква закона 22 мая 2017 <https://warspot.ru/7256-sovremennoe-naemnichestvo-bukva-zakona>

¹⁵⁵ КОНОВАЛОВ И. П., ВАЛЕЦКИЙ О. В. Эволюция частных военных компаний. Пушкино: Центр стратегической конъюнктуры, 2013. 136 с

¹⁵⁶ Ibidem

¹⁵⁷ МАРТЪЯНОВ О. Частные военные компании США: новый инструмент старой имперской политики // hvylya.org

¹⁵⁸ ПРИХОДИНА М., СИМОНОВА М. Солдаты по вызову // navoine.info

¹⁵⁹ АЛЕШИН В. В. Наемничество – преступление международного характера // Российский ежегодник международного права, 1998–1999. СПб., 1999.

¹⁶⁰ АЛЕШИН В.В. Понятие и противоправность наемничества // Московский журнал международного права. С. 66;

Адельханян Р. А. în publicația *Военные преступления в современном праве* 2006¹⁶¹ observă că pericolul public al mercenarismului constă nu doar în faptul că mercenarii, în împlinirea voinței politice a angajatorilor,ucid, violează, etc., dar și în formarea unor categorii de oameni pentru care comiterea de crime devine o profesie bine plătită.¹⁶²

În lucrarea *Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации для работников прокуратуры* sub redacția autorilor Малиновский В.В. și Чучаев А.И. din 2011,¹⁶³ autorii analizează de rând cu alte componente și componenta de infracțiune de activitatea mercenarilor și propun soluții de calificare a acestei infracțiuni.

Esența infracțiunilor internaționale a fost dezvăluită amplu în lucrările academicianului rus Kudreavțev V.N., în modul următor: „Când în documentele internaționale se întâlnește termenul „infracțiunea”, aceasta din urmă poate semnifica inclusiv faptul că „... în urma săvârșirii celor mai grave fapte prejudiciabile, statul este recunoscut drept agresor.”¹⁶⁴.

Totodată savantul penalist notoriu Kudreavțev V.N. evidențiază că „Infracțiunea internațională a statului este alcătuită din acțiunile sau inacțiunile prejudiciabile ale persoanelor fizice, a căror răspundere atât în funcție de formă, cât și în funcție de conținut poate fi comparată cu răspunderea penală survenită pentru alte categorii de infracțiuni comise de către persoanele fizice.”¹⁶⁵

În doctrină mulți autori se întrebă ce reprezintă dreptul internațional penal. În acest sens, se menționează că dreptul internațional penal constituie un ansamblu de norme juridice care sunt create în procesul concordării voinței statelor. În același timp, în doctrină există și alte păreri formulate de Karpeț I.I.¹⁶⁶ și Romașkin P.S.¹⁶⁷ conform cărora dreptul internațional penal constituie o ramură distinctă care nu intră nici în cadrul dreptului internațional public, nici în dreptul intern. Precizăm că la autorul Marciuk V.V., găsim o listă a principiilor și normelor de drept internațional care sunt unanim recunoscute și deci ar trebui incluse într-o anexă specială a Codului penal.¹⁶⁸ În alt context, Autorii Колосов Ю.М., Кузнецов В.И., sunt de părere că aplicarea violenței militare nu este permisă dacă aceasta nu este necesare anume pentru atingerea scopurilor de război ¹⁶⁹.

¹⁶¹ АДЕЛЬХАНИЯН Р. А. *Военные преступления в современном праве*. М., 2006.

¹⁶² АДЕЛЬХАНИЯН Р.А. Наемничество - военное преступление на Северном Кавказе // «Черные дыры» в Российском законодательстве. №2. "2003. "С.370; Эбзеева Зульфия Азреталиевна. Наемничество: уголовно-правовой и криминологический аспекты. Диссерт. Саратов – 2013, р. 69

¹⁶³МАЛИНОВСКИЙ В. В. ЧУЧАЕВ А.И. Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации для работников прокуратуры (постатейный). - "КОНТРАКТ", 2011 г.

¹⁶⁴ КУДРЕАВЦЕВ В.Н., *Международное уголовное право: Учебное пособие*, Наука, Москва, 1999, с.10.

¹⁶⁵ Ibidem

¹⁶⁶ КАРПЕЦ И.И., *Преступления международного характера*, Москва, 1979, с.27;

¹⁶⁷ РОМАШКИН П.С., *К вопросу о понятии и источниках международного уголовного права*, în *Советское государство и право*, 1946, № 3, с.25.

¹⁶⁸ МАРЧУК В.В., *О квалификации преступлений по общепризнанному принципу или норме международного права*, în *Материалы VI Российского Конгресса Уголовного права (26-27 мая 2011) «Уголовное право, истоки, реалии, переход к устойчивому развитию»*, с.649.

¹⁶⁹ КОЛОСОВ Ю.М., Кузнецов В.И., *Международное право, Международные отношения*, Москва, 1998, с.344-345.

Autorul Tiunov O.I. în lucrarea *Международное гуманитарное право: Учебник для вузов* precizează că aplicarea normelor de drept internațional umanitar nu influențează asupra statutului juridic al părților din conflict, ce desemnează că astfel de norme se aplică în conflictul armat, indiferent dacă ele se află juridic într-o stare declarată de război sau nu¹⁷⁰.

În aceeași ordine de idei, autorul rus Kuznețov N.I., în lucrarea *Военное право* editată în anul 1996, susține că în prim plan, activitatea mercenarilor, făcând parte din categoria infracțiunilor de război, tangențiază în mod inevitabil cu Dreptul internațional care se împarte în două mari categorii: dreptul păcii și dreptul războiului. Potrivit autorului, „Cu părere de rău, conflictele armate, în prezent cel mai des iau naștere în țările fostei Uniuni Sovietice.”¹⁷¹

În literatura rusă autorii Кибальник А. Г., Молибога, О. Ю., Соломоненко. И. Г. (2002) susțin că „finanțarea mercenarului ca faptă infracțională ar trebui să fie considerată finalizată la momentul utilizării efective a fondurilor pentru numirea și nu la momentul primirii lor de către mercenar.”¹⁷²

În contextul consumării acțiunii de recrutare, autorii menționați susțin că „astfel de acțiuni sunt caracterizate printr-un caracter pregătit în raport cu actele reale de recrutare și, prin urmare, în sine ar trebui considerate ca o pregătire pentru activitatea mercenară, eventual tentativă, dacă, din motive care nu țin de voința făptuitorului acordul între recrutor și potențialul mercenar nu a avut loc.”¹⁷³

În mare parte, sursa doctrinară citată reprezintă una dintre cele mai importante și complexe bibliografii din doctrina rusă. Autorii analizează minuțios elementele componente de infracțiune de activitatea mercenarilor.

Autorii unui alt comentariu științific Мельник, М. I., Хавронюк М. I., –Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України 3-те вид., переробл. та допов. 2003, prin recrutare înțeleg recrutarea directă, adică invitarea și recrutarea voluntarilor pentru a participa la conflicte armate din alte state sau la acte de violență care vizează răsturnarea puterii statului sau încălcarea integrității teritoriale și crearea anumitor grupuri, bande etc.¹⁷⁴

De asemenea, autoarea Шандиева Н. О., în lucrarea *Наемничество по международному и национальному уголовному праву* publicată în anul 2004 efectuează o analiză detaliată a infracțiunii de activitatea mercenarilor sub aspect comparativ atât în statele CSI cât și în cele din SUA și UE. Autoarea afirmă că în general conflictele armate cu participarea mercenarilor au loc în statele care s-au aflat în componența URSS. Deosebit respect ne trezesc concluziile autoarei

¹⁷⁰ ТИУНОВ О.И., *Международное гуманитарное право: Учебник для вузов*, Норма-Инфра•М, Москва, 2000, с. 150.

¹⁷¹ КУЗНЕЦОВ Н.И. *Военное право. Учебник для военно-учебных заведений Вооруженных Сил РФ*. Военный Университет МО РФ. Всеармейский издательский центр гуманитарной учебной литературы. 1996. -318 с. с. 218

¹⁷² КИБАЛЬНИК А. Г., МОЛИБОГА, О. Ю. СОЛОМОНЕНКО. И. Г. *Уголовная ответственность за наемничество* /– Ставрополь : Сервис-школа, 2002. – С. 53–54.

¹⁷³ *Ibidem* p. 44.

¹⁷⁴ МЕЛЬНИК, М: I., ХАВРОНЮК М.И. *Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України /– 3-те вид., переробл. та допов. – К.: Атіка, 2003. – С. 1012.*

referitor la situația Republicii Moldova și conflictul din stânga Nistrului. În sensul respectiv, autoarea afirmă că a fost un conflict armat în care au participat atât mercenari ruși cât și mercenari din alte state CSI.¹⁷⁵

Autoarea Лисаускайте В. В. în lucrarea Сравнительный анализ статьи 359 УК РФ и норм международного уголовного права.¹⁷⁶ (2006) susține că de un mare interes științific este însăși interpretarea termenului „mercenar”. Din definiția dată în notă la art. 359 din Codul penal al Federației Ruse rezultă că un mercenar este o persoană care nu este cetățean al unui stat care participă la un conflict armat sau care nu are reședința permanentă pe teritoriul acestui stat. În consecință, consideră autoarea că, „...nu putem trage la răspundere cetățenii ruși care au reședința permanentă în Rusia, care au participat ca mercenari la operațiuni militare pe teritoriul Republicii Cecenia de către grupuri armate ilegale, precum și pe teritoriul oricărui alt stat. Prin urmare, potrivit autoarei, ar trebui consolidată o definiție mai largă a unui mercenar pentru a se asigura că toate entitățile care au comis această crimă, indiferent de cetățenie, pot fi urmărite în Rusia.”¹⁷⁷

În altă lucrare a autorului Изъянов А.Д intitulată „Вербовка наемника в международном и российском уголовном праве // Уголовное право стратегия развития в XXI веке publicată în anul 2007 se remarcă abordarea, conform căreia recrutarea unui mercenar este considerată un caz special de instigare, care poate fi recunoscut ca un act finalizat, atunci când recrutatul nu numai că a fost de acord să devină mercenar (cei care vor participa la un conflict armat sau ostilități), dar a început, de asemenea, să-și dea acordul cel puțin în faza de pregătire.? Nu poate fi considerat ca recrutare un impact fizic și violent asupra unei persoane. Recrutarea există și într-o situație în care persoana ia inițiativa pentru a fi recrutată atunci când recrutatorii creează condiții preliminare pentru apariția acestei intenții de a deveni mercenari prin campanii, apeluri, deschiderea unor centre speciale de recrutare. În această formă, recrutarea nu poate fi recunoscută ca o lovitură specială de incitație. Această recrutare este un concept independent, diferit de complicitate.¹⁷⁸

Într-o altă lucrare, autorul căreia este savantul Короткий Ф.В., intitulată Особенности дифференциации ответственности за наемничество по уголовному законодательству стран ближнего зарубежья, același autor menționează că infracțiunea analizată este comisă exclusiv cu intenție directă. Autorul consideră că nu poate exista altă părere: forma și tipul de vinovăție rezultă din însăși construcția corpus delicti. Cauza internă a actelor mercenare este motivația criminogenă a persoanei.¹⁷⁹

¹⁷⁵ ШАНДИЕВА Н.О. Наемничество по международному и национальному уголовному праву Отпечатано в 000 «Соцветие красок» Москва - 2004

¹⁷⁶ ЛИСАУСКАЙТЕ В. В., Сравнительный анализ статьи 359 УК РФ и норм международного уголовного права. 2006. Sibirschii iuridiceskii vestnic. Nr. 2 (29) 2006. <https://cyberleninka.ru/article/n/sravnitelnyu-analiz-st-359-uk-rf-i-norm-mezhdunarodnogo-ugolovnogo-prava>

¹⁷⁷ Ibidem

¹⁷⁸ ИЗЪЯНОВ А.Д. Вербовка наемника в международном и российском уголовном праве. Уголовное право стратегия развития в XXI веке М, 2007

¹⁷⁹ КОРОТКИЙ Ф.В. Особенности дифференциации ответственности за наемничество по уголовному законодательству стран ближнего зарубежья // "Черные дыры" в Российском законодательстве. М., 2007. № 5. С. 275-276

O altă lucrare din patrimoniul doctrinei ruse, autorul căreia este academicianul Короткий Ф.В. asupra căreia ne-am concentrat atenția intitulată *Возраст субъекта преступления, как один из признаков состава наемничества 2007*. Potrivit savantului Короткий Ф.В.: „Motivele mercenarilor străini au întotdeauna o natură egoistă și în majoritatea cazurilor, acestea coincid cu motivele organizatorilor de crime teroriste. O cauză externă a mercenarismului este situația infracțională formată, care se caracterizează prin starea de ostilitate socială sau prin prezența unui conflict armat în regiune.”¹⁸⁰

Analizând lucrarea autorului Изъянов А.Д. *Наемничество по Российскому Уголовному Праву* din 2008, ne raliem opiniei autorului, conform căreia în literatura de specialitate tot mai des sunt menționate noi manifestări ale activității mercenarilor sub forma activității companiilor private implicate în recrutarea de mercenari, alte forme de activități de mercenari, precum și furnizarea de alte clauze militare ilegale care au nevoie de legalizare.¹⁸¹

Finanțarea unui mercenar înseamnă, de obicei, furnizarea de numerar - numerar și non-numerar. În acest caz, fondurile pot fi destinate să plătească remunerațiilor pentru mercenari pentru participarea la operațiuni militare și la achiziționarea de arme, echipamente, precum și la alte operațiuni legate de activitățile mercenarilor.¹⁸²

Totodată, sursa invocată anterior prezintă teze importante în partea ce ține de modalitățile de realizare a activității mercenarilor: antrenarea, finanțarea, altă asigurare a mercenarilor. Potrivit autorului Изъянов: „Antrenarea mercenarilor - activități de instruire a indivizilor în obținerea de cunoștințe și abilități speciale în utilizarea diferitelor tipuri de arme și echipamente, mijloace speciale, metode și tehnici de luptă, tactici de luptă în diverse condiții climatice ale situației conflictului armat Finanțarea unui mercenar se manifestă prin furnizarea de bani, deschiderea de conturi și transferul de bani, alocarea de bani pentru întreținerea mercenarilor.”¹⁸³ Un alt sprijin material pentru mercenari include furnizarea acestora de alocații necesare, echipamente adecvate, echipamente militare, arme, mijloace speciale, transport etc. Aprovizionarea cu numerar înseamnă finanțarea unui mercenar. Utilizarea mercenarilor este înțeleasă ca implicându-i în participarea directă la conflictele armate sau operațiunile militare.”¹⁸⁴

Autorul rus Короткий Ф.В. în cercetarea sa *Наемничество: Уголовно-правовые и криминологические аспекты* (2009)¹⁸⁵ sugerează că finanțarea unui mercenar ca faptă infracțională ar trebui considerată finalizată în momentul utilizării efective a fondurilor în scopul propus și nu în momentul în care sunt primite de mercenar însuși.

¹⁸⁰ КОРОТКИЙ Ф.В. Возраст субъекта преступления, как один из признаков состава наемничества // Научный вестник Южного федерального округа. Пятигорск, 2007. С. 48-52 (0,2 п.л.).

¹⁸¹ ИЗЪЯНОВ А.Д. *Наемничество по Российскому Уголовному Праву*. Москва 2008

¹⁸² *ibidem*

¹⁸³ ИЗЪЯНОВ А.Д. Вербовка наемника в международном и российском уголовном праве. Уголовное право стратегия развития в XXI веке — М, 2007

¹⁸⁴ ИЗЪЯНОВ А.Д. Ответственность за наемничество по уголовному законодательству зарубежных государств // Законность. 2008. № 4

¹⁸⁵ КОРОТКИЙ Ф.В. *Наемничество: Уголовно-правовые и криминологические аспекты*. ООО "КАДО" Пятигорск 2009

Savantul relevă că latura subiectivă a infracțiunii de activitatea mercenarilor are trăsături caracteristice specifice. Momentul intelectual al mercenarismului constă în recunoașterea de către o persoană nu numai a naturii acțiunilor sale, ci și a semnificației lor sociale. Momentul volitiv constă în capacitatea de a efectua acțiuni generate de efortul intern necesar realizării lor. Conștiința contribuie la evaluarea corectă a naturii faptei, gradul pericolului său social și înțelegerea conținutului real și a semnificației sale sociale.¹⁸⁶

Același autor, relevă faptul că activitățile mercenare implică săvârșirea infracțiunilor de natură teroristă. Prin urmare, starea și dinamica activității mercenarului sunt determinate de starea și dinamica crimelor de natură teroristă. Din acest punct de vedere, starea și dinamica activității mercenarului pot fi apreciate pe baza datelor privind înregistrarea infracțiunilor omogene cu acesta. Vorbim despre acele crime omogene cu mercenarismul, fără de care operațiunile militare ale mercenarilor sunt de obicei imposibile și care sunt definite de Codul Penal ca fiind un act terorist și organizarea unei formațiuni armate ilegale sau participarea la ea.¹⁸⁷

Autoarea Эбзеева З. А. în studiul Наемничество: уголовно-правовой и криминологический аспекты (на примере Северного Кавказа) (2014) de asemenea susține că este inacceptabil să se utilizeze în dispozițiile dreptului penal termeni care nu sunt definiți în internațional, deoarece acest lucru creează în mod obiectiv lacune în legislație și dificultăți în calificarea actelor relevante.¹⁸⁸

Sub aspectul cercetării comparative a infracțiunii de activitate a mercenarilor, importanța științifică pentru lucrarea noastră prezintă lucrarea autorului rus Селезнёв А.А. Ответственность за наемничество по французскому уголовному законодательству, editată în anul 2014. Autorul pune în evidență forma de legiferare a infracțiunii de activitatea mercenarilor sub aspect comparativ, analizând legea penală a Franței și legea penală a Federației Ruse.¹⁸⁹ Lucrarea menționată prezintă interes din punctul de vedere al studiului comparativ al activității mercenarilor ca infracțiune incriminată în legea penală a altor state.

În lucrarea despre mercenariatul modern a autorului rus Коновалов И. П. Солдаты удачи и воины корпораций, publicată în anul 2015 se invocă o serie de sinonime ale cuvântului „mercenar„: soldații norocului; gîștele sălbatice; cîinii războiului, etc., pe care autorul le utilizează în funcție de compania pentru care luptă aceștia. Termenul rutieri sau „gens de route” se referă la soldați desființați care au continuat să facă război în mod ilicit pentru propriul lor beneficiu. Conceptul (modern) de mercenar este folosit pentru a desemna soldații „profesioniști” care și-au

¹⁸⁶ КОРОТКИЙ Ф.В. Наемничество: Уголовно-правовые и криминологические аспекты. ООО "КАДО" Пятигорск 2009

¹⁸⁷ Ibidem

¹⁸⁸ ЭБЗЕЕВА З. А. Наемничество: уголовно-правовой и криминологический аспекты (на примере Северного Кавказа). - М.: Юрлитинформ, 2014. - 184 С.Р. 147

¹⁸⁹ СЕЛЕЗНЁВ А.А. Ответственность за наемничество по французскому уголовному законодательству текст научной статьи по специальности «Право» Журнал Вестник РГГУ. Серия «Экономика. Управление. Право» 2014. С

acordat serviciul unei puteri politice și au luptat în numele lor.¹⁹⁰ Алибаева Г. А. în studiul *История наемничества: криминологический аспект* editat în anul 2007 menționează că mercenarii s-au răspândit acolo unde ordinea internă a fost tulburată și a apărut tensiune socială devenind sursa implementării directe a puterii armatei în condițiile instabilității, amenințării la securitatea statului din partea organizațiilor teroriste, mercenare în numeroase conflicte locale.¹⁹¹ Sub același aspect urmează să analizăm o altă lucrare care aparține autoarei Жидкова Т.К. *О некоторых криминологических особенностях наемничества и транснационализации в структуре незаконных вооруженных формирований* publicată în anul 2015.¹⁹² Autoarea menționează că atât pentru Federația Rusă cât și la nivel internațional, una dintre caracteristicile activităților grupurilor armate ilegale de mercenari este aceea că aceștia operează sub îndrumarea cetățenilor străini, instruiți special în străinătate sau cu participarea activă a acestora, finanțați și din surse străine.¹⁹³

Autorul Айдарбеков Ч. în lucrarea intitulată *Правовой статус наемника: Проблемы законодательного регулирования* publicată în 2016¹⁹⁴, investighează problemele de interpretare juridică a mercenarismului. Potrivit autorului, conceptul legal al mercenarismului are două aspecte: dreptul internațional, consacrat în acte juridice internaționale relevante și în dreptul penal național.

Autorul Селезнёв А. А. în lucrarea *Уголовно-Правовой Запрет Наёмничества По Законодательству Словацкой Республики* menționează că „...obiectul acestei infracțiuni îl constituie interesul statului de a asigura apărarea țării prin forțele armate ale Republicii Slovace și forțele armate ale altor state în cadrul aranjamentelor colective de apărare și securitate.”¹⁹⁵

Activitatea mercenarilor sub aspect comparativ este cercetată amplu de către autorii ruși Пархоменко С., Литвинцев А., *Понятие «наемник» в международном и российском уголовном законодательстве: сравнительно-правовой аспект* publicată în anul 2017.¹⁹⁶ Autorii¹⁹⁷ consideră că atributele caracteristice mercenarului enumerate în actele internaționale cât și în legislația penală a Federației Ruse, nu sunt de natură alternativă, ci toate trebuie să fie

¹⁹⁰ GUILHEM RÉPIN, *Routiers et mercenaires pendant la guerre de Cent ans: Hommage à Jonathan Sumption*, ed. Françoise Bériac-Lainé and Frédéric Boutouille. *Routiers et mercenaires pendant la guerre de Cent ans: Hommage à Jonathan Sumption*, ed. Guilhem Pépin, Françoise Bériac-Lainé and Frédéric Boutouille (Bordeaux: Ausonius, 2016; pp. 357. Rémy Ambühl Oxford University, 2018

¹⁹¹ АЛИБАЕВА Г. А. История наемничества: криминологический аспект ЖУРНАЛ Вестник Астраханского государственного технического университета. 2007 С 249-253, Р. 253

¹⁹² ЖИДКОВА Т.К. О некоторых криминологических особенностях наемничества и транснационализации в структуре незаконных вооруженных формирований. *Евразийская Адвокатура* 86 6 (19) 2015. С 85-87

¹⁹³ Ibidem p.85

¹⁹⁴ АЙДАРБЕКОВ Ч.А. Правовой статус наемника: проблемы законодательного регулирования текст научной статьи по специальности «Право» Журнал *Управленческое консультирование* 2016 <https://cyberleninka.ru/article/n/ponyatie-naemnik-v-mezhdunarodnom-i-rossiyskom-ugolovnom-zakonodatelstve-sravnitelno-pravovoy-aspekt>

¹⁹⁵ СЕЛЕЗНЁВ А.А. Уголовно-Правовой Запрет Наёмничества По Законодательству Словацкой Республики. <http://naukarus.com/ugolovno-pravovoy-zapret-navomnichestva-po-zakonodatelstvu-slovatskoj-respubliki>

¹⁹⁶ ПАРХОМЕНКО С.В., ЛИТВИНЦЕВ А.А. Понятие «наемник» в международном и российском уголовном законодательстве: сравнительно-правовой аспект текст научной статьи по специальности «Право» журнал *Сибирский юридический вестник* 2017

¹⁹⁷ ПАРХОМЕНКО С. В., ЛИТВИНЦЕВ А. А. Понятие «наемник» в международном и российском уголовном законодательстве: сравнительно-правовой аспект., г. Иркутск *Sibirskii iuridiceskii vestnik* nr.3 (78) 2017. С 60-65

cumulate pentru ca o persoană să fie calificată ca mercenar. Absența a cel puțin un singur semn nu poate califica o persoană ca fiind mercenar.¹⁹⁸

O sursă teoretico-practică de o valoare aparte este Comentariul la Codul penal al Federației Ruse, în redacția autorilor Барышева К.А., Грачёва Ю.В., Есаков Г.А. și alții apărut de sub tipar în anul 2019.¹⁹⁹ Vom menționa că în Comentariul recent (2019) sunt argumentate o serie de teze care ar putea fi preluate și utilizate în legislația penală a Republicii Moldova în scopul perfecționării acesteia. Este vorba despre unele soluții de calificare, norme ce ar incrimina anumite circumstanțe agravante, care urmează a fi analizate într-un alt compartiment al tezei. Prezentul Comentariu este una din ultimele ediții bibliografice de genul dat și actualizează mai multe idei, teze și soluții de calificare formulate anterior în lucrările precedente și care, la fel au fost consultate în cadrul prezentului studiu. Este vorba despre Codul penal al Federației Ruse, Comentariu științifico-practic, 1996 în redacția autorilor Агешкина Н.А., Беляев М.А., Белянинова Ю.В., și alții.²⁰⁰ Codul penal al Federației Ruse. Comentariu științifico-practic pe articole. Comentat și adnotat în redacția profesorilor Дьяков С.В., și Кадников Н.Г.) -2013 ²⁰¹ Codul penal al Federației Ruse. Comentariu, ediția a 12a în redacția autorului Lebedev В.М ²⁰² din 2012 și Codul Penal al Federației Ruse Comentariu pentru angajații procuraturii în redacția autorilor Малиновский В.В., Чучаев А.И. din 2011.²⁰³

Cât privește publicațiile științifice ale savanților din **Ucraina** relevante pentru cercetarea temei infracțiunii de activitatea a mercenarilor vom menționa că aceasta este, în primul rând, elucidată la nivel de manuale la disciplina Drept penal Partea Specială, dar se atestă și alt gen de lucrări științifice axate nemijlocit pe subiectul dat. Din rândul doctrinarilor ucraineni putem menționa: Шевчук А.В., Дякур М.Д., Купріянов А. О., Юртаєва, К.В. Бортник О., Мохончук С., Тютюгин, В. И., Перепелица. А. И., Мельника, М. I., Хавронюка М. I., Бажанов М. I., Баулін Ю.В., Тацій В.Я., Пархоменко А., Литвинцев С.В.

Următoarea lucrare supusă analizei aparține autorilor ucraineni Шевчук А.В., Дякур М.Д. Кримінальне право України (Особлива частина) editată în anul 2013. Potrivit autorilor, Activitatea mercenarilor prin forma de angajare reprezintă în sine una, toate sau mai multe modalități de realizare: recrutare, finanțare, furnizare, instruire a mercenarilor pentru utilizare în

¹⁹⁸ ПАРХОМЕНКО С. В., ЛИТВИНЦЕВ А. А. Понятие «наемник» в международном и российском уголовном законодательстве: сравнительно-правовой аспект., г. Иркутск Sibirskii iuridiceskii vestnik nr.3 (78) 2017. С 60-65, р. 62

¹⁹⁹ БАРЫШЕВА К.А., ГРАЧЁВА Ю.В., ЕСАКОВ Г.А., КНЯЗЬКИНА А.К., ЛЯСКАЛО А.Н., МАРКУНЦОВ С.А., ПАЛИЙ В.В., ЭНГЕЛЬГАРДТ А.А. Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации (постатейный; восьмое издание, перераб. и доп.) (под ред. д.ю.н. Г.А. Есакова). - "Издательство Проспект", 2019 г.

²⁰⁰ АГЕШКИНА Н.А., БЕЛЯЕВ М.А., БЕЛЯНИНОВА Ю.В., БИРЮКОВА Т.А., БОЛДЫРЕВ С.А., БУРАНОВ Г.К., ВОРОБЬЕВ Н.И., ГАЛКИН В.А., ДУДКО Д.А., ЕГОРОВ Ю.В., ЗАХАРОВА Ю.Б., КОПЬЁВ А.В. Научно-практический комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации от 13 июня 1996 г. N 63-ФЗ. - Специально для системы ГАРАНТ, 2016 г.

²⁰¹ ДЬЯКОВ С. В., КАДНИКОВ Н.Г. Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации (научно-практический, постатейный) (2-е изд., перераб. и доп.) - "Юриспруденция", 2013 г.

²⁰² ЛЕБЕДЕВ В.М. Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации - 12-е изд., перераб. и доп. - "Юрайт", 2012 г.

²⁰³ МАЛИНОВСКИЙ В.В. ЧУЧАЕВ А.И. Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации для работников прокуратуры (постатейный). - "КОНТРАКТ", 2011 г.

conflicte armate ale altor state sau acte de violență, menite să răstoarne puterea statului sau să încalce integritatea teritorială precum și utilizarea mercenarilor în conflicte sau acțiuni militare.²⁰⁴ Obiectul imediat este pacea și dreptul internațional.²⁰⁵

Vom menționa manualul autorilor ucraineni Шевчук А., Дякур М. Кримінальне Право України (Особлива частина) editată în anul 2013, în care respectiva componentă de infracțiune este analizată în detaliu. Obiectul nemijlocit al infracțiunii de activitatea mercenarilor, în opțiunea autorilor, sunt relațiile sociale referitoare la pace și respectarea prevederilor dreptul internațional.²⁰⁶

Pe de altă parte, autorul Kuprianov A.O.²⁰⁷, se întreabă dacă este posibil să se vorbească despre un obiect direct identic complet al componentei de infracțiune analizate, întrucât fapta de mercenar poate apărea atât în timp de pace cât și în timp de război, în conflicte interstatale și în conflicte interne. În viziunea autorului, „Acțiunile exprimate în recrutarea, instruirea și finanțarea mercenarilor pun în pericol pacea, securitatea omenirii și ordinea internațională - până la urmă implementarea acestor acțiuni nu înseamnă deloc desfășurarea de facto a operațiunilor militare. Prin urmare, aceste acțiuni pot fi considerate o încadrare directă în cadrul acelor norme care acționează direct asupra regulilor și metodelor de război reglementate de dreptul internațional.”²⁰⁸ De asemenea, autorul susține că „Perioada de timp în care un mercenar participă la un conflict armat nu afectează calificarea acțiunilor sale.”²⁰⁹

Autoarea ucrainenă Бортнік О., în publicația *Визначення поняття «найманець» в міжнародно-правових актах універсального характеру* descrie conceptul de „mercenar” din dreptul penal internațional, precum și analizează dispozițiile actelor juridice internaționale cu caracter universal referitoare la această problemă. Potrivit autoarei, „un aspect al definiției termenului „mercenar”, care provoacă dezbateri aprinse este condiția ca persoana în cauză să nu fie nici cetățean, nici rezident permanent al statului în care își desfășoară activitatea ilegală. Scopul acestei condiții este de a face distincția între mercenari și membrii unei mișcări de eliberare națională sau de opoziție care se opune în mod legitim guvernului unei anumite țări.”²¹⁰

Referitor la acțiunea de finanțare a mercenarilor autorul ucrainean Мохончук С., în lucrarea *Юридичний склад найманства та його особливості в системі злочинів проти миру та безпеки людства* publicată în 2012, menționează că pentru calificare este irelevant dacă s-au folosit sau nu de către mercenari mijloacele financiare. Suficient pentru calificare este că acestea au fost

²⁰⁴ ШЕВЧУК А.В., ДЯКУР М.Д. Кримінальне право України (Особлива частина). Навчальний посібник. – Чернівці 2013. – 472 с.

²⁰⁵ Ibidem

²⁰⁶ ШЕВЧУК А.В., ДЯКУР М.Д. Кримінальне право України (Особлива частина). Навчальний посібник. – Чернівці 2013. – 472 с.

²⁰⁷ КУПРІЯНОВ А. О., Особливості Складу Злочину, Передбаченого Ст. 447 Кк України В, *Актуальні проблеми держави і права. С 189-196. Р.196*

²⁰⁸ КУПРІЯНОВ А. О., Особливості Складу Злочину, Передбаченого Ст. 447 Кк України В, *Актуальні проблеми держави і права. С 189-196. Р.190. 2007*

²⁰⁹ Ibidem p.193

²¹⁰ БОРТНІК О. *Визначення поняття найманець в міжнародно-правових актах універсального характеру*.<https://naub.oa.edu.ua/2011/vyznachennya-ponyattya-najmanets-v-mizhnarodno-pravovyh-aktah-universalnoho-harakteru/>

obținute în acest scop. În cazul în care mercenarii nu au primit fondurile transferate din motive independente de voința acestora acțiunea ar trebui privită ca o tentativă de finanțare a mercenarilor. Începutul finanțării ia naștere în momentul în care o parte transferă fonduri destinate mercenarilor.²¹¹

Totodată, Бажанов М.І., Баулін Ю.В., Тацій В.Я., în lucrarea Кримінальне право України: Особлива частина: Підручник для студентів юрид. Спец вищ. закладів освіти, евиденțiază: „Caracterul subiectiv al acestei infracțiuni care se caracterizează prin intenție directă, iar recrutarea, finanțarea, sprijinul financiar și instruirea mercenarilor, în plus, în scopul utilizării lor în conflicte armate ale altor state sau în acte de violență menite să răstoarne puterea statului sau să încalce integritatea teritorială a altui stat.,²¹²

O altă sursă doctrinară la care urmează să ne referim aparține autoarei Джусоева Ф., „Правовое понятие наемничества общество и право publicată în anul 2007.²¹³ În lucrarea respectivă se accentuează necesitatea redefinirii noțiunii de „mercenar” în contextul evoluției formelor și metodelor de realizare a activității mercenarilor în cadrul conflictelor armate moderne. Potrivit autoarei, problema definirii și consacării legale a noțiunii de „mercenarism” la nivel intern și internațional la etapa actuală este mai mult decât necesară, întrucât latura negativă a activității mercenare este exprimată prin faptul că activitatea unui mercenar ca persoană privată precum și a activității mercenare sub forma unui act ilicit, a cărui responsabilitate o poartă un stat sau organizație care folosește mercenari în anumite scopuri, este în primul rând responsabilă pentru interesele de bază manifestate în încălcarea dreptului popoarelor la autodeterminare, pacea și securitatea omenirii, stabilitatea guvernului constituțional și a structurilor de stat din regiuni sau a statului de drept de activități criminale care afectează grav viața, libertatea, sănătatea și integritatea fizică a populației și principiile conviețuirii pașnice.²¹⁴

Suntem pe deplin de acord cu opinia autorului ucrainean Юртаєва К.В., Кваліфікація Найманства: Національний Та Міжнародно-Правовий Аспекти publicată în anul 2018, în care se menționează că atât în practica jurisprudenței Ucrainei cât și a altor țări cazuri de condamnare a mercenarilor sunt foarte puține, iar sentințele emise adesea provoacă criticile profesioniștilor, în opinia cărora, calificarea faptei ar fi fost incorectă ori pedepsea – una necorespunzătoare pericolului social al făptuitorului.²¹⁵

²¹¹ МОХОНЧУК С., Юридичний склад найманства та його особливості в системі злочинів проти миру та безпеки людства *Вісник № 2 [69] 2012 с 227-236к.№ 2 [69]*

²¹² БАЖАНОВ, М.І. БАУЛІН, Ю.В. ТАЦІЙ, В.Я. Кримінальне право України: Особлива частина: Підручник для студентів юрид. спец. вищ. закладів освіти / 134 с. р.131

²¹³ ДЖУСОЕВА Ф.А. Правовое понятие наемничества общество и право 2007 №4(18) <https://cyberleninka.ru/article/n/pravovoe-ponyatie-naemnichestva>

²¹⁴ Ibidem

²¹⁵ ЮРТАЄВА К.В. Кваліфікація Найманства: Національний Та Міжнародно-Правовий Аспекти. *Forum Prava, 2018. (3). С 141–148* . р.144

Cercetând un șir de surse din literatura străină, am ajuns la **concluzia** că aceasta furnizează multă informație referitoare la activitatea mercenarilor ca fenomen. O asemenea abordare o găsim îndreptățită, deoarece ea înlesnește mult conceptualizarea juridico-penală a fenomenului dat.

Totodată menționăm că doctrina de specialitate străină abordează în mare parte similar ca și doctrina noastră națională aspectele juridico-penale a acestei infracțiuni, fapt explicabil prin trăsăturile comune ale acestei infracțiuni de război, relevate și în actele cu caracter internațional.

De asemenea, constatăm că marea majoritate a surselor menționate raportează obiectul infracțiunii de activitatea mercenarilor la acțiuni contra păcii și securității internaționale.

Concluzii la Capitolul 1

Studiul întreprins în cadrul elaborării Capitolului 1 din lucrare motivează formularea următoarelor concluzii.

În literatura de specialitate autohtonă la moment se analizează cu diverse ocazii infracțiunea de activitate a mercenarilor din punctul de vedere al elementelor componente de infracțiune, dar doctrina națională nu conține o lucrare care s-ar referi nemijlocit și exclusiv la analiza complexă juridico-penală a infracțiunii de activitatea mercenarilor.

În virtutea faptului dat astăzi mai rămân încă fără acoperire științifică o serie de probleme teoretico-practice ce țin de reglementarea juridico-penală a activității mercenarilor în plenitudinea formelor sale de manifestare. De exemplu, analiza juridico-penală a activității mercenarilor omite analiza obiectului secundar-adiacent al infracțiunii. Nu sunt suficient de detaliat analizate particularitățile subiectului și ale laturii subiective a infracțiunii în coraport cu infracțiunea prevăzută atât la alin.(1), cât și la alin.(2) art.141 CP RM.

În cercetările savanților penaliști din spațiul CSI se impun ca volum și profunzime a cercetării sursele bibliografice ale autorilor din Federația Rusă, nefiind tot odată lipsă și lucrările cercetătorilor din alte state care analizează infracțiunea de activitatea a mercenarilor sub diverse aspecte. Atestăm că este cercetată însăși noțiunea de mercenar, sunt studiate mai multe elemente ale componente de infracțiune cercetate – obiectul acesteia, modalitățile de realizare a laturii obiective, motivele și scopul săvârșirii infracțiunii.

Infracțiunea de activitatea mercenarilor constituie subiect de investigație și în lucrările autorilor din alte state, precum Franța, Germania, Ucraina și altele. În investigațiile respective sunt elucidate asemenea aspecte, cum ar fi: definiția mercenarului, forma și modalitățile de recrutare a mercenarilor, trăsăturile caracteristice ale subiectului- mercenar.

Studierea minuțioasă a patrimoniului doctrinar existent la moment în domeniul temei de cercetare a pus în relevanță importanța și semnificația teoretico-practică a acesteia în știința juridico-penală actuală. În urma constatării unor aspecte neelucidate în patrimoniul doctrinar

autohton referitoare la reglementarea juridico-penală a infracțiunii de activitatea mercenarilor, au fost formulate problema științifică ce urmează a fi soluționată în urma investigației actuale, scopul și obiectivele acesteia, direcțiile principale de cercetare a temei studiului.

În final, se poate afirma că tema prezentei investigații este cercetată în careva măsură în doctrina autohtonă, mai multe aspecte ale acesteia sunt investigate în doctrina străină, aceasta formulând idei, concepte și definiții care pot completa în modul cel mai reușit abordările savante în știința națională. În cele ce urmează vom reveni în detaliu în actuala investigație asupra surselor științifice invocate în prezentul Capitol în scopul unei fundamentări temeinice a unui spectru larg de soluții teoretico-practice pentru unele probleme ce țin de reglementarea juridico-penală a infracțiunii de activitatea a mercenarilor în legea penală națională.

2. ANALIZA JURIDICO-PENALĂ A VARIANTEI TIP A INFRAȚIUNII PREVĂZUTE LA ALIN.(1) ART. 141 CP RM - ACTIVITATEA MERCENARILOR

2.1. Obiectul infracțiunii prevăzute la alin.(1) art. 141 CP RM – Activitatea mercenarilor

Cercetarea obiectului juridic al infracțiunii este de o importanță practică evidentă, deoarece în procesul de calificare a unei infracțiuni, în primul rând, urmează a fi stabilită valoarea socială asupra căreia sunt îndreptate acțiunile/inacțiunile ilegale. Obiectul infracțiunii îl constituie valoarea socială protejată de dispozitivul normei care incriminează anumite fapte și ansamblul de relații sociale protejate de lege și împotriva cărora se îndreaptă faptele infracționale.

Valoarea socială și relațiile sociale constituite în jurul acestei valori, protejate de dispozitivul normei care incriminează anumite fapte, reprezintă obiectul infracțiunii.

Potrivit dicționarului juridic: „Obiectul infracțiunii este valoarea socială care este pusă în pericol ori este vătămată prin săvârșirea unei fapte incriminate de legea penală.”²¹⁶ Potrivit art. 2 din CP RM: „Legea penală a Republicii Moldova apără, împotriva infracțiunilor, persoana, drepturile și libertățile acesteia, proprietatea, mediul înconjurător, orânduirea constituțională, suveranitatea, independența și integritatea teritorială a Republicii Moldova, pacea și securitatea omenirii, precum și întreaga ordine de drept.”²¹⁷

Unii autori din doctrina națională, cât și cea internațională ajung la concluzia și consideră că obiectul infracțiunii este valoarea socială și relațiile sociale create în jurul acestei valori care sunt prejudiciate ori vătămate prin fapta infracțională.^{218, 219}

În doctrină totuși există opinii diferite, unii savanți consideră că obiect al unor anumite categorii de infracțiuni pot fi doar relațiile,²²⁰ alți doctrinari susțin că pot fi obiect al infracțiunii valorile sociale și relațiile create în jurul lor.^{221, 222}

Potrivit doctrinarului român C. Bulai: “Infracțiunea ca act de conduită individuală nu poate fi îndreptată însă împotriva tuturor relațiilor sociale. În realitate, actul infracțional se îndreaptă împotriva unei anumite valori și prin ea, împotriva unei relații sociale determinate, create în jurul acestei valori și datorită ei.”²²³

²¹⁶ <https://legeaz.net/dictionar-juridic/obiectul-infracțiunii> vizitat la 09.09.2019

²¹⁷ Codul penal al Republicii Moldova nr.985/18.04.2002, art.2 (în vigoare din 24.05.2009) *Monitorul Oficial al R. Moldova, 128-129/1012, 13.09.2002*

²¹⁸ BOTNARU, S. ȘAVGA, A., GROSU, V., GRAMA M. Drept penal. Partea generală Ediția a II-a, septembrie 2005. Cartier, 624p. p.130 ISBN 9975-79-329-0. Disponibil online <http://drept.usm.md/public/files/Dreptpenalgeneral3acfb.pdf> accesat la 25.12.2019

²¹⁹ A se mai vedea și: OANCEA I. Drept penal Partea generală . Ed., Didactică și pedagogică București 1971, p. 166; C. BULAI. Manual de drept penal partea generală, ALL București 1997, p. 195. ЗДРАВОМЫСЛОВ, Б. В. Уголовное право Российской Федерации. Общая часть, Москва, Юристъ, 1999, с. 84-85.

²²⁰ BULAI C. și colaboratorii – Instituții de drept penal, Editura Trei. București 2001, pag.49

²²¹ BOTNARU, S. ȘAVGA, A., GROSU, V., GRAMA M. op. cit.

²²² A se mai vedea și: OANCEA I. Drept penal Partea generală . Ed., Didactică și pedagogică București 1971, p. 166; C. BULAI. Manual de drept penal partea generală, ALL București 1997, p. 195. ЗДРАВОМЫСЛОВ, Б. В. Уголовное право Российской Федерации. Общая часть, Москва, Юристъ, 1999, с. 84-85.

²²³ BULAI C. Manual de drept penal partea generală, ALL București 1997, p. 195.

După opinia savantului român C. Mitrache “Obiectul juridic general este format din totalitatea relațiilor și valorilor sociale ocrotite prin normele dreptului penal.”²²⁴

Același autor consideră că “Obiectul infracțiunii este format din relațiile sociale care sunt vătămate sau puse în pericol prin actul de conduită (acțiunea-inacțiunea) al făptuitorului.”²²⁵

Potrivit doctrinarului Moldovan A.T., “Obiectul infracțiunii, la modul general, îl formează societatea concepută ca ansamblu al relațiilor sociale.”²²⁶

În ceea ce privește obiectul juridic generic (de grup) conform reprezentanților doctrinei naționale, acesta este constituit dintr-un grup de valori sociale de aceeași natură, ocrotite prin normele dreptului penal, care pot fi lezate numai prin anumite acțiuni (inacțiuni). Obiectul juridic generic (de grup) este tocmai criteriul care a servit legiuitorului la clasificarea infracțiunilor din Partea specială a Codului penal.²²⁷

Potrivit sursei menționate anterior: „Obiectul juridic special (specific) constă din valoarea contra căreia se îndreaptă nemijlocit acțiunea (inacțiunea) prevăzută de legea penală, valoare caracterizată prin anumite trăsături proprii, speciale, care servesc la individualizarea unei infracțiuni din cadrul aceleiași grupe. Fiecare infracțiune dintr-un anumit capitol lezează toate valorile din grupa respectivă, însă, în același timp, doar un anumit aspect al acestor valori.”²²⁸

“Obiectul juridic principal și obiectul juridic secundar (adiacent) constituie un obiect juridic complex, care este specific numai infracțiunilor complexe. Prin obiect juridic principal se înțelege valoarea și relațiile sociale împotriva cărora se îndreaptă fapta prejudiciabilă și care sunt apărute prin incriminarea acțiunii principale din cadrul unei infracțiuni complexe. Prin obiect juridic secundar (adiacent) se înțelege valoarea și relațiile sociale corespunzătoare acesteia, împotriva cărora se îndreaptă fapta prejudiciabilă, și care sunt apărute prin incriminarea acțiunii secundare sau adiacente din cadrul unei infracțiuni complexe.”²²⁹

În ceea ce privește obiectul material al infracțiunii, potrivit autorului A. Reșetnicov: “Acesta ține de sistemul de referință al obiectului infracțiunii, este supus influențării directe din partea făptuitorului și se găsește într-o interconexiune de substanță cu obiectul juridic special al infracțiunii.”²³⁰

Dat fiind faptul că în art.141 CP RM Activitatea mercenarilor sunt reunite două variante-tip de infracțiuni, formulate respectiv la alin.(1) și alin.(2) din articol, vom analiza în cele ce urmează

²²⁴ MITRACHE. C. Drept penal român. Partea generală. Casa de editură și presă „Șansa” SRL, 1997, p. 85

²²⁵ Ibidem

²²⁶ MOLDOVAN A.T. Drept penal. Partea generală /, - Brașov : Lux Libris, 2009. ISBN 978-973-131-058-9 P. 55 În format online a se vedea: http://old.egalitate.md/media/files/drept_penal.pdf

²²⁷ BOTNARU, S., ȘAVGA, A., GROSU, V., GRAMA M. Drept penal. Partea generală Ediția a II-a, septembrie 2005. Cartier, 624 p. p. 131, ISBN 9975-79-329-0. Disponibil online <http://drept.usm.md/public/files/Dreptpenalgeneral3acfb.pdf> accesat la 25.12.2019 .

²²⁸ Ibidem

²²⁹ Ibidem

²³⁰ REȘETNICOV. A. Obiectul material al infracțiunii și mijlocul de săvârșire a infracțiunii în teoria și practica penală. Criterii de delimitare. În Revista Institutului Național al Justiției nr. 1-2, 2008, p.77-80, p. 79. Disponibil la https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/7780_Obiectul%20materila%20al%20infracțiunii%20si%20mijlocul%20de%20savirsire%20a%20infracțiunii%20in%20teoria%20si%20practica%20penala.pdf accesat la 10.12.2019

obiectul juridic asupra căruia se atentează prin acțiunea de participare a mercenarului într-un conflict armat, la acțiuni militare sau la alte acțiuni violente orientate spre răsturnarea sau subminarea orânduirii constituționale ori violarea integrității teritoriale a statului prin prisma infracțiunilor contra siguranței statului, prevăzută la alin.(1) art.141 CP RM – Activitatea mercenarilor.

Menționăm de la bun început diversitatea părerilor doctrinarilor autohtoni și ai celor străini în problema dată.

Debutăm cu analiza opiniilor savante care analizează obiectul juridic al infracțiunii de activitatea mercenarilor prin prisma sau în nemijlocită conexiune cu o asemenea valoare socială extrem de importantă, cum este siguranța statului.

Astfel, potrivit doctrinei române: „Încercând să definim infracțiunile contra siguranței statului, apreciem că acestea sunt constituite din acele fapte, care sunt prevăzute de Codul penal sau de unele legi speciale, săvârșite cu vinovăție și care sunt de natură să aducă atingere siguranței interioare și exterioare și prin aceasta ființei statului, atributelor sale fundamentale: suveranitatea, independența, unitatea și indivizibilitatea.”²³¹

Suntem pe deplin de acord cu afirmația autorului menționat mai sus, potrivit căruia „În măsura în care marile puteri vor urmări pe diferite căi să destabilizeze situația politică, economică, socială din diferite zone ale lumii, să intervină brutal în treburile interne ale unor țări, să afecteze attributele fundamentale ale statelor din zona lor de influență această situație va afecta siguranța țărilor respective dar și securitatea internațională la nivel global.”²³²

Autorii Loghin O., Toader T., susțin pe bună dreptate că: „Statul, ca organizare politică a societății cu funcții și sarcini deosebit de importante, trebuie să se bucure de o existență în afara oricărui pericol.”²³³ În opinia autorilor Dobrinou V., Conea N: „Coexistența pașnică a statelor, menținerea păcii și securității umane constituie valori de însemnătate primordială pentru toate popoarele lumii. Ocrotirea acestor valori și prin intermediul mijloacelor de drept penal s-a impus cu deosebită acuitate mai ales în urma celui de al II-lea război mondial.”²³⁴

Totodată, potrivit autorilor Pascu I., Lazăr V: „În lume, este recunoscut faptul că pacea și omenirea sunt valori sociale care dintotdeauna au constituit bunurile cele mai de preț ale popoarelor. Războaiele regionale, zonale sau mondiale cunoscute în istoria omenirii au demonstrat că nu este de ajuns să se proclame însemnătatea acestor valori ci că trebuie să se întreprindă măsuri prin toate mijloacele inclusiv penale pentru apărarea lor.”²³⁵

²³¹ NISTOREANU, GH. BOROI A. Drept Penal Partea Specială. Editura All Bek, București 2002. 592 p. p.8

²³² ibidem

²³³ LOGHIN, O., TOADER T. Drept penal român. Partea Specială. Ed.III. Șansa. București 1999. P.16

²³⁴ DOBRINOIU, V., CONEA N. Drept Penal partea specială vol. II. Luminex 2000, 831 p p.671

²³⁵ PASCU I., LAZĂR V. Drept penal partea specială. 703 p p.682

Pe de altă parte, în același context: „Buna înțelegere între state, menținerea unui climat de pace și asigurarea securității colectivităților umane reprezintă elemente de o însemnătate primordială pentru toate popoarele lumii. Ocrotirea tuturor acestor valori și prin intermediul dreptului penal s-a impus mai ales după cel de-al doilea război mondial, plecând de la nenumărate crime de război săvârșite în această perioadă și de la distrugerile de orice natură care au afectat mai ales populația civilă, cultura popoarelor etc.”²³⁶

Relevăm importanța unei asemenea abordări și o susținem, aceasta fiind distinctiv pentru studiul dat pe motivul că de cele mai dese ori activitatea mercenarilor prezintă un pericol real pentru țara în care mercenarul participă la conflictul armat, cât și un posibil pericol pentru alte state, inclusiv pentru țara în care acesta va reveni.

Considerăm că cele relatate au constituit unul din multiplele motive, pentru care activitatea mercenarilor este interzisă prin Declarația Adunării Generale a ONU de la 24.10.1979 despre principiile dreptului internațional privind relațiile de prietenie și colaborare dintre țări în corespundere cu Carta ONU.²³⁷

Remarcăm aici că analiza obiectului juridic al infracțiunii analizate are anumite tangențe cu problema definiției însăși a termenului de „mercenar”. Un aspect al problemei definirii noțiunii de mercenar care provoacă dezbateri aprinse este condiția ca persoana în cauză să nu fie cetățean, nici rezident permanent al statului în care își desfășoară activitatea. Scopul acestei condiții este de a face distincția între un mercenar și un membru al unei mișcări de eliberare națională sau de opoziție care se opune în mod legitim guvernului unei anumite țări. Dificultăți suplimentare apar atunci când statele acordă cetățenie unor persoane doar în scopul angajării lor ca mercenari sau atunci când persoanele fizice dețin în condițiile legii cetățenie dublă sau multiplă.²³⁸ Asupra aspectului respectiv, însă, ne vom referi la analiza elementelor subiective ale infracțiunii de activitate a mercenarului.

Din doctrina autohtonă vom evidenția opinia savanților Brînză S. și Stati S., potrivit căreia „Având în vedere că mercenarii sunt recrutați deseori pentru destabilizarea situației într-un stat aparte, prin această infracțiune mai sunt puse în pericol și relațiile sociale privitoare la suveranitatea și integritatea teritorială a statului, securitatea lui, valori și relații care apar în calitate de obiect juridic secundar.”²³⁹

²³⁶ NISTOREANU, G. BOROI A. Drept Penal Partea Specială. Editura All Bek, București 2002. 592 p. p.549

²³⁷ BORODAC A. Manual de drept penal partea specială. Tipografia Centrală. Chișinău 2004. 622 p. p.38

²³⁸ БОРТИК О. Визначення поняття «найманець» в міжнародно-правових актах універсального характеру <https://naub.oa.edu.ua/2011/vyznachennya-ponyattya-najmanets-v-mizhnarodno-pravovyh-aktah-universalnoho-harakteru/>

²³⁹ BRÎNZĂ S., ULIANOVSKI X., STATI V., GROSU, V. ȚURCANU I. Drept Penal Partea Specială vol.II. Editura Cartier Juridic, 2005, 804 p. p.41

Potrivit autorului Macari I „Obiectul infracțiunii de activitatea mercenarilor îl constituie principiile de reglementare a conflictelor militare, mercenarul fiind o persoană particulară care luptă pentru bani.”²⁴⁰

Același autor stabilește că „Obiectul nemijlocit al activității mercenarilor îl constituie relațiile sociale ale căror existență și desfășurare normală sunt condiționate de ocrotirea principiilor umanitare de purtare a războiului.”²⁴¹

În cele ce urmează vom analiza opiniile doctrinarilor din diverse state referitoare la obiectul juridic al infracțiunii de activitate a mercenarilor, nu înainte, însă, de a releva că interesați de problema dată se arată, în primul rând, savanții din statele care se confruntă nemijlocit cu pericolul fenomenului în cauză.

În contextul clasificării infracțiunilor internaționale autorii definesc în mod diferit obiectul nemijlocit al infracțiunii. De exemplu, academicianul rus Kudreavțev V.N. susține că „...activitatea mercenarilor atentează asupra coexistenței pașnice a statelor.”²⁴²

Savanții ruși Н.Ф. Кузнецова, Э.С. Тенчов, Л.В. Иногамова-Хегай și alții consideră că „obiectul nemijlocit al infracțiunii de activitatea mercenarilor îl constituie relațiile cu privire la acțiunile de război și atribuie această infracțiune la categoria infracțiunilor de război.”²⁴³

Potrivit autoarei Эбзеева З., o definiție succintă a fost formulată de Raroga A.I. și Lewandowski M.G., conform căreia „obiectul nemijlocit al activității mercenarilor îl constituie relațiile publice care asigură umanizarea conflictelor armate.”^{244, 245}

În doctrina de specialitate se înaintează, însă, și alte opinii referitoare la esența și definiția obiectului infracțiunii analizate.

De exemplu, autoarea Șandieva N., susține că „activitatea mercenarilor nu este infracțiune internațională, ci o infracțiune cu caracter internațional, adică un act mai puțin periculos, iar pacea și securitatea omenirii nu pot fi obiectul acestei crime, întrucât în cazul apariției unui conflict armat, starea de pace deja este încălcată.”²⁴⁶ Din punctul de vedere al savantei, „obiectul activității mercenarilor îl constituie coexistența pașnică a statelor și implementarea normală a relațiilor internaționale.”²⁴⁷

După profesorul rus Korotkii F., „activitatea mercenarilor poate aduce prejudicii unui stat anume, bine determinat, nicidecum întregii omeniri.” De aici, în opinia sa, „obiectul activității

²⁴⁰ MACARI I. Dreptul penal al Republicii Moldova. Partea Specială. Ce USM, Chișinău 2003, 509 p.24

²⁴¹ Ibidem

²⁴² КУДРЯВЦЕВ, В.Н. НАУМОВ А.В. Уголовное право России. Особенная часть / М., 1999. С. 479

²⁴³ БОРЗЕНКОВ, Г.Н КОМИСАРОВ В.С. Уголовное право России. Особенная часть. Второй полумтом / С. 558-585; Л.Л. КРУГЛИКОВ. Уголовное право России. Особенная часть / М., 2005. С. 807-815; ИНОГАМОВА-ХЕГАЙ Л.В., КОМИСАРОВ В.С. РАРОГА. А.И. Российское уголовное право. Особенная часть. Т. 2. Учебник / М., 2006. С. 630-631; КИБАЛЬНИК А., СОЛОМОНЕНКО И. Уголовная ответственность за наемничество // «Российская юстиция», №4. Апрель 2002 г. С. 55; БЫТКО Ю.И., БЫТКО СЮ. Уголовное право России. Части Общая и Особенная. Саратов, 2005.

²⁴⁴ ЭБЗЕЕВА З.А. Наемничество: уголовно-правовой и криминологический аспекты. Диссерт. Саратов – 2013, с 217.р. 63

²⁴⁵ РАРОГА. А.И. Уголовное право Российской Федерации. М, 1996. С. 626

²⁴⁶ ШАНДИЕВА Н. О. Наемничество по международному и национальному уголовному праву, дис.М., 2004. С. 135

²⁴⁷ Ibidem

mercenarilor îl constituie relațiile publice care asigură orânduirea constituțională și suveranitatea statelor.”²⁴⁸

Prezintă interes poziția autorului Potapov A. A., potrivit căreia, „obiectul infracțiunii de activitatea mercenarilor, îmbracă forma unui conflict armat concret la care mercenarii iau parte. Astfel, dacă suntem în prezența unui conflict armat internațional, atunci obiectul infracțiunii îl vor constitui regulile de ducere a unui conflict armat internațional. În ipoteza unui conflict armat intern, obiect al infracțiunii va fi orânduirea constituțională și integritatea teritorială a statului.”²⁴⁹

Susținem această opinie cu rezerva că la definirea obiectului infracțiunii de activitatea mercenarilor trebuie să pornim de la o abordare mai complexă decât raportarea generală a acestuia la anumite reguli stabilite pe plan internațional. Este suficient să amintim aici că pericolul social pe care-l prezintă această infracțiune este considerabil sporit prin prezența elementului de violență fizică, armată, psihică etc.

În doctrină se remarcă faptul că de regulă, activitatea mercenară „...apare în orice circumstanțe favorabile acesteia, în conflicte armate interne sau internaționale, în activitatea secretă a unui anumit stat sau organizație politică împotriva oricărui alt stat cu scopul de a destabiliza situația.”²⁵⁰

În urma celor analizate, constatăm faptul că pentru infracțiunea de activitatea mercenarilor, obiectul nu este indicat de legiuitor exhaustiv, ci „...apare ca un element flexibil capabil să se modifice în funcție de evoluția procesului obiectiv.”²⁵¹

În sistemul care s-a dezvoltat după încheierea pactului de pace de la Versailles din 1648²⁵² în ceea ce privește relațiile dintre state, au fost adoptate mai multe principii de coexistență pașnică între state, unul dintre ele fiind principiul de neamestec în treburile interne ale unui stat. Comiterea cel puțin a unei singure încălcări a principiilor acestui sistem duce în mod inevitabil la apariția unui pericol uneori neprevăzut pentru pacea și siguranța omenirii. Cu alte cuvinte, încălcarea principiilor de la Versailles, fie și de către o singură țară, amenință pacea și siguranța omenirii la nivel global.

Pacea este o stare juridică caracterizată prin absența războiului. Autorul Moliboga este de părere că: “Nu contează dacă ostilitățile sunt declarate de jure sau nu: pacea are loc în absența ostilităților de facto. Astfel, pacea omenirii ca obiectiv protejat de dreptul internațional este o stare caracterizată prin absența operațiunilor militare efective ca atare.”²⁵³

²⁴⁸ КОРОТКИЙ Ф.В. Наемничество: уголовно-правовые и криминологические аспекты, дис. Екатеринбург, 2009. С. 57-59.

²⁴⁹ ПОТАПОВ А.А. Ответственность за наемничество: проблемы доктринального толкования ст. 359 УК РФ // Следователь. 2003. №2. С. 6.

²⁵⁰ ДЖУСОЕВА Ф.А. Правовое понятие наемничества. ОБЩЕСТВО И ПРАВО 2007 №4(18) С 263/267, с. 263. <file:///D:/Users/q/Downloads/pravovoe-ponyatie-naemnichestva.pdf>

²⁵¹ ЭБЗЕЕВА З.А. Наемничество: уголовно-правовой и криминологический аспекты. Диссерт. Саратов – 2013, с 217.р.67

²⁵² A se vedea ОЛЕАНДРОВ В. Вестфальский мир и его принципы в кн. Мировая политика в условиях кризиса. Учебное пособие. Под ред. СВ. Кортунова. М., 2010. "С 204-206.

²⁵³ МОЛИБОГА О. Ю. Уголовная ответственность за наемничество: дис. ... канд. юрид. наук – Ставрополь, 2000. р.70

În teoria dreptului penal autohton, autorii disting mai multe categorii de obiecte ale infracțiunii subliniind că „...ținându-se seama de anumite probleme teoretice și practice privind structura părții speciale a dreptului penal, determinarea gradului prejudiciabil al infracțiunilor și corecta calificare a acestora. Sunt cunoscute astfel, categoriile de obiect juridic și obiect material, obiect juridic generic (de grup) și obiect juridic specific (special), obiect juridic principal și obiect juridic secundar (adiacent)”.²⁵⁴

În contextul cercetării întreprinse, pentru început urmează să analizăm acțiunea de participare a mercenarului într-un conflict armat, la acțiuni militare sau la alte acțiuni violente orientate spre răsturnarea sau subminarea orânduirii constituționale ori violarea integrității teritoriale a statului, prevăzută la art.141 alin. (1) CP RM prin prisma infracțiunilor contra securității statului, o mare parte a surselor doctrinare abordând acest subiect anume în contextul dat.

Potrivit doctrinei române, „...încercând să definim infracțiunile contra securității statului, apreciem că acestea sunt constituite din acele fapte, care sunt prevăzute de Codul penal sau de unele legi speciale săvârșite cu vinovăție și care sunt de natură să aducă atingere siguranței interioare și exterioare și prin aceasta ființei statului, atributelor sale fundamentale: suveranitatea, independența, unitatea și indivizibilitatea.”²⁵⁵

În aceeași ordine de idei aceeași autori menționează că: „În măsura în care marile puteri vor urmări pe diferite căi să destabilizeze situația politică, economică, socială din diferite zone ale lumii, să intervină brutal în treburile interne ale unor țări, să afecteze atributele fundamentale ale statelor din zona lor de influență această situație va afecta siguranța țărilor respective dar și securitatea internațională la nivel global.”²⁵⁶

Statul ca organizare politică a societății cu funcții și sarcini deosebit de importante trebuie să se bucure de o existență în afara oricărui pericol. Atunci când vorbim despre activitatea mercenarilor, ne referim la un pericol real sau posibil, atât pentru statul în care aceste persoane participă la un conflict armat, cât și pentru țara în care persoanele respective vor reveni după încetarea activității lor infracționale în calitate de mercenari.

Activitatea mercenarilor este interzisă prin Declarația Adunării Generale a ONU de la 24.10.1979 despre principiile dreptului internațional privind relațiile de prietenie și colaborare dintre țări în corespundere cu Carta ONU.²⁵⁷

Participarea mercenarilor la acțiuni îndreptate spre răsturnarea ordinii constituționale, încălcarea integrității teritoriale a statului este invocată într-o serie de documente internaționale.

²⁵⁴ BOTNARU, S. ȘAVGA A., GROSU, V., GRAMA M. Drept penal. Partea generală Ediția a II-a, septembrie 2005. Cartier, 624 p. p. 131 ISBN 9975-79-329-0. Disponibil online <http://drept.usm.md/public/files/Dreptpenalgeneral3acfb.pdf> accesat la 25.12.2019 .

²⁵⁵ NISTOREANU Gh., BOROI, A. Drept Penal Partea Specială. Editura All Bek, București 2002. 592 p. pg. 8

²⁵⁶ ibidem

²⁵⁷ BORODAC, A. Manual de drept penal partea specială. Tipografia Centrală. Chișinău 2004. 622 p. ISBN 9975-9788-7

De exemplu, Convenția internațională pentru reprimarea recrutării, utilizării, finanțării și instruirii mercenarilor adoptată la New York la 04.12.1989²⁵⁸, în articolul 1 formulează o definiție mai largă a mercenarului decât cea prevăzută în Protocolul adițional la Convențiile de la Geneva din 12 august 1949 privind protecția victimelor conflictelor armate internaționale Publicat la: 30-12-1998 în Tratatul Internațional Nr. 5 art. 190, în vigoare pentru Republica Moldova din 24 noiembrie 1993. (Protocolul I) din 8 iunie 1977 și care a stat la baza definirii mercenarului conform art.137 CP RM.

Analizând semnele laturii obiective a mercenarismului și ale altor crime împotriva umanității, definite în dreptul internațional și național, ne convingem clar că aceste „...amenințări vitale” „prezintă un pericol pentru existența fizică a umanității în ansamblu.”²⁵⁹

Astfel, securitatea omenirii ca obiect de protecție a legii penale este o stare de protecție a omenirii în ansamblul său sau a oricărui grup demografic împotriva amenințărilor la existența lor fizică emane de subiecți ai dreptului penal. „Trebuie subliniat faptul că securitatea omenirii nu este deloc legată de prezența sau absența operațiunilor militare între state.”²⁶⁰

În literatura de specialitate se relevă că „mercenarismul este o „crimă de război” care se bazează pe regulile de utilizare a mijloacelor și metodelor de război reglementate de dreptul internațional.”²⁶¹

Indubitabil, doctrina penală în mod corect atribuie activitatea mercenarilor la infracțiunile care atentează la pacea și securitatea omenirii și la infracțiuni de război.

Autorul Neyer A., de exemplu, a explicat interzicerea folosirii mercenarilor în conflictele militare prin faptul că „participarea lor transformă războiul ca un „argument final” (*ultima ratio*) într-un război ca o manifestare a furiei nestăpânite (*ultima rabie*).”²⁶² Cu alte cuvinte, un război în care sunt implicați mercenarii poate fi un război mult mai violent.

Așa cum menționasem anterior, infracțiunea de activitatea mercenarilor face parte din categoria infracțiunilor contra păcii și securității omenirii, infracțiuni de război.

Obiectul juridic generic al infracțiunilor din acest grup îl constituie relațiile sociale cu privire la pacea și securitatea omenirii.

Potrivit doctrinei autohtone: în calitatea sa de valoare socială, noțiunea de pace îmbracă forma unui așa zis „consens între națiunile și popoarele lumii și un rod al voinței lor de conlucrare, cooperare în domeniile: politic, economic, cultural, etc.”²⁶³ Aceeași autori, menționează că: „La rândul său, securitatea omenirii reprezintă un sistem complex care are în interiorul său numeroase

²⁵⁸ Republica Moldova a aderat prin Legea Nr. 223 din 13-10-2005 pentru aderarea Republicii Moldova la Convenția internațională cu privire la lupta contra recrutării, utilizării, finanțării și instruirii mercenarilor, Publicat la: 04-11-2005 în Monitorul Oficial Nr. 145 art. 693. În vigoare pentru RM din 28.02.2006

²⁵⁹ МОЛИБОВА О. Ю. Уголовная ответственность за наемничество: дис. ... канд. юрид. наук – Ставрополь, 2000. p. 71

²⁶⁰ Ibidem

²⁶¹ МОЛИБОВА О. Ю. Op. Cit. p. 72

²⁶² NEIER A. War Crimes: Brutality, Genocide, Terror and the Struggle for Justice. - London. 1974.-P. 67

²⁶³ BRĂNZĂ, S., STATI, V. Tratat de drept penal. Partea specială. Vol. I. Tipografia Centrală, Chișinău 2015, 1328 p. pg17

subsisteme ce sunt interconectate și interdependente unul de altul. Aceste subsisteme le constituie: securitatea națională a statelor, securitatea regională, securitatea supraregională sau cea continentală. Sub acest aspect, securitatea omenirii trebuie privită ca o stare a relațiilor dintre state sau grupuri de state.”²⁶⁴

Autorul Adelhanian R.A., observă că pericolul public al mercenarismului „constă nu doar în faptul că mercenarii, întru executarea voinței politice a angajatorilor,ucid, violează, etc., dar și în formarea unor categorii de oameni pentru care comiterea de crime și alte crime devine o profesie bine plătită.”²⁶⁵

Menționăm totuși că în definirea obiectului infracțiunii analizate în prim plan se impun relațiile sociale privind regulile internaționale de ducere a războiului care în totalitate, după părerea noastră, formează obiectul juridic generic al acestei infracțiuni. Unii autori autohtoni și mai mulți reprezentanți ai doctrinei ruse, de exemplu, caracterizând obiectul infracțiunii de activitatea mercenarilor, se referă mai mult la obiectul juridic generic al acestui tip de infracțiune.

Obiectul juridic generic al infracțiunii de activitatea mercenarilor îl constituie relațiile sociale ale căror existență și desfășurare normală sunt condiționate de ocrotirea principiilor umanitare de purtare a războiului.²⁶⁶

Potrivit autorului Macari I., „Obiectul infracțiunii de activitatea mercenarilor îl constituie principiile de reglementare a conflictelor militare, mercenarul fiind o persoană particulară care luptă pentru bani.”²⁶⁷

Academicianul rus Kudreavțev V. N., pe lângă coexistența pașnică a statelor, atribuie la obiectul juridic generic al infracțiunii de activitatea mercenarilor și „politica de formare a forțelor armate.”²⁶⁸

Autorul K. Osipov extinde semnificativ enumerarea valorilor și relațiilor sociale respective, ce constituie obiectul juridic generic al infracțiunii investigate, completând-o cu „...metodele și mijloacele de ducere a războiului, principiile și normele dreptului internațional referitoare la conflictele armate, relațiile publice din domeniul bancar, financiar, activitatea organizațiilor în care activează făptuitorul, etc.”²⁶⁹

În viziunea autorului rus Желудков А.В. obiectul generic al acestei infracțiuni îl constituie coexistența pașnică a statelor și a populației.²⁷⁰

²⁶⁴ BRÂNZĂ, S., STATI, V. Tratat de drept penal. Partea specială. Vol. I. Tipografia Centrală, Chișinău 2015, 1328 p. pg17

²⁶⁵ АДЕЛЬХАНЯН Р.А. Наемничество - военное преступление на Северном Кавказе // «Черные дыры» в Российском законодательстве. №2. "2003. Pg. 370

²⁶⁶ BORODAC, A. Manual de drept penal partea specială. Tipografia Centrală. Chișinău 2004. 622 p. ISBN 9975-9788-7-8. Pg. 38

²⁶⁷ MACARI, I. Dreptul penal al Republicii Moldova. Partea Specială. Ce USM, Chișinău 2003, 509 p. pg. 24

²⁶⁸ КУДРЯВЦЕВ, В.Н., НАУМОВ, А.В. Уголовное право России. Особенная часть / Под ред. ~ М., 1999. _С. 483

²⁶⁹ ОСИПОВ КИ. Ответственность за наемничество по российскому уголовному законодательству: Дисс.канд. юрид. наук.2003.Pg. 14-15

²⁷⁰ ЖЕЛУДКОВ, А.В. Уголовное право: Особенная часть; Изд-во: М.: Юрайт, 2002 г. 232 с p.220

După profesorul rus Korotkii F., activitatea mercenarilor poate aduce prejudicii unui stat anume, concret determinat, nicidecum întregii omeniri. De aici, în opinia autorului, „obiectul juridic generic al activității mercenarilor îl constituie relațiile publice care asigură orânduirea constituțională și suveranitatea statelor.”²⁷¹

Savantul Molyboga O., exprimă părerea că „în infracțiunea de activitatea mercenarilor se atentează la pacea și securitatea umanității, respectiv, obiectul juridic generic îmbracă forma acestor valori.”²⁷²

În formularea propriei opinii în ceea ce privește obiectul generic al infracțiunii de activitatea mercenarilor, susținem opinia doctinarilor S. Brînza și V. Stati: “Obiectul juridic generic al infracțiunilor din grupul infracțiunilor contra păcii și securității omenirii, infracțiuni de război- îl constituie relațiile sociale cu privire la pacea și securitatea omenirii”,²⁷³ relațiile sociale cu privire la regulile, metodele și mijloacele de ducere a războiului. ”

Concentrându-ne în continuare atenția asupra *obiectului juridic special* al infracțiunii de activitatea mercenarului prin prisma doctrinei penale, menționăm înainte de toate faptul că tratarea științifică a acestui tip de infracțiune se atestă preponderent în doctrina acelor state care se confruntă nemijlocit cu fenomenul mercenariatului pe teritoriul său ori în cea a statelor ale căror cetățeni au participat sau participă la conflictele armate în calitate de mercenari.

În urma analizei întreprinse constatăm că la etapa actuală în doctrina dreptului penal nu se atestă opinii unanime în ceea ce ține de obiectul juridic **special** al infracțiunii studiate. Mai mult ca atât, opțiunile savante în problema dată nu sunt doar diverse, ci și adesea controversate.

În această ordine de idei, am clasifica opiniile doctrinare în două grupuri: 1. autori care consideră că infracțiunea de activitatea mercenarilor are obiect juridic special simplu; 2. autori, în opinia cărora, activitatea mercenarilor este o infracțiune cu obiect juridic special complex și pe care îl divizează în obiect juridic principal și obiect juridic secundar.

În continuare ne vom axa pe cercetarea obiectului infracțiunii de activitatea mercenarilor prin prisma celor două grupuri de opinii.

În doctrina autohtonă menționăm, în primul rând, opinia savanților Brînza S. și Stati V. care atribuie la obiectul infracțiunii de activitatea mercenarilor prevăzută la alin.(1) art.141 CP RM: „Relațiile sociale cu privire la neadmiterea participării mercenarului la acțiuni violente orientate spre răsturnarea sau subminarea orânduiri constituționale ori spre violarea integrității teritoriale a statului.”²⁷⁴

²⁷¹ КОРОТКИЙ Ф.В. Наемничество: уголовно-правовые и криминологические аспекты, дис. Екатеринбург, 2009. pg. 57-59

²⁷² МОЛИБОГА О. Ю. Уголовная ответственность за наемничество: дис. ... канд. юрид. наук – Ставрополь, 2000. p.73, 75

²⁷³ BRÎNZA S., STATI V. Tratat de drept penal. Partea specială. Vol. I - Chișinău: Tipografia Centrală, 2015. - 1328 p, ISBN 978-9975-53-469-7 p. 17

²⁷⁴ Ibidem pg. 137

Poziția respectivă este promovată consecvent în știința noastră penală, anterior afirmându-se că „obiectul juridic special al infracțiunii date îl reprezintă relațiile sociale privind securitatea comunității internaționale și pacea internațională.”²⁷⁵

Profesorul Macari I., afirmă că „Obiectul juridic special al activității mercenarilor îl constituie relațiile sociale ale căror existență și desfășurare normală sunt condiționate de ocrotirea principiilor umanitare de purtare a războiului.”²⁷⁶

După profesorul rus Papoga A.И., „Obiectul juridic special al infracțiunii de activitatea mercenarilor îl reprezintă relațiile sociale care asigură respectarea principiilor de reglementare, administrare a conflictelor armate în scopul celei mai mari umanizări posibile.”²⁷⁷

În opoziția altor autori, „obiectul juridic special al infracțiunii în cauză îl constituie relațiile publice, ce asigură respectarea principiilor reglementării legale a conflictelor armate în vederea umanizării lor maxim posibil.”²⁷⁸

Obiectul juridic special al infracțiunii de activitatea mercenarilor, în opțiunea autorilor ucraineni Шевчук А., Дякур М., îl reprezintă „relațiile sociale referitoare la pace și respectarea prevederilor dreptului internațional.”²⁷⁹

Mai mulți autori ruși, preocupându-se de problema clasificării infracțiunilor internaționale, determină în mod diferit obiectul infracțiunii de activitate a mercenarilor. De exemplu, academicianul Kudreavțev V.N., consideră că activitatea mercenarilor atentează asupra coexistenței pașnice a statelor.²⁸⁰ Autorii Кузнецова Н.Ф. Тенчов Э.С., Иногамова-Хегай Л.В., și alții consideră că „obiectul juridic special al infracțiunii de activitate a mercenarilor îl constituie relațiile cu privire la acțiunile de război și atribuie această infracțiune la categoria infracțiunilor de război.”²⁸¹

Potrivit autoarei Ebzeeva Z., „o definiție concisă a obiectului juridic special al infracțiunii analizate a fost formulată de Raroga A.И. și Lewandowski, M.G. care consideră drept obiect juridic

²⁷⁵ BRĂNZĂ, S., ULIANOVSKI, X, STATI, V., ȚURCANU, I., GROSU, V. Drept penal. Partea specială Ediția a II-a, iunie 2005 804 p. – Cartier juridic ISBN 9975-79-325-8, p. 41 disponibil online <http://drept.usm.md/public/files/Dreptpenalspecialf2f52.pdf>

²⁷⁶ MACARI, I. Dreptul penal al Republicii Moldova. Partea Specială. Ce USM, Chișinău 2003, 509, pg. 24

²⁷⁷ ПАРОВА А. И. Уголовное право Российской Федерации. Особенная часть : учеб. для студ. вузов/ под ред. М. ЭКСМО, 2009. – С. 626. СКУРАТОВА Ю.И. и ЛЕБЕДЕВ В.М. Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации. Особенная часть / под ред. - М., 1996. - С. 572. ИНОГАМОВА-ХЕГАЙ Л.В. и др. Уголовное право Российской Федерации. Особенная часть. М.: инфра-м: контракт, 2004. — 742 с. P.726

²⁷⁸ БОРЗЕНКОВ, Г.Н. КОМИСАРОВ В.С. Уголовное право России. Особенная часть. Второй полумом. С. 558-585; КРУГЛИКОВ Л.Л. Уголовное право России. Особенная часть / М., 2005. С. 807-815; ИНОГАМОВА-ХЕГАЙ, Л.В. КОМИСАРОВ В.С. ПАРОВА. А.И. Российское уголовное право. Особенная часть. Т. 2. Учебник / М., 2006

²⁷⁹ ШЕВЧУК А.В, ДЯКУР М.Д. Кримінальне право України (Особлива частина). Навчальний посібник. – Чернівці: Чернів. нац. ун-т, 2013. – 472 с.

²⁸⁰ КУДРЯВЦЕВ, В.Н., НАУМОВ, А.В. Уголовное право России. Особенная часть / Под ред. ~ М., 1999. _С. 483; pg. 479

²⁸¹ БОРЗЕНКОВ, Г.Н. КОМИСАРОВ В.С. Уголовное право России. Особенная часть. Второй полумом / . С. 558-585; КРУГЛИКОВ Л.Л. Уголовное право России. Особенная часть / М., 2005. С. 807-815; ИНОГАМОВА-ХЕГАЙ, Л.В. КОМИСАРОВ В.С. ПАРОВА. А.И. Российское уголовное право. Особенная часть. Т. 2. Учебник / М., 2006.

special al activității mercenarilor relațiile publice care asigură umanizarea conflictelor armate.²⁸²,
283

În doctrina rusă de specialitate se conturează și alte opinii referitoare la formularea definiției și dezvoltarea esenței obiectului infracțiunii analizate.

În convingerea autoarei Șandieva N., „activitatea mercenarilor nu este o infracțiune internațională, ci o infracțiune cu caracter internațional, adică un act mai puțin periculos, iar pacea și securitatea omenirii nu pot constitui obiectul juridic special al acestei infracțiuni, întrucât în cazul apariției unui conflict armat, starea de pace deja este deteriorată.”²⁸⁴ Din punctul de vedere al autoarei, obiectul juridic special al activității mercenarilor „îl constituie coexistența pașnică a statelor și implementarea normală a relațiilor internaționale.”²⁸⁵

Prezintă interes poziția autorului Potapov, A. A. potrivit căruia, „obiectul infracțiunii de activitatea mercenarilor îmbracă forma corespunzătoare conflictului armat concret la care mercenarii iau parte. Astfel, dacă suntem în prezența unui conflict armat internațional, atunci obiectul infracțiunii îl vor constitui regulile derulării unui conflict armat internațional. În ipoteza unui conflict armat intern ca obiect juridic special al infracțiunii va figura orânduirea constituțională și integritatea teritorială a statului.”²⁸⁶

Parțial susținem această opinie, relevând totuși că pentru calificarea infracțiunii de activitatea mercenarilor trăsătura caracteristică a conflictului (intern sau internațional), are importanță doar pe segmentul identificării dacă participă/se implică un stat străin la acest conflict. Astfel, tratarea obiectului juridic special al infracțiunii de activitatea mercenarilor urmează să fie mult mai complexă, iar în definirea acestuia este insuficientă raportarea generală a acestuia la anumite reguli stabilite pe plan internațional. Or, pericolul social pe care-l comportă această infracțiune îmbracă o formă clar exprimată, fiind caracterizat de elementul grav al violenței.

Totodată, în doctrină se atestă ideea că de regulă, „activitatea mercenară apare în orice circumstanțe favorabile acesteia în conflicte armate interne sau internaționale, în activitatea secretă a unui anumit stat sau organizație politică împotriva oricărui alt stat cu scopul destabilizării situației.”²⁸⁷

---

²⁸² БОРЗЕНКОВ, Г.Н. КОМИСАРОВ, В.С. Уголовное право России. Особенная часть. Второй полутом / С. 558-585; КРУГЛИКОВ Л.Л. Уголовное право России. Особенная часть / М., 2005. С. 807-815; ИНОГАМОВА-ХЕГАЙ, Л.В. КОМИСАРОВ В.С. РАРОГА. А.И. Российское уголовное право. Особенная часть. Т. 2. Учебник / М., 2006.

²⁸³ ЭБЗЕЕВА З.А. Наемничество: уголовно-правовой и криминологический аспекты. Диссерт. Саратов – 2013, с 217.р. pg. 63

²⁸⁴ ШАНДИЕВА Н. О. Наемничество по международному и национальному уголовному праву, дис.М., 2004. С. 135

²⁸⁵ Ibidem

²⁸⁶ ПОТАПОВ А.А. Ответственность за наемничество: проблемы доктринального толкования ст. 359 УК РФ // Следователь. 2003. №2. С. 6.

²⁸⁷ ДЖУСОЕВА Ф.А. Правовое понятие наемничества. Общество и право 2007 №4(18) С 263 <file:///D:/Users/q/Downloads/pravovoe-ponyatie-naemnichestva.pdf>

În contextul celor menționate, constatăm cu referință la obiectul juridic specific că „...pentru infracțiunea de activitatea mercenarilor obiectul nu este indicat de legiuitor exhaustiv, ci apare ca un element flexibil capabil să se modifice în funcție de evoluția procesului obiectiv”.²⁸⁸

Pornind de la cele menționate, autoarea Ebzeeva Z., opinează că obiectul infracțiunii de activitatea mercenarilor îl constituie principiile de coexistență pașnică între state. În doctrina dreptului penal, infracțiunea de activitatea mercenarilor este o infracțiune care are mai multe obiecte,²⁸⁹ ceea ce, în opinia noastră, „corespunde ideii existenței unui obiect juridic specific complex al infracțiunii studiate.”²⁹⁰

În convingerea unor savanți ruși, obiectul juridic special al infracțiunii în cauză îl constituie „relațiile publice, asigurând că respectarea principiilor reglementării legale a războiului intră în conflict cu scopul umanizării lor maxime posibile. Caracteristicile obiective obligatorii includ și situația operațiilor militare sau a conflictului armat.”²⁹¹

Autorul Селезнёв А. А. menționează că „obiectul juridic special al acestei infracțiuni îl constituie interesul statului de a asigura apărarea țării.”²⁹²

Potrivit altor surse doctrinare, obiectul direct al acestei infracțiuni „îl reprezintă relațiile publice, care asigură respectarea principiilor reglementării legale a conflictelor armate cu scopul de umanizare maximă a acestora.”²⁹³

În fond, suntem de acord cu opinia savanților ruși, cu unele mici diferențe în formulare, potrivit cărora „obiectul juridic special al infracțiunii îl constituie relațiile internaționale în sfera utilizării forțelor armate de către un stat într-un conflict armat cu un alt stat sau a acțiunilor de război.”²⁹⁴

În opinia noastră, obiectul juridic special al infracțiunii de activitatea mercenarilor alin.(1) art.141 CP RM îl reprezintă relațiile sociale cu privire la neadmiterea participării mercenarilor la acțiuni militare sau la alte acțiuni violente orientate spre răsturnarea sau subminarea orânduirii constituționale ori violarea integrității teritoriale a statului.

În cele ce urmează, vom analiza opiniile doctrinare conform cărora infracțiunea de activitatea mercenarilor este o infracțiune cu obiect juridic specific complex și care identifică, respectiv, în cadrul acestuia obiectul juridic principal și obiectul juridic secundar.

²⁸⁸ ЭБЗЕЕВА З.А. Наемничество: уголовно-правовой и криминологический аспекты. Диссерт. Саратов – 2013, с 217.р. pg.67

²⁸⁹ Ibidem p. 66

²⁹⁰ MACOVEI V. Obiectul infracțiunii de activitatea mercenarilor prevăzută la alin.(1) art. 141 CP RM. În Revista Științifică Internațională Supremația Dreptului nr. 1-2 din 2020;

²⁹¹ РАРОГА А. И. Уголовное право Российской Федерации. Особенная часть : учеб. для студ. вузов/ под ред.. – М. : ЭКСМО, 2009. – С. 626. СКУРАТОВА Ю.И. и ЛЕБЕДЕВ В.М. Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации. Особенная часть / под ред.. - М., 1996. - С. 572. ИНОГАМОВА-ХЕГАЙ Л.В. и др. Уголовное право Российской Федерации. Особенная часть.: М.: ИНФРА-М: КОНТРАКТ, 2004. — 742 с. Р.726

²⁹² СЕЛЕЗНЁВ А. А. Уголовно-Правовой Запрет Наёмничества По Законодательству Словацкой Республики. <http://naukarus.com/ugolovno-pravovoy-zapret-nayomnichestva-po-zakonodatelstvu-slovatskoj-respubliki>

²⁹³ БОРЗЕНКОВ, Г.Н. КОМИСАРОВ. В.С. Уголовное право России. Особенная часть. Второй полутом / С. 558-585; КРУГЛИКОВ Л.Л. Уголовное право России. Особенная часть / М., 2005. С. 807-815; ИНОГАМОВА-ХЕГАЙ Л.В. и др. Уголовное право Российской Федерации. Особенная часть.: М.: ИНФРА-М: КОНТРАКТ, 2004

²⁹⁴ ibidem

Obiectul juridic principal și obiectul juridic secundar (adiacent) al unei infracțiuni în doctrina juridică de specialitate constituie un obiect juridic complex, care este specific numai infracțiunilor complexe.

Prin obiect juridic principal înțelegem valorile și relațiile sociale împotriva cărora se atentează prin acțiunile sau inacțiunile faptei prejudiciabile, și respectiv, care sunt apărute prin incriminarea acțiunii principale din cadrul unei infracțiuni complexe.

Cu referință la infracțiunea de activitatea mercenarilor profesorul ucrainean Kuprianov A.O. se întreabă dacă este posibil să se vorbească despre un obiect direct identic complet al componenței de infracțiune analizate, „întrucât fapta de activitate a mercenarului poate apărea atât în timp de pace, cât și în timp de război, poate fi comisă atât într-un conflict interstatal, cât și în conflicte interne.”²⁹⁵

În opinia autorului invocat, „...obiectul principal al activității mercenarului este unul pentru toate formele și tipurile mercenariatului.”²⁹⁶ Considerăm că, pentru mercenarii recrutați în contextul unui conflict armat internațional, obiectul direct sunt relațiile de drept internațional în sensul în care este prezentă desfășurarea și participarea la un conflict armat internațional ca parte a ordinii relațiilor dintre subiecții dreptului internațional în contextul unui conflict armat. Respectiv, pentru mercenarii recrutați în contextul unui conflict armat non-internațional sau al unui război militar intern, „...principalul obiect direct este integritatea teritorială și ordinea constituțională a statului, care este o parte într-un conflict armat relevant sau război.”²⁹⁷

Prin obiect juridic secundar (adiacent) se înțelege valoarea și relațiile sociale corespunzătoare acesteia, împotriva cărora se îndreaptă fapta prejudiciabilă, și care sunt apărute prin incriminarea acțiunii secundare sau adiacente din cadrul unei infracțiuni complexe.

În doctrina autohtonă atestăm opinia potrivit căreia: „Având în vedere că mercenarii sunt recrutați deseori pentru destabilizarea situației într-un stat aparte, prin această infracțiune mai sunt puse în pericol și relațiile sociale privitoare la suveranitatea și integritatea teritorială a statului, securitatea lui, valori și relații care apar în calitate de obiect juridic secundar.”²⁹⁸

Potrivit savantului Купріянов А. О., în „calitate de obiect secundar de formare al componenței de infracțiune de activitate a mercenarilor apare managementul securității și siguranța publică.”²⁹⁹ Ordinea de management al securității este, de obicei, definită ca fiind „activitățile normale ale statului și ale aparatului său și infracțiunile împotriva ordinii conducerii

²⁹⁵ КУПРІЯНОВ А. О. Особливості Складу Злочину, Передбаченого Ст. 447 Кк України В, Актуальні проблеми держави і права. С 189-196. Р.190

²⁹⁶ Ibidem

²⁹⁷ КУПРІЯНОВ А. О. Op. Cit.

²⁹⁸ BRĂNZĂ, S., ULIANOVSKI, X, STATI, V., ȚURCANU, I., GROȘU, V. Drept penal. Partea specială Ediția a II-a, iunie 2005 804 p. – Cartier juridic ISBN 9975-79-325-8, p. 41 disponibil online <http://drept.usm.md/public/files/Dreptpenalspecialf2f52.pdf>

²⁹⁹ КУПРІЯНОВ А. О. Op. Cit.

sunt acte periculoase din punct de vedere social care pot interfera cu funcționarea normală a statului în forma sa de guvernare.”³⁰⁰

Autorii ruși Козаченко И. Я., Новоселов Г. П. consideră că „obiectul principal al infracțiunii de activitate a mercenarilor îl constituie relațiile internaționale cu privire la utilizarea metodelor și mijloacelor de ducere a războiului, iar ca obiect secundar, apare viața unui număr nedeterminat de locuitori ai țării participante la conflictele armate sau la acțiuni de război.”³⁰¹

În opinia altor cercetători, însă, relațiile sociale în cauză pot apărea doar ca obiecte opționale, deoarece, în funcție de situație, daunele corespunzătoare pot fi provocate sau nu.³⁰²

Într-o serie de lucrări se relevă că „pericolul public al mercenarismului mai constă în aceea că pe lângă participare la conflictul armat, acțiuni militare sau alte acțiuni violente, mercenarii mai comit omoruri, jafuri și alte crime.”^{303, 304}

Aparte menționăm opinia cercetătorului Moliboga O., conform căreia toate „infracțiunile comise de mercenari nu sunt nici pe departe acoperite de infracțiunea de activitatea a mercenarilor și presupun calificări suplimentare. Prin urmare, nu se poate considera viața și sănătatea oamenilor, relațiile de proprietate etc., ca obiect suplimentar al *corpus delicti* investigat.”³⁰⁵ Este o abordare împărtășită de mai mulți savanți autohtoni și străini. Astfel, autorii Gârla L.G. și Tabarcea Iu.M. relevă că „alte acțiuni săvârșite de către un mercenar în cadrul participării lui într-un conflict militar sau la acțiuni militare nu se cuprind de latura obiectivă a acestei componente de infracțiune și cer o calificare suplimentară conform articolelor din partea Specială a CP RM.”³⁰⁶

Aceeași opinie este susținută și de către doctrinarii autohtoni Brînză S și Stati V, care menționează că „alte infracțiuni săvârșite de către mercenar, cum ar fi banditismul, circulația ilegală a armelor ș.a., nu sunt cuprinse de activitatea mercenarilor, ci necesită o calificare suplimentară.”³⁰⁷

O abordare similară au formulat mulți ani în urmă și savanții ruși, care susținând că aplicarea de către mercenari a mijloacelor și metodelor de ducere a războiului, că comiterea genocidului sau ecocidului atrag după sine răspunderea pentru cumulul de infracțiuni, afirmă că „în mod analogic activitatea mercenarului se va încadra prin cumul cu oricare alte infracțiuni general penale comise de mercenar.”³⁰⁸

³⁰⁰ КУПРИЯНОВ А. О. Особливості Складу Злочину, Передбаченого Ст. 447 Кк України В, Актуальні проблеми держави і права. С 189-196. Р.190

³⁰¹ КОЗАЧЕНКО И. Я., НОВОСЕЛОВ Г. П. "Уголовное право. Части Особенная ИНФРА-М 2001 960 с р. 953

³⁰² ЭБЗЕЕВА З.А. Наемничество: уголовно-правовой и криминологический аспекты. Диссерт. Саратов – 2013, с 217.р. 63

³⁰³ БОРЗЕНКОВ, Г.Н. КОМИСАРОВ В.С. Уголовное право России. Особенная часть. Второй полутом / С. 558-585; КРУГЛИКОВ Л.Л. Уголовное право России. Особенная часть / М., 2005. С. 807-815; ИНОГАМОВА-ХЕГАЙ, Л.В. КОМИСАРОВ В.С. РАРОГА А.И. Российское уголовное право. Особенная часть. Т. 2. Учебник / М., 2006.

³⁰⁴ МОЛИБОГА О. Ю. Уголовная ответственность за наемничество: дис. ... канд. юрид. наук – Ставрополь, 2000. Р76

³⁰⁵ Ibidem

³⁰⁶ ГЫРЛА Л.Г. ТАБАРЦЕА Ю.М. Уголовное право Республики Молдова: Часть Особенная. Chișinău: „Cartdidact” SRL, 2010, Vol.I, 712 p., p.58. ISBN 978-9975-41-58-1-1.

³⁰⁷ BRĂNZĂ, S., STATI, V. Tratat de drept penal. Partea specială. Vol. I. Tipografia Centrală, Chișinău 2015, 1328 p. 138-139

³⁰⁸ БОРЗЕНКОВ Г.Н. КОМИСАРОВ В.С. [Уголовное право России. Особенная часть. Второй полутом: Учебник для вузов / Под редакцией и Москва: ИКД Зерцало М, 2005, 600 с., с.578 ISBN 5-94373-106-7 (полутом 2); ISBN 5-94373-104-0].

Autorul de origine ucraineană Mohonciuc S., consideră că „importanța practică de alocare suplimentară (opțional) a obiectului de protecție penală în cazul activității mercenarilor constă, în primul rând, în aceea că ele pot crește substanțial pericolul public al componenței de infracțiune.”³⁰⁹

În această privință, autorul rus Osipov K.L. definește obiectul juridic specific mercenarismului ca „coexistența pașnică a statelor, precum și stabilitatea relațiilor internaționale și **obiecte suplimentare (opționale)** ale mercenarismului: a) mijloace și metode de război reglementate de dreptul internațional; b) formațiunile legitime ale forțelor armate naționale ale statului; c) relațiile publice în domeniul activităților antreprenoriale, bancare și financiare; d) interesele organizațiilor de stat și ale statelor, în cazul în care făptuitorul servește în baza contractului; e) interesele minorului.”³¹⁰

Urmare a celor analizate anterior, deducem că diverși autori tratează diferit obiectul juridic special al infracțiunii studiate. Dar, deși obiectul infracțiunii de activitatea mercenarilor impune o tratare complexă, opiniile doctrinare invocate anterior despre necesitatea calificării prin concurs de infracțiuni a unor fapte infracționale aparte comise de către mercenari în cadrul activității lor, sunt argumente în favoarea ideii că infracțiunea aceasta nu poate avea obiect special complex. Relațiile sociale pe care unii autori le referă la obiectul secundar, de fapt, constituie, pur și simplu obiectul juridic al unor alte infracțiuni săvârșite în cadrul activității de mercenariat.

Inclusiv și din aceste motive, precum și datorită trăsăturilor sale particulare, infracțiunea analizată nu are nici obiect material, nici victimă.

În urma analizei întreprinse putem formula următoarele concluzii:

Fiind, în primul rând, o infracțiune de război, activitatea mercenarilor atentează la relațiile internaționale în sfera utilizării forțelor armate de către un stat într-un conflict armat cu un alt stat sau în acțiunile de război. Antrenarea mercenarilor într-un conflict armat sau într-o acțiune militară încalcă flagrant legile și obiceiurile de război consacrate la nivel internațional. Drept urmare, infracțiunea de activitate a mercenarilor atentează la relațiile sociale cu privire la pacea și securitatea omenirii, acestea constituind obiectul juridic generic al infracțiunii analizate.

Opiniile savanților în domeniu referitoare la obiectul juridic special al infracțiunii de activitate a mercenarilor formulate în doctrina autohtonă și cea internațională sunt diverse. Spectrul acestora cuprinde atât conceptul unui obiect juridic special simplu, cât și cel al obiectului juridic special complex, cu identificarea diverselor valori și relații sociale în calitate de obiect principal și obiect secundar.

³⁰⁹ МОХОНЧУК С., Юридичний склад найманства та його особливості в системі злочинів проти миру та безпеки людства. Вісник № 2 [69] с 227-236, р. 228

³¹⁰ ОСИПОВ КЛ. Ответственность за наемничество по российскому уголовному законодательству: Дисс... канд. юрид. наук. 2003.

Investigația desfășurată a scos în evidență concluzia că obiectul juridic special al infracțiunii de activitatea mercenarilor alin.(1) art.141 CP RM este unul simplu și acesta îl reprezintă relațiile sociale cu privire la neadmiterea participării mercenarilor la acțiuni militare sau la alte acțiuni violente orientate spre răsturnarea sau subminarea orânduirii constituționale ori violarea integrității teritoriale a statului.

După cum ne-am convins în urma cercetării întreprinse, tratarea doctrinară a obiectului juridic al infracțiunii de activitatea mercenarilor este un subiect teoretic complex cu implicații practice concrete. Uniformizarea interpretărilor teoretice este pe măsură să contribuie aplicării corecte a normei respective în practica judiciară a statelor care se confruntă cu fenomenul mercenariatului, combaterea căruia presupune în cea mai mare măsură conjugarea eforturilor în baza unor abordări teoretico-practice comune.

2.2 Latura obiectivă a infracțiunii de activitatea mercenarilor prevăzută la alin. (1) art.141 CP RM – Activitatea mercenarilor

Latura obiectivă a infracțiunii este elementul componente de infracțiune ce urmează a fi analizat minuțios în cadrul procesului de calificare a infracțiunii, în condițiile în care se impune cercetarea sub toate aspectele a acțiunii/inacțiunii făptuitorului. Potrivit doctrinei ruse: „Conceptul de corpus delicti real se bazează pe faptul că corpus delicti este un nucleu (bază, esență) al unei infracțiuni, structurat în conformitate cu patru subsisteme, constând din elemente obligatorii care formează pericolul public al unui act, ale cărui semne sunt prezentate în dispozițiile normelor juridice penale ale părților generale și speciale ale Codului penal.”³¹¹

Latura obiectivă a infracțiunii constituie elementul de realizare a faptei infracționale.

În literatura de specialitate prin latura obiectivă a unei infracțiuni se înțelege „totalitatea condițiilor cerute de norma de incriminare privitoare la actul de conduită pentru existența infracțiunii.”³¹² În primul rând, menționăm că doar o acțiune sau inacțiune poate aduce atingere unei relații sociale apărute de legea penală.

Latura obiectivă a activității mercenarilor prevăzută la alin. (1) art. 141 CP RM se realizează prin participarea mercenarului într-un conflict armat, la acțiuni militare sau la alte acțiuni violente orientate spre răsturnarea sau subminarea orânduirii constituționale ori violarea integrității teritoriale a statului. Latura obiectivă constituie un act definit de lege - ca participarea mercenarului într-un conflict armat, la acțiuni militare sau la alte acțiuni violente, adică implicarea personală a mercenarului într-o confruntare de ordinul celor enumerate anterior de partea uneia din părți.

³¹¹ КУЗНЕЦОВ Н.Ф. Проблемы квалификации преступлений. Лекции по спецкурсу «Основы квалификации преступлений» Научная редакция и предисловие академика В.Н. Кудрявцева Москва. 2007 ISBN 978-5-9584-0173-4calificare; http://www.ivurcol.net/el_resurs/4_kurs/problemey_kvalifikacii_prestupleniy.pdf;

³¹² BOTNARU, S., ȘAVGA, A., GROSU, V., GRAMA M. Drept penal. Partea generală Ediția a II-a, septembrie 2005. Cartier, 624p. p.132 ISBN 9975-79-329-0. Disponibil online <http://drept.usm.md/public/files/Dreptpenalgeneral3acfb.pdf> accesat la 25.12.2019

În viziunea unor autori ruși, „...latura obiectivă a infracțiunii de activitatea mercenarilor prevede răspunderea pentru participarea la conflictele armate ale altor state. Durata implicării unui mercenar într-un conflict sau acțiune armată nu influențează calificarea infracțiunii săvârșite.”³¹³,
314

Potrivit unui alt grup de autori care reprezintă doctrina rusă: „...latura obiectivă a acestei infracțiuni este caracterizată prin acțiuni constând în participarea personală a unei persoane la un conflict armat sau ostilități.”³¹⁵ Caracteristicile obiective obligatorii potrivit aceluiași autori, „...inclus și situația operațiilor militare sau a conflictului armat.”³¹⁶

Urmează să menționăm faptul că latura obiectivă a infracțiunii stipulate la alin. (1) art.141 CP RM – Activitatea mercenarilor, care anticipând, vom menționa că este una formală, include următoarele două semne: 1) fapta prejudiciabilă exprimată în acțiunea de participare într-un conflict armat, la acțiuni militare sau la alte acțiuni violente; 2) timpul săvârșirii infracțiunii, și anume - timpul conflictului armat, al acțiunilor militare sau al săvârșirii altor acțiuni violente.

În continuare, vom recurge la elucidarea și definirea unor noțiuni utilizate în norma de la art.141 CP RM – Activitatea mercenarilor.

În sensul art.141 CP RM- Activitatea mercenarilor prin „**participare**” înțelegem implicarea nemijlocită a mercenarului la acțiunile stipulate în dispozitivul alin. (1) art.141 CP RM.

Implicarea unui mercenar într-un conflict armat, acțiuni militare sau alte acțiuni violente poate fi atât o infracțiune continuă (o persoană participă la asemenea evenimente nefaste pentru o lungă durată de timp), cât și unică (de exemplu, o persoană este recrutată pentru a efectua doar o acțiune – elaborarea unei hărți care conține coordonatele apăsării strategice ale părții adverse; instalarea unui mecanism de interceptare ambientală și decriptare a informației, etc.). Suntem de acord și susținem opinia autorului rus Kuprianov A., potrivit căruia: „perioada de timp pe parcursul căreia un mercenar participă la un conflict armat nu influențează calificarea acțiunilor în baza art. 141 CP RM.”³¹⁷

În alt context, o serie de cercetători care analizează infracțiunea de activitatea mercenarilor ca o formă de activitate criminală a cetățenilor străini, acordă atenție impactului acesteia asupra domeniului politic, economic, social și național-etnic. Potrivit doctrinei ruse, „...în primul rând, este necesar să se stabilească și să se analizeze sursele legale care reglementează activitatea

³¹³ МОХОНЧУК, С. Юридичний склад найманства та його особливості в системі злочинів проти миру та безпеки людства *Вісник № 2 [69]* с. 227-236 Р. 235

³¹⁴ БРАГИН, А.П. Российское уголовное право / Московский государственный университет экономики, статистики и информатики, М. 2001, - 287 с. Р.281

³¹⁵ ИНОГАМОВА-ХЕГАЙ, Л.В. РАРОГА, А.И., ЧУЧАЕВА, А.И. *Уголовное право. Особенная часть: Учебник. Издание второе исправленное и дополненное* /— М.: Юридическая фирма «Контракт»: инфрам, 2008. — 800 с. Р.784

³¹⁶ Ibidem

³¹⁷ КУПРІЯНОВ, А.О. Особливості Складу Злочину, Передбаченого Ст. 447 Кк України В, *Актуальні проблеми держави і права. С 189-196.* . 193

mercenarilor. Aceste surse se divizează în două grupuri: interne – legile penale interne ale statului și externe- actele internaționale (convenții, tratate).³¹⁸

Potrivit aceleiași surse doctrinare: „Dreptul internațional modern distinge două forme de activitate ale unui mercenar - participarea la ostilități în numele unei părți la un conflict armat și participarea la acțiuni violente comune, dacă situația de tensiune nu are toate semnele unui conflict armat.”³¹⁹

Participarea mercenarului la un conflict armat, acțiuni militare sau alte acțiuni violente poate fi individuală, ca parte a unui grup de mercenari, detașamente mercenare din cadrul unității militare ce include în componența sa atât mercenari, cât și ne-mercenari.

Potrivit profesorului Kuprianov A., „...inclusiunea mercenarului în componența forțelor armate ale unei părți la un conflict armat exclude răspunderea penală pentru participarea mercenarului la acțiunile ce cad sub incidența activității mercenarilor.”³²⁰

Acest fapt rezultă din una din condițiile definirii mercenarului prevăzute de Convenția internațională pentru reprimarea recrutării, utilizării, finanțării și instruirii mercenarilor adoptată la New York la 04.12.1989³²¹, și anume: persoana să nu fie trimisă de către statul al cărui cetățean este, în misiune oficială sau înrolat oficial în trupele militare ale unei părți beligerante. În condițiile respective persoana nu poate fi considerată mercenar în sensul definiției mercenarului conform Convenției.

Potrivit doctrinei naționale: „Participarea la un conflict armat, la acțiuni militare sau la alte acțiuni violente înseamnă activitatea organizată sau nu, condusă sau nu de către alte persoane, presupunând aplicarea violenței.”³²² În opinia autorilor, „...participarea respectivă se poate realiza în diferite modalități concrete, cum ar fi: atacul asupra sediilor autorităților publice ori a centrelor de comunicații sau posturilor de radio și televiziune, atacarea unor unități militare, ocuparea sediilor autorităților publice ori a sediilor unor partide sau ale altor organizații legale, împotrivirea față de organele de menținere a ordinii publice, dezarmarea forțelor de ordine etc.”³²³

În mare parte, ne solidarizăm cu opinia doctrinarilor autohtoni Brînza S., și Stati V., invocată anterior cu mențiunea că în opinia noastră, pentru calificarea acțiunii de „participare” în sensul art. 141 alin. (1) CP RM nu este obligatoriu ca acțiunile mercenarului care cad sub incidența acestei noțiuni să îmbrace o formă violentă. Ne întrebăm dacă mercenarul care stă de gardă la un depozit

³¹⁸ АЙДАРБЕКОВ Ч. А. Правовой статус наемника: проблемы законодательного регулирования. Управленческое консультирование. № 4. 2016. С 48-60. С49

³¹⁹ Ibidem

³²⁰ КУПРІЯНОВ, А.О. Особливості Складу Злочину, Передбаченого Ст. 447 Кк України В, *Актуальні проблеми держави і права. С 189-196. Р. 193*

³²¹ Republica Moldova a aderat prin **Legea Nr. 223 din 13-10-2005 pentru aderarea Republicii Moldova la Convenția internațională cu privire la lupta contra recrutării, utilizării, finanțării și instruirii mercenarilor**, Publicat la: 04-11-2005 în Monitorul Oficial Nr. 145 art. 693. În vigoare pentru RM din 28.02.2006

³²² BRÎNZA S., STATI V. *Tratat de drept penal. Partea specială. Vol. I. - Chișinău: Tipografia Centrală, 2015. - 1328 p, p. 137. ISBN 978-9975-53-469-7*

³²³ Ibidem

cu muniții sau cel care transportă cu o unitate de transport arme, știind că ele vor fi utilizate în lupte, săvârșește acțiuni cu caracter violent sau nu? Din câte se pare, important pentru calificare este faptul ca evenimentele la care participă mercenarul prin fapta sa nemijlocită să țină de categoria celor trei enumerate în dispoziția analizată care presupun aplicarea violenței.

În continuare ne vom referi la înțelesul noțiunii de „conflict armat” în sensul infracțiunii de activitatea mercenarilor prevăzută la art. 141 CP RM.

Așadar, „...prin „**conflict armat**” înțelegem situațiile în care există ciocniri între forțele de securitate ale statului și unul sau mai multe grupuri armate sau situații în care există ciocniri între două sau mai multe grupuri armate.”³²⁴

În opinia autorului Cauia A., o definiție complexă a noțiunii de conflict armat nu se regăsește „nici în textele de drept internațional public, iar aprecierea cazuală a fiecărei situații conflictuale în parte poate provoca o creștere negativă a determinărilor subiective și un rezultat nedorit.”³²⁵ Potrivit autorului menționat, problema respectivă ia naștere în circumstanțele unor conflicte armate care nu au caracter internațional.³²⁶

Întrădevăr, în circumstanțe de acest fel, de regulă părțile (statele) pe al căror teritorii au loc operațiuni militare au tendința de a nu recunoaște existența unui conflict armat non-internațional.

Potrivit autorului Cauia A., acest fapt se întâmplă pentru a nu fi obligate aceste state „să aplice prevederile Protocolului Adițional II al Convențiilor de la Geneva din 8 iulie 1977. Anume în acest fel, statele încearcă să califice conflictele interne, diferit atribuindu-le calificativul *tensiuni și dezordini interne* și astfel, soluționarea acestora urmează să se petreacă conform normelor dreptului intern sub pretextul că în cele mai dese cazuri, aceste norme pun la dispoziția autorităților un mecanism mai larg de aplicare fapt ce imprimă o alură legală abuzurilor din partea autorităților legitime la adresa insurgenților.”³²⁷

Potrivit aceluiași autor „Conflictul armat există în situația când este utilizată forța militară în relațiile interstatale sau se produce o violență armată de lungă durată între astfel de grupuri pe teritoriul statului.”³²⁸

În opinia doctrinarilor autohtoni: „Important pentru calificare este ca acțiunile să fie săvârșite: de o persoană care nu este cetățean a nici unei dintre părțile antrenate în conflict; în timpul conflictului armat, acțiunilor militare etc.; acțiunile să se încadreze ca parte componentă a

³²⁴ *Interpretarea conceptului de "conflict armat" în dreptul Uniunii Europene*. Martie 11, 2014 • de [Polish Helsinki Foundation for Human Rights](https://www.liberties.eu/ro/news/interpretare-conflict-armat/4). <https://www.liberties.eu/ro/news/interpretare-conflict-armat/4>

³²⁵ CAUIA, A. Conflictele armate fără caracter internațional. Esența și aplicabilitatea normelor de drept internațional umanitar. Studii De Securitate Și Apărare. Publicație Științifică Revista Militară nr. 2 (8) 2012 p. 18-24, p. 21 https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Conflictele%20armate%20fara%20caracter%20international.pdf

³²⁶ Ibidem

³²⁷ ibidem

³²⁸ Cauia A. op. cit. p. 20

conflictului adică să servească același scop ca formațiunea de partea căreia acționează; scopul material al făptuitorului.”³²⁹

În opinia autoarei Ebzeeva Z.,: „Conceptul de conflict armat este comun pentru orice tip de confruntare între părți purtând caracter armat în masă. Cel mai des un conflict internațional reprezintă un război între state.”³³⁰ În legătură cu ultima opinie menționăm totuși că nu întotdeauna un conflict armat, fie și cu participare internațională, este calificat ca război.

În condițiile respective ajungem la concluzia că prin conflict armat se înțelege orice stare de conflict în care se aplică armele, avându-se în vedere orice tip de arme. În opinia noastră, noțiunea de conflict armat urmează a fi tratată sub două aspecte: conflict armat intern (atunci când părțile la conflict aparțin aceluiași stat iar conflictul se desfășoară în interiorul acestuia) și conflict armat cu caracter internațional (atunci când conflictul are loc între cel puțin două state).

Așadar, pentru ca o faptă prejudiciabilă să poată fi calificată ca activitate a mercenarilor în baza art.141 CP RM, este important ca acțiunile făptuitorului să fie în strânsă legătură cu un conflict armat, acțiuni militare sau cu alte acțiuni violente, să fie întreprinse în cadrul stuațiilor în cauză. De exemplu, nu pot fi calificate în baza art.141 CP RM acțiunile persoanei care, aflându-se pe teritoriul uni stat în care se desfășoară/are loc un conflict armat, acțiuni militare sau alte acțiuni violente etc., acționând de sine stătător, provoacă o explozie asupra unei instituții de stat sau deschide focul asupra unei mulțimi într-o cu totul altă regiune decât cea în care are loc conflictul armat, acțiunile militotare sau acțiunile violente, deși aparent aceste fapte îmbracă semnele infracțiunii de activitatea mercenarului.

O altă noțiune la care se face referire în dispoziția alin. (1) art.141 CP RM- Activitatea mercenarilor este cea de „**acțiuni militare**”.

În Glosar de termeni și expresii privind angajarea operațională a forțelor se face referire la *acțiune militară la nivel strategic* și *acțiune militară la nivel tactic*. Specific pentru ambele categorii este faptul că acțiunea se execută cu mijloace militare.³³¹

Aceeași sursă, clasifică acțiunile militare în trei categorii: „acțiuni în folosul forțelor (acest gen de acțiune militară urmărește să faciliteze executarea misiunilor operaționale înaintea, pe timpul și după angajare); acțiuni în folosul mediului civil (sunt înscrise în cadrul obiectivelor guvernamentale, desfășurate în scopul de a contribui la restabilirea parțială sau totală a funcțiilor vitale ale unui stat sinistat); acțiuni umanitare (tip de acțiune ce cuprinde ajutorul umanitar și acțiunile militare cu scop umanitar). Acțiune militară umanitară reprezintă acea acțiune prin care forțele armate execută prestări directe în folosul populației și a organizațiilor umanitare prezente

³²⁹ BRÎNZA S., STATI V. Tratat de drept penal. Partea specială. Vol. I. - Chișinău: Tipografia Centrală, 2015. - 1328 p, p. 137. ISBN 978-9975-53-469-7

³³⁰ ЭБЗЕЕВА З.А. Наемничество: уголовно-правовой и криминологический аспекты. Диссерт. Саратов – 2013, p.93

³³¹ Glosar de termeni și expresii privind angajarea operațională a forțelor, București, Editura AISM, 2002, p.4

pe teatru, chiar asigurând protecția lor. Acest tip de acțiune este adesea realizat în cadrul unei operațiuni de menținere a păcii.”³³²

În literatura de specialitate se disting patru tipuri de acțiuni militare: acțiune militară coercitivă; acțiune civilo – militară; acțiune militară umanitară; acțiune militară preventivă. Potrivit autorilor Duțu P., Văduva G., „Acțiune coercitivă este orice acțiune militară care presupune folosirea efectivă a forței în scopul diminuării sau limitării suveranității și a libertății de manifestare a părții împotriva căreia se exercită. Acțiune civilo-militară este acel tip de acțiune întreprinsă pe un teatru de operații militare, ce privește interacțiunea dintre forțele statului cu mediul civil propriu, în cadrul obiectivelor fixate de guvern.”³³³

În opinia autorului Bucinschi V.: „Acțiunea militară reprezintă ansamblul de activități, măsuri, preocupări etc., organizate și desfășurate de structuri ale armatei (comandamente, eșaloane, grupări etc.) prin utilizarea mijloacelor din înzestrare/dotare, în vederea atingerii unui scop în ansamblu sau a unei misiuni în detaliu”.³³⁴

În opinia profesorului român Gh. Bouaru: „Acțiunea militară constituie în sine o manifestare a voinței comandantului îndreptată spre a obține o finalitate a unei anumite acțiuni prin intermediul unor mijloace militare cu o structură în care se includ de regulă elemente militare și respectiv are un caracter militar. Autorul concretizează că acțiunea militară poate îmbrăca mai multe forme, cum ar fi: forme de luptă armată; forme de acțiune non violentă; forme asociate acestora.”³³⁵

În opinia altor autori, prin acțiunea preventivă se înțelege acel tip de acțiune militară care se referă la acțiuni de prevenire a apariției situațiilor potențial periculoase. Această acțiune are scopul menținerii crizelor în afara confruntărilor armate.³³⁶ Acțiunea militară poate îmbrăca forma unei acțiuni strict militare al cărei scop este prevenirea utilizării mijloacelor militare ale părții adverse împotriva intereselor naționale.³³⁷ Aceeași autori susțin că pot exista și altfel de acțiuni militare cum ar fi de exemplu, *acțiunile militare speciale* care poartă denumirea de *operații militare* altele decât războiul reprezentând, de fapt, acțiuni de mică intensitate, desfășurate de forțe ale armatei în timp de pace, de criză și conflict, în vederea îndeplinirii unor scopuri și obiective strategice îndreptate spre prevenirea, descurajarea, limitarea sau lichidarea unor situații conflictuale cu amploare și intensitate mai mică, precum și sprijinirea autorităților civile în situații de criză internă.³³⁸

În opinia altor autori, „Acțiunea militară constituie ansamblul coerent de activități organizate și desfășurate de către armată și/sau diferite structuri militare, ce se desfășoară pe timp

³³² Ibidem, p. 5

³³³ DUȚU P., VĂDUVA, G. *Dinamica Scopurilor În Acțiunile Militare* Editura Universității Naționale De Apărare București, 2004 P. 7. În format online, a se vedea: https://cssas.unap.ro/ro/pdf_studii/dinamica_scopurilor_in_actiunile_militare.pdf

³³⁴ BUCINSCHI, V. *Acțiunile aviației în cadrul operațiilor întrunite*, București, Editura AISM, 2002, p.77

³³⁵ BOUARU, Gh. *Aspecte ale conducerii sistemelor militare*, București, Editura AISM, 1999, p.124.

³³⁶ RĂPAN, F., STROIESCU, D., PURICEL, I. *Forțele aeriene în acțiuni militare altele decât războiul*, București, Editura AISM, 2001, p.9.

³³⁷ Ibidem

³³⁸ RĂPAN, F., STROIESCU, D., PURICEL, I. Op. cit.

de pace, criză și conflict, îndreptate spre atingerea obiectivelor de ordin strategic, operativ și tactic.”³³⁹ În context, esența acțiunii militare este de asemenea fel, încât se poate manifesta printr-o serie de forme caracteristice unor cazuri și situații concrete proprii conflictului armat, operațiunilor militare altele decât războiul. Organizarea și desfășurarea acțiunii militare se realizează atât la nivel strategic, cât și operativ și tactic.³⁴⁰

Rezumând, se poate considera că prin acțiuni militare se înțelege un act militar cu implicarea unei acțiuni umane, care se desfășoară cu aplicarea armelor sau în vederea folosirii acestora, cu structură bine stabilită care cuprinde elemente militare și de altă natură cum ar fi: politică, economică, diplomatică etc.

În continuare vom analiza noțiunea de „**alte acțiuni violente**” la care se face referire în art.141 alin.(1) CP RM – Activitatea mercenarilor.

În sensul infracțiunii de activitate a mercenarilor prin alte acțiuni violente se înțeleg orice acțiuni la care participă mercenarii și care implică aplicarea violenței. Potrivit dicționarului explicativ al limbii române: “Prin violență se înțelege faptul de a întrebuița forța brutală; constrângere, siluire, încălcare a ordinii legale.”³⁴¹

În opinia unor autori: „Actele violente în condițiile infracțiunii de activitatea mercenarilor includ folosirea armelor sau forța fizică (luptă, luare de ostatici, vătămare corporală, ucidere etc.) pe teritoriul altui stat în raport cu orice stat pentru a-l priva de putere sau o anumită parte din ea. Actele violente pot constitui confiscarea unor obiecte importante ale altui stat (mass-media, comunicații, bănci, spații publice etc.) cu scopul de a răsturna puterea statului sau de a încălca integritatea teritorială a statului.”^{342, 343}

Conform prevederilor legale, inclusiv în situația săvârșirii „altor acțiuni violente”, pentru calificarea faptei în conformitate cu prevederile infracțiunii de activitatea mercenarilor conform alin.(1) art. 141 CP RM, este necesar ca aceste acțiuni violente să fie orientate spre răsturnarea sau subminarea orânduirii constituționale ori violarea integrității teritoriale a statului. Respectiv, nu orice acțiuni violente cad sub incidența art. 141 CP RM. De exemplu, persoana angajată în calitate de mercenar, în afara limitelor prevăzute de acțiunea de „participare” la conflictul armat, participă la acțiuni violente asupra unor suporteri ai unei echipe de fotbal sau asupra unor civili în scopul deposedării de anumite bunuri, etc. În situația respectivă, acțiunile violente ale mercenarului nu sunt orientate spre subminarea sau răsturnarea orânduirii constituționale a statului ori violarea integrității teritoriale a acestuia. În consecință, „acțiunile violente” săvârșite de către acesta vor fi

³³⁹ DUȚU P., VĂDUVA, G. Op. cit.

³⁴⁰ Ibidem

³⁴¹ <https://dexonline.ro/intrare/violen%C8%9B%C4%83/60802>

³⁴² ЯЦЕНКО С.С. Уголовный кодекс Украины. Научно-практический комментарий. 3-е изд. исправл. и дополн. / Краснодар, 2003. С. 1070.

³⁴³ ДЖУСОЕВА Ф.А. Правовое понятие наемничества. ОБЩЕСТВО И ПРАВО 2007 №4(18) С 263/267, с. 266. <file:///D:/Users/q/Downloads/pravovoe-ponyatie-naemnichestva.pdf>

calificate în corespundere cu articolul din codul penal, care incriminează acțiunile ilegale respective comise cu aplicarea violenței.³⁴⁴

Legea penală națională prevede că, toate acțiunile anterior enumerate în contextul realizării laturii obiective de atentare la obiectul infracțiunii de activitatea mercenarilor trebuie să fie orientate spre *răsturnarea sau subminarea orânduirii constituționale ori violarea integrității teritoriale a statului*.

Cercetând opera juridică a savantului C. Stere, doctrinara R. Grecu menționează pe bună dreptate că: „Cele trei elemente ale statului: poporul, teritoriul și suveranitatea sunt și astăzi nu pur și simplu elemente constitutive ale statului, ci pilonii de bază ai statalității.”³⁴⁵

În cele ce urmează vom analiza noțiunile de „orânduire constituțională”, „răsturnare”, „subminare”, „violare a integrității teritoriale” utilizate de legiuitor pentru formularea scopului urmărit într-un conflict armat, acțiuni militare sau alte acțiuni violente și anume, cel de răsturnare sau subminare a orânduirii constituționale ori violare a integrității teritoriale a statului.

Prin răsturnare se înțelege acțiunea de schimbare radicală a unei situații; înlăturare dintr-o poziție forte sau dintr-o funcție de conducere.³⁴⁶

Potrivit art.7 din Legea nr. 753/1999 cu privire la Serviciul de Informații și Securitate, „Acțiunile îndreptate spre schimbarea prin violență a orânduirii constituționale, subminarea sau lichidarea suveranității, independenței și integrității teritoriale a țării nu pot fi interpretate în detrimentul pluralismului politic, realizării drepturilor și libertăților constituționale ale omului”³⁴⁷

În sensul sintagmei „orânduire constituțională”, savantul constituționalist C. Stere menționează că: „Statul constituțional e prin natura lui o formă progresistă a organizației politice în care nici o limită exterioară nu există pentru realizarea idealurilor celor mai înalte ale democrației moderne și în care factorul predominant în propășirea națională e poporul însuși, de conștiința și energia căruia atârână în ultimă analiză toată măsura puterii sale reale în viața politică și a prosperității sale morale și materiale, - de la bărbăția lui în luptă – direcția și mersul dezvoltării politice și sociale.”³⁴⁸

A urmări scopul răsturnării sau subminării **orânduirii constituționale** a unui stat semnifică, în convingerea noastră, a atenta la opțiunea politică a cetățenilor referitoare la sistemul politic al statului care este definit de către profesorul Arseni Al. ca „rezultatul activității umane organizate

³⁴⁴ GRECU R., MACOVEI, V. Latura obiectivă a infracțiunii de activitatea mercenarilor prevăzută la alin.(1) art. 141 CP RM. În Revista Națională de Drept nr.3 din 2020;

³⁴⁵ GRECU, R. Stere în luptă pentru Drepturile omului. Editura Universul, Chișinău 2009. ISBN 978-9975-47-034-6. 252 p, P. 186

³⁴⁶ Glosar de termeni și expresii privind angajarea operațională a forțelor, București, Editura AISM, 2002, p.4

³⁴⁷ <https://dexonline.ro/intrare/violen%C8%9B%C4%83/60802>

³⁴⁸ GRECU, R. Op. cit., P. 199

și reprezintă unitatea organelor politice și de stat ierarhic structurate care activează în conformitate cu prevederile constituționale în vederea asigurării binelui comun al poporului suveran.”³⁴⁹

Potrivit savantului Arseni Al., „Principiul constituționalității în primul rând înseamnă cucerirea pe cale legală a puterii și apoi exercitarea ei în conformitate cu cerințele legislației.”³⁵⁰

Astfel, pornind de la principiul supremației Constituției, menționăm că în sensul art.141 CP RM, prin orânduire constituțională se înțelege organizarea politică și teritorială a statului sub aspectul regimului politic și al formei de stat, precum și al împărțirii administrativ-teritoriale, determinată, în esență, de caracterul orânduirii sociale guvernată de principiul supremației constituției.

Constituția fiecărui stat consfințește caracterul inalienabil și indivizibil al statului. Orice acțiune care atentează la cel puțin unul din elementele statului atentează, de fapt, la realizarea și garantarea eficientă a principiilor și normelor consacrate în Constituție sau cu alte cuvinte la orânduirea constituțională a statului.

Prin **subminare**, conform DEX, se înțelege acțiunea de a ataca, a lovi (indirect, pe ascuns) pentru a slăbi, a compromite. Cu alte cuvinte, prin subminare se înțelege– schimbarea prin violență a conducerii politice.

Așadar, în sensul art.141 CP RM prin răsturarea sau subminarea orânduirii constituționale se poate înțelege preluarea pe cale neconstituțională, acapararea puterii legitime în stat, secesionarea unității puterii publice prin aducerea la putere a unor organe de conducere paralele celor oficial existente etc. De cele mai multe ori aceasta se realizează prin acțiuni violente cu utilizarea armelor, prin participarea la asemenea acte a unor subdiviziuni de forță, formațiuni paramilitare conduse de ofițeri militari sau comandanți paramilitari aparținând aceluiași stat. În realizarea unor asemenea acte ilegale se practică în unele cazuri și antrenarea mercenarilor.³⁵¹

Cu referință la „integritate teritorială” profesorul B. Negru menționează că „Teritoriul este dimensiunea materială a statului. El nu este doar o noțiune geografică, ci și un concept politic și juridic și reprezintă partea din globul pământesc ce cuprinde solul, subsolul, apele și coloana de aer de deasupra solului și apelor asupra cărora statul își exercită puterea sa suverană.”³⁵² Autorul atribuie la teritoriul statului navele maritime, navele aeriene, rachetele cosmice, precum și terenul pe care este situată reprezentanța diplomatică dintr-un stat străin.”³⁵³

³⁴⁹ ARSENI AL. Drept Constituțional și instituții politice: Tratat: [în vol.]/ Alexandru Arseni. – Ed. A 2-a, rev. -Chișinău: CEP USM, 2019 -. Vol.I – ISBN 978-9975-149-40-2, 273 p., p.233.

³⁵⁰ ARSENI AL. Drept Constituțional și instituții politice. Tratat elementar. Vol I. Chișinău: CEP USM 2005, - ISBN9975-70-536-7, 502 p., pg. 491

³⁵¹ GRECU R., MACOVEI, V. Latura obiectivă a infracțiunii de activitatea mercenarilor prevăzută la alin.(1) art. 141 CP RM. În Revista Națională de Drept nr.3 din 2020;

³⁵² NEGRU B. „Teoria generală a dreptului și statului”, Secția Editare a Academiei de Administrare Publică pe lângă Guvernul Republicii Moldova, 1999, p. 57.

³⁵³ Ibidem

Potrivit profesorului Osmochescu N., „Teritoriul, alcătuit din spațiile terestru, acvatic și aerian, împreună cu populația sunt considerate premisele materiale și naturale ale organizării politico-statale și definesc supremația teritorială a statului ca parte integrantă a suveranității, obligând statele să nu aducă atingere integrității teritoriale, pentru a păstra astfel indivizibilitatea teritoriului în sensul neînstrăinării unor componente ale sale.”³⁵⁴

Potrivit art.120 CP RM Teritoriul, prin teritoriul Republicii Moldova și teritoriul țării se înțelege întinderea de pământ și apele cuprinse între frontierele Republicii Moldova, cu subsolul și spațiul ei aerian.

Potrivit doctrinarului constituționalist V. Popa: „În orice caz, trebuie ținut cont de faptul că în documentele internaționale, dreptul la autodeterminare este condiționat de postulatul că, nimic nu poate fi interpretat ca autorizând sau incurajând orice acțiuni care ar putea dezmembra sau diviza în totalitate sau parțial integritatea teritorială sau unitatea politică a statelor suverane și independente.”³⁵⁵

Susținem pe bună dreptate opinia profesorului Gh. Avornic potrivit căruia: „Normele juridice internaționale reglementează relațiile dintre state în conformitate cu principiul teritorialității. Această categorie de norme juridice sânt obligatorii și produc efecte juridice, în măsura în care se acceptă cu respectarea principiului suveranității statului asupra teritoriului și populației.”³⁵⁶

Principiul integrității sau inviolabilității teritoriului statului în opinia profesorului Arseni Al., „...exprimă obligația existentă în sarcina celorlalte state de a respecta această suveranitate teritorială a statului.”³⁵⁷

Și în interpretarea sensului sitagmei „violarea integrității teritoriale” apelăm la opinia profesorului Arseni Al., potrivit căruia „Statul se bucură de suveranitatea teritorială, ceea ce implică însă nu numai drepturi pentru ele ci și obligații pentru celelalte state, cărora le este interzis să-i ducă atingere.”³⁵⁸ „Principiul integrității sau inviolabilității teritoriului statului exprimă tocmai obligația existentă în sarcina celorlalte state de a respecta această suveranitate teritorială a statului. Potrivit autorului menționat anterior: Statele participante se vor abține de asemenea, fiecare de a face teritoriul celuilalt obiectul unei ocupații militare sau a unor măsuri de folosire directă sau indirectă a forței în contradicție cu dreptul internațional sau obiectul unei dobândiri prin asemenea măsuri sau prin amenințarea cu ele.”³⁵⁹

³⁵⁴ OSMOCHESCU, N. Constituția Republicii Moldova, Comentariu. Art. 3. Editura Arc 2012, pg. 29 http://www.constcourt.md/public/files/file/informatie_utilita/Comentariu_Constitutie.pdf

³⁵⁵ POPA, V. Drept constituțional și instituții politice. Curs de prelegeri pentru anul de studii 2009-2010. P. 30 în format online a se vedea: https://www.academia.edu/18329444/Popa_V._Drept_constituțional

³⁵⁶ AVORNIC GH. Tratat de teorie generală a statului și dreptului (în două volume) Vol. I. Chișinău 2009, 440 p. SBN 9975-70-370-4. Pg. 444

³⁵⁷ ARSENI AL. “Drept Constituțional și instituții politice”, vol. II, Chișinău, 1997, p. 70

³⁵⁸ ARSENI AL. Drept Constituțional și instituții politice. Tratat elementar. Vol I. Chișinău: CEP USM 2005, - ISBN9975-70-536-7, 502 p., p.

419

³⁵⁹ Ibidem

Așadar, prin integritate teritorială se are în vedere principiul de bază al dreptului internațional, potrivit căruia fiecare stat are dreptul să-și exercite deplin și nestingherit suveranitatea asupra teritoriului său fără a fi supus unor ingerințe din partea altui stat.³⁶⁰

Pornind de la dispoziția alin. (1) art.141 CP RM, în mare parte, participarea mercenarului la un conflict armat presupune utilizarea armelor, dispozitivelor explosive în cadrul confruntărilor armate.

Mercenarul, fiind, de regulă, o persoană înarmată, respectiv utilizează arma conform destinației funcționale. Noțiunea de armă, inclusiv în contextul infracțiunii de activitate a mercenarilor, urmează să fie înțeleasă conform prevederilor legale, incluzând muniții, explozibili și dispozitive explosive, fapt relevat și în doctrină.³⁶¹

Potrivit alin. (1) art.129 CP RM Armele: Prin arme se înțeleg instrumentele, piesele sau dispozitivele astfel declarate prin dispoziții legale. (2) Sânt asimilate armelor orice alte obiecte ce ar putea fi folosite ca arme sau care au fost întrebuințate pentru atac.

Potrivit art.2 din Legea nr. 130/2012 privind regimul armelor și munițiilor cu destinație civilă „Prin armă, se înțelege obiect sau dispozitiv, conceput sau adaptat, prin care un plumb, un glonț ori un alt proiectil sau o substanță nocivă gazoasă, lichidă ori în altă stare, pot fi descărcate cu ajutorul unei presiuni explozive, gazoase sau atmosferice ori prin intermediul unor alți agenți propulsori.”³⁶² Același act legislativ prevede următoarele categorii de arme: armă albă, armă de foc, armă letală, armă neletală, armă de apărare, armă de somare, etc.

În contextul respectiv vom reitera sensul legal al următoarelor noțiuni: *armă albă* – care constituie - obiect sau dispozitiv care poate pune în pericol sănătatea ori integritatea corporală a persoanelor prin lovire, tăiere, împungere, cum ar fi: baioneta, sabia, spada, floreta, cuțitul, arbaleta și arcul. Această noțiune include doar cuțitele a căror grosime a lamei depășește 2,6 mm sau a căror lungime a lamei depășește 95 mm; *armă de foc* – armă portabilă cu țevă care poate arunca, este concepută să arunce sau poate fi transformată să arunce alice, un glonț ori un proiectil prin acțiunea unui combustibil de propulsie. Se consideră că un obiect poate fi transformat pentru a arunca o alice, un glonț sau un proiectil prin acțiunea unui combustibil de propulsie dacă are aspectul unei arme de foc și, ca urmare a construcției sale ori a materialului din care este confecționat, poate fi transformat în acest scop. În sensul prezentei legi, în definiția armelor de foc nu sânt incluse armele prevăzute la categoriile C și D din anexa nr. 1.³⁶³

³⁶⁰GRECU R., MACOVEI, V. Latura obiectivă a infracțiunii de activitatea mercenarilor prevăzută la alin.(1) art. 141 CP RM. În Revista Națională de Drept nr.3 din 2020;

³⁶¹ КИБАЛЬНИК, А Г, СОЛОМОНЕНКО, И. Г. Преступления против мира и безопасности человечества. — СПб.: Юридический Центр Пресс, 2004. — 385 с. — ISBN 5-94201-292-X p.262

³⁶² LEGE Nr. 130 din 08-06-2012 privind regimul armelor și al munițiilor cu destinație civilă Publicat: 26-10-2012 în Monitorul Oficial Nr. 222-227 art. 721

³⁶³ Ibidem

O definiție complexă a armei de foc formulează profesorul Gheorghiu M., potrivit căruia „Arma de foc este un dispozitiv special confecționat și constructiv destinat pentru nimicirea ființelor vii (omului, animalului) sau distrugerea unor obiecte, obstacole prin intermediul proiectilului care obține mișcare direcționată și țintită din energia gazelor termice descompuse a substanțelor explosive.”³⁶⁴

Același autor, definește noțiunea de arma albă ce „...constituie un obiect, dispozitiv special confecționat sau adaptat și destinat să pricinuiască ființelor vii leziuni corporale grave. Ea se aplică în lupta corp la corp și nu este bazată pe substanțe explosive, ci doar pe forța musculară a omului.”³⁶⁵

„Prin dispozitiv exploziv sau alt dispozitiv cu efect letal în sensul legii penale se înțelege:

a) arma sau dispozitivul exploziv sau incendiar destinat sau capabil să cauzeze moartea, vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății ori daune materiale esențiale;

b) arma sau dispozitivul destinat sau capabil să cauzeze moartea, vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății ori daune materiale esențiale prin eliberarea, diseminarea sau acțiunea substanțelor chimice toxice, a agenților biologici ori a toxinelor sau a altor substanțe analoge, a radiației sau a substanțelor radioactive.”³⁶⁶

Profesorul Gheorghiu M., definește materia explozivă ca „Substanță sau un amestec de substanțe care, sub acțiunea căldurii sau a unui focar mecanic, are proprietatea de a se descompune brusc și violent, cu dezvoltarea de căldură, lumină, și gaze, provocând o creștere mare a presiunii locului exploziei.”³⁶⁷

Reiterăm că săvârșirea de către un mercenar a altor infracțiuni în cadrul participării la un conflict armat sau la operațiuni militare nu este acoperită de latura obiectivă a infracțiunii prevăzută la alin. (1) art.141 din CP RM.

Acest lucru, cel mai probabil, se aplică nu numai pentru crime, jafuri și alte infracțiuni săvârșite de mercenar dar și traficului ilegal de arme, muniție, explozibili și dispozitive explozive.³⁶⁸

Bineînțeles, la înrolarea mercenarului în trupele de mercenari nu este obligatoriu ca persoana să poată mânui o armă de foc sau alte dispozitive explozive. Dar persoanele care posedă aptitudini de tragere par a fi mai ușor înrolate, acestora fiindu-le accesibile sarcini mai complexe. În ceea ce privește cetățenii Republicii Moldova, participanți la conflictul armat de exemplu, din estul

³⁶⁴ GHEORGHIU M., M. *Tratat de criminalistică*. Chișinău, 2017 Tipografia Centrală 872 p, 230. ISBN 978-9975-53-834-3.

³⁶⁵ Ibidem

³⁶⁶ GHEORGHIU M., M. *Tratat de criminalistică*. Chișinău, 2017 Tipografia Centrală 872 p, 230. ISBN 978-9975-53-834-3.

³⁶⁷ GHEORGHIU M., M. *Tratat de criminalistică*. Chișinău, 2017 Tipografia Centrală 872 p, 230. ISBN 978-9975-53-834-3.

³⁶⁸ МОЛИБОГА О. Ю. Уголовная ответственность за наемничество: дис. ... канд. юрид. наук – Ставрополь, 2000. – С. p.105

Ucrainei, după cum rezultă din practica judiciară, recurg la utilizarea armelor de foc și/sau dispozitivelor explozive.³⁶⁹

În situația dată este important să menționăm că cel puțin la etapa actuală în legislația Republicii Moldova se atestă existența unor lacune ce țin de trasabilitatea armelor și dispozitivelor explozive, ceea ce înlesnește accesul persoanelor interesate la aceste obiecte.

De exemplu, în proiectul de hotărâre a Guvernului pentru implementarea Legii nr.143 din 17 iulie 2014 privind regimul articolelor pirotehnice, autorul proiectului, propunea instituirea unor norme de casare a articolelor pirotehnice, fără însă a stabili criterii clare și un mecanism de aplicare a acestora. În contextul dat, s-a atenționat asupra faptului că: „Fiind necesară evidența strictă a articolelor pirotehnice și trasabilitatea acestora pentru siguranța populației, este dificilă realizarea acesteia în condițiile în care operatorul economic de sine stătător va dispune și va înfăptui casarea articolelor pirotehnice. În acest caz, lipsesc mecanismele de control și supraveghere în domeniul trasabilității articolelor pirotehnice care reprezintă un domeniu vulnerabil și cu un risc sporit pentru viața, sănătatea și siguranța populației.”³⁷⁰

Importanța acestor argumente este cu atât mai mare cu cât condițiile de accesare în profesia de pirotehnician sunt minime, iar fără un mecanism de trasabilitate a acestor obiecte, există riscul ca acestea să fie utilizate ca materie primă pentru dispozitivele explozive.

Totodată, referitor la transportul/circulația munițiilor s-a atras atenția asupra faptului că întrucât la etapa actuală legislația Republicii Moldova nu conține o normă care să reglementeze expres lista cu tipurile de muniții pentru care transportul poate fi autorizat fără consimțământul prealabil, norma respectivă în varianta propusă, lasă loc de interpretări. Or, nefiind reglementată o listă exhaustivă a tipurilor de muniții pentru care transportul poate fi autorizat fără consimțământul prealabil, autoritatea competentă poate aplica norma dată pe criterii subiective și poate stabili cerințe neexhaustive pentru anumiți subiecți cât și favorizării altor agenți economici. Pentru a nu rămâne loc de interpretări, urmează a fi stabilită expres lista tipurilor de muniții pentru care transportul poate fi autorizat fără consimțământul prealabil sau cu trimitere la norma care va conține lista respectivă. Or, nu putem exclude faptul că în condițiile asigurării mercenarilor cu arme și muniții de către persoanele fizice și/sau juridice din Republica Moldova, aceste lacune prezintă un „coridor verde” pentru realizarea acestor acțiuni.³⁷¹

De asemenea, în vederea stabilirii și respectării unui mecanism de evidență strictă a armelor letale și neletale în contextul limitării dreptului de deținere a acestora, s-a considerat oportun

³⁶⁹ A se vedea. Judecătoria mun. Chișinău sect. Centru. Sentința din 20.01.2016. Dosarul nr. 1-783/15; Judecătoria mun. Chișinău. Sect. Centru. Sentința din 24.03.2017. Dosarul nr. 1- 888/17

³⁷⁰ MACOVEI, V. Raport de expertiză anticorupție Nr. EHG17/4025 din 31.03.2017 la proiectul de hotărâre a Guvernului pentru implementarea Legii nr.143 din 17 iulie 2014 privind regimul articolelor pirotehnice p.5. <https://cna.md/reports.php?l=ro>

³⁷¹ MACOVEI, V. Raport de expertiză anticorupție asupra nivelului coruptibilității proiectului hotărârii Guvernului pentru aprobarea Reglementării tehnice cerințe esențiale de securitate ale explozibililor de uz civil, punerea la dispoziție pe piață și controlul explozibililor de uz civil din 16.05.2016 <https://cna.md/reports.php?l=ro>

inclusiunea în lege în mod expres a termenului de depunere a armelor letale și neletale astfel încât norma imperativă creată să nu lase loc de interpretări precum și privarea de dreptul de deținere sau port și folosire a armei pe un termen de 5 ani în cazul persoanelor care au fost depistate în stare de embrietate produsă de alcool sau alte substanțe. Or, portul armei în stare de ebrietate constituie un mare pericol pentru viața și sănătatea cetățenilor în special cât și a ordinii publice în general.³⁷² În contextul celor menționate, autorii proiectelor menționate anterior, au acceptat propunerile înaintate.

În situația respectivă pericolul social constă în faptul că persoana are acces la armele de foc, ceea ce facilitează cultivarea abilităților de utilizare a acestora, iar de aici și până la dorința de a utiliza aceste arme în viața reală, fie în activitatea mercenarilor sau la acțiuni teroriste este doar un pas.

În opinia autoarei Iurtaeva K., "...este dovedit că există o linie fină de demarcare între manifestările moderne ale activităților mercenare și acțiunile de terorism cu implicarea forțelor armate."³⁷³

Potrivit profesorului Gheorghiu M., "Până în prezent Republica Moldova nu a fost afectată de terorism, însă aceasta nu trebuie să inspire încrederea în invincibilitatea societății sau a statului față de acest fenomen extrem de negativ."³⁷⁴

Din păcate, aceste afirmații pot fi atribuite și fenomenului de activitate a mercenarilor. Or, evenimentele din ultima perioadă în coroborare cu practica judiciară demonstrează faptul că tot mai mulți cetățeni ai Republicii Moldova sunt interesați de a participa la conflictul militar din estul Ucrainei.

Infrațiunea examinată este formală, ea se consideră consumată din momentul participării într-un conflict armat, la acțiuni militare sau la alte acțiuni violente.³⁷⁵

Considerăm că pentru consumarea infrațiunii de activitatea mercenarului nu este necesar ca mercenarul nemijlocit să se afle în mijlocul acțiunilor de luptă.

Pentru a califica anumite acțiuni în baza alin. (1) art.141 CP RM nu are importanță dacă participarea la un conflict armat, la acțiuni militare sau la alte acțiuni violente este sau nu activă. Împrejurarea respectivă are importanță în procesul aplicării legii penale la individualizarea pedepsei. Pentru a se stabili gradul de participare a făptuitorului într-un conflict armat, la acțiuni militare sau la alte acțiuni violente, se vor lua în considerare: gradul de agresivitate a făptuitorului;

---

³⁷² MACOVEI, V. Raport de expertiză anticorupție asupra nivelului coruptibilității proiectului de lege pentru modificarea și completarea unor acte legislative (*art.290 Cod penal, art.32,36, 128, și Cod contravențional, art.316 Cod executare și Legea nr.160 din 22 iulie 2011 privind reglementarea prin autorizare a activității de întreprinzător*). 23.06.2016 publicat pe pagina oficială a Centrului Național Anticorupție - www.cna.md

³⁷³ ЮПТАСВА, К.В. квалифікація найманства: національний та міжнародно-правовий аспекти *Forum Prava, 2018. (3). 141–148* ISSN 1995-6134. <http://orcid.org/0000-0002-6096-2020> p. 145

³⁷⁴ GHEORGHIU, M. Tratat de metodică criminalistică. Chișinău, CEP USM 2015-532 p. p.411. ISBN 978-9975-71-606-2

³⁷⁵ BRÎNZA S., STATI V. Tratat de drept penal. Partea specială. Vol. I. - Chișinău: Tipografia Centrală, 2015. - 1328 p, p. 138. ISBN 978-9975-53-469-7

inițiativa acestuia; capacitatea de a lua decizii și modul de executare a acestora; neacceptarea crușării victimei; gradul de opoziție față de autorități și reprezentanții acestora etc.

Este relevantă în sensul dat opinia profesorului rus Potapov A. A., potrivit căruia „Dacă un mercenar îndeplinește o sarcină care nu respectă legile și obiceiurile de război (de exemplu, luarea de ostatici, uciderea de civili), calificarea trebuie efectuată în baza tuturor infracțiunilor săvârșite.”³⁷⁶

Participarea într-un conflict armat, la acțiuni militare sau la alte acțiuni violente nu poate să absoarbă de participarea la activitatea unei formațiuni paramilitare neprevăzute de legislația Republicii Moldova; participarea la activitatea unei bande armate; participarea active la dezordini în masa; participarea la rebeliunea armată etc. În asemenea cazuri, este necesară aplicarea suplimentară a art.282, 283, alin. (1) art.285, art. 340 sau altele din CP RM.³⁷⁷

Precizăm că, potrivit doctrine naționale: “Aplicarea armei în cadrul participării într-un conflict armat la acțiuni militare sau la alte acțiuni violente, depășește cadrul de incriminare al infracțiunii prevăzute la alin. (1) art.141 CP RM. De aceea necesită calificare suplimentară conform altor norme corespunzătoare din CP RM (de exemplu lit. g) alin.(2) art.164; lit. f) alin.(2) art.166 sau altele)”³⁷⁸

De asemenea, depășește cadrul infracțiunii specificate la alin. (1) art.141 CP RM purtarea sau păstrarea ilegală a armelor de foc sau munițiilor. În prezența unor condiții suficiente, o astfel de acțiune necesită calificare suplimentară în baza art.290 CP RM.

Sub aspectul timpului săvârșirii faptei prevăzute la art.141 alin. (1) CP RM aceasta poate fi comisă numai în timpul conflictului armat, al acțiunilor militare sau al săvârșirii altor acțiuni violente, indiferent dacă un asemenea conflict ori acțiune poartă un caracter internațional sau intern. În lipsa acestui semn al laturii obiective, fapta nu poate fi calificată în acord cu alin. (1) art.141 CP RM – Activitatea mercenarilor.

În contextul celor menționate anterior putem formula următoarele concluzii:

Latura obiectivă a activității mercenarilor prevăzută la alin. (1) art. 141 CP RM se realizează prin participarea mercenarului într-un conflict armat, la acțiuni militare sau la alte acțiuni violente orientate spre răsturnarea sau subminarea orânduirii constituționale ori violarea integrității teritoriale a statului.

Latura obiectivă a infracțiunii specificate la alin. (1) art.141 CP RM include următoarele două semne: 1) fapta prejudiciabilă exprimată în acțiunea de participare într-un conflict armat, la

³⁷⁶ ПОТАПОВ А.А. Квалификация действий с признаками участия наемника в вооруженном конфликте или военных действиях // Следователь. 2002. №7."С. 8-9. Citat după Ebzeeva p.106

³⁷⁷ BRÎNZA S., STATI V. Tratat de drept penal. Partea specială. Vol. I. - Chișinău: Tipografia Centrală, 2015. - 1328 p, p. 137. ISBN 978-9975-53-469-7

³⁷⁸ Ibidem

acțiuni militare sau la alte acțiuni violente; 2) timpul săvârșirii infracțiunii și anume, timpul desfășurării conflictului armat, al acțiunilor militare sau al săvârșirii altor acțiuni violente.

Infracțiunea examinată este formală, ea se consideră consumată din momentul participării mercenarului într-un conflict armat, la acțiuni militare sau la alte acțiuni violente.

Participarea la un conflict armat, la acțiuni militare sau la alte acțiuni violente se poate realiza în diverse modalități faptice concrete, cum ar fi: atacul asupra sediilor autorităților publice ori a centrelor de comunicații sau posturilor de radio și televiziune, atacarea unor unități militare, ocuparea sediilor autorităților publice ori a sediilor unor partide sau ale altor organizații legale, împotrivirea față de organele de menținere a ordinii publice, dezarmarea forțelor de ordine etc.

Participarea mercenarului la un conflict armat, acțiuni militare sau alte acțiuni violente poate fi individuală, ca parte a unui grup de mercenari, detașamente mercenare din cadrul unității militare ce include în componența sa atât mercenari, cât și ne-mercenari.

Participarea într-un conflict armat, la acțiuni militare sau la alte acțiuni violente nu poate să absoarbă participarea la activitatea unei formațiuni paramilitare neprevăzute de legislația Republicii Moldova; participarea la activitatea unei bande armate; participarea activă la dezordini în masa; participarea la rebeliunea armată etc. În asemenea cazuri, este necesară aplicarea suplimentară a art.282 - Organizarea unei formațiuni paramilitare ilegale sau participarea la ea; 283- Banditismul; alin. (1) art.285-Dezordini în masă; art. 340 – Rebeliunea armată sau altele din CP RM.

Aplicarea armei în procesul săvârșirii altor infracțiuni de către mercenari în cadrul participării într-un conflict armat la acțiuni militare sau la alte acțiuni violente, depășește cadrul de incriminare al infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.141 CP RM. Aceasta presupune calificare suplimentară conform altor norme corespunzătoare din CP RM (de exemplu lit. g) alin.(2) art.164; lit. f) alin.(2) art.166 sau altele).

De asemenea, depășește cadrul infracțiunii specificate la alin. (1) art.141 CP RM purtarea sau păstrarea ilegală a armelor de foc sau munițiilor. În prezența unor condiții suficiente, o astfel de acțiune necesită calificare suplimentară în baza în baza art.290 CP RM.

Sub aspectul timpului săvârșirii faptei prevăzute la art.141 alin. (1) CP RM aceasta poate fi comisă numai în timpul conflictului armat al acțiunilor militare sau al săvârșirii altor acțiuni violente, indiferent dacă un asemenea conflict ori acțiune poartă un caracter internațional sau intern. În lipsa acestui semn al laturii obiective fapta nu poate fi calificată în acord cu alin. (1) art.141 CP RM.

2.3. Subiectul infracțiunii de activitatea mercenarilor prevăzută la alin.(1) art. 141 CP RM

Pornind de la postulatul că subiectul oricărei infracțiuni este persoana care înlăptuiește acțiunea/inacțiunea infracțională, indiferent dacă actul infracțional a fost consumat sau suntem în prezența unei tentative la infracțiune, menționăm că acesta a fost complet dezvoltat în doctrina autohtonă. Potrivit colectivului de autori de la Departamentul Drept Penal al Universității de Stat din Moldova: „Subiectul infracțiunii este persoana care săvârșește nemijlocit latura obiectivă a infracțiunii. Subiect al infracțiunii poate fi atât persoana care săvârșește o infracțiune consumată, cât și cea care comite o tentativă de infracțiune.”³⁷⁹ Același colectiv de autori, menționează că: „Persoana fizică poate fi subiect al infracțiunii dacă întrunește cumulativ următoarele condiții: limita de vârstă cerută de lege și responsabilitatea. Aceste condiții mai sunt numite generale, fiind condiții *sine qua non* pentru calitatea de subiect al infracțiunii în general și nu sunt incluse în componentele infracțiunilor, ci rezultă din normele cu caracter general cuprinse în Partea generală a Codului penal (art. 21, 22, 23).”³⁸⁰

Așadar, o condiție obligatorie pentru calitatea de subiect al infracțiunii este vârsta persoanei. În sensul dat, legea penală a Republicii Moldova stabilește vârsta generală de tragere la răspundere penală a făptuitorului de 16 ani. În cazul săvârșirii anumitor infracțiuni, în condițiile art.21 alin.(2) CP RM Subiectul infracțiunii, legiuitorul prevede posibilitatea tragerii la răspundere penală a persoanelor care au împlinit vârsta de 14 ani.

Cea de a doua condiție este responsabilitatea, care potrivit prevederilor art. 22 CP RM Responsabilitatea, constituie starea psihologică a persoanei și capacitatea de a înțelege caracterul prejudiciabil al faptei și de a-și manifesta voința și a-și dirija acțiunile. Numai în condițiile stării de responsabilitate persoana care săvârșește un act infracțional poate fi trasă la răspundere penală. Această condiție o menționează autorul Moliboga O.Ю.,³⁸¹ referindu-se nemijlocit la subiectul infracțiunii de mercenariat.

Potrivit doctrinei, „În cazul anumitor infracțiuni, persoana – autorul – mai trebuie să îndeplinească, în momentul săvârșirii faptei, o condiție specială, o anumită calitate prevăzută în norma de incriminare. Această calitate devine astfel un semn constitutiv, fie al componentei infracțiunii respective, fie al formei calificate a unei infracțiuni.”³⁸²

³⁷⁹ BOTNARU, S., ȘAVGA, A., GROSU, V., GRAMA, M. Drept penal. Partea generală Ediția a II-a, septembrie 2005. Cartier, 624p. p.136 ISBN 9975-79-329-0. Disponibil online <http://drept.usm.md/public/files/Dreptpenalgeneral3acfb.pdf> accesat la 25.12.2019;

³⁸⁰ BOTNARU, S., ȘAVGA, A., GROSU, V., GRAMA, M. Drept penal. Partea generală Ediția a II-a, septembrie 2005. Cartier, 624p. p.136 ISBN 9975-79-329-0. Disponibil online <http://drept.usm.md/public/files/Dreptpenalgeneral3acfb.pdf> accesat la 25.12.2019;

³⁸¹ МОЛИБОГА О. Ю. Уголовная ответственность за наемничество: дис. канд. юрид. наук – Ставрополь, 2000, p. 108.

³⁸² BOTNARU, S., ȘAVGA, A., GROSU, V., GRAMA, M. op. cit.;

Pentru individualizarea pedepsei penale, instanța de judecată va ține cont și de persoana celui vinovat, așa cum este cerut în norma de la alin.(1) art. 75 CP RM Criteriile generale de individualizare a pedepsei.

În opinia unor autori, personalitatea infractorului reprezintă multitudinea de trăsături sociale care caracterizează persoana celui care a săvârșit infracțiunea și care reflectă posibilitatea corectării sale prin intermediul măsurilor juridico-penale.”³⁸³

În acest context, profesorul Gladchi Gh., consideră că: „Personalitatea infractorului este un produs al procesului de socializare în care are loc însușirea și asimilarea de către individ a valorilor, normelor, dispozițiilor, modelelor de conduită caracteristice societății respective, comunității sau grupului social.”³⁸⁴

În opinia doctinarilor autohtoni „Conținutul de bază al personalității infractorului îl formează calitățile, caracteristicile sale sociale, mai bine zis, antisociale. Trebuie făcută o deosebire între noțiunile de “subiect al infracțiunii” și “personalitatea infractorului”, ultima fiind mult mai largă, deoarece include și anumite semne ale individului care nu fac parte din componența de infracțiune.”³⁸⁵

Aceeași sursă doctrinară stabilește că pericolul social al persoanei se manifestă în gradul de pericol al faptei comise comise precum, recidiva precum și „în contribuția acesteia la descoperirea infracțiunii etc. – ceea ce trebuie luat în considerare la individualizarea pedepsei”.³⁸⁶

În contextul analizei juridico-penale a subiectului infracțiunii de activitate a mercenarilor este necesară referirea la noțiunea de mercenar, așa cum este aceasta formulată în Convenția internațională cu privire la lupta contra recrutării, utilizării, finanțării și instruirii mercenarilor, adoptată la New York la 04 decembrie 1989, în vigoare pentru Republica Moldova din 28 februarie 2006 ³⁸⁷ și Protocolul adițional la Convențiile de la Geneva din 12 august 1949 privind protecția victimelor conflictelor armate internaționale, din 8 iunie 1977 care prevede la articolul 47 că „Prin termenul mercenar se înțelege orice persoană: (a) care este special recrutată în țară sau în străinătate pentru a lupta într-un conflict armat; (b) care, în fapt, ia parte la ostilități; (c) care ia parte la ostilități în special în vederea obținerii unui avantaj personal și căreia îi este efectiv promisă, de către o parte la conflict sau în numele ei, o remunerație superioară celeia promise sau plătite combatanților având un grad și o funcție analoage în forțele armate ale acestei părți; (d) care nu este nici resortisant al unei părți la conflict și nici rezident al teritoriului controlat de o

³⁸³ Ibidem;

³⁸⁴ CAIUA, AL. Importanța redefinirii statutului juridic al combatantului prin prisma provocărilor generate de conflictele armate contemporane. În: Colocviu internațional: Promovarea drepturilor omului în contextual integrării europene: teorie și practică. Mecanisme de respectare și de garantare a aplicării normelor de drept internațional umanitar prin prisma provocărilor generate de conflictele armate contemporane. 30-31 octombrie 2019; p. 16

³⁸⁵ BOTNARU, S., ȘAVGA, A., GROSU, V., GRAMA, M. Drept penal. Partea generală Ediția a II-a, septembrie 2005. Cartier, 624p. p.189 ISBN 9975-79-329-0. Disponibil online <http://drept.usm.md/public/files/Dreptpenalgeneral3acfb.pdf> accesat la 25.12.2019;

³⁸⁶ Ibidem;

³⁸⁷ Legea Nr. 223 din 13-10-2005 pentru aderarea Republicii Moldova la Convenția internațională cu privire la lupta contra recrutării, utilizării, finanțării și instruirii mercenarilor

parte la conflict; (e) care nu este membru al forțelor armate ale unei părți la conflict și (f) care nu a fost trimisă de către un stat, altul decât o parte la conflict, în misiune oficială ca membru al forțelor armate ale statului respectiv”.³⁸⁸

Din cele invocate rezultă că subiect al infracțiunii prevăzute la alin. (1) art. 141 CP RM Activitatea mercenarilor este persoana fizică responsabilă, cu vârsta de 16 ani care întrunește caracteristicile unui mercenar, după cum urmează:

- este special recrutată în țară sau peste hotare;
- participă la conflictul armat, acțiuni militare sau alte acțiuni violente;
- are scopul de a obține un avantaj personal sau remunerare promisă;
- nu este nici cetățean al părții la conflict;
- nu este nici rezident pe teritoriul controlat de o parte la conflict;
- nu este membru al forțelor armate ale unei părți la conflict;
- nu a fost trimisă de către un stat, altul decât partea la conflict, în misiune oficială ca membru al forțelor armate ale statului respectiv.

Suntem pe deplin de acord cu autorul Cauia A., potrivit căruia „Definiția „mercenarului” conform Convenției, nu satisface absolut toate rigorile întrucât poate fi ușor interpretată la realizarea practică a prevederilor acesteia.”³⁸⁹

Spre exemplu, din prevederile articolului 47 p.2 al Protocolului adițional la Convențiile de la Geneva din 12 august 1949 privind protecția victimelor conflictelor armate internaționale, din 8 iunie 1977 nu reiese că persoana nu poate fi calificată ca mercenar dacă persoana care este „remunerată pentru serviciile sale într-un quantum la fel de înalt ca cel al militarului de rang similar din cadrul forțelor militare regulate ale statului de partea căruia luptă sau remunerarea promisă nu este mai mare de cât cea primită de către militarii acestei armate.”³⁹⁰ Potrivit autorului Cauia A., „În realitate pot fi constatate fapte când unele persoane sunt gata să-și presteze serviciile în favoarea unei părți beligerante fiind remunerați la același nivel cu militarii acesteia, deoarece nivelul remunerării este destul de înalt, și, în plus, militarii mai dispun de unele facilități de ordin material.”³⁹¹

Potrivit art.130 CP RM Mercenar, prin mercenar se înțelege „persoana special recrutată, în țară sau în străinătate, pentru a lupta într-un conflict armat, care ia parte la operațiunile militare în vederea obținerii unui avantaj personal sau a unei remunerați promise de către o parte la conflict sau în numele acesteia, care nu este nici cetățean al părții la conflict, nici rezident pe teritoriul

³⁸⁸ [International Convention against the Recruitment, Use, Financing and Training of Mercenaries, 4 December 1989. https://ihl-databases.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/ART/530-880004?OpenDocument](https://ihl-databases.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/ART/530-880004?OpenDocument)

³⁸⁹ CAIUA, AL. Importanța redefinirii statutului juridic al combatantului prin prisma provocărilor generate de conflictele armate contemporane. În: Colocviu internațional: Promovarea drepturilor omului în contextual integrării europene: teorie și practică. Mecanisme de respectare și de garantare a aplicării normelor de drept internațional umanitar prin prisma provocărilor generate de conflictele armate contemporane. 30-31 octombrie 2019; p. 107

³⁹⁰ Ibidem

³⁹¹ BURIAN A., BOLAN, O, SERBENCO E., „Drept Internațional Public“, ediția a II-a, ed. „CEP-USM“, Chișinău 2005; p. 195

controlat de o parte la conflict, nu este membru al forțelor armate ale unei părți la conflict și nu a fost trimisă de către un stat, altul decât partea la conflict, în misiune oficială ca membru al forțelor armate ale statului respectiv.”³⁹²

În practica judiciară însă, se atestă anumite probleme de calificare atunci când persoanele participante la conflictele armate susțin că au participat fără scopul material stabilit în dispozitivul normei de la art.130 CP RM Mercenar.

De exemplu, Suslov A., este unul dintre participanții la conflictul armat din Estul Ucrainei. Din regiunea din partea stângă a Nistrului acesta a plecat la Moscova, iar de acolo în Donețk. S-a înrolat în gruparea militară “Sparta”. Misiunea lui A. Suslov era ca să identifice grupurile conspirative și să bombardeze străzile cu aruncătoare de grenade.

Într-o publicație Rice Moldova Suslov A., menționa: „*Eu declar cu răspundere că nimeni nu mi-a promis și nu mi-a dat bani. Participarea mea în conflict a avut o poziție strict principială – antifascistă. Pe mine din copilărie m-au învățat să-i apăr pe cei slabi. În această situație eu nu am putut proceda altfel. Și în afară de cuvântul „mulțumesc” pe teritoriul Ucrainei, al Republicii Populare Donețk, eu altceva nu am auzit. Eu nu sunt mercenar.*”³⁹³

În convingerea autoarei Ebzeeva Z., referința în definiția mercenarului că scopul urmărit de mercenar este de a obține compensații materiale nu este tocmai corectă din punct de vedere teoretico-practic. Or, o astfel de formulare restrânge în mod semnificativ domeniul de aplicare a acestei reguli, excluzând de sub incidența ei pe cei care încearcă să achite datoriile în acest fel, precum și pe cei care iau parte la ostilități nu pentru remunerare, ci așteaptă posibilitatea jefuirii populației civile în zona de luptă.³⁹⁴

Forma actuală a definiției mercenarului încadrează doar persoana care a fost special recrutată în țară sau în străinătate pentru a participa la un conflict armat, la acțiuni militare sau la alte acțiuni violente orientate spre răsturnarea sau subminarea orânduirii constituționale ori violarea integrității teritoriale a statului.

Această caracteristică specifică mercenarului este prevăzută și în norma de la art. 130 CP RM. Din conținutul normativ al acesteia rezultă că calificarea unei persoane în calitate de mercenar presupune în mod obligatoriu existența unui act de recrutare a acesteia: persoana este special recrutată pentru a participa la activitate de mercenar și, respectiv, acceptă să participe la un conflict armat, la acțiuni militare sau la alte acțiuni violente în calitate de mercenar, orientate spre subminarea orânduirii constituționale sau violarea integrității teritoriale.

---

³⁹² A se vedea CP RM art. 130.

³⁹³ Rice Moldova. <https://www.rise.md/video-brigada-de-mercenari/>;

³⁹⁴ ЭБЗЕЕВА З.А. Наемничество: уголовно-правовой и криминологический аспекты. Диссерт. Саратов – 2013.

În sensul CP al RM, subiect al infracțiunii de mercenariat poate fi orice persoană fizică responsabilă, care a atins vârsta de 16 ani. Infracțiunea de mercenariat se săvârșește prin intenție directă. Persoana care recurge la acțiunile de mercenariat este conștientă de caracterul prejudiciabil al acțiunilor sale, prevede urmările și dorește în mod conștient să participe în activitatea de mercenariat în schimbul obținerii unui avantaj personal sau a unei remunerări promise de către o parte la conflict sau în numele acesteia.

Menționăm că indiferent de vârsta generală a răspunderii penale, legislația penală a multor state (*Codul penal la Federației Ruse - art.359 alin.(2) – Activitatea mercenarilor, Codul penal al Republicii Kazahstan -art. 170 alin.(2) – Activitatea mercenarilor*) prevede în calitate de circumstanță agravantă recrutarea în mercenariat a persoanelor minore.

Art.141 CP RM Activitatea mercenarilor, stipulând condiția ca persoana să fie special recrutată în țară sau peste hotare, nu pune accentul pe un loc anume al recrutării. Se admite că recrutarea poate avea loc în atât țară cât și peste hotare, faptul fiind irelevant pentru calificarea infracțiunii ca activitate a mercenarilor. Norma urmează, însă, a fi interpretată și în legătură cu scopul recrutării – mercenarul este recrutat pentru participarea la conflictul armat, acțiuni militare sau la alte acțiuni violente.

Vom analiza situația în care, în prealabil recrutorul îi vorbește persoanei că aceasta urmează să participe, de exemplu, la organizarea și desfășurarea unor munci sezoniere, dar, de fapt, ajungând în regiunea în care are loc conflictul armat, persoana constată că urmează să ia parte la lupte. În această ipoteză, la etapa inițială persoanei i-a fost prezentată o stare eronată a lucrurilor și evenimentelor. Dacă în momentul în care recrutorul sau reprezentanții părții la conflict îi aduc persoanei la cunoștință starea reală a lucrurilor și persoana constată că, de fapt, ea urmează să participe la un conflict armat, aceasta recurge la negocierea cu recrutorul sau reprezentanții părții la conflict a condițiilor participării sale la acțiunile ilegale respective, vom fi în prezența „recrutării”. Însă, în ipoteza în care recrutorul nu discută cu persoana despre faptul unei eventuale participări la conflictul armat, lăsând la discreția persoanei decizia de a participa sau nu la conflict, atestăm la una din următoarele două ipoteze de interpretare a situației: 1). Persoana nu se consideră special recrutată, or, persoana unilateral, în mod conștient, a ales să participe la conflictul armat, deși a avut posibilitatea să nu o facă. 2). Poate fi vorba despre „recrutare specială” indirectă, în condițiile în care se demonstrează faptul că recrutorul a întreprins totul ce a fost necesar pentru a-i provoca persoanei dorința de a participa la conflictul armat.³⁹⁵

Nu putem să nu remarcăm că în prima ipoteză poate fi pusă în discuție problema despre libertatea voinței persoanei manifestată la luarea deciziei de a deveni mercenar. În virtutea unor

---

³⁹⁵ MACOVEI, V. Subiectul infracțiunii de activitatea mercenarilor prevăzută la alin.(1) art. 141 CP RM. În Revista Națională de Drept nr. 3 din 2020;

circumstanțe, cum ar fi starea materială precară (care-l determină să accepte munca sezonieră în altă țară); inducerea în eroare la etapa inițială; deplasarea în zona conflictului și, nu în ultimul rând, dificultatea de a reveni din această regiune pe cont propriu, se poate vorbi despre libertatea viciată a voinței persoanei recrutate. Situația, însă, oricum nu este similară celei ce are loc în cazul traficului de ființe umane, dat fiind faptul că până la urmă, în pofida tuturor dificultăților, persoana poate refuza să devină mercenar. Aceasta diferă și de situația acceptării statutului de mercenar în urma unui șantaj, a amenințării, de exemplu, la viață, sănătate și siguranța membrilor familiei persoanei.³⁹⁶

În ultima ipoteză, la prima vedere, scopul urmărit de viitorul mercenar este nobil – „protejarea familiei căreia i-a jurat credință și devotament”.

Însă pentru protejarea familiei proprii mercenarul este de acord să lipsească de viață membrii altor zeci de familii, fapt care pune la îndoială „noblețea” scopului său. Indiferent de factorii care au făcut o persoană să accepte practicarea mercenariatului, esența activității de mercenariat, fie și cu scopul afișat de a-și proteja propria familie, conjugat cu interesul material, rămâne același. Or, pus față în față cu propunerea de a omorî pentru bani, persoana întotdeauna are opțiunea de a nu accepta.

Stabilind o altă condiție pentru recunoașterea calității de mercenar a unei persoane și anume cea ca persoana să nu fie nici cetățean al părții la conflict, nici rezident pe teritoriul controlat de o parte la conflict, nici membru al forțelor armate ale unei părți la conflict și să nu fi fost trimisă de către un stat, altul decât partea la conflict, în misiune oficială ca membru al forțelor armate ale statului respectiv, legiuitorul a stabilit, de fapt, condiția lipsei oricărei legături dintre mercenar și statul parte la conflict, a absenței oricăror raporturi dintre mercenar și unul dintre statele parte la conflict, precum și cerința că acesta să nu fi fost delegat într-o misiune oficială.

În contextul condiției înaintate față de un mercenar de a nu fi cetățean al părții la conflict, apare întrebarea: cum vom califica fapta persoanei care deține dublă cetățenie, iar una dintre cetățenii este a unui stat parte la conflictul armat?

Un răspuns la această dilemă găsim la autorul Moliboga O., care consideră că „în asemenea ipoteză, persoana poate fi calificată ca mercenar doar în cazul în care aceasta nu locuiește permanent pe teritoriul statului participant la conflict.”³⁹⁷

O altă caracteristică specifică subiectului infracțiunii de activitatea mercenarilor ține de scopul infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.141 CP RM. Aici considerăm necesar doar să reiterăm opinia doctrinarilor autohtoni despre scopul infracțiunii analizate, potrivit cărora „...acesta se exprimă în scopul răsturnării sau subminării orânduirii constituționale ori a violării integrității

---

³⁹⁶ ibidem

³⁹⁷ МОЛИБОГА О. Ю. Уголовная ответственность за наемничество: дис. канд. юрид. наук – Ставрополь, 2000;

teritoriale a statului. După cum rezultă din conținutul art.130 CP RM, acest scop se conjugă cu altul - cel al primirii unei recompense materiale. Potrivit doctrinei autohtone: „În lipsa oricăruia din aceste două scopuri fapta nu va putea fi calificată în condițiile alin.(1) art.141 CP RM”³⁹⁸

În contextul analizei definiției noțiunii de mercenar considerăm relevant să invocăm inițiativa unui grup de parlamentari din Parlamentul României care, în anul 2007 a propus Camerei Senatului proiectul de Lege privind interzicerea mercenarilor.

Potrivit proiectului Legii privind interzicerea mercenarilor: „Prin mercenar se înțelege orice persoană care, în scopul dobândirii unor foloase materiale, se angajează să desfășoare acțiuni violente premeditate și ilegale ori să acorde asistență sau expertiză în astfel de acțiuni, ce urmăresc interese de orice natură, și care se află într-una dintre următoarele situații:

a) este recrutată, în mod special, în scopul de a lupta într-un conflict armat sau exercită ilegal o funcție cu caracter militar; b) este cetățean român, persoană fără cetățenie care are domiciliul în România, sau străin aflat în serviciul statului român; c) este persoană fără cetățenie care nu are domiciliul în România sau străin care nu se află în serviciul statului român; d) este cetățean român și face parte din forțe armate sau formațiuni paramilitare care luptă împotriva statului român sau a unui stat membru NATO; e) participă la acțiuni de luptă în scopul obținerii unui câștig net superior celui plătit combatanților cu grade și funcții similare din forțele armate române sau ale altui stat aflat în conflict armat; f) nu este membru al forțelor armate române sau al unei părți în conflict; g) nu este trimisă oficial în misiune ca membru al forțelor armate ale unui stat care nu participă la un conflict armat; h) este recrutată, în mod special, să desfășoare acțiuni violente ori să acorde asistență sau expertiză pentru pentru subminarea, în orice mod, a ordinii constituționale a statului român sau a altui stat; i) participă nemijlocit ori prin acordarea de asistență sau expertiză la acțiunile prevăzute la lit. h), în condițiile în care nu este cetățean, rezident sau membru al forțelor armate ale statului împotriva căruia sunt îndreptate aceste acțiuni”³⁹⁹.

În avizul Consiliului Legislativ referitor la propunerea legislativă privind interzicerea mercenarilor se menționează că: „Definiția noțiunii de „mercenar” nu cuprinde condiția esențială referitoare la necesitatea implicării persoanei într-un conflict armat sau într-o acțiune violentă care are ca scop aducerea unei atingeri ordinii constituționale a unui stat sau integrității teritoriale a acestuia, textul propus făcând referire la desfășurarea de acțiuni violente premeditate și ilegale ce urmăresc interese **de orice natură** și la acordarea de asistență sau expertiză în astfel de acțiuni. Prin urmare, norma propusă nu este corelată nici cu art. 47 alin.2 din Protocolul adițional nr.I la Convențiile de la Geneva din 12 august 1949 privind protecția victimelor conflictelor armate

³⁹⁸ BRÎNZA S., STATI V. Tratat de drept penal. Partea specială. Vol. I. - Chișinău: Tipografia Centrală, 2015. - 1328 p, p. 138. ISBN 978-9975-53-469-7

³⁹⁹ MĂNESCU, R., CALIMENTE, M., OPREA, O. M. Proiectul Legii României privind interzicerea mercenarilor nr.147/2007. http://www.cdep.ro/caseta/2007/10/11/pl07683_se.pdf;

internaționale, ratificat prin Decretul nr.224/1990, și nici cu art. 1 din Convenția internațională împotriva recrutării, folosirii, finanțării și instruirii mercenarilor, aflată în curs de ratificare de către România, texte care prevăd că mercenarul ia parte directă la ostilități. Pe de altă parte, din redactarea art.2 rezultă că situațiile avute în vedere la lit.a) - i) sunt prevăzute alternativ, și nu cumulativ. Astfel, potrivit lit.b), urmează a fi considerat mercenar orice cetățean român care, în scopul dobândirii unor foloase materiale, se angajează să desfășoare acțiuni violente premeditate și ilegale ori să acorde asistență sau expertiză în astfel de acțiuni, ce urmăresc interese de orice natură. Or, neprevăderea expresă a unor condiții referitoare la scopul acțiunilor, conduce la includerea automată în categoria mercenarilor a oricărei persoane care săvârșește o infracțiune cu premeditare și cu violență, ceea ce nu poate fi acceptat.⁴⁰⁰

Din punctul de vedere al Guvernului României nr. 398 din 2007, această propunere legislativă nu a fost susținută de Guvern, menționându-se următoarele: „Având în vedere dispozițiile art. 22 alin. (7) din *Legea nr. 590/2003 privind tratatele*, potrivit căroră, *în cazul tratatelor ale căror prevederi implică adoptarea de dispoziții normative de drept intern pentru aplicarea prevederilor lor, actul normativ de ratificare, aprobare, aderare sau acceptare va include norme detaliate de natură să permită aplicarea tratatului, fără ca prin aceste norme să se poată aduce atingere regimului juridic stabilit prin tratat sau textului tratatului*”, soluția legislativă optimă ar fi ratificarea Convenției. Legea de ratificare va putea include norme de aplicare a tratatelor, inclusiv sancțiunile conținute în propunerea legislativă.”⁴⁰¹

Reiterăm că prevederile Convenției internaționale cu privire la lupta contra recrutării, utilizării, finanțării și instruirii mercenarilor, adoptată la New York la 04 decembrie 1989, în vigoare pentru Republica Moldova din 28 februarie 2006 și cele ale Protocolului adițional la Convențiile de la Geneva din 12 august 1949 privind protecția victimelor conflictelor armate internaționale, din 8 iunie 1977 prevede la articolul 47 că „prin termenul mercenar se înțelege orice persoană: ... (b) care, în fapt, ia parte la ostilități; (c) care ia parte la ostilități în special în vederea obținerii unui avantaj personal și căreia îi este efectiv promisă, de către o parte la conflict sau în numele ei, o remunerație superioară aceleia promise sau plătite combatanților având un grad și o funcție analoge în forțele armate ale acestei părți”.⁴⁰²

În urma celor analizate formulăm următoarele **concluzii**:

Subiectul infracțiunii de activitate a mercenarului este persoana fizică responsabilă care a atins vârsta de 16 ani.

⁴⁰⁰ Avizul Secretarului General al Senatului la proiectul Legii privind interzicerea mercenarilor. http://www.cdep.ro/caseta/2007/10/11/pl07683_se.pdf;

⁴⁰¹ POPESCU-TĂRICEANU C. Punct de vedere al Guvernului României la proiectul Legii privind interzicerea mercenarilor http://www.cdep.ro/caseta/2007/10/11/pl07683_se.pdf;

⁴⁰² International Convention against the Recruitment, Use, Financing and Training of Mercenaries, 4 December 1989. <https://ihl-databases.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/ART/530-880004?OpenDocument>;

Pe lângă responsabilitate și vârstă, persoana urmează să întrunească caracteristicile atribuite unui mercenar prin actele internaționale și prevederile CP al RM invocate anterior, și anume:

- să fie special recrutat în țară sau peste hotare;
- să participe la conflictul armat, acțiuni militare sau alte acțiuni violente;
- să urmărească scopul de a obține un avantaj personal sau remunerare promisă;
- să nu fie nici cetățean al părții la conflict;
- să nu fie nici rezident pe teritoriul controlat de o parte la conflict;
- să nu fie nici membru al forțelor armate ale unei părți la conflict;
- să nu fi fost trimis de către un stat, altul decât partea la conflict, în misiune oficială ca membru al forțelor armate ale statului respectiv.

2.4. Latura subiectivă a infracțiunii prevăzute la alin.(1) art. 141 CP RM- Activitatea mercenarilor

Prin latura subiectivă a infracțiunii se înțelege atitudinea psihică a făptuitorului față de fapta săvârșită și urmările ei, motivul și scopul infracțiunii, iar în cazul unor infracțiuni, inclusiv emoțiile trăite de făptuitor. În doctrina penală, cercetarea laturii subiective a componenței infracțiunii se face prin prisma semnelor sale componente. Semnul de bază, uneori singurul ce intră în structura laturii subiective a oricărei infracțiuni, este vinovăția.

Potrivit doctrinei, „...în procesul de stabilire a existenței faptei infracționale vinovăția nu poate lipsi, întrucât reprezintă o trăsătură esențială a infracțiunii, așa cum rezultă din alin. (1) art. 14 din CP RM. În cazul anumitor infracțiuni pentru completarea laturii subiective prin textele de incriminare ale acestora, sunt prevăzute însă și alte condiții (semne) referitoare la scop sau motiv.”⁴⁰³

Legea penală a Republicii Moldova caracterizează vinovăția sub două forme: intenția și imprudența, precum și modalitățile acestora: intenția directă, indirectă și imprudența sub forma încrederii exagerate sau neglijenței penale.

Întrucât o analiză prea detaliată a acestor aspecte depășește cadrul de investigare al publicației noastre, în continuare ne vom referi la intenția, motivul și scopul infracțiunii ca semne ale laturii subiective menținând cadrul de analiză a acestor semne raportat strict la infracțiunea de activitate a mercenarilor.

Potrivit art.17 CP RM – „Infracțiunea săvârșită cu intenție, se consideră că infracțiunea a fost săvârșită cu intenție dacă persoana care a săvârșit-o își dădea seama de caracterul prejudiciabil al acțiunii sau inacțiunii sale, a prevăzut urmările ei prejudiciabile, le-a dorit sau admitea, în mod

---

⁴⁰³ BOTNARU, S., ȘAVGA A., GROSU V., GRAMA M. Drept penal. Partea generală Ediția a II-a, septembrie 2005. Cartier, 624p. p.130 ISBN 9975-79-329-0. Disponibil online <http://drept.usm.md/public/files/Dreptpenalgeneral3acfb.pdf> accesat la 25.12.2019 p. 137

conștient, survenirea acestor urmări.”⁴⁰⁴ În sensul normei de la alin.(1) art.141 CP RM, făptuitorul acționează doar cu intenție directă. Făptuitorul își dă seama de caracterul prejudiciabil al faptei și își dorește survenirea urmărilor acesteia.

Autorul Bulai C., menționează că: „motivul infracțiunii urmează a fi perceput ca fiind un impuls interior al făptuitorului care determină hotărârea infracțională și respectiv, comiterea infracțiunii.”⁴⁰⁵ Potrivit doctrinei autohtone: „Prin scopul infracțiunii se înțelege finalitatea pe care o urmărește făptuitorul prin săvârșirea faptei ce constituie elementul material al acestei infracțiuni, precum și obiectivul pe care făptuitorul și l-a propus ca rezultat al faptei sale. În unele cazuri anumite infracțiuni sunt condiționate de existența în realizarea laturii subiective a unui motiv sau scop anume, care se alătură intenției. În alte situații cu toate că este posibil identificarea unui motiv sau a unui scop anume urmărit de făptuitor, nici motivul, nici scopul nu prezintă importanță din punct de vedere juridic, și aceasta reieșind din faptul că legea nu a condiționat existența infracțiunii, în latura sa subiectivă, de existența unui scop sau motiv.”⁴⁰⁶

Latura subiectivă a infracțiunii de mercenariat se exprimă în intenție directă. Persoana care recurge conștient la acțiunile de mercenariat este conștientă de caracterul prejudiciabil al acțiunilor sale, prevede urmările și dorește în mod conștient săvârșirea actelor de violență în schimbul unei remunerări materiale. Potrivit unor autori, „...este imposibilă intenția indirectă în cazul unei infracțiuni formale.”⁴⁰⁷

Potrivit doctrine ruse, „anume vinovăția este trăsătura obligatorie, pe când motivul, scopul și starea emoțională a făptuitorului sunt caracteristici opționale.”⁴⁰⁸

Totodată, unii autori opinează că „emoțiile, factorul emoțional formează în sine vinovăția, motivul și scopul. În același timp, emoțiile ca element al atitudinii mentale a făptuitorului acționează ca o „componentă energetică” a motivului.”⁴⁰⁹

Alți autori consideră că „latura subiectivă și vinovăția sunt concepte identice⁴¹⁰⁻⁴¹¹ vinovăția – este conceptul larg al laturii subiective.”^{412, 413}

Potrivit autoarei Ebzeeva Z., „Latura subiectivă a infracțiunii de activitatea mercenarilor trebuie înțeleasă ca un semn care caracterizează activitatea mentală a subiectului în raport cu infracțiunea, ale cărei elemente structurale sunt vinovăția, motivul, scopul și starea emoțională.”⁴¹⁴

⁴⁰⁴ A se vedea art. 17 CP RM.

⁴⁰⁵ BULAI, C. Manual de drept penal. Partea generală, București, ALL, 1997, p. 196.

⁴⁰⁶ BOTNARU, S., ȘAVGA A., GROSU V., GRAMA M. Drept penal. Partea generală Ediția a II-a, septembrie 2005. Cartier, 624p. p.130 ISBN 9975-79-329-0. Disponibil online <http://drept.usm.md/public/files/Dreptpenalgeneral3acfb.pdf> accesat la 25.12.2019 p. 138

⁴⁰⁷ НАУМОВ А. В. Российское уголовное право. Общая часть. - М., 1996. - С. 213.

⁴⁰⁸ ГАЛИАКБАРОВ Р.Р. Уголовное право. Общая часть. Краснодар. 1999. С. 145; Бытко Ю.И., Бытко С.Ю. Уголовное право России. Части Общая и Особенная. Саратов. 2005. "С. 17.

⁴⁰⁹ РАРОГ А.И. Учение о субъективной стороне преступления. ~ М., 2001. ~ С. 19;

⁴¹⁰ ВОРОШИЛИН Е.В., КРИГЕР Г.А. Субъективная сторона преступления. М, 1987. _ С. 6-12;

⁴¹¹ ДАГЕЛЬ П.С, КОТОВ Д.П. Субъективная сторона преступления и ее установление. "Воронеж. 1974. "С. 41,42.

⁴¹² ДЕМИДОВ Ю.А. Социальная ценность и оценка в уголовном праве. ~ М, 1975. ~ С. 114;

⁴¹³ ЗЛОБИН Г.А. Виновное вменение в историческом аспекте // Уголовное право в борьбе с преступностью. ~М, 1981. "С. 23.

⁴¹⁴ ЭБЗЕЕВА З.А. Наемничество: уголовно-правовой и криминологический аспекты. Диссерт. Саратов – 2013, p. 111

În coraport cu alin.(1) art.141 CP RM, factorul intelectual al făptuitorului denotă întotdeauna intenția directă. Persoana conștientizează pericolul faptei pe care o săvârșește și, participând la conflictul armat, își asumă consecințele care urmează.

O cauză externă a mercenarismului este situația infracțională formată, care se caracterizează prin existența ostilităților sau prin prezența unui conflict armat în regiune. Tocmai implicarea în asemenea situații denotă clar intenția directă a făptuitorilor infracțiunii de activitate a mercenarilor.

În același context, potrivit academicianului Korotkii F, „latura subiectivă a infracțiunii de activitatea mercenarilor are propriul său specific. Momentul intelectual al mercenarismului constă în recunoașterea de către o persoană nu numai a naturii acțiunilor sale, ci și a semnificației lor sociale. Momentul volitiv constă în capacitatea de a efectua acțiuni generate de efortul intern necesar implementării lor. Conștiința contribuie la evaluarea corectă a naturii faptei, gradul pericolului său social și înțelegerea conținutului real și a semnificației sale sociale.”⁴¹⁵

Suntem pe deplin de acord cu afirmația că infracțiunea de activitatea mercenarilor este comisă exclusiv cu intenție directă și susținem poziția de principiu a autorului rus Korotkii F., că „nici nu poate exista altă părere: forma și tipul de vinovăție rezultă din însăși construcția corpus delicti.”⁴¹⁶

Același autor susține pe bună dreptate: „Cauza internă a actelor mercenare este motivația criminogenă a persoanei. Motivele mercenarilor străini au întotdeauna o natură egoistă și în majoritatea cazurilor, acestea coincid cu motivele organizatorilor de crime teroriste”.⁴¹⁷

Sub aspectul laturii subiective, ținând cont de împrejurările săvârșirii faptei, în sentința de condamnare a cet. Obolențev D. pentru infracțiunea de activitatea mercenarilor prevăzută la alin.(1) art.141 CP RM, „instanța apreciază că inculpatul conștientiza caracterul antisocial al faptei sale, a prevăzut rezultatul faptei sale și l-a urmărit prin săvârșirea acestei fapte, prin urmare a comis fapta cu vinovăție sub forma intenției directe”.⁴¹⁸

La fel, sub același aspect Colegiul penal al Curții de Apel Chișinău a respins ca nefondate argumentele părții apărării precum că „inculpatul nu a participat la acțiuni militare, dar numai a asigurat ordinea publică în regiunile Lugansk și Donețk, Colegiul reține că regiunile respective sunt parte a Ucrainei, iar ordinea constituțională și nemijlocit cea publică în statul respectiv, ca și în orice stat independent și suveran, este asigurată de organele administrative și de forță ale statului respectiv, dar nu de către mercenari, ca în cazul inculpatului, care s-a înrolat pentru satisfacerea serviciului militar în „Batalionul Teritorial de Apărare nr.15 al or.Breanka”, regiunea Lugansk, al

⁴¹⁵ КОРОТКИЙ Ф.В. Наемничество: Уголовно-правовые и криминологические аспекты. ООО "КАДО" Пятигорск 2009; КОРОТКИЙ Ф.В. Особенности дифференциации ответственности за наемничество по уголовному законодательству стран ближнего зарубежья // "Черные дыры" в Российском законодательстве. М., 2007. № 5. С. 275-276;

⁴¹⁶ КОРОТКИЙ Ф.В. Особенности дифференциации ответственности за наемничество по уголовному законодательству стран ближнего зарубежья // "Черные дыры" в Российском законодательстве. М., 2007. № 5. С. 275-276;

⁴¹⁷ КОРОТКИЙ Ф.В. Возраст субъекта преступления, как один из признаков состава наемничества // Научный вестник Южного федерального округа. Пятигорск, 2007. С. 48-52 (0,2 п.л.);

⁴¹⁸ A se vedea Judecătoria mun. Chișinău. Sediul Centru. Sentința din 20.01.2016. Dosarul nr. 1-783/15

forțelor separatiste din regiunea Lugansk, în cadrul căruia, contra unei remunerări bănești, a participat în calitate de ostaș la conflictul armat care are loc în Estul Ucrainei, în regiunile Lugansk și Donețk. Aceste circumstanțe și reprezintă întrunirea laturii obiective a infracțiunii prevăzute de art.141 alin.(1) Cod penal. Mai mult, contrar argumentelor părții apărării, latura subiectivă a infracțiunii prevăzute de art.141 alin.(1) Cod penal se exprimă prin intenție directă, iar inculpatul a conștientizat că, participă într-un conflict armat contra unei recompense materiale, indiferent dacă participa sau nu la operațiuni armate sau „asigura ordinea publică” și a dorit să comită aceste acțiuni, deoarece a plecat benevol în regiunile respective cu scopul de primire a unei recompense materiale.”⁴¹⁹

În contextul scopului și motivelor care ghidează subiectul infracțiunii, putem menționa faptul că în primul rând și în mod obligatoriu, mercenarul urmărește scopul obținerii unor avantaje sau a remunerării promise de către o parte la conflict sau în numele acesteia. Mercenarii nu are nici o legătură legală cu statul pe teritoriul căruia are loc un conflict armat. Mercenarii sunt transportați pe teritoriul unui stat suveran (aruncați) în culisele unor acțiuni militare, a unui conflict militar sau ale altor acțiuni violente, cu respectarea măsurilor stricte de conspirație sau sosesc oficial în țară, de exemplu, ca turiști, trecând ulterior la o poziție neoficială și participând la numitele activități ilegale.

Mercenarul luptă pentru interesele angajatorului, însă scopul lui este de a obține mijloacele financiare promise și în esență adesea nu-l preocupă prea mult, interesele cui anume servește. Indiferent de factorii care au făcut o persoană să accepte practicarea mercenariatului, faptul aplicării violenței și nu în ultimul rând al uciderii, fie din convingeri ideologice, fie din interes material rămâne același. Or, pus în față în față cu propunerea de a omorî pentru bani, un mercenar întotdeauna ar avea opțiunea „de a nu accepta”.⁴²⁰

Potrivit doctrinei ruse, cu exponenții căreia ne exprimăm întregul nostru acord în privința dată, „...pericolul social al mercenarismului constă în faptul că, un grup de oameni se formează în societatea umană, iar ocupația profesională a acestora distruge întreaga societate, provocând prejudicii grave sau de altă natură sănătății persoanelor care participă la un conflict armat sau la operațiuni militare, distrugând patrimoniul economic și cultural al a statelor.”⁴²¹

Menționăm aparte că nu poate fi recunoscută drept mercenar persoana delegată de un stat care nu este implicat într-un conflict armat pentru a îndeplini îndatoriri oficiale ca membru al forțelor sale armate. Potrivit autorului rus Aleoșin V., „Acest criteriu permite să se facă o distincție

⁴¹⁹ Curtea de Apel Chișinău decizia Colegiului penal din 25.06.2016. Dosarul nr.1a-965/16. Instanța de fond: Judecătoria Centru, mun.Chișinău 02-1a-11453-18052016

⁴²⁰ MACOVEI. V., Forma vinovăției subiectului infracțiunii de activitatea mercenarilor prevăzută la art. 141 CP RM În: Materialele Conferinței Științifice Internaționale dedicate aniversării de 20 de ani de la fondarea Facultății Științe Sociale și ale Educației, Ed. a 10-a, Chișinău, 5-6 decembrie, 2019 /"Preocupări contemporane ale științelor socioumane", conferință științifică internațională (10; 2019; Chișinău). Chișinău: ULIM, 2020; ISBN 978-9975-3371-7-5. 082:378=135.1=111=161.1 p. 319-329, p. 323

⁴²¹ КОРОТКИЙ Ф.В. Наемничество: Уголовно-правовые и криминологические аспекты. ООО "КАДО" Пятигорск 2009;

între mercenari și consilieri militari. Aceștia din urmă sunt trimiși într-un stat străin pe baza unor acorduri bilaterale pentru a ajuta la crearea forțelor armate, la formarea personalului militar și la formarea trupelor, dar nu participă direct la ostilități.”⁴²²

În ceea ce ține de forma sau mărimea avantajului personal sau a remunerării în doctrină nu există mari controverse. Tratând în contextul noțiunii de mercenar și despre mărimea compensației, doctrinarii ruși, de exemplu, fac referire la faptul că o persoană poate fi recunoscută mercenar, dacă participarea sa în conflictul armat a fost pentru compensații materiale. Mărimea compensației materiale, în opinia unor savanți, nu influențează atribuirea calificativului de mercenar persoanei respective. Autorul rus Izianov A. menționează că „...absența în norma ce definește mercenarul a unui atribut clarificator ce ar ține de valoarea remunerației denotă că conceptul intern de mercenar sub aspectul dat este mai reușit decât cel formulat în dreptul internațional, deoarece permite urmărirea penală a celor care primesc pentru activitatea de mercenar orice remunerare, inclusiv una mai mică decât cea a combatanților.”⁴²³

În opinia noastră, mercenarul poate primi ca recompensă nu doar bani, ci și titluri de valoare, orice bun material și altele, valoarea celor promise sau obținute nefiind relevantă.

Concluzia dată decurge din prevederile art. 130 CP RM – Mercenar, și anume din sintagma care prevede expres că: „Prin mercenar se înțelege persoana special recrutată, în țară sau în străinătate, pentru a lupta într-un conflict armat, care ia parte la operațiunile militare *în vederea obținerii unui avantaj personal sau a unei remunerări* promise de către o parte la conflict sau în numele acesteia...” (evidențierea aparține autoarei).

În sensul respectiv este importantă pentru cercetarea de față opinia savantului Stati V., ce efectuează o comparație a definiției invocate anterior cu definiția din varianta în limba rusă a art. 130 CP RM care este formulată astfel: „Под наемником понимается лицо, которое специально завербовано в стране или за границей для того, чтобы сражаться в вооруженном конфликте, которое принимает непосредственное участие в военных действиях в целях получения *личной выгоды или материального вознаграждения*, обещанного стороной конфликта или от имени таковой, которое не является ни гражданином стороны конфликта, ни лицом, постоянно проживающим на территории, контролируемой стороной конфликта, не входит в личный состав вооруженных сил стороны конфликта и не было послано государством, не являющимся стороной конфликта, для выполнения официальных обязанностей в качестве лица, входящего в личный состав его вооруженных сил”.

---

⁴²² АЛЕШИН В.В. Понятие и противоправность наемничества // Московский журнал международного права. С. 66;

⁴²³ ИЗЪЯНОВ АД. Наемничество по международному и российскому уголовному праву Монография — Калуга, 2008;

Potrivit autorului: “Din varianta în limba română a art. 130 CP RM, rezultă că remunerarea poate avea inclusiv un caracter nepatrimonial. Reieșind din art. 13 al Constituției, este valabilă tocmai această interpretare, nu cea care derivă din varianta în limba rusă a art. 130 CP RM.”⁴²⁴

În sensul prevederilor citate ale art. 130 CP RM coroborate cu cele de la alin.(1) art.141 CP RM prin *avantaj personal vom înțelege* orice avantaj material sau de altă natură, promis, urmărit ori obținut, în mod direct sau indirect, pentru sine sau pentru persoane apropiate. *Prin remunerare se înțelege cantitatea de bani achitată/primită pentru un anumit serviciu.*

Scopul infracțiunii de activitatea mercenarilor prevăzut la alin.(1) art.141 CP RM se deduce în mod absolut logic din prevederile Convenției internaționale cu privire la lupta contra recrutării, utilizării, finanțării și instruirii mercenarilor, adoptată la New York la 04 decembrie 1989, în vigoare pentru Republica Moldova din 28 februarie 2006⁴²⁵ potrivit căreia, mercenarul este persoana (c) care ia parte la ostilități în special *în vederea obținerii unui avantaj personal și căreia îi este efectiv promisă, de către o parte la conflict sau în numele ei, o remunerație* superioară aceleia promise sau plătite combatanților având un grad și o funcție analoage în forțele armate ale acestei părți (*evidențierea aparține autoarei*).

Prevederile art. 130 CP RM redau în mare parte textul Convenției invocate, stipulând, după cum am mai menționat că, prin mercenar se înțelege persoana special recrutată, în țară sau în străinătate, pentru a lupta într-un conflict armat, care ia parte la operațiunile *militare în vederea obținerii unui avantaj personal sau a unei remunerări promise.*

Același scop se stabilește și în nota de la art. 359 din Codul Penal al Federației Ruse, care definește noțiunea de mercenar: „Mercenarul este o persoană care *acționează în scopul de a primi recompensă materială* și care nu este cetățean al unui stat care participă la un conflict armat sau ostilități, care nu locuiește permanent pe teritoriul statului participant la conflict și care nu este trimisă să îndeplinească sarcini oficiale” (evidențierea aparține autoarei).⁴²⁶

De notat că, și într-un caz, și în altul, legile respective penale omit referința la mărimea remunerării, care în textul Convenției internaționale cu privire la lupta contra recrutării, utilizării, finanțării și instruirii mercenarilor este identificată drept una superioară aceleia promise sau plătite combatanților având un grad și o funcție analoage în forțele armate ale acestei părți.⁴²⁷ Tocmai faptul dat a motivat concluzia menționată anterior a savantului rus Izianov A. despre aceea că „...un asemenea concept permite urmărirea penală a celor care primesc pentru activitatea de

⁴²⁴ STATI V. Imperfecțiunile descrierii de către legiuitor a obiectului material (imaterial) al faptei în art. 256 din Codul penal al Republicii Moldova și în unele norme conexe. În varianta online pe Juridice.md - <https://juridicemoldova.md/6941/imperfecțiunile-descrierii-de-catre-legiuitor-a-obiectului-material-imaterial-al-faptei-in-art-256-din-codul-penal-al-republicii-moldova-si-in-unele-norme-conexe.html>.

⁴²⁵ Legea Nr. 223 din 13-10-2005 pentru aderarea Republicii Moldova la Convenția internațională cu privire la lupta contra recrutării, utilizării, finanțării și instruirii mercenarilor.

⁴²⁶ “Уголовный кодекс Российской Федерации” от 13.06.1996 N 63-ФЗ (ред. от 31.07.2020)

⁴²⁷ MACOVEI V. Latura Subiectivă a infracțiunii prevăzute la alin.(1) art. 141 CP RM Activitatea mercenarilor. În Revista Științifică Internațională Supremația Dreptului nr. 4 din 2019;

mercenar orice remunerare, inclusiv una mai mică decât cea a combatanților,⁴²⁸ precum și propria noastră concluzie despre irelevanța cuantumului remunerării în contextul tragerii la răspundere penală a mercenarului.

De rând cu scopul obținerii unui avantaj personal sau a unei remunerări mercenarul poate urmări și alte obiective. În sensul respectiv putem evidenția două categorii de mercenari: mercenarii, care luptă doar pentru remunerare și cei care luptă pentru remunerare, dar urmăresc concomitent și alte obiective.

Scopul urmărit de mercenari poate fi unul orientat strict la remunerarea în mărimea promisă, cât și unul de mare amploare, de exemplu, participarea în activități ilicite de stabilire a controlului asupra distribuirii bogăției naturale a țărilor respective, părților la conflict. Și acesta la fel se va încadra în noțiunea de remunerare promisă.

Nu se poate nega, însă, că, un mercenar poate urmări, pe lângă cele invocate și obiective de alt gen - de răzbunare, de pseudo-afirmare personală, de obținere a unor dexterități militare etc. Important este, însă, că nu acestea sunt definitorii, ele se conjugă cu scopul obținerii unui avantaj personal sau a unei remunerări promise. În lipsa celui din urmă, persoana nu se încadrează în semnele legale caracteristice unui mercenar.

Atitudinea mercenarului față de scopul urmărit de partea la conflictul armat, la acțiunile militare sau la alte acțiuni violente care l-a angajat, l-a antrenat în asemenea activități ilicite și anume cel al răsturnării sau subminării orânduirii constituționale ori violării integrității teritoriale a statului, poate fi diversă. El poate împărtăși total acest deziderat criminal, înglobându-l ca parte componentă în complexul factorilor determinanți subiectivi ai activității sale de mercenar. Dar un mercenar poate manifesta și totală indiferență față de scopul vizat de „angajatorii” lui, acesta urmărind strict doar realizarea scopului personal de a obține avantajul sau remunerarea ilicite promise. De principiu este, însă, conștientizarea de către mercenar a faptului angajării sale în activități orientate spre răsturnarea sau subminarea orânduirii constituționale ori violarea integrității teritoriale a unui stat și a obținerii de el a avantajului sau a remunerării anume de pe urma antrenării sale în asemenea activități ilegale.

Factorul volitiv și capacitatea persoanei de a conștientiza caracterul și gradul de pericol al acțiunilor sale în coroborare cu dorința de a le îndeplini raportează infracțiunea de activitatea mercenarilor la infracțiunile violente, întrucât persoana este conștientă de faptul că urmează să aplice violența și este de acord cu acest fapt.

Totodată, atitudinea intelectuală a mercenarului față de diverse circumstanțe poate fi diferită: de exemplu, unele din ele pot fi conștientizate absolut concret și determinat, altele (mai ales în cazul tinerilor) pot fi conștientizate doar ipotetic (cu un anumit grad de probabilitate) de exemplu,

---

⁴²⁸ ИЗЪЯНОВ АД. Наемничество по международному и российскому уголовному праву Монография — Калуга, 2008;

persoana care acceptă să se înroleze în rândurile mercenarilor înțelege că, urmează să participe la conflictul armat, însă consideră și crede că, nu va fi nevoit să aplice arma (în cazul omorului) sau să întreprindă alte acțiuni violente. De asemenea, unele împrejurări pot fi conștientizate de către mercenar corect și adecvat, altele dimpotrivă - eronat. În sensul respectiv, menționăm că, pot exista situații în care persoana care acceptă să participe la conflictul armat are posibilitatea de a conștientiza și a prevedea anumite împrejurări, însă nu le percepe. Posibilitatea nerealizată în situația concretă denotă, de fapt, că, subiectul dispunea de o informație obiectivă și că nu existau obstacole care să-l fi împiedicat să perceapă informația respectivă.

În contextual celor menționate suntem într-un acord cu doctrinara autohtonă Botnaru S., potrivit căreia: “Voința și imboldurile care se află la baza acesteia (*a vinovăției – nota subseminatei*) posedă forță motrice atunci când sunt trecute prin conștiință, sunt analizate și reflectate prin intermediul anumitor procese intelective. Elementului intelectual al vinovăției poate fi diferit în funcție de caracteristicile sale calitative și cantitative.”⁴²⁹ Potrivit aceleiași autoarea, „Diferențierea formelor de vinovăție se află într-o anumită dependență de gradul de conștientizare a caracterului prejudiciabil al faptei comise și de capacitatea de a prevedea urmările prejudiciabile.”⁴³⁰ „Semnificația proceselor intelective ale psihicului uman este atât de mare, încât ne permite să afirmăm că elementul intelectual determină elementul volitiv și, prin urmare, nu poate constitui un coraport mecanic cu acesta.”⁴³¹

Motivele săvârșirii infracțiunii analizate pot fi cele mai diverse: necesități materiale, porniri egoiste, motive ideologice, religioase ș.a

În contextual celor menționate conturăm următoarele **concluzii**:

Latura subiectivă a infracțiunii de activitatea mercenarilor se realizează doar cu intenție directă. Este o abordare general împărtășită în doctrina penală autohtonă și cea străină. Ea rezidă în reglementările internaționale și naționale penale ale unor state referitoare la infracțiunea de activitatea mercenarilor care fac referință expres la scopul activității mercenarului.

Scopul urmărit de făptuitorii infracțiunii de activitatea mercenarului este cel de a obține un avantaj personal sau o remunerare promisă.

Menționăm că, deși în activitatea sa mercenarul poate fi ghidat și de alte obiective, scopul obținerii unui avantaj personal sau a unei remunerări promise de către o parte la conflict sau în numele acesteia este cel definitoriu și el întotdeauna urmează a fi identificat și probat în complexul factorilor determinați subiectivi ai comportamentului infracțional al mercenarului.

---

⁴²⁹ BOTNARU S. Însemnătatea elementului motiv în structura tripartită a vinovăției în dreptul penal substantial. Studia Universitatis Moldova Revistă Științifică a Universității de Stat din Moldova, 2013, nr.8(68) p. 82

⁴³⁰ Ibidem

⁴³¹ BOTNARU S. Op. Cit. p. 82

Important este ca mercenarul să conștientizeze că scopul propus se realizează prin intermediul participării lui într-un conflict armat, la acțiuni militare sau la alte acțiuni violente orientate spre răsturnarea sau subminarea orânduirii constituționale ori violarea integrității teritoriale a statului, așa cum este formulat în dispozitivul art.141 alin.(1) CP RM.

Infrațiunea analizată poate fi săvârșită din motive de deficiență financiară, ideologice, religioase, de ură națională.

Considerăm o asemenea abordare relevantă nu doar din punctul de vedere al semnificației teoretice, ci și pentru activitatea practică de urmărire penală și judecare a cauzelor de activitate a mercenarilor.

Concluzii la Capitolul 2

În rezultatul studiului efectuat, formulăm următoarele concluzii:

- Obiectul juridic al infracțiunii de activitatea mercenarilor în varianta tip a infracțiunii de la alin.(1) art. 141 CP RM îl constituie neadmiterea participării persoanei în calitate de mercenar la conflictul armat, acțiuni militare sau alte acțiuni violente;

- Latura obiectivă a infracțiunii de activitate a mercenarilor prevăzută la alin. (1) art. 141 CP RM include următoarele două semne: 1) fapta prejudiciabilă exprimată în acțiunea de participare a mercenarului într-un conflict armat, la acțiuni militare sau la alte acțiuni violente; 2) timpul săvârșirii infracțiunii, și anume - timpul conflictului armat, al acțiunilor militare sau al săvârșirii altor acțiuni violente;

- Infrațiunea examinată este formală, ea se consideră consumată din momentul participării mercenarului într-un conflict armat, la acțiuni militare sau la alte acțiuni violente;

- Participarea într-un conflict armat, la acțiuni militare sau la alte acțiuni violente nu poate să absoarbă participarea la activitatea unei formațiuni paramilitare neprevăzute de legislația Republicii Moldova; participarea la activitatea unei bande armate; participarea activă la dezordini în masa; participarea la rebeliunea armată etc. În asemenea cazuri, este necesară aplicarea suplimentară a art.282 - Organizarea unei formațiuni paramilitare ilegale sau participarea la ea; 283- Banditismul; alin. (1) art.285-Dezordini în masă; art. 340 – Rebeliunea armată sau altele din Codul penal;

- Aplicarea armei în procesul săvârșirii altor infracțiuni de către mercenari în cadrul participării într-un conflict armat la acțiuni militare sau la alte acțiuni violente, depășește cadrul de incriminare a infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.141 CP RM. Aceasta presupune o calificare suplimentară conform altor norme corespunzătoare din CP RM (de exemplu lit. g) alin.(2) art.164; lit. f) alin.(2) art.166 sau altele);

- Subiectul infracțiunii de activitatea mercenarului este persoana fizică responsabilă care a atins vârsta de 16 ani.

Pe lângă responsabilitate și vârstă, persoana urmează să întrunească caracteristicile atribuite unui mercenar prin actele internaționale și prevederile CP al RM invocate anterior, și anume:

- să fie special recrutat în țară sau peste hotare;
- să participe la conflictul armat, acțiuni militare sau alte acțiuni violente;
- să urmărească scopul de a obține un avantaj personal sau remunerare promisă;
- să nu fie nici cetățean al părții la conflict;
- să nu fie nici rezident pe teritoriul controlat de o parte la conflict;
- să nu fie nici membru al forțelor armate ale unei părți la conflict;
- să nu fi fost trimis de către un stat, altul decât partea la conflict, în misiune oficială ca membru al forțelor armate ale statului respectiv.

- Latura subiectivă a infracțiunii de activitatea mercenarilor se realizează doar cu intenție directă.

- Scopul urmărit de făptuitorii infracțiunii de activitatea mercenarului este cel de a obține un avantaj personal sau o remunerare promisă. Menționăm că deși în activitatea sa, mercenarul poate fi ghidat și de alte obiective, scopul obținerii unui avantaj personal sau a unei remunerări promise de către o parte la conflict sau în numele acesteia este cel definitoriu și el întotdeauna urmează a fi identificat și probat în complexul factorilor determinați subiectivi ai comportamentului infracțional al mercenarului. Motivele săvârșirii infracțiunii analizate pot fi cele mai diverse: necesități materiale, porniri egoiste, motive ideologice, religioase ș.a

Forma actuală a definiției mercenarului încadrează doar persoana care a fost special recrutată în țară sau în străinătate pentru a participa la un conflict armat. În contextul respectiv, considerăm că rămân în afara cadrului penal persoanele care în mod individual, pe cont propriu se înrolează în trupele de mercenari, fără a fi recrutate de către cineva.

În sensul celor menționate, este vorba despre un vid legislativ în sensul calificării faptelor persoanei care singură se adresează companiilor/trupelor militare pentru a fi înrolată să participe de partea acestora la conflictul armat și astfel se înrolează în trupele respective nefiind recrutat de către cineva. În această ipoteză planează riscul de a nu putea fi trase la răspundere penală persoanele respective, chiar dacă la moment, acest aspect nu a fost invocat în practica judiciară, fiind o situație relativ nouă.

Legislația în vigoare nu reglementează asemenea noțiuni ca „subminare sau răsturnare a orânduirii constituționale”, ceea ce poate crea dificultăți la aplicarea art.141 CP RM.

Este dificil să identificăm doar un anumit obiect la infracțiunea de activitatea mercenarilor în condițiile în care formele de manifestare ale acestei componente de infracțiune transnaționale denotă existența unui obiect juridic multe-dimensional al acesteia.

Scopul urmărit de făptuitorii infracțiunii de activitatea mercenarului este cel de a obține un avantaj personal sau o remunerare promisă.

3. ANALIZA JURIDICO-PENALĂ A VARIANTEI TIP A INFRAȚIUNII PREVĂZUTE LA ALIN.(2) ART. 141 CP RM-ACTIVITATEA MERCENARILOR

3.1. Obiectul infracțiunii prevăzute la alin.(2) art.141 CP RM- Activitatea mercenarilor

Până a trece nemijlocit la analiza normelor de la alin. (2) art.141 CP RM, este necesar să punem în evidență locul infracțiunii de activitate a mercenarilor în sistemul de incriminare penală internațională a acestui tip de infracțiune, nu însă fără a evidenția caracterul politic al acesteia. Considerăm infracțiunile de război ca atentate infracționale la legile și obiceiurile de ducere a războiului. Relevăm la fel că determinarea mijloacelor și metodelor interzise de luptă, precum și asigurarea protecției drepturilor omului în procesul conflictului armat sunt stabilite de dreptul internațional umanitar.

În capitolul ce urmează vom purcede la analiza juridico-penală a infracțiunii de activitatea mercenarilor prevăzută la alin.(2) art.141 CP RM, exprimată prin angajarea, instruirea, finanțarea sau altă asigurare a mercenarilor, precum și folosirea lor într-un conflict armat, în acțiuni militare sau în alte acțiuni violente orientate spre răsturnarea sau subminarea orânduirii constituționale ori violarea integrității teritoriale a statului.

Reiterând faptul că infracțiunile de război aparțin categoriei infracțiunilor cu grad sporit de pericol, suntem de principiu de acord cu autorii Gîrla L.G. și Tabarcea Iu. M., care susțin că „Obiectul juridic al acestor categorii de infracțiuni îl formează relațiile internaționale în domeniul respectării regulilor de ducere a războiului sau de soluționare a conflictelor armate.”⁴³² În perimetrul stabilirii obiectului juridic generic al infracțiunilor de război, savantul Barbăneagră A. relatează că „...actualmente termenul pace conține semnificația unui sistem global și dinamic, ce are rolul să garanteze respectarea dreptății sociale, precum și impunerea respectării drepturilor omului și a raporturilor de bună vecinătate în toate țările”⁴³³.

Totodată doctrinarii S. Brînza și V. Stati, invocă dictonul celebru „pacea este absența războiului (pax absentia belli).” În opinia dumnealor, „Pacea este starea normală a raporturilor internaționale, deoarece războiul, prin distrugerile, morțile, atrocitățile care îl însoțesc, constituie o situație patologică a societății. Ca valoare socială, pacea reprezintă expresia unui consens între națiunile și popoarele lumii și un rod al voinței lor de conlucrare, de cooperare în domeniile politic, economic, cultural etc.”⁴³⁴

Apreciem înalt definiția respectivă, întrucât aceasta exprimă, într-o manieră clară, ceea ce semnifică pacea nu doar din punct de vedere social, ci și din punct de vedere juridic. Or, anume lipsa ostilităților și presupune starea de pace. În accepțiunea noastră, crimele de război constituie

⁴³² ГЫРЛА Л., ТАБАРЧА Ю. Уголовное право Республики Молдова. Часть Особенная. Том 1. Кишинэу: „Cardidact” SRL, 2010. 712 p.

⁴³³ BARBĂNEAGRĂ A., *Infracțiunile contra păcii și securității omenirii*, Sirius, Chișinău, 2005 p.125

⁴³⁴ BRÎNZA, S. STATI V. *Drept Penal Partea Specială vol.I* 1062 p. Chișinău 2011. Tipografia Centrală p.12

aceea categorie de fapte penale care încalcă grav regulile ce au fost stabilite prin tratatele internaționale ce se referă modul de desfășurare a conflictului armat inclusiv la protecția anumitor categorii de persoane și bunuri în cadrul acestuia.

Referindu-ne la conținutul art.3 din Statut (Încălcarea Regulilor și Obiceiurilor de ducere a războiului)⁴³⁵, Camera de Examinare a Tribunalului Penal Internațional pentru Fosta Iugoslavie în Cazul Anto Furundžija a susținut precum că astfel de încălcări vor include, însă nu vor fi limitate doar la următoarele cazuri: a) aplicarea armamentului otrăvitor sau alte armamente care pot cauza suferințe nejustificate; b) distrugerea intenționată a orașelor, satelor sau devastarea, ce nu sunt justificate prin necesitatea militară; c) atacarea sau bombardarea prin oricare metode a orașelor, satelor, locuințelor și clădirilor ce nu sunt destinate ostilităților; d) capturarea, distrugerea sau deteriorarea instituțiilor religioase, educaționale sau de binefacere, altor obiecte ce prezintă valoare artistică și științifică, a monumentelor istorice și a lucrărilor de artă și știință; e) jefuirea proprietății publice sau private.

În conformitate cu interpretările Deciziei în Cazul Tadić⁴³⁶, art.3 are un spectru larg de acțiune. Acesta înglobează toate tipurile de încălcare a dreptului internațional umanitar pe timp de război, indiferent de natura acestui conflict, fie el intern sau internațional. Reieșind din prevederile dreptului internațional (art.8 al Statutului de la Roma⁴³⁷), toate infracțiunile desemnate ca fiind crime de război au la bază o serie de trăsături comune: (1) atentează la ordinea de ducere a conflictelor armate de natură internațională sau non-internațională (internă) stabilită în conformitate cu normele dreptului internațional umanitar; (2) lista crimelor de război este prevăzută în acte normative ale dreptului internațional penal; (3) infracțiunile ordinare (de drept penal comun) comise în cadrul unui conflict armat, și prevăzute în mod expres în actele internaționale se apreciază cu prioritate ca fiind crime de război doar în cazurile în care răspunderea penală pentru săvârșirea acestor categorii de infracțiuni este prevăzută în actele normative internaționale și în afara legăturii cu conflictul armat; (4) crimele de război cad sub jurisdicția atât a instanțelor judecătorești internaționale, cât și a celor naționale (cea din urmă având prioritate).

În condițiile celor menționate observăm deci apartenența inevitabilă a infracțiunii de activitatea mercenarilor la infracțiunile transnaționale ghidate, în primul rând, de politicul statelor părți la conflict.

---

⁴³⁵ Updated Statute of the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia. http://www.icty.org/x/file/Legal%20Library/Statute/statute_sept09_en.pdf

⁴³⁶ Prosecutor versus Dusko Tadić. <http://www.icty.org/x/cases/tadic/tjug/en/tad-ts70507JT2-e.pdf>

⁴³⁷ Rome Statute of the International Criminal Court

Academicianul rus Korotkii F. susține pe bună dreptate că „în lumea modernă, mercenarii se transformă tot mai mult într-un element integrant al politicii agresive.”⁴³⁸

Totodată, academicianul rus Kudreavțev V.N., menționează că „infracțiunea internațională a statului este alcătuită din acțiunile sau inacțiunile prejudiciabile ale persoanelor fizice, a căror răspundere atât în funcție de formă, cât și în funcție de conținut poate fi comparată cu răspunderea penală survenită pentru alte categorii de infracțiuni comise de către persoanele fizice.”⁴³⁹

În doctrină mulți autori se întreabă ce reprezintă dreptul internațional penal. În acest sens, se menționează că dreptul internațional penal constituie un ansamblu de norme juridice care sunt create în procesul concordării voinței statelor. În același timp, în doctrină există și alte păreri formulate de Karpeț I.I.⁴⁴⁰ și Romașkin P.S.⁴⁴¹ conform cărora dreptul internațional penal constituie o ramură distinctă care nu intră nici în cadrul dreptului internațional public, nici în dreptul intern. Precizăm că la autorul Marciuk V.V., găsim o listă a principiilor și normelor de drept internațional care sunt unanim recunoscute și deci ar trebui incluse într-o anexă specială a Codului penal.⁴⁴² În alt context, Autorii Колосов Ю.М., Кузнецов В.И., sunt de părere că aplicarea violenței militare nu este permisă dacă aceasta nu este necesare anume pentru atingerea scopurilor de război⁴⁴³.

Autorul Tiunov O., completând lista propusă de autorul Marciuk V., menționată anterior, precizând că „...aplicarea normelor de drept internațional umanitar nu poate influența statutul juridic al părților din conflict, respectiv, rezultă că normele menționate se aplică în conflictul armat, indiferent dacă ele se află juridic într-o stare declarată de război sau nu”⁴⁴⁴.

Multitudinea opiniilor enunțate anterior doar consolidează opinia noastră că infracțiunea de activitate a mercenarilor trebuie analizată, în primul rând, ca infracțiune internațională de război.

În contextul incriminării infracțiunilor internaționale în legea penală a Republicii Moldova, doctrinarii S. Brînză și V.Stati relevă: „Actualmente în lume este stabilit un sistem de reprimare a celor mai grave infracțiuni, printre care și infracțiunile contra păcii și securității omenirii, precum și infracțiunile de război. Sistemul de reprimare stabilit de dreptul umanitar consacră competența instanțelor naționale în judecarea persoanelor inculpate, instanțe care pot fi civile, militare sau speciale, cu condiția să fie imparțiale și legal constituite și să aplice aceleași sancțiuni atât pentru propriii cetățeni, cât și pentru cei străini, pentru aceleași fapte”⁴⁴⁵. În opinia doctrinarilor

⁴³⁸ КОРОТКИЙ Ф.В. Наемничество и особенности влияния на него криминальной миграции // Экономико-правовые и духовные проблемы современности. Пятигорск, 2006. С. 132-135(0,2 пл.).

⁴³⁹ Ibidem

⁴⁴⁰ КАРПЕЦ И.И., *Преступления международного характера*, Москва, 1979, с.27;

⁴⁴¹ РОМАШКИН П.С., *К вопросу о понятии и источниках международного уголовного права*, în *Советское государство и право*, 1946, № 3, с.25.

⁴⁴² МАРЧУК В.В., *О квалификации преступлений по общепризнанному принципу или норме международного права*, în *Материалы VI Российского Конгресса Уголовного права (26-27 мая 2011) «Уголовное право, истоки, реалии, переход к устойчивому развитию»*, с.649.

⁴⁴³ КОЛОСОВ Ю.М., Кузнецов В.И., *Международное право*, Международные отношения, Москва, 1998, с.344-345.

⁴⁴⁴ ТИУНОВ О.И., *Международное гуманитарное право: Учебник для вузов*, Норма-Инфра•М, Москва, 2000, с. 150.

⁴⁴⁵ BRÎNZĂ S., STATI V., *Drept penal: Partea specială*, vol. I, Tipografia Centrală, Chișinău, 2011, p.11.

menționați, „afirmație respectivă poartă numele de regulă a competenței universale a instanțelor naționale⁴⁴⁶.” De la această regulă sunt exceptate cazurile în care se judecă persoanele inculpate de către instanțele de judecată ad-hoc (Tribunalul Militar Internațional de la Nürnberg; Tribunalul Militar Internațional de la Tokyo; Tribunalul Penal Internațional pentru fosta Yugoslavie; Tribunalul Penal Internațional pentru Rwanda), precum și Curtea Penală Internațională de la Haga.

În doctrina de specialitate română⁴⁴⁷ se susține că distincția esențială între „infracțiunile contra umanității” și „infracțiunile de război”, „constă în aceea că primele trebuind a fi comise în cadrul unui atac generalizat sau sistematic, iar infracțiunile de război fiind suficient a fi săvârșite în contextul sau în legătura cu „conflictul armat”, fiind înscrise într-un plan sau politică.”⁴⁴⁸ Autorul citat anterior menționează că „infracțiunile de război se săvârșesc doar pe timp de război, iar infracțiunile împotriva umanității pot fi săvârșite atât pe timp de pace, cât și pe timp de război numai împotriva populației civile⁴⁴⁹.”

Referitor la conceptul „infracțiunilor de război” este necesar să precizăm că doctrina autohtonă în esență nu abordează deosebit această categorie de infracțiuni. Acest aspect poate fi explicat prin aceea că fiind o categorie distinctă a infracțiunilor cu caracter internațional, calificarea infracțiunilor de război are la bază principiile generale ale dreptului internațional. În sensul dat, profesorul A. Barbăneagră consemnează: „...paralel cu principiile generale ale dreptului internațional (principiul respectării tratatelor (pacta sunt servanda); principiul bunei vecinătăți; principiul soluționării diferendelor internaționale pe cale pașnică; principiul negocierilor etc.) s-au cristalizat principiile specifice acestui drept”⁴⁵⁰. Așadar, bazându-se pe normele de dreptul internațional, în literatura de specialitate se menționează că „doctrina în domeniul respectiv a priori nu poate să conțină discrepanțe majore. Din acest motiv, în ultimul timp în doctrina autohtonă infracțiunile de război sunt tratate prin prisma încălcărilor dreptului conflictelor armate⁴⁵¹.”

În aceeași ordine de idei, evidențiază că: „... Datorită insistenței opiniei juridice, în secolul II, exigențele de purtare a războaielor au obținut rigoarea termenilor juridici și s-au cristalizat în norme obligatorii de tipul convențiilor și tratatelor internaționale la care aderă majoritatea statelor din lume. Actele internaționale respective vizează tipul și modul de folosire a armamentelor, modul de conduită cu combatanții, protecția bunurilor culturale și a lăcașurilor de cult.”⁴⁵²

⁴⁴⁶ BRÎNZĂ S., STATI V., *Drept penal: Partea specială*, vol. I, Tipografia Centrală, Chișinău, 2011, p.11

⁴⁴⁷ DUMITRAȘCU A., *Genocidul și tratamente neomenești – infracțiuni care aduc atingere valorilor fundamentale protejate de dreptul internațional* / rezumatul tezei de doctorat; coord. Științific Vasile Dobrinou, doctor, prof. univ. Universitatea „Nicolae Titulescu”, Școala doctorală, București, 2010, p.11

⁴⁴⁸ BUZA N. Conceptul infracțiunilor de război în Legea penală a Republicii Moldova în Revista Națională de Drept nr.4, 2014 p.46

⁴⁴⁹ DUMITRAȘCU A., *Genocidul și tratamente neomenești – infracțiuni care aduc atingere valorilor fundamentale protejate de dreptul internațional* / rezumatul tezei de doctorat; coord. Științific Vasile Dobrinou, doctor, prof. univ. Universitatea „Nicolae Titulescu”, Școala doctorală, București, 2010, p.17

⁴⁵⁰ BARBĂNEAGRĂ A., *Infracțiunile contra păcii și securității omenirii*, Sirius, Chișinău, 2005, p.42

⁴⁵¹ ГЫРЛІА Л.Г., ТАБАРЧА Ю.М., *op.cit.*, p.42.

⁴⁵² BARBĂNEAGRĂ. A. *Infracțiunile contra păcii și securității omenirii*. Chișinău, 2005 Tipografia Sirius 560 p. P.19

Astfel, în mod incontestabil, esența cuvîntului „război” induce necesitatea raportării acestuia la „pace”.

Marii gânditori ai tuturor timpurilor adesea condamnau războaiele sub orice formă, indiferent de cauza care le induce. Immanuel Kant „adoptase concepția despre pacea eternă în care pune la temelie relațiile dintre state, structuri care trebuie conduse cu abilitate. [...] În timpul războiului statele trebuie să se comporte principial, să nu se dea la ostilități reciproce (să nu angajeze asasini[...] să nu instige la trădare.”⁴⁵³ „Menținerea păcii laolaltă cu combaterea pe toate căile a acțiunilor de agresiune și de cotropire constituie un scop comun al statelor lumii.”⁴⁵⁴

În această ordine de idei, este de menționat faptul că acolo unde existau războaie adesea apărea necesitatea de fortificare a trupelor militare, trupelor de luptători, ceea ce a dat naștere ideii de a angaja ostași (mercenari) care vor lupta pentru statul angajator practicînd activitatea de mercenari.

Autorii Gîrla L.G. și Tabarcea Iu.M., susțin că „crimele de război reprezintă încălcări criminale ale legilor și ale obiceiurilor de ducere a războiului.”⁴⁵⁵ În accepțiunea noastră, obiectul juridic al acestor categorii de infracțiuni îl formează relațiile internaționale în domeniul respectării regulilor de ducere a războiului sau de soluționare a conflictelor armate raportate la noțiunea de Securitate la nivel Mondial.

Osipov KL., definește securitatea lumii ca „...o stare de Securitate a relațiilor dintre popoare evidențiată prin politica externă fără mijloace violente din partea persoanelor actori ai conflictelor armate între state și securitatea umană.”⁴⁵⁶ Deși, unii autori consideră că „securitatea umanității nu este întocmai legată de prezența sau absența ostilităților între state.”⁴⁵⁷

În teoria dreptului penal întîlnim mai multe opinii cu privire la obiectul direct al activității mercenarilor ca una dintre infracțiunile împotriva păcii și securității omenirii. În opinia savanților autohtoni: „În prezența modalității de finanțare a mercenarilor obiectul material sau imaterial al infracțiunii îl constituie bunurile de orice natură dobândite prin orice mijloc sau servicii financiare.”⁴⁵⁸

Potrivit acestora, „...în contextul infracțiunii prevăzute la alin.(2) art.141 CP RM, noțiunea de bunuri se referă nu doar la entitățile corporale. Prin bunuri se înțelege mijloacele financiare, orice categorie de valori corporale sau incorporale mobile sau imobile, tangibile sau intangibile precum și acte sau alte instrumente juridice în orice formă, inclusiv în formă electronică sau digitală

⁴⁵³ IMANUEL KANT. Spre pacea eternă. Ediția a II a. Editura Gramma 2015, 80 pag. ISBN 9786066950077. A se vedea și: Immanuel Kant. Spre pacea eternă. Proiect filosofic. Traducere de Rodica Croitoru ed. Ila Disponibil online: <https://ru.scribd.com/document/384777936/Immanuel-Kant-Spre-Pacea-Eterna-pdf>

⁴⁵⁴ Carta ONU, preambul

⁴⁵⁵ Ibidem

⁴⁵⁶ ОСИПОВ К. Ответственность за наемничество по Российскому уголовному законодательству. Диссертация. Кисловодск -2003 P.75

⁴⁵⁷ КИБАЛЬНИК А. Г., МОЛИБОГА О. Ю., СОЛОМОНЕНКО И. Г. ОСИПОВ К. Ответственность за наемничество по Российскому уголовному законодательству. Диссертация. Кисловодск -2003 P.75

⁴⁵⁸ BRÎNZA S., STATI V. Tratat de drept penal Partea specială vol. I. Chișinău 2015 Tipografia Centrală. p. 139

care atestă un titlu sau un drept cu privire la acteste valori. Cât privește noțiunea de servicii financiare, consideră că se au în vedere următoarele activități financiare: acordarea de credite, împrumutul de fonduri etc.”⁴⁵⁹

În prezența modalității de altă asigurare a mercenarilor, obiectul material al infracțiunii în cauză îl pot reprezenta armele, munițiile, alte dispozitive explosive, sau mijloace destructive, alte asemenea mijloace sau instrumente.

În context, se conturează ideea că obiectul infracțiunii de activitate a mercenarilor îl constituie principiile de reglementare a conflictelor militare. Potrivit opiniei autorului Macari I., „obiectul nemijlocit al activității mercenarilor îl constituie relațiile sociale ale căror existență și desfășurare normală sunt condiționate de ocrotirea principiilor umanitare de purtare a războiului”⁴⁶⁰, în timp ce, în literatura rusă, potrivit opiniei autoarei Семенцова И.А. „obiectul infracțiunii de activitatea mercenarilor îl constituie pacea internațională.”⁴⁶¹

Totodată, în opinia doctinarilor autohtoni: „Obiectul juridic special al infracțiunii date îl reprezintă relațiile sociale privind securitatea comunității internaționale și pacea internațională. Având în vedere că mercenarii sunt recrutați deseori pentru destabilizarea situației într-un stat aparte, prin această infracțiune mai sunt puse în pericol și relațiile sociale privitoare la suveranitatea și integritatea teritorială a statului, securitatea lui, valori și relații care apar în calitate de obiect juridic secundar.”⁴⁶²

În literatura rusă de exemplu, Nicolaeva Iu., consideră că „...activitatea mercenarilor este o crimă de război care se bazează pe regulile de utilizare a mijloacelor și metodelor de ducere a războielor reglementate de dreptul internațional.”⁴⁶³

În susținerea aceluiași punct de vedere pledează și alți autori, care referindu-se la obiectul direct al activității mercenarilor includ mai mult relațiile sociale cu privire la asigurarea păcii și securității omenirii în ansamblu precum și regulile de formare a forțelor armate.⁴⁶⁴

Așadar, în concluzie menționăm că obiectul juridic generic la care atentează făptuitorul acțiunilor descrise la alin. (2) art.141 CP RM, îl constituie regulile de ducere a războiului, iar obiectul juridic special îl constituie relațiile sociale cu privire la neadmiterea asigurării în orice

⁴⁵⁹ BRÎNZA S., STATI V. *Tratat de drept penal Partea specială vol. I.* Chișinău 2015 Tipografia Centrală. p. 139

⁴⁶⁰ MACARI I. *Dreptul penal al Republicii Moldova. Partea Specială.* Ce USM, Chișinău 2003, 509 p.24

⁴⁶¹ СЕМЕНЦОВА И.А. *Уголовное право: Особенная часть. Экзаменационные ответы для студентов вузов. 2-е изд., Феникс 2004*, Ростов. 384. P. 365

⁴⁶² BRĂNZĂ S., ULIANOVSKI X., STATI V., *Drept penal Partea Specială.* Ed. a 2-a – Ch.: Cartier, 2005 (Combinatul Poligr.). Vol. 2. – 2005. – 804 p. – ISBN 9975-79-325-8 p. 41

⁴⁶³ НИКОЛАЕВА Ю.В. *Преступления против мира и безопасности человечества.* М., 1999. С. 27.

⁴⁶⁴ А се vedeа: КУДРЯВЦЕВ. В.Н. *Международное уголовное право / М., 1999. С. 129, 147;* КРУГЛИКОВ. Л.Л. *Уголовное право России. Часть Особенная / М., 1999. С. 774;* НАУМОВ. А.В. *Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации / М., 1996. С. 805;* ЖУРАВЛЕВА М.П. НИКУЛИН. СИ. *Российское уголовное право. Особенная часть / М., 1998. С. 473;* РАРОГА. А. И. *Уголовное право России. Особенная часть: Учебник / М., 1996. С. 460;* КОЗАЧЕНКО, И. Я. НЕЗНАМОВА, З. А. НОВОСЕЛОВ. Г. П. *Уголовное право. Особенная часть: Учебник для вузов / М., 1998. С. 754.;* ГАУХМАН Л.Д. МАКСИМОВ СВ. *Уголовное право России, Особенная часть. Т. 2 / М., 1999. С. 503.*

mod a activității mercenarilor sau a folosirii lor în acțiuni violente orientate spre răsturnarea sau subminarea orânduirii constituționale ori spre violarea integrității teritoriale a statului.

Noțiunile de conflict armat, acțiuni militare, alte acțiuni violente, răsturnarea sau subminarea orânduirii constituționale ori violarea integrității teritoriale a statului, au fost analizate în subcapitolul anterior, fapt pentru care, deși sunt relevante pentru materia pe care o analizăm acum, considerăm potrivit să nu le repetăm, acestea fiind analizate în compartimentul tezei ce are drept obiect de studiu obiectul și latura obiectivă a infracțiunii de activitatea mercenarilor prevăzută la alin.(1) art.141 CP RM.

Așadar, în cele ce urmează ne vom referi nemijlocit la obiectul infracțiunii de activitatea mercenarilor prevăzută la alin.(2) art.141 CP RM.

Autorul rus Osipov K.L, de exemplu, definește obiectul mercenarismului ca „coexistența pașnică a statelor, precum și stabilitatea relațiilor internaționale și obiecte suplimentare (opționale) ale mercenarismului: a) mijloace și metode de război reglementate de dreptul internațional; b) formațiunile legitime ale forțelor armate naționale ale statului; c) relațiile publice în domeniul activităților antreprenoriale, bancare și financiare; d) interesele organizațiilor de stat și ale statelor, în cazul în care făptuitorul servește în baza contractului.”⁴⁶⁵

Obiectul juridic special al infracțiunii prevăzute la alin.(2) art.141 CP RM îl formează relațiile sociale cu privire la neadmiterea asigurării în orice mod a activității mercenarilor sau a folosirii lor în acțiuni violente orientate spre răsturnarea sau subminarea orânduirii constituționale ori spre violarea integrității teritoriale a statului.

În prezența modalității de finanțare a mercenarilor **obiectul material sau imaterial** al infracțiunii specificate la alin.(2) art.141 CP RM îl reprezintă bunurile de orice natură dobândite prin orice mijloc sau serviciile financiare (în prezența modalității de finanțare a mercenarilor).

În contextul infracțiunii prevăzute la alin.(2) art.141 CP RM noțiunea de bunuri se referă nu doar la entitățile corporale. „Prin bunuri se înțelege mijloacele financiare, orice categorie de valori active corporale sau incorporale, mobile sau imobile, tangibile sau intangibile precum și acte sau instrumente juridice în orice formă, inclusiv în formă electronică ori digitală care atestă un titlu ori un drept, inclusiv orice cotă (interes) cu privire la aceste valori (active).”⁴⁶⁶

Cât privește noțiunea de servicii financiare, se are în vedere următoarele activități financiare: acordarea de credite, împrumutarea de fonduri etc.

În prezența modalității de altă asigurare a mercenarilor, obiectul material al infracțiunii în cauză îl pot reprezenta armele, munițiile alte dispozitive explosive, sau mijloace destructive,

⁴⁶⁵ ОСИПОВ К.Л. Ответственность за наемничество по российскому уголовному законодательству: Дисс... канд. юрид. наук. 2003. С. 14-15.

⁴⁶⁶ BRÎNZA S., STATI V. Tratat de drept penal. Partea specială. Vol. I. - Chișinău: Tipografia Centrală, 2015. - 1328 p, ISBN 978-9975-53-469-7

substanțe nocive ori periculoase, alte asemenea mijloace sau instrumente. În prezența aceleiași modalități, obiectul imaterial poate îmbrăca forma datelor despre obiectivele țintă. Prin date privind obiectivele țintă se au în vedere informațiile relevante (cu privire la amplasament, căile de acces, sistemul de securitate, efectivul de pază etc) vizând obiectivele care se preconizează a deveni țintele activității mercenarilor.

Totodată, obiect imaterial al infracțiunii pot constitui și datele și informațiile cu privire la secret de stat sau informațiile cu caracter economico-financiar. Acestea ar putea fi folosite atât în timpul conflictului armat cât și până la declanșarea lui.

În sensul informațiilor ca obiect imaterial, este relevantă opinia doctrinarului Iustin V., pe care o împărtășim și noi: „Există date și informații cu caracter economic care, deși nu constituie secrete de stat, nu sunt destinate publicității. Aceste date și informații trebuie păstrate cu strictețe, deoarece, chiar dacă nu sunt de însemnătatea celor care constituie secrete de stat, totuși de ele se leagă interese importante ale economiei naționale. Divulgarea unor astfel de date sau informații, fie de către cel care le cunoaște datorită atribuțiilor de serviciu, fie de către cel care a ajuns să le cunoască în orice mod, prezintă pericol social.”⁴⁶⁷

Datorită specificului său, infracțiunea de la alin. (2) art.141 CP RM nu are victimă.^{468, 469}

Adesea recrutarea, pregătirea, finanțarea unui mercenar și acordarea altor suporturi materiale se realizează cu scopul de a răsturna guvernul, de a submina ordinea constituțională și de a încălca integritatea teritorială a unei anumite țări. De aceea, considerăm că anume aici trebuie de căutat obiectul acestei infracțiuni.

În urma celor menționate anterior putem formula următoarele concluzii:

Obiectul juridic special al infracțiunii prevăzute la alin.(2) art.141 CP RM îl formează relațiile sociale cu privire la neadmiterea asigurării în orice mod a activității mercenarilor sau a folosirii lor în acțiuni violente orientate spre răsturnarea sau subminarea orânduirii constituționale ori spre violarea integrității teritoriale a statului.

În prezența modalității de finanțare a mercenarilor **obiectul material sau imaterial** al infracțiunii specificate la alin.(2) art.141 CP RM îl reprezintă bunurile de orice natură dobândite prin orice mijloc sau serviciile financiare (în prezența modalității de finanțare a mercenarilor).

Datorită specificului său, infracțiunea de la alin. (2) nu are victimă.

⁴⁶⁷ IUSTIN. V. Analiza juridico-penală a infracțiunilor privind răspândirea informațiilor care se referă la obiectele de proprietate industrială, precum și însușirea frauduloasă de către un terț a calității de autor sau constrângerea la coautorat (art.1852 alin.(1) C.pen. RM) În revista Națională de Drept nr. 3 din 2010 p. 57-67, pg. 57.
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/7.Analiza%20juridico_penala%20a%20infracțiunilor%20privind%20răspândirea%20informațiilor%20de%20ocare%20se%20referă%20la%20obiectele%20de%20proprietate%20industrială.pdf

⁴⁶⁸ BRÎNZA S., STATI V. Drept Penal Partea Specială vol.I 1062 p. Chișinău 2011. Tipografia Centrală p. 104

⁴⁶⁹ BRÎNZA S., STATI V. Tratat de drept penal Partea specială vol. I. Chișinău 2015 Tipografia Centrală. p. 139

3.2. Latura obiectivă a infracțiunii prevăzute la alin.(2) art.141 CP RM- Activitatea mercenarilor

În ceea ce urmează ne propunem analiza laturii obiective a infracțiunii prevăzute la alin.(2) art.141 CP RM, inclusiv ne vom axa atenția asupra unor probleme de calificare a infracțiunii de activitate a mercenarilor în una din modalitățile normative prevăzute în legea noastră penală de săvârșire a laturii obiective: angajare, instruire, finanțare sau altă asigurare a mercenarilor.

Latura obiectivă a infracțiunii prevăzute de art.141, alin. (2) CP RM include două semne caracteristice și anume: a) fapta prejudiciabilă concretizată în acțiunea de angajare, instruire, finanțare sau altă asigurare a mercenarilor, precum și folosirea lor într-un conflict armat, în acțiuni militare sau în alte acțiuni violente. b) timpul săvârșirii infracțiunii, și anume - timpul desfășurării conflictului armat al acțiunilor militare sau altor acțiuni violente.

Din dispozitivul normei de la alin.(2) art.141 CP RM decurg cinci modalități alternative de realizare a laturii obiective a infracțiunii: Angajarea mercenarilor; Instruirea mercenarilor; Finanțarea mercenarilor; Altă asigurare a mercenarilor; Folosirea mercenarilor.

Analiza juridico-penală a laturii obiective a infracțiunii de la alin. (2) art.141 CP RM în ansamblu presupune interpretarea fiecăreia din cele cinci noțiuni prin care sunt identificate de legiuitor modalitățile normative de realizare a laturii obiective a infracțiunii analizate.

Potrivit Dicționarului explicativ al limbii române, prin **angajare** se „înțelege încadrarea cuiva ca salariat; participarea cuiva la o anumită acțiune; intrarea cuiva într-o afacere.”⁴⁷⁰

Potrivit doctrinei naționale „Prin angajarea mercenarilor se subînțelege atragerea, racolarea unei persoane, urmată de ofertarea acesteia să-și dea consimțământul de a participa în calitate de mercenar într-un conflict armat, în acțiuni militare sau în alte acțiuni violente.”⁴⁷¹

Considerăm că angajarea se poate realiza în privința unei singure persoane, însă poate presupune și atragerea a două sau mai multor persoane în conflictul militar, acțiunile militare sau alte acțiuni violente în calitate de mercenar.

Opinia savanților menționată anterior referitoare la înțelesul acțiunii de angajare, lasă câmp pentru discuție, deoarece, din câte se pare, angajarea nu poate însuma în sine acțiunea de racolare sau recrutare, abordare pe care o vom motiva în cele ce urmează.

Menționăm că în literatura de specialitate rusă termenul de angajare este substituit cu termenul de recrutare, privit ca sinonim. Potrivit autorului Borisov A: „Recrutare, în sensul semantic al cuvântului înseamnă acțiunea de a aduna vânători, soldați sau marinari prin închiriere.”⁴⁷²

⁴⁷⁰ Dicționar Explicativ al limbii române. <https://dexonline.ro/definitie/angajare>

⁴⁷¹ BRÎNZA S., STATI V. Tratat de drept penal Partea specială vol. I. Chișinău 2015 Tipografia Centrală. p. 140; BRÎNZA S., STATI V. Drept Penal Partea Specială vol.I 1062 p. Chișinău 2011. Tipografia Centrală p. 105

⁴⁷² БОРИСОВ А. Россия не собирается менять свое отношение к боевикам // Независимая газета. - 2000, 10 июля. Citat după Moliboga p. 78

Considerăm discutabilă această abordare și susținem ideea că recrutarea și angajarea în sensul infracțiunii de activitatea mercenarilor trebuie privite și analizate ca noțiuni diferite. Pe parcursul prezentului studiu vom aduce argumente în favoarea acestei opinii.

Potrivit autorului Moliboga O., „recrutarea se realizează prin angajare, adică promisiunea oricărui beneficii materiale pentru persoana angajată în schimbul diverselor genuri de servicii ale sale. În esență, recrutarea este o afacere între două părți, în care prima parte se angajează să ofere orice beneficii materiale în schimbul participării mercenarului la conflictul armat sau la operațiunile militare de o anumită parte.”⁴⁷³

În legătură cu necesitatea unei interpretări corecte a noțiunii de recrutare apare drept firească întrebarea: când se consideră consumată recrutarea?

Unii autori, de exemplu, considerând „recrutarea o tranzacție, susțin că pentru a o recunoaște ca tranzacție, este necesar să se stabilească existența oricărui acord între părți, indiferent de forma acestuia (scrisă, orală, etc.). Ca orice altă tranzacție (penală sau legală), recrutarea ar trebui considerată finalizată în momentul încheierii unui astfel de acord între părți - recrutatul și recrutorul. În același timp, „îndeplinirea obligațiilor” din cadrul tranzacției rămâne în afara domeniului de activitate al recrutării: adică, în principiu, faptul dacă mercenarul recrutat a primit bani (alte remunerații) sau dacă „a luat parte efectiv la confruntări armate sau nu, aceasta nu are nici o importanță pentru calificare.”⁴⁷⁴

În unele surse doctrinare este apreciată drept nu tocmai corectă opinia exprimată în literatura de specialitate, potrivit căreia recrutarea înseamnă o invitație sub orice formă (apeluri, agitație, deschiderea centrelor de recrutare) ale anumitor persoane pentru a participa la ostilități cu promisiunea de remunerare sau obținerea altor avantaje materiale.⁴⁷⁵ Potrivit altor savanți: „Astfel de acțiuni se caracterizează printr-o natură pregătitoare în ceea ce privește actele reale de recrutare și, prin urmare, ar trebui considerate ca atare pregătirea mercenarismului dacă din motive care nu depind de voința făptuitorului nu se ajunge la un acord privind participarea unui potențial mercenar la un conflict armat.”⁴⁷⁶

Autorul Moliboga O., consideră că „...acțiunea de recrutare se consumă nu în momentul în care mercenarul efectiv a luat parte la conflictul militar ci în momentul în care mercenarul și-a exprimat acordul de a participa la conflictul armat sau la alte acțiuni militare.”⁴⁷⁷

În contextul dat apare întrebarea dacă se consideră recrutare, în ipoteza în care persoana singură vine cu inițiativa de a se angaja în calitate de mercenar pentru îndeplinirea unor anumite

---

⁴⁷³ МОЛИБОГА О. Ю. Уголовная ответственность за наемничество: дис. ... канд. юрид. наук – Ставрополь, 2000. – р.78

⁴⁷⁴ Ibidem p.79

⁴⁷⁵ Л.Л. КРУГЛИКОВ. Уголовное право России. Часть Особенная. - М., 1999. - С. 774.

⁴⁷⁶ МОЛИБОГА О. Ю. Op. Cit. – p. 79

⁴⁷⁷ ibidem

misiuni în cadrul desfășurării unui conflict armat, a unor acțiuni militare sau a altor acțiuni violente.

Considerăm că nu, deoarece recrutarea are loc atunci când recrutorul înaintează o ofertă pe care potențialul mercenar urmează să o accepte. În condițiile în care persoana singură își propune serviciile sale de participare a sa la un conflict armat, iar angajatorul își exprimă acordul, suntem în prezența acțiunii de angajare.

Totuși nu putem să respingem opinia înaintată de autorul Moliboga O, care susține că „poate fi reținută faptă de recrutare și în asemenea situație, dar atunci când recrutorii în prealabil au creat condițiile necesare.”⁴⁷⁸

În principiu, suntem de acord cu opinia dată. Considerăm că putem vorbi despre recrutare doar în condițiile în care recrutorii într-adevăr, au întreprins un șir de acțiuni, au creat condiții favorabile în vederea apariției unei astfel de inițiative. Nu se va considera recrutare în sensul acestei poziții situația în care persoana află din careva surse despre faptul că o anumită organizație sau persoană fizică angajează mercenari. Important este ca recrutorul, folosind anumite mijloace de informare: scrisori, email/uri, anunțuri pe rețelele de socializare, pliante etc., să inducă potențialului mercenar dorința de a accepta conținutul propunerii înaintate.

În contextul respectiv este important să menționăm că recrutarea poate îmbrăca două forme: 1).Recrutarea unei sau mai multor persoane concret identificate (de exemplu, un anume lunetist, radist, inginer etc.), care deține aptitudini și calificare înaltă în meseria pe care o are. 2).Recrutarea unui cerc neidentificat de persoane prin agitație, prin intermediul unor puncte de recrutare etc.

În doctrină se înaintează părerea că „...anume în cazul recrutării unui cerc neidentificat de persoane inițiativa mercenarului nu apare de la sine, ci fiind influențată de propaganda recrutorilor sau de acțiunile unor terțe persoane.”⁴⁷⁹

În principiu, recrutorii contează pe faptul că anume în urma acțiunilor de propagandă, persoanele vor veni singure, cum ar fi din proprie convingere.

În mare măsură evenimentele derulează anume așa. Totuși, nu putem exclude probabilitatea că decizia proprie de a participa la un conflict armat poate apărea și în situația recrutării unui cerc neidentificat de persoane. Mercenarul întotdeauna adoptă decizia pe cont propriu. Propaganda îl poate doar influența în luarea deciziei. În condițiile recrutării unei anumite persoane, este de la sine înțeles că inițiativa vine din partea recrutorului care intenționează recrutarea anume a acestei persoane. Pe când în cazul recrutării unui cerc neidentificat de persoane, recrutorul în momentul de inițiere a recrutării nu are un contact stabilit cu potențialul mercenar, ci doar înaintează o ofertă pe care așteaptă ca potențialii mercenari să o accepte.

---

⁴⁷⁸ МОЛИБОГА О. Ю. Уголовная ответственность за наемничество: дис. ... канд. юрид. наук – Ставрополь, 2000. – p 83

⁴⁷⁹ Ibidem

O altă dilemă pe care urmează să o soluționăm în continuare, apare din întrebarea dacă poate exista recrutare fără a fi promise anumite beneficii materiale?

Considerăm că da. Persoana care recrutează mercenari le poate promite orice alte avantaje care nu îmbracă o formă materială (de exemplu, mercenarului îi poate fi promisă o satisfacție în urma răzbunării, prestarea unor servicii sexuale ori de altă natură, ștergerea figurantului din anumite baze de date (cum ar fi de exemplu: persoana aflată în căutare, baza de date a creditorilor, baza de date a contravențiilor, antecedentele penale etc.). De asemenea, persoana poate fi convinsă să participe la conflictul armat fiindu-i induse anumite convingeri cu caracter religios, rasist, naționalist etc.

În opinia unor autori, „...dacă recrutorul nu promite persoanei recrutate beneficii materiale în schimbul participării sale la operațiuni armate, recrutatul nu poate fi considerat un mercenar. În cel mai bun caz (sub rezerva altor cerințe legale pentru persoana recrutată: non-cetățean al statului pe teritoriul căruia are loc conflictul etc.), o astfel de persoană ar trebui considerată voluntară - și din acest motiv, o astfel de recrutare nu intră sub semnele penale în conformitate cu dreptul internațional.”⁴⁸⁰

Pe de altă parte, autorii autohtoni Botezatu I., și Rodionova O., nu exclud posibilitatea participării unor cetățeni ai Republicii Moldova la conflicte militare sau la operațiuni militare în lipsa promisiunii de a fi remunerați. La moment o asemenea faptă nu poate fi calificată în baza alin. (1) art. 141 CP RM. Autorii menționează că „...după declanșarea conflictului militar din estul Ucrainei, în legile penale ale unor state a fost incriminată activitatea celor care participă „dezinteresat” la conflicte militare sau la operațiuni militare.”⁴⁸¹

Potrivit unor surse, „...dacă vorbim despre recrutarea de mercenari pentru participarea la ostilități din partea armatei arabe siriene, atunci în acest caz putem omite o serie de etape clasice care fac parte din teoria procesului de recrutare. Pentru participarea mercenarilor la războiul de pe teritoriul Siriei, forțele de securitate și extremiștii ruși pot neglija dezvoltarea „obiectului” din cauza timpului limită și a resurselor limitate.”⁴⁸² Recrutarea de mercenari pentru a participa la conflictul armat din Siria se presupune că se bazează pe două genuri de abordări: ideologic-politică și material-internă. Deși în unele cazuri este posibil să se utilizeze abordări compromițătoare și moral-psihologice.

„Recrutarea, care se desfășoară pe o bază ideologică și politică, dezvoltă cele mai puternice legături între mercenar, pe de o parte, și extremiști și serviciile speciale ruse, pe de altă parte. Acest stil le permite rușilor să folosească în mod eficient radicalii, naționaliștii. Mercenarii și militanții

⁴⁸⁰МОЛИБОГА О. Ю. Уголовная ответственность за наемничество: дис. ... канд. юрид. наук – Ставрополь, 2000. – p. 83

⁴⁸¹ BOTEZATU I., RADIONOVA. O. Despre practica aplicării de către instanțele judecătorești a alin.(1) art.141 din Codul penal al Republicii Moldova, care prevede răspunderea pentru activitatea mercenarilor. Disponibil <https://elibrary.ru/defaultx.asp> accesat la 30.10.2019

⁴⁸² НИКОНОВ. А. Как вербуют "ополченцев" в России и на Донбасе для Новороссии. <https://www.depo.ua/rus/war/kak-verbuyut-opolchentsev-v-rossii-i-na-donbase-dlya-novosirii-29092015200000>

recrutați pe această platformă sunt pregătiți pentru ideea sacrificării de sine, sunt luptători foarte valoroși și fideli, cu excepția cazului în care apare dezamăgirea în ideile lor.”⁴⁸³

În continuare considerăm important să specificăm faptul că pentru calificarea infracțiunii în baza alin.(2) art.141 CP RM, nu contează numărul persoanelor recrutate sau angajate și nici statutul social sau profesia acestora. Este de ajuns recrutarea, angajarea măcar a unei singure persoane.

Dar nu suntem în prezența recrutării ca modalitate de realizare a laturii obiective a infracțiunii prevăzute la alin.(2) art.141 CP RM în ipoteza în care, deși recrutorul a întreprins măsurile necesare pentru recrutare, persoana nu a acceptat propunerea. Împortant pentru calificare este consumarea acțiunii de recrutare care se realizează doar dacă persoana și-a exprimat acordul.⁴⁸⁴

În cazul neacceptării, în opinia unor autori, pe care o susținem, „există o manifestare a unei infracțiuni neterminată: absența unui contract de recrutare de la sine nu poate fi considerată un „acord” semnificativ din punct de vedere penal indiferent de voința și dorința recrutorului vinovat. Prin urmare, ar trebui să vorbim despre o tentativă de a recruta un mercenar - întrucât infracțiunea nu conține toate semnele acestui *corpus delicti* (nu există niciun acord între cei doi subiecți ai „tranzacției”).”⁴⁸⁵

Cu alte cuvinte, acțiunea de recrutare se consideră consumată din momentul apariției unei relații consensuale între recrutor și persoana recrutată. În cazul respectiv, considerăm că pentru calificare nu are importanță dacă mercenarul a primit sau nu avantajele promise pentru participarea sa la conflictul armat.⁴⁸⁶

Acest punct de vedere față de momentul consumării acțiunii de recrutare, este recunoscut unanim de către mai mulți autori.⁴⁸⁷

Totuși, un contra argument împotriva acestor opinii îl prezintă autorul Izianov A., care crede că „acțiunea de recrutare se consideră consumată nu în momentul când recrutatul își manifestă acordul, ci atunci când acesta din urmă purcede la realizare faptelor pentru care și-a dat acordul, de exemplu, merge la locul unde se adună mercenarii.”⁴⁸⁸

⁴⁸³ НИКОНОРОВ. А. Как вербуют "ополченцев" в России и на Донбасе для Новосирии. <https://www.depo.ua/rus/war/kak-verbuyut-opolchentsev-v-rossii-i-na-donbase-dlya-novosirii-29092015200000>

⁴⁸⁴ GRECU R., MACOVEI, V. Despre necesitatea incriminării faptei de recrutare a mercenarilor, la alin.(2) art.141 CP RM - Activitatea mercenarilor. În: Revista Științifică Internațională Supremația Dreptului nr. 4 din 2019.

⁴⁸⁵ МОЛИБОГА О. Ю. Уголовная ответственность за наемничество: дис. ... канд. юрид. наук – Ставрополь, 2000. – 85

⁴⁸⁶ GRECU R., MACOVEI, V. Despre necesitatea incriminării faptei de recrutare a mercenarilor, la alin.(2) art.141 CP RM - Activitatea mercenarilor. În: Revista Științifică Internațională Supremația Dreptului nr. 4 din 2019

⁴⁸⁷ АДЕЛЬХАНЯН Р.Х. Уголовная ответственность за вербовку наемников // Законность. 2002. ~№1. "С. 44; Он же. Военные преступления в современном праве. "М., 2003. ~ С. 161; ПОТАПОВ А.А. Квалификация деяний с признаками вербовки наемника // Следователь. №5. "С. 18-19; КИБАЛЬНИК А., СОЛОМОНЕНКО И. Уголовная ответственность за наемничество // Российская юстиция. 2002. '№4. ~ С. 55; КИБАЛЬНИК А.Г., МОЛИБОГА О.Ю., СОЛОМОНЕНКО И.Г. Уголовная ответственность за наемничество. "Ставрополь. 2001. ~С. 44; ОСИПОВ К.Л. Ответственность за наемничество по Российскому уголовному законодательству: дис. ... канд. юрид. наук. "Кисловодск. 2003. "С. 81; КОРОТКИЙ Ф.В. Наемничество: уголовно-правовые и криминологические аспекты: дис. ... канд. юрид. наук. "Екатеринбург. 2009. "С. 64. и др. 4

⁴⁸⁸ ИЗЪЯНОВ А.Д. Наемничество по Российскому уголовному праву: дис. ... канд. юрид. наук. "Ульяновск. 2008. "С. 97.

În același timp, pentru a fi în prezența acțiunii consumate în ceea ce privește angajarea, este important ca acordul manifestat în cadrul recrutării să presupună o continuitate, adică recrutul să întreprindă acțiunile de a se angaja efectiv. De exemplu, prezentarea la locul de dislocare a mercenarilor, întreprinderea acțiunilor ce țin de formalitățile de înregistrare a acestuia, primire a actelor și altele.

Unii autori consideră că acțiunea de recrutare este sinonimă cu „o înțelegere, un contract,” exact așa cum este caracterizat în legislația civilă.⁴⁸⁹

Potrivit legislației civile, contractul se consideră a fi încheit în momentul în care ofertantul primește acceptul și produce efecte juridice din momentul semnării acestuia, dacă acesta nu conține clauze care prevăd altfel.

În opinia autorului Osipov K., recrutarea se poate efectua atât în scris cât și verbal.⁴⁹⁰ Aceeași opinie este înaintată și de autorul Adelhanian R.A., potrivit căruia „recrutarea și înțelegerea civilă sunt sinonime, de aceea momentul consumării trebuie înțeles ca atare, indiferent dacă afacerea este sau nu legală.”⁴⁹¹

Nu putem fi de acord cu acest punct de vedere și menționăm că recrutarea, în sensul activității mercenarilor, nu poate fi înțeleasă prin analogie cu normele de drept civil pornind de la următoarele considerente:

- în primul rând, recrutarea mercenarilor nu reprezintă un raport juridic legal;
- în cel de-al doilea rând, momentul încheierii-consumării înțelegerii între recrutat și recrutor, nu poate fi raportat la momentul consumării potrivit legislației civile. Or, ceea ce potrivit legislației civile înseamnă momentul încheierii unei înțelegeri, în legea penală se poate întâmpla să nu prezinte nici o semnificație.

O opinie argumentată în acest sens, cu care suntem întru totul de acord, este formulată de autoarea Ebzeeva Z., menționând că „legea penală, în primul rând, urmărește scopul de a proteja societatea de faptele infracționale, din motivul dat momentul nemijlocit de consumare a infracțiunii joacă un rol important.”⁴⁹²

Din punctul de vedere al acestei autoare, în vederea intensificării, eficientizării protecției drepturilor cetățenilor, „momentul consumării acțiunii de recrutare trebuie considerat unul care să anticipeze cât de mult posibil însuși participarea mercenarului la conflict, cu atât mai mult că participarea acestuia poate nici să nu aibă loc din motive independente de recrutor.”⁴⁹³

---

⁴⁸⁹ ОСИПОВ К.Л. Ответственность за наемничество по Российскому уголовному законодательству: дис. ... канд. юрид. наук. "Кисловодск. 2003. "С. 82

⁴⁹⁰ Ibidem

⁴⁹¹ АДЕЛЬХАНЯН Р.А. II Военные преступления в современном праве. "М., 2003. "С.

⁴⁹² ЭБЗЕЕВА З.А. Наемничество: уголовно-правовой и криминологический аспекты. Диссерт. Саратов – 2013, р.74

⁴⁹³ ibidem

Așadar, drept moment al consumării acțiunii de recrutare trebuie înțeles momentul săvârșirii oricărei acțiuni îndreptate spre inocularea persoanei a dorinței de a deveni mercenar.

În contextul analizei de înlăptuire a modalității normative de recrutare, autorul rus Potapov A.A., nu este de acord cu formularea respectivă a normei în ceea ce ține de sintagma „acțiunea de a atrage o persoană sau mai multe” și susține că „...o asemenea definiție nu permite identificarea momentului consumării acțiunii de recrutare.”⁴⁹⁴ De asemenea, autorul susține opinia potrivit căreia, „nu se poate concluziona asupra unei legături cauzale între recrutare și utilizarea ulterioară a mercenarului recrutat în conflictul armat, acțiuni militare sau alte acțiuni violente, dacă nu cunoaștem cine este subiectul infracțiunii.”⁴⁹⁵

De asemenea, apare întrebarea dacă pentru calificarea infracțiunii de activitatea mercenarilor în sensul alin.(2) art.141 CP RM este necesar să existe o legătură între subiectul infracțiunii și o parte la conflict.

Considerăm că nu este necesară stabilirea unei legături între subiect și statul parte la conflict, fapt care va fi argumentat în cele ce urmează.

Pe baza cerințelor formulate pentru conceptul de „recrutare”, Potapov A., sugerează că recrutarea unui mercenar înseamnă „Încheierea de către o persoană autorizată de o parte la un conflict armat sau operațiuni militare pentru a atrage un mercenar în participare la un conflict armat sau ostilități un acord cu un candidat pentru recrutare în vederea participării acestuia din urmă la un conflict armat sau la operațiuni militare în calitate de mercenar.”⁴⁹⁶

Porivit autoarei Ebzeeva Z., „definiția invocată, deși este completă, însă, din punct de vedere al intereselor luptei împotriva mercenarismului, pare ineficientă, restrângând în mod nejustificat cercul persoanelor angajate în recrutare, ceea ce creează lacune în dreptul penal în lupta împotriva mercenariatului.”⁴⁹⁷

În opinia lui Potapov A., acțiunile persoanelor care recrutează fără a avea o împuternicire de la o autoritate a unui stat parte la conflict, nu pot fi încadrate în noțiunea de recrutare în sensul activității mercenarilor. Doctrinarul consideră necesară legătura cauzală între recrutare și participarea mercenarului la un conflict armat precum și aderarea recrutatului la o anumită autoritate a statului parte la conflict.⁴⁹⁸ Alți autori consideră că deși persoana ar avea anumite împuterniciri de la o autoritate a statului parte la conflict pentru a recruta mercenarii, acest fapt ar fi foarte greu de demonstrat, întrucât deseori în asemenea acțiuni sunt implicate serviciile speciale.⁴⁹⁹

⁴⁹⁴ ПОТАПОВ А.А. Квалификация деяний с признаками вербовки наемника // Следователь. 2003. ~№5. "С. 13.

⁴⁹⁵ Ibidem

⁴⁹⁶ ПОТАПОВ А.А. op. Cit. p. 14

⁴⁹⁷ ЭБЗЕЕВА З. А. Наемничество: уголовно-правовой и криминологический аспекты. Диссерт. Саратов – 2013, p.76

⁴⁹⁸ ПОТАПОВ А.А. Op. Cit."p. 13.

⁴⁹⁹ ФАЛЬКОВ М. Следы на песке // Версия, 2003. _№2; ЛАТЫШЕВА М. Странное совпадение // Версия, 2002. ~№42; КАЛИНИН С. Цена революций // Версия. 2004. "№13. Citat după Ebzeeva p.76

Pornind de la faptul că în norma de la art.141 alin.(2) CP RM legiuitorul nu a prevăzut urmările prejudiciabile, infracțiunea de activitatea mercenarilor fiind formală, nu suntem de acord cu această opinie. Respectiv pentru calificare nu este obligatoriu ca persoana recrutată să participe la conflictul armat. Important pentru calificare este însăși acțiunea recrutorului și faptul că recrutatul a acceptat oferta acestuia.

De asemenea și în cazul modalității de angajare care este prevăzută la alin.(2) art. 141 CP RM, nu este obligatoriu pentru calificare faptul ca mercenarul să participe la conflictul armat.

În contextul celor menționate apare întrebarea dacă este necesar ca recrutorul să fie reprezentant al părții la conflict. În opinia noastră, pentru calificare nu are importanță dacă recrutorul este reprezentant al statului parte la conflict sau dacă are o împuternicire în acest sens de la o autoritate a unui stat parte la conflictul armat.

Totodată, în norma de la art.141 alin.(2) CP RM legiuitorul nu a prevăzut urmările prejudiciabile, ceea ce denotă faptul că reieșind din gradul de pericolozitate al infracțiunii analizate, urmările prejudiciabile pot nici să nu aibă loc.

În contextul celor menționate apare întrebarea dacă este necesar ca recrutorul să fie reprezentant al părții la conflict. În opinia noastră, pentru calificare nu are importanță dacă recrutorul este reprezentant al statului parte la conflict sau dacă are o împuternicire în acest sens de la o autoritate a unui stat parte la conflictul armat.

Practica judiciară demonstrează că, de regulă, recrutorii din Republica Moldova nu au nici o tangență cu autoritățile statului parte la conflictul militar. De exemplu, în speța ce urmează: CS. acționând împreună cu H.V și alte persoane neidentificate, neavând nici o tangență cu autorități reprezentative a părților la conflictul armat din Ucraina, urmărind scopul angajării și folosirii într-un conflict armat, l-au racolat și i-au asigurat transportarea cetățeanului Republicii Moldova, CV, pentru a participa în calitate de mercenar în conflictul armat din estul Ucrainei, ultimul fiind înrolat în formațiunea militarizată ale autoprocimatei Republicii Populare Lugansk, în cadrul căreia, în scopul violării integrității teritoriale și subminării orânduirii constituționale a statului respectiv, manifestând și contribuind la secesionarea regiunii separatiste Lugansk și la menținerea pretinselor statalități a entității statale indicate, nerecunoscute și autoprocimate, contra unei promise remunerări bănești de către HV, CV a participat în calitate de ostaș.

Astfel, CS și HV, prin acțiunile lor intenționate au comis fapta prevăzută la art. 141 alin. (2) CP RM după indicii calificativi „Activitatea mercenarilor, adică angajarea, sau altă asigurare a mercenarilor, precum și folosirea lor într-un conflict armat, în acțiuni militare sau în alte acțiuni violente orientate spre răsturnarea sau subminarea orânduirii constituționale ori violarea integrității teritoriale a statului”.

CS. a fost recunoscut vinovat în săvârșirea infracțiunii prevăzute de art. 141 alin. (2) CP RM și în baza acestei legi a-i stabilit o pedeapsă cu aplicarea prevederilor art.364/1 CP RMP, sub formă de închisoare pe un termen de 4 (patru) ani. Conform art.90 CP RM executarea pedepsei se suspendă condiționat pe un termen de 3 (trei) ani și nu va fi executată dacă condamnatul în termenul de probă nu va comite o nouă infracțiune și prin purtare exemplară și muncă cinstită va îndreptăți încrederea acordată.⁵⁰⁰

HV. a fost declarat vinovat de săvârșirea infracțiunii prevăzute de art. 141 alin. (2) CP a RM și i se stabilește o pedeapsă sub formă de închisoare pe un termen de 6 ani (șase ani), cu ispășirea pedepsei în penitenciar de tip semiînchis.⁵⁰¹

Subliniem că în sentința de condamnare este arătat faptul că CS și HV, urmărind scopul angajării și folosirii într-un conflict armat, l-au racolat și i-au asigurat transportarea lui CV în estul Ucrainei.

Este discutabilă încadrarea faptelor celor condamnați ca angajare și folosire a mercenarilor din următoarele considerente:

În primul rând, atât în privința lui CS cât și a lui HV nu este probat faptul apartenenței acestora la autoritățile părților la conflict sau că ar avea o împuternicire de a acționa în numele acestora. În circumstanțele respective, nu poate fi imputată acțiunea de angajare și folosire a mercenarilor, ci doar reținută acțiunea de recrutare urmată de acțiunea de altă asigurare a mercenarilor. În contextul respectiv, atragem atenția asupra faptului că deși conform art.130 CP RM – Mercenar: “Prin mercenar se înțelege persoana special recrutată. . .”, alin.(2) art. 141 CP RM -Activitatea mercenarilor, nu prevede recrutarea ca modalitate de realizare a laturii obiective a infracțiunii respective.

Astfel, în condițiile în care, în sentința de condamnare se impută angajarea și folosirea ca modalități de realizare a laturii obiective în timp ce făptuitorul doar a întreprins acțiuni de recrutare, condamnarea acestora pentru capete de acuzare “angajarea și folosirea mercenarilor” o considerăm ilegală.

Reiterăm faptul că inculpații nu au angajat și nu au folosit mercenarii, ci doar au recrutat pe CV. Alta ar fi soluția pentru calificare în condițiile în care aceștia ar fi făcut parte din trupele de conducere ale armatelor de mercenari.

În cel de-al doilea rând, amintim că acțiunea de angajare și folosire a mercenarilor poate fi imputată doar persoanelor interesate în existența conflictului armat și care urmăresc scopul subminării orândurii constituționale ori violării integrității teritoriale a statului.

---

⁵⁰⁰ Judecătoria mun. Chișinău sediul Râșcani. Sentința de condamnare din 11.04.2016. Dosarul nr. 1-1038/2016 41-1-3871-25032016.

⁵⁰¹ Judecătoria mun. Chișinău sediul Buiucani. Sentința din 03.07.2019 Dosarul nr.12-1-5710-01022019 (1-813/19)

Așadar, considerăm că angajatorul trebuie să aibă o anumită atribuție față de statul parte la conflict sau să fie împuternicit de o autoritate a statului respectiv. Mai mult - anume angajatorul are scopul răsturnării sau subminării orânduirii constituționale a statului sau violării integrității teritoriale a acestuia.

Totodată, după cum am menționat la începutul subcapitolului respectiv, considerăm neântemeiată opinia despre angajare în sensul alin.(2) art.141 CP RM ca fiind sinonimă cu recrutarea și aducem următoarele argumente:

În primul rând, prin recrutare trebuie înțeleasă orice acțiune, realizată prin orice mijloace, orientată spre o anumită persoană sau către un număr neidentificat de persoane cu scopul interesării celor din urmă în angajarea în calitate de mercenar.

Pe când prin angajarea mercenarului trebuie înțeleasă acțiunea nemijlocită a persoanei de a-și lua un angajament, de încadrare în trupele de mercenari. Simplul acord manifestat de către o persoană de a participa la un conflict armat nu poate fi înțeles ca un raport de angajare a acestuia în sensul alin.(2) art.141 CP RM.

În al doilea rând, acțiunea de recrutare și însăși angajarea mercenarului pot fi realizate de către una și aceeași persoană sau de către persoane diferite.

Considerăm că în ipoteza în care recrutarea și angajarea se realizează de către persoane diferite, pentru calificarea infracțiunii nu are importanță dacă aceste persoane se cunosc, au o anumită înțelegere sau dacă recrutorul are o asemenea împuternicire de la o autoritate a statului parte la conflict.

Totodată, scopul angajatorului și a recrutorului nu întotdeauna poate coincide. Cu alte cuvinte, spre deosebire de angajator, în cazul recrutorului scopul acestuia nu poate fi întotdeauna răsturnarea sau subminarea orânduirii constituționale ori violarea integrității teritoriale a statului.

Scopul recrutorului poate fi, de exemplu, obținerea de pe urma activității de recrutare a unui avantaj material, personal sau de altă natură. De asemenea, recrutorul poate acționa din motive ideologice, religioase etc.

Și nu în ultimul rând, din momentul recrutării și, respectiv, exprimării acordului de a participa la conflictul armat și nemijlocita angajare și participare, poate trece o perioadă nedeterminată de timp. Astfel, condițiile discutate la etapa de recrutare, pot să nu mai coincidă cu cele de la etapa de angajare.

În Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, Cu privire la practica aplicării legislației în cauzele despre traficul de ființe umane și traficul de copii nr.37 din 22.11.2004 se definește noțiunea de “recrutare”. Astfel, potrivit pct.3.1 al actului menționat: “Recrutarea în scopul traficului de ființe umane presupune atragerea persoanelor prin selecționare într-o anumită activitate determinată de scopurile stipulate în art.165 și art.206 CP. La recrutare

nu are importanță împrejurările în care a avut loc recrutarea: în locurile de odihnă, prin rețele neconvenționale, prin oferirea locurilor de muncă sau studii, prin încheierea unei căsătorii fictive etc. Mijloacele de recrutare pot fi efectuate prin constrângere, răpire, înșelăciune parțială sau totală etc.”⁵⁰² Considerăm că această noțiune poate fi extinsă și aplicată și în cazul recrutării în sensul art.141 CP RM – Activitatea mercenarilor.

În contextul celor menționate, considerăm important să se facă deosebirea dintre acțiunea de angajare și acțiunea de recrutare reieșind din următoarele considerente:

1). În primul rând, sensul semantic al acestor două noțiuni este diferit: prin angajare se înțelege acțiunea de tocmire (a se tocmi) asupra unui lucru, serviciu etc., prin recrutare se înțelege acțiunea de a atrage pe cineva pentru o anumită activitate;

2). Recrutarea nu întotdeauna poate fi precedată de angajare (de exemplu atunci când persoana recrutată nu este de acord);

3). În sens opus, angajarea de regulă are loc în urma recrutării;

3). Nu este obligatoriu ca recrutorul și angajatorul să fie una și aceeași persoană, așa cum nu este obligatoriu ca acestea să urmărească același scop;

4). Angajatorul întotdeauna va avea ca scop răsturnarea sau subminarea orânduirii constituționale a statului sau violarea integrității teritoriale a acestuia;

5). Recrutorul poate fi angajat de către angajator, ca să efectueze activități de recrutare a mercenarilor. Scopul recrutorului ar putea fi obținerea mijloacelor financiare sau alte beneficii pentru sine sau pentru altă persoană. Important pentru calificare în sensul recrutării este faptul că recrutorul știe și înțelege care este scopul recrutării persoanelor: „pentru a participa la conflictul armat, acțiuni militare sau alte acțiuni violente orientate spre răsturnarea sau subminarea orânduirii constituționale a statului sau violarea integrității teritoriale a acestuia”. În condițiile în care, de exemplu, recrutorului i se comunică să recruteze anumite persoane invocându-i acestuia că persoanele urmează să participe într-o misiune de asigurare a păcii într-un anumit teritoriu sau pentru efectuarea unor munci sezoniere, iar ulterior, fără implicarea recrutorului, acestea au fost angajate în calitate de mercenar, acțiunile recrutorului nu pot fi încadrate în alin.(2) art. 141 Activitatea mercenarilor;

6). De multe ori, recrutorul poate nici să nu cunoască cine est angajatorul real al mercenarilor.

7). Acțiunea de recrutare și angajare pot avea loc concomitent, însă pot fi și delimitate în timp și spațiu. Cu alte cuvinte, recrutarea poate avea loc într-o anumită perioadă de timp și pe un

---

⁵⁰² Hotărîrea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, Cu privire la practica aplicării legislației în cauzele despre traficul de ființe umane și traficul de copii nr.37 din 22.11.2004

anumit teritoriu, pe când angajarea propriuzisă poate să aibă loc în altă perioadă de timp, în alte circumstanțe și pe un alt teritoriu.

În sensul respectiv, considerăm că acțiunea de recrutare urmează a fi inclusă în dispozitivul normei de la alin.(2) art.141 CP RM ca modalitate distinctă de realizare a laturii obiective a acestei infracțiuni fiind precedată de angajare și respectiv celelalte modalități.

În urma celor analizate, venim cu o propunere *de lege ferenda* de completare a normei de la alin. (2) art.141 CP RM înainte de cuvântul „Angajarea”, cu cuvântul „Recrutarea”, formulând norma în următoarea redacție: „Recrutarea, angajarea, instruirea, finanțarea sau altă asigurare a mercenarilor, precum și folosirea lor într-un conflict armat, în acțiuni militare sau în alte acțiuni violente orientate spre răsturnarea sau subminarea orânduirii constituționale ori violarea integrității teritoriale a statului”.

În continuare vom purcede la analiza celei de-a doua modalitate de realizare a laturii obiective a infracțiunii de la alin.(2) art.141 CP RM – instruirea mercenarilor.

Potrivit Dicționarului explicativ al limbii române, prin **instruire** se înțelege „pregătire într-un domeniu; dezvoltare a unei culturi generale; pregătire a ostașilor în vederea însușirii teoriei și practicii militare.”⁵⁰³

O definiție în sensul art.141 CP RM, privind instruirea mercenarilor este redată de savanții autohtoni Brînză S., și Stati V., care menționează că, „Prin instruirea mercenarilor se înțelege furnizarea de instrucțiuni cu privire la participarea în calitate de mercenari într-un conflict armat la acțiuni militare sau la alte acțiuni violente.”⁵⁰⁴ Potrivit doctrinarilor menționați, în situația instruirii mercenarilor aplicarea răspunderii în conformitate cu alin. (2) art.141 CP RM se exclude referirea suplimentară la alin.(5) art.42 și la alin.(1) art.141 CP RM.

În doctrina rusă termenul de instruire ca modalitate de realizare a laturii obiective a infracțiunii de activitatea mercenarilor are două sensuri: „pe de o parte – instruirea presupune procesul de primire, însușire a cunoștințelor în domeniul respectiv și pe de altă parte constituie rezultatul acestui proces.”⁵⁰⁵

Considerăm totuși că definiția propusă de savanții autohtoni menționată anterior este mai amplă. Aceeași opinie o abordăm și noi, întrucât definiția propusă de Ebzeeva Z., se referă la acțiunile mercenarului de a se instrui, de a fi instruit, pe când instruirea în sensul activității mercenarilor presupune acțiunea persoanei care instruește mercenarii.

Ținem cont de faptul că instruirea unui mercenar se realizează cu așteptarea ca acesta din urmă să participe direct la un conflict armat sau operațiuni militare. Și, desigur, „profesorul își

⁵⁰³ DEX <https://dexonline.ro/definitie/instruire>

⁵⁰⁴ BRÎNZĂ S., STATI V., *Drept penal: Partea specială*, vol. I, Tipografia Centrală, Chișinău, 2011, p.105.; BRÎNZĂ S., STATI V. *Tratat de drept penal Partea Specială*. Vol I. Chișinău 2015 Tipografia Centrală. 1328 p. p. 140. ISBN 978-9975-53-469-7.

⁵⁰⁵ ЭБЗЕЕВА З.А. Наемничество: уголовно-правовой и криминологический аспекты. Диссерт. Саратов – 2013, p.79

stabilește un obiectiv pentru ca studentul să devină câștigător, să învingă într-un conflict militar.”⁵⁰⁶

Potrivit unor autori, „instruirea mercenarilor trebuie înțeleasă ca realizarea unor cursuri speciale menite să dezvolte cursanților abilități despre utilizarea eficientă și efectivă a armelor și munițiilor, echipamentului militar, tehnicii și tacticii de război în diferite condiții de teren, timp sau condiții meteo.”⁵⁰⁷

În opinia autorului Moliboga O., „instruirea unui mercenar ar trebui înțeleasă ca transferul de cunoștințe sub orice formă (clase, individual, în grup, în scris, verbal, etc.) inclusiv cunoștințele necesare pentru a câștiga într-o ciocnire militară, pentru a asigura supraviețuire mercenarului în situații extreme precum și acumularea abilităților relevante pentru a realiza într-un conflict armat.”⁵⁰⁸

În aceeași ordine de idei, Potapov A.A., sugerează că prin instruirea mercenarilor să se înțeleagă „pregătirea ca rezultat al transferului către un mercenar a anumite cunoștințe, abilități și pregătire adecvată finalizată, în opinia autorului, numai după cunoașterea relevantă și abilități dobândite de către mercenar.”⁵⁰⁹

Considerăm nu tocmai motivată această opinie din simplul motiv că infracțiunea analizată este una formală, de unde rezultă că pentru calificare nu interesează nici tipul, nici volumul informațiilor transmise mercenarului și nici nivelul de însușire a acestora de către mercenar în timpul instruirii și nici tipul sau cantitatea informațiilor transmise mercenarului. Aceste aspecte pot fi luate în considerare la individualizarea pedepsei penale.

După alți autori, „instruirea mercenarului reprezintă în sine pregătirea și antrenarea mercenarului în scopul cultivării îndemânării utilizării tipurilor de arme moderne, metodele moderne de luptă împotriva unui inamic sau eventual inamic.”⁵¹⁰

Aceeași definiție se regăsește și la Kuznețov N.F., care o completează cu „însușirea de către mercenar a normelor de disciplină militară.”⁵¹¹

Kibalnik A., și Solomonenko I., sugerează că prin instruirea mercenarilor urmează să se înțeleagă „transferul către mercenar a unor forme diverse de cunoștințe și abilități care vizează obținerea unor anumite rezultate ce urmează a fi utilizate în operațiunile armate. Aceasta include cunoștințele și abilitățile necesare pentru a câștiga confruntarea militară și pentru a asigura viața persoanei instruite în situații extreme, precum și alte cunoștințe și abilități necesare pentru rezolvarea cu succes a conflictului.”⁵¹²

⁵⁰⁶МОЛИБОГА О. Ю. Уголовная ответственность за наемничество: дис. ... канд. юрид. наук – Ставрополь, 2000. – p.85

⁵⁰⁷СКУРАТОВ Ю.И., ЛЕБЕДЕВ. В.М. Комментарий к Уголовному Кодексу Российской Федерации. Особенная часть / - М., 1996. - С. 572

⁵⁰⁸МОЛИБОГА О. Ю. Op. cit. – p.88

⁵⁰⁹ПОТАПОВ А.А. Квалификация деяний с признаками обучения наемника // Следователь. 2003. "№б. "С. 9.

⁵¹⁰БОЙКО. А.И. Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации /Ростов н/Д. 1996." С. 683. Citat după Ebzeeva. P.80

⁵¹¹КУЗНЕЦОВ Н.Ф. Военные преступления // БОРЗЕНКОВ Г.Н. КОМИСАРОВА. В.С. Курс уголовного права. Особенная часть. Под ред., ~М., 2002. Т. 5. "С. 233.

⁵¹²КИБАЛЬНИК А., СОЛОМОНЕНКО И. Уголовная ответственность за наемничество // Российская юстиция. 2002. ~№4. "С. 55.

Osipov K., analizând conținutul conceptului de „pregătire, instruire” concluzionează că „procesul de instruire este strâns legat de procesul educațional și, prin urmare, instruirea unui mercenar „... este transferul către el de cunoștințe și abilități militare, precum și psihologice, „...incluzând influența ideologică asupra lui într-un anumit mod cu scopul de a-l pregăti pentru participarea directă la conflictele armate”.⁵¹³

Cu referire la aspectele respective autoarea Ebzeeva Z., se întreabă dacă în „înțelesul semantic al noțiunii de instruire, trebuie de inclus și elementele de influență educațională și ideologică.”⁵¹⁴

Considerăm că aceste două elemente nu sunt obligatorii în activitatea de instruire a mercenarilor, deși influența educațională și ideologică constituie un atu pentru cei care instruiesc mercenarii. O persoană influențată ideologic devine un mercenar mai loial, deci, unul mai profund motivat și orientat spre „izbândă” în luptele armate, acesta fiind convins că luptă pentru convingerile sale ideologice.

Analizând noțiunea de instruire ca modalitate de realizare a laturii obiective a infracțiunii prevăzute la alin.(2) art.141 CP RM, urmează să răspundem la următoarea întrebare: care anume cunoștințe, abilități însușite de către un mercenar cad sub incidența noțiunii analizate și dacă în genere are importanță pentru calificare ce fel de cunoștințe anume sunt transmise mercenarului în procesul instruirii acestuia și care este gradul de însușire a cunoștințelor respective de către acesta? Despre nivelul de însușire am scris deja că nu are importanță. De exemplu, cade sau nu sub incidența acestei modalități normative situația în care mercenarul analfabet este învățat să citească?

În linii generale, considerăm că pentru calificarea infracțiunii analizate nu contează aceste aspecte, atât timp cât cunoștințele, aptitudinile respective vor fi utilizate de către mercenar în timpul conflictului armat, acțiunilor militare sau altor acțiuni violente. În dependență de sarcinile și operațiunile pentru care se angajează mercenarii, aceștia vor fi instruiți corespunzător.

Ca domenii de instruire pot apărea tehnicile de luptă, tehnica de tragere și mânăuire a armei, transmiterea și decifrarea semnalelor criptate, telegrafia, alfabetul morse, radio electronica, etc. Important este să fie demonstrat cu certitudine că aceste cunoștințe urmau să fie aplicate de către mercenar în conflictul armat, acțiuni militare sau alte acțiuni violente.

De exemplu, tehnicile de luptă, tehnica de tragere și mânăuire a armei, transmiterea și decifrarea semnalelor criptate, telegrafia, alfabetul morse, radio electronica, etc, dacă este demonstrat cu certitudine că aceste cunoștințe urmau să fie aplicate de către mercenar în conflictul armat.

În contextul analizat, autoarea Ebzeeva Z., sugerează că „în vederea interpretării noțiunii de

⁵¹³ ОСИПОВ К.Л. Ответственность за наемничество по российскому уголовному законодательству: дис. ... канд. юрид. наук. "Кисловодск. 2003. "С. 91.

⁵¹⁴ ЭБЗЕЕВА З.А. Наемничество: уголовно-правовой и криминологический аспекты. Диссерт. Саратов – 2013, p 81.

instruire trebuie să pornim de la faptul că o interpretare restrictivă a procesului de instruire a unui mercenar creează o oportunitate potențială de a evita răspunderea penală pentru persoanele care oferă instruire în forme netradiționale. „În schimb, o interpretare prea extensivă creează riscul de a-i condamna pe cei nevinovați. În plus, includerea unor elemente suplimentare în acest concept, cum ar fi, de exemplu, impactul psihologic sau ideologic asupra persoanei instruite, extinde în mod nejustificat gama de circumstanțe care trebuie clarificate în procesul de dovedire, complicând semnificativ activitatea organelor de aplicare a legii.”⁵¹⁵

În contextul respectiv considerăm că domeniul de instruire al mercenarului în sensul alin.(2) art.141 CP RM ar trebui să se limiteze doar la transferul nemijlocit către acesta de cunoștințe și formarea de competențe și abilități relevante pentru utilizarea ulterioară în conflictul armat.

În ceea ce privește insuflarea cursanților a unor doctrine ideologice, considerăm interesantă poziția autoarei Ebzeeva Z., pe care o împărtășim, potrivit căreia, „dacă elementele de bază ale oricărei învățături ideologice/religioase sunt învățate pentru a motiva un mercenar la activități ulterioare, atunci există o intervenție în sfera sa motivațională, adică un fel de pregătire psihologică a unui mercenar, care, fără îndoială, ar trebui inclus în conținutul conceptului de „instruire a unui mercenar”.⁵¹⁶

În continuare, urmează să analizăm soluția de calificare a acțiunilor persoanei atunci când este angajată nu pentru a participa la conflictul armat, ci pentru a instrui mercenarii care vor participa nemijlocit la acest conflict. Considerăm că în această ipoteză acțiunile persoanei respective cad sub incidența noțiunii de instruire a mercenarilor, întrucât legiuitorul nu prevede alte condiții cum ar fi, forma instruirii, cetățenia instructorului sau alte aspecte cu referire la subiect.

În opinia unor autori, „mai constructivă este noțiunea de pregătire a mercenarilor decât noțiunea existentă de instruire a mercenarilor.”⁵¹⁷ Într-o oarecare măsură suntem de acord cu această poziție, cu mențiunea că o astfel de modificare în norma penală analizată va ajuta la evitarea interpretărilor ambigue precum și va contribui la posibilitatea tragerii la răspundere penală a persoanelor care efectuează instruirii militare, medicale, de limbaj, tehnice, chimice etc, pentru recruții care încă nu au toate semnele unui mercenar.

În sensul respectiv prezintă interes pentru cercetarea noastră soluția de calificare a organului de urmărire penală și a instanței de judecată în următoarea speță din practica judiciară: „*Prin sentința Judecătorei Botanica, mun. Chișinău din 30 iunie 2016, CD. și BV locuitori ai UTA Găgăuzia RM, au fost achitați de sub învinuirea săvârșirii infracțiunilor: prevăzute de art. 42 alin.*

---

⁵¹⁵ ЭБЗЕЕВА З.А. Наемничество: уголовно-правовой и криминологический аспекты. Диссерт. Саратов – 2013, p 82

⁵¹⁶ Ibidem, p 83

⁵¹⁷ ЭБЗЕЕВА З.А. Op. Cit. p 87

(2), (3), (4); 141 alin. (2); 42 alin. (2), (3), (4), art. 337 alin. (1) CP RM, pe motivul neîntrunirii elementele acestor infracțiuni.

Pentru a pronunța sentința, prima instanță a reținut că C.D. și B.V. aflându-se pe teritoriul Republicii Moldova (RM), iar ulterior în perioada de la 19.05.2014 până la 02.06.2014, aflându-se pe teritoriul Federației Ruse, în comun și prin participație complexă cu unii cetățeni ai RM, parțial identificați, printre care și B.V., inclusiv cu unii factori de decizie ai UTA Găgăuzia, precum și cu unii cetățeni ai Federației Ruse, în scop terorist, manifestat prin destabilizarea activității normale a organelor publice centrale ale statului cu participarea la dezmembrarea teritorială a RM prin declararea independenței a UTA Găgăuzia, [...], în dauna suveranității, inviolabilității teritoriale, securității de stat și a capacității de apărare a RM, fiind susținuți și financiar de serviciile speciale din Federația Rusă, intenționat au participat personal, la instruire militare diversioniste în mai multe localități ale Rusiei, pentru comiterea pe teritoriul RM a infracțiunilor cu caracter terorist, în vederea punerii în aplicare a scenariilor similare celor din regiunile Crimeea, Donețk și Lugansk din Ucraina.

Acțiunile lui B.V. și C.D. au fost încadrate de către organul de urmărire penală în baza art. 42, alin. (2), (3), (4), art. 141 alin. (2) CP RM. art. 337 alin. (1) din CP RM.

Împotriva sentinței au declarat apeluri avocații în numele inculpaților și procurorul. Procurorul a solicitat casarea sentinței, rejudecarea cauzei și pronunțarea unei noi hotărâri, potrivit modului stabilit pentru prima instanță, prin care, C.D. să fie condamnat în baza art. 42 alin. (2), (3), (4), art. 141 alin. (2) CP RM, la 7 ani închisoare, [...] B.V. să fie condamnat în baza art. 42 alin. (2), (3), (4), art. 141 alin. (2) CP RM, la 8 ani închisoare, [...]

Instanța de apel, în partea ce ține de achitarea inculpaților pe capătul de acuzare potrivit art. 141 CP RM, menționează că instanța de fond a justificat soluția prin faptul că potrivit Comentariului acestei norme penale, obiectul juridic al infracțiunii îl constituie relațiile sociale cu privire la neadmiterea participării la acțiuni orientate spre răsturnarea sau subminarea orânduirii constituționale ori spre violarea integrității teritoriale a statului. La fel, în justificarea soluției, instanța de fond s-a expus că din conținutul ordonanței de punere sub învinuire nu sunt indicate „acțiuni militare sau violente”, însă potrivit actului de învinuire, procurorul învinuiește inculpații pentru „ (...) scopul violării integrității teritoriale a statului și subminării orânduirii constituționale a RM, manifestat prin destabilizarea activității normale a organelor publice centrale ale statului cu participarea la dezmembrarea teritorială a RM prin declararea independenței a UTA Găgăuzia, în dauna suveranității RM, adică în vederea punerii în aplicare a scenariilor similare celor din regiunile Crimeea, Donețk și Lugansk din Ucraina”.

Prin decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 04 iulie 2017, în contextul evaluării activității primei instanțe cu privire la aprecierea probelor administrate în cauză,

instanța de apel a conchis că nu există teme pentru a le da o nouă apreciere, instanța de apel fiind solidară cu concluziile cuprinse în sentință.

Totodată, acuzatorul de stat consideră cu referire la capătul de acuzare pe art. 141 CP RM că instanțele de fond au ignorat în totalitate probele și toate informațiile aduse de partea acuzării, fiind incontestabil stabilit scopul pregătirilor militare în vederea organizării la participarea acțiunilor anticonstituționale cu caracter militar, similar evenimentelor din Ucraina, din anul 2014.

CSJ a decis inadmisibilitatea recursurilor ordinare declarate împotriva deciziei Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 04 iulie 2017, în cauza penală în privința lui CD și BV.”⁵¹⁸

Constatăm faptul că ambii făptuitori sunt cetățeni ai Republicii Moldova, astfel instanța corect a reținut că acțiunile acestora nu constituie elementele componente de infracțiune prevăzută la art.141 alin.(2) CP RM. Reieșind din soluția de calificare a instanței de judecată, inculpaților nu le poate fi imputată infracțiunea de activitatea mercenarilor întru cât nu exista un conflict armat. Atragem o deosebită atenție asupra faptului că infracțiunea de activitatea mercenarilor se reține doar în cazul existenței unui conflict armat în curs de desfășurare.

Totuși, analizând soluția instanței de recurs, pornind de la circumstanțele expuse în speță, ne întrebăm dacă pentru reținerea infracțiunii prevăzute la alin.(2) art.141 CP RM în modalitatea normativă formulată ca „instruire” este obligatoriu că acțiunile militare, conflictul armat sau alte acțiuni violente să fie în curs de desfășurare sau nu.

Analizând norma de la alin.(1) art.141 alin.(1) CP RM care incriminează participarea mercenarului la conflictul armat, acțiuni militare sau alte acțiuni violente, considerăm indubitabil faptul că, pentru calificarea faptei conform prevederilor acesteia conflictul armat, acțiunile militare, alte acțiuni violente, trebuie să se afle în curs de desfășurare. Concluzia decurge în mod logic din însăși formularea normelor prevăzute la art.130 CP RM Titlul și art. 141 CP RM care stipulează „participarea” în sensul unei fapte consumate sau aflate în curs de desfășurare.

Spre deosebire de aceasta, în condițiile angajării și instruirii persoanelor pentru participare la un conflict armat, acțiuni militare sau alte acțiuni violente, care se vor desfășura în viitor acțiunile făptuitorilor urmează a fi calificate ca pregătire a infracțiunii sau tentativă la infracțiune prevăzută la alin. (2) art. 141 CP RM, în condițiile în care, conflictul armat nu a mai avut loc din motive independente de voința făptuitorilor. În contextul dat, reiterăm faptul că infracțiunea de activitatea mercenarilor este formală. Deci, pentru calificare contează faptul că făptuitorul a întreprins toate acțiunile dependente de acesta pentru ca infracțiunea imputată să aibă loc.

Cu alte cuvinte, nu putem să nu admitem ipoteza recrutării și instruirii mercenarilor până la începerea nemijlocită a conflictului armat. Or, norma de la alin.(2) art.141 CP RM nu

⁵¹⁸ Curtea Supremă de Justiție. Colegiul penal. Decizia din 24.01.2018. Dosarul nr. 1ra-98/2018

condiționează în nici un fel faptul că conflictul armat trebuie să fie în curs de desfășurare.

În final, considerăm că momentul consumării infracțiunii de activitatea mercenarilor sub forma instruirii mercenarilor se consideră momentul întreprinderii oricăror acțiuni îndreptate spre transmiterea unor cunoștințe, cultivarea unor abilități, îndeletniciri mercenarului care urmează să le folosească în cadrul conflictului armat, acțiuni militare sau alte acțiuni violente.

Analiza următoarei modalități normative de realizare a laturii obiective a infracțiunii prevăzute la alin.(2) art.141 CP RM – finanțarea mercenarilor presupune definirea, pentru început, a noțiunii de finanțare. Potrivit DEX, prin finanțare se înțelege „acțiunea de susținere cu bani a unei persoane, unei instituții sau a unei întreprinderi.”

În opinia savanților S. Brînza și V. Stati: „Prin **finanțarea mercenarilor** trebuie de înțeles punerea la dispoziția mercenarilor prin orice metodă, direct sau indirect a bunurilor de orice natură dobândite prin orice mijloc sau prestarea unor servicii financiare în scopul utilizării acestor bunuri ori servicii sau cunoscând că vor fi utilizate în întregime sau parțial la participarea unor persoane în calitate de mercenari într-un conflict armat, la acțiuni militare sau la alte acțiuni violente. Pentru calificarea celor săvârșite în baza alin.(2) art.141 CP RM este irelevant dacă bunurile sau serviciile respective au fost utilizate de către mercenar în activitatea acestuia. În cazul finanțării mercenarilor aplicarea răspunderii în conformitate cu alin. (2) art.141 CP RM, exclude referirea suplimentară la alin.(5) art.42 și la alin.(1) art.141 CP RM.”⁵¹⁹

În doctrina rusă unii autori consideră că finanțarea unui mercenar este de obicei înțeleasă ca „darea acestuia a unor sume de bani în numerar sau non-numerar. În asemenea caz fondurile pot fi destinate atât pentru plata mercenarilor în vederea participării la operațiuni militare cât și pentru achiziționarea de arme, echipamente, precum și pentru alte operațiuni legate de activitățile mercenarilor.”⁵²⁰

Evident, finanțarea începe în momentul în care o parte transferă fonduri către cealaltă parte. S-ar părea că finanțarea implică un anumit rezultat - primirea de către cealaltă parte (în cazul nostru, de către un mercenar) a unor astfel de fonduri. „Cu toate acestea, transferul de bani nu înseamnă deloc că este obligatoriu ca mercenarii să-i și primească.”⁵²¹

După cum am menționat deja, acești bani pot fi destinați nu numai pentru a plăti activitățile mercenarilor ci și pentru a asigura baza materială și tehnică a activităților lor și alte obiective similare. În acest caz, primirea banilor nu este urmărită inițial de mercenar însuși. În plus, finanțarea unui mercenar este adesea un fel de pas intermediar în asigurarea acțiunilor sale - de exemplu, în cazul în care achiziționarea de arme și alimente este finanțată, de regulă persoanele care le procură și cele care le livrează nemijlocit destinatarului (mercenarilor) sunt persoane

⁵¹⁹ BRÎNZĂ S., STATI V., *Drept penal: Partea specială*, vol. I, Tipografia Centrală, Chișinău, 2011, p P. 105-106

⁵²⁰ МОЛИБОВА О. Ю. Уголовная ответственность за наемничество: дис. ... канд. юрид. наук – Ставрополь, 2000. – p. 93

⁵²¹ Ibidem p.96

diferite.

Din motivul dat se pare că finanțarea unui mercenar ca faptă infracțională ar trebui considerată finalizată la momentul utilizării efective a fondurilor în scopul propus și nu la momentul primirii de către mercenar însuși.

Potrivit lui Kibalnik A., și Solomonenko I., finanțarea unui mercenar ar trebui înțeleasă ca „asigurarea cu numerar și fără numerar. Fondurile pot fi destinate atât pentru plata remunerațiilor mercenarilor pentru participarea la operațiunile militare, cât și pentru achiziționarea de arme, echipamente, precum și alte operațiuni legate de activitățile unui mercenar.”⁵²²

Alți autori, consideră finanțarea sau un alt sprijin material al unui mercenar ca un tot întreg, ceea ce înseamnă plata unor beneficii materiale către un mercenar, eventual o familie, salarii regulate, furnizarea de uniforme, locuințe, produse alimentare și alte avantaje materiale. „De regulă, remunerația mercenarilor este de multe ori mai mare decât salariile soldaților, ofițerilor și generalilor armatei obișnuite.”⁵²³ Pe când alții consideră că finanțarea unui mercenar presupune furnizarea de bani către mercenari.⁵²⁴

Autorii Comentariului științific și practic al Codului penal al Federației Ruse interpretează finanțarea unui mercenar „drept crearea bazei materiale pentru instruirea, recrutarea și utilizarea mercenarilor în conflict armat sau operațiuni militare, deschiderea de conturi bancare pentru persoane care sunt mercenari, achitarea remunerațiilor lor monetare, alocarea de fonduri pentru întreținerea mercenarilor și etc.”⁵²⁵

Osipov K., susține că finanțarea unui mercenar „înseamnă a-i oferi bani în numerar, fondurile respective pot fi utilizate atât remunerării mercenarilor pentru participarea la ostilități, cât și pentru a achiziționa echipament militar de către mercenari.”⁵²⁶

A finanța - înseamnă a asigura cu numerar. Prin urmare, finanțarea oricărei activități implică furnizarea de numerar. Definițiile expuse anterior, în opinia noastră, suferă de un defect comun: autorii lor încearcă să ofere o listă exhaustivă de acțiuni care formează finanțarea unui mercenar. Din punct de vedere al tehnologiei juridice, o astfel de abordare nu este constructivă, întrucât potrivit unor autori, „...este cu greu posibil să se prevadă toate nevoile posibile ale unui mercenar în resurse financiare.”⁵²⁷

Ar fi logic ca momentul săvârșirii infracțiunii să se recunoască momentul transferului de fonduri pentru nevoile mercenarului, indiferent dacă mercenarul a primit aceste fonduri, indiferent

⁵²² КИБАЛЬНИК А, СОЛОМОНЕНКО И. Уголовная ответственность за наемничество // Российская юстиция. 2002. ~№4. ~С. 55

⁵²³ КУЗНЕЦОВА Н.Ф. Военные преступления // Курс уголовного права Том 5. Особенная часть / Под ред. Борзенкова Г.Н., Комиссарова В.С. ~М., 2002. ~С. 233.

⁵²⁴ МОЛИБОГА О.Ю. Уголовная ответственность за наемничество: Автореферат дис. ... канд. юрид. наук. ~Ставрополь 2000. ~С. 13-16.

⁵²⁵ П.Н. ПАНЧЕНКО. Научно-практический комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации в 2х томах. / Том 2. ~Н Новгород. 1996 ~С 420

⁵²⁶ ОСИПОВ К.Л. Ответственность за наемничество по Российскому уголовному законодательству. Автореф. дис. ...канд. юрид наук "Кисловодск 2003 "С 93.

⁵²⁷ ЭБЗЕЕВА З.А. Наемничество: уголовно-правовой и криминологический аспекты. Диссерт. Саратов – 2013, p.88

dacă le-a cheltuit așa cum se dorește sau nu.⁵²⁸ În context, doctrina menționează că „se poate întâmpla ca mercenarul să nu poată folosi fondurile destinate lui, de exemplu, în legătură cu decesul.”⁵²⁹

Prin urmare, propunem ca finanțarea unui mercenar să fie înțeleasă așa cum este definită de autoarea Ebzeeva Z: „drept furnizarea resurselor financiare pentru activitățile unui mercenar în sensul cel mai larg, inclusiv compensații bănești pentru participarea la ostilități, plata compensațiilor pentru vătămări, plata pentru tratament, achitarea cheltuielilor de deplasare la locul ostilităților și furnizarea de fonduri unui mercenar pentru achiziția de proprietăți militare.”⁵³⁰

Cea de-a patra modalitate de realizare a laturii obiective a infracțiunii prevăzute la alin.(2) art.141 CP RM este formulată de către legiuitorul nostru ca fapta de altă asigurare a mercenarilor.

Potrivit Dicționarului explicativ al limbii române, prin „asigurare” se înțelege „acțiunea care face ca împlinirea unui lucru să fie sigură.”⁵³¹

Potrivit doctrinei, prin **altă asigurare a mercenarilor** se are în vedere: „Furnizare de arme, muniții alte dispozitive explozie substanțe nocive sau periculoase, alte asemenea mijloace sau instrumente, găzduire, facilitarea pătrunderii în încăperi cu acces limitat, punerea la dispoziție a informațiilor despre obiective țintă, acordarea altui suport sub orice formă. Aplicarea răspunderii pentru altă asigurare a mercenarilor în conformitate cu alin. (2) art.141 CP RM exclude referirea suplimentară la alin.(5) art.42 și la alin.(1) art.141 CP RM”.⁵³²

Un alt suport material pentru un mercenar este exprimat prin furnizarea de uniforme, arme, muniție, echipamente și vehicule și alte proprietăți. De exemplu, potrivit lui Fuentes J., „liderii grupărilor extremiste cecene, pe lângă faptul că remunerează mercenarii cu 100 de dolari pe lună pentru participarea acestora în conflictele armate, le pun la dispoziție și automobile pentru a le asigura mobilitatea mișcării precum și arme și echipamente militare.”⁵³³

În condițiile enunțate, menționăm că lista posibilităților de asigurare a mercenarilor nu este exhaustivă, iar legea penală nu în zadar utilizează sintagma de „altă asigurare a mercenarului”.

Din acest motiv, se pare că acordarea de alte suporturi materiale pentru mercenari ca faptă infracțională ar trebui considerată finalizată în momentul folosirii efective a materialului, obiectelor ca fiind destinate scopului propus și nu la momentul primirii lor de către mercenarul însuși. Se va reține acordarea altui suport material pentru mercenar, dacă obiectele materiale sunt destinate să sprijine activitățile cel puțin unui mercenar.

În ceea ce privește modalitatea de realizare a laturii obiective a infracțiunii de activitatea

⁵²⁸ ЭБЗЕЕВА З.А. Наемничество: уголовно-правовой и криминологический аспекты. Диссерт. Саратов – 2013, p 90

⁵²⁹ КУЗНЕЦОВА Н.Ф. Военные преступления // Курс уголовного права. Том 5. Особенная часть / Под ред. Борзенкова Г.Н., Комиссарова В.С. ~М., 2002. ~С. 233.

⁵³⁰ ЭБЗЕЕВА З.А. op. cit., p.89

⁵³¹ <https://dexonline.ro/definitie/asigurare>

⁵³² BRÎNZĂ S., STATI V., *Drept penal: Partea specială*, vol. I, Tipografia Centrală, Chișinău, 2011, p.106

⁵³³ FUENIES J. Extremistas wahabias reclutan voluntarios para defender Grozny // El Mundo. 1999. 21 de noviembre. <https://studme.org/66295/pravo/naemnichestvo>

mercenarilor exprimată prin fapta de altă asigurare a mercenarilor, în opinia noastră, legiuitorul lasă pe bună dreptate această listă deschisă, întrucât pare imposibil să enumerăm metode specifice de sprijin material pentru un mercenar.

Osipov K., sugerează ca momentul consumării infracțiunii „să fie considerat momentul în care mercenarul a primit bunurile materiale corespunzătoare, indiferent dacă acestea au fost utilizate în scopul propus sau nu.”⁵³⁴ Kibalnik A., Solomonenko I., în ceea ce privește finanțarea, consideră momentul utilizării efective de către mercenarul articolelor primite (arme, echipamente etc.) ca momentul consumării infracțiunii sub forma unui alt sprijin material. „Dacă mercenarul nu ar putea folosi aceste articole, există o infracțiune neconsumată.”⁵³⁵ Considerăm justă această opinie.

Acțiunea de altă formă de asigurare a mercenarilor o reținem din următoarea speță din practica judiciară, potrivit căreia: „S.S. pe parcursul anului 2014, aflându-se periodic atât în Republica Moldova cât și în orașul Kiev din Ucraina, a asigurat mercenarii din regiunile de est a Ucrainei cu suport financiar, precum și cu propagarea acțiunilor separatiste pe rețele de socializare, pentru facilitarea activității și pentru îndemnarea mercenarilor la acțiuni violente, orientate spre violarea integrității teritoriale ale Ucrainei. Acesta, în timpul maidanului a făcut cunoștință cu liderul unui grup de persoane care se ocupau cu colectarea mijloacelor financiare pentru susținerea miliției și în genere activiștilor anti-maidan. El colectat bani, țigări și haine. Astfel, el a decis să facă parte din acest grup și să asigure informațional „actele de binefacere,, făcute de acest grup. A colectat personal și el anumite bunuri. Ulterior a decis să-și facă un Blog, și-a creat o pagină web pe rețelele de socializare, Odnoklasniki și Facebook și l-a înregistrat cu numele ”Brute Force”. Astfel, pe pagina web respectivă el plasa diferite noutăți, dar și informații cu privire la colectarea de bani și alte bunuri pentru ajutorul grupului anti-maidan. Ulterior, când a izbucnit conflictul militar, liderul grupei anti-maidan, I Proțenco, era plecat la Moscova. El continua să țină legătura cu acesta, se telefonau sau discutau pe Facebook. În momentul când s-a început conflictul armat în Lugansk și Donețk, pe lângă populația care lupta acolo de partea Luganskului și Donețcului, erau și mercenari veniți din Federația Rusă care erau susținuți de către comandați de plutoane.

Atunci când s-a început conflictul armat în Ucraina el a început să posteze pe site-urile ”Brute Force” pe care administra mai multe anunțuri pe care îndemna oamenii să colecteze bani pentru a ajuta atât mercenarii care luptă în Donețk și Lugansk. El a deschis un cont Yandex Money unde a indicat că persoanele care doresc să ajute mercenarii, dar ei îi numeau Voluntari sau combatanți, care luptă pentru Donețk și Lugansk, pot transfera pe contul respectiv bani, care vor

⁵³⁴ ОСИПОВ К.Л. Ответственность за наемничество по российскому уголовному законодательству: дис... канд. юрид. наук. "Кисловодск. 2003. "С. 96.

⁵³⁵ КИБАЛЬНИК А., СОЛОМОНЕНКО И. Уголовная ответственность за наемничество // Российская юстиция. 2002. ~№4. ~С. 55.

ajunge la mercenari. El pe aceste conturi a expediat aproximativ cîteva mii de hrivne pentru a susține combatanții din Lugansk și Donețk. La fel, pe site-ul "Brute Force", el plasa anunțuri că diferiți mercenari în urma luptelor desfășurate, erau răniți și nimereau în spitale, astfel el solicita ajutorul persoanelor care vizitau situl "Brute Force" puteau să expedieze bani acestor mercenari pentru îngrijiri medicale. El făcea acest lucru doar din inițiativă proprie. A fost recunoscut vinovat de comiterea infracțiunii prevăzute de art.141 alin.(2) CP RM, numindu-i ca pedeapsă 4 ani de închisoare cu ispășirea pedepsei în penitenciar de tip semi-închis. Cu aplicarea art.90 CP RM, i s-a suspendat executarea pedepsei pe un termen de 1 (unu) ani 6 (șase) luni."⁵³⁶

În următoarea speță din practica judiciară acțiunea de altă asigurare a mercenarilor a fost corect reținută pentru calificarea acțiunilor cet. C.Gh., care a fost recunoscut vinovat în comiterea infracțiunii prevăzute de art. 141, alin. (2) CP RM al RM fiindu-i numită pedeapsă cu aplicarea art. 364¹ al. 8 CP RMP al RM - 5 (cinci) ani de închisoare, cu executarea pedepsei în penitenciar de tip semiînchis. Conform art. 90 CP RM al RM, pedeapsa numită lui C.Gh., i s-a suspendat condiționat cu stabilirea unui termen de probă de 5 (cinci) ani. C.Gh. a fost condamnat pentru faptul că, fiind cetățean al Republicii Moldova, în luna ianuarie 2014, aflându-se pe teritoriul Ucrainei, regiunea Lugansk, or. Stahanov, [...] a asigurat mercenarii care participau la conflictul militar din regiunea Lugansk, or. Stahanov, cu diferite produse alimentare și mijloace financiare. Tot el, în realizarea intențiilor sale criminale, la data de 29.04.2016, fiind în orașul Cimișlia, urmărind scopul angajării și folosirii într-un conflict armat, a încercat să-l racoleze pe cetățeanul RM, X, pentru satisfacerea serviciului militar în forțele armate ale autoproclamatei Republici Populare Lugansk.⁵³⁷

În continuare, vom analiza un alt caz din practica judiciară în care considerăm incorectă soluția de calificare în partea ce ține de acțiunea de altă asigurare a mercenarilor.

„Prin sentința Judecătoriei Chișinău, sediul Râșcani din 20 decembrie 2016, C.V. a fost recunoscut vinovat și condamnat în baza art.141 alin.(1) CP RM la 5 ani de închisoare. În temeiul art.90 CP RM, s-a dispus suspendarea condiționată a executării pedepsei închisorii pe o perioadă de probațiune de 5 ani. C.V. a fost achitat de sub învinuirea în comiterea infracțiunii prevăzute de art.141 alin.(2) Cod penal, pe motivul lipsei faptei infracționale.

Prima instanță a constatat că C.V., în luna septembrie - octombrie 2014, aflându-se pe teritoriul Ucrainei, [...] din interes material, s-a înrolat și a satisfăcut serviciul militar într-o formațiune armată a autoproclamatei Republici Populare Lugansk, în cadrul căreia, contra unei remunerări bănești promise, a participat în calitate de ostaș, la conflictul militar care are loc în sud-estul Ucrainei, din regiunea Lugansk.

⁵³⁶ Judecătoria mun. Chișinău sediul Râșcani. Sentința din 29.02.2016. Dosarul nr.1-938/2016 (41-1-1544-05022015)

⁵³⁷ Judecătoria mun. Chișinău sediul Râșcani. Sentința din 24.06.2016. Dosarul nr. 1-1200/16 41-1-6623-24052016

*Potrivit sentinței s-a mai constatat că prin rechizitoriu, inculpatului C.V. i s-a incriminat că, fiind cetățean al R.Moldova, la data de 20 septembrie 2014, a plecat prin Aeroportul din Chișinău în Federația Rusă, or.Moscova, unde în aceeași perioadă de timp, aflându-se în or.Moscova, a participat împreună cu alte persoane neidentificate pe nume Alexandru și Pavel, la acumularea și transmiterea coletelor pentru mercenarii care participă la conflictul militar din sudul-estul Ucrainei, din regiunea Lugansk.*⁵³⁸

Sentința a fost atacată cu apel de către: procuror, care a solicitat casarea acesteia, rejudecarea cauzei și pronunțarea unei hotărâri potrivit modului stabilit pentru prima instanță, prin care V.Chirca să fie condamnat în baza art.141 alin. (1) CP RM la 3 ani închisoare și în baza art.141 alin. (2) CP RM la 5 ani închisoare;

- avocatul în numele inculpatului și inculpatul, au solicitat casarea sentinței și pronunțarea unei noi hotărâri potrivit modului stabilit pentru prima instanță, prin care V.C. să fie achitat pe motiv că nu s-a constatat existența faptei infracțiunii - fapta nu întrunește elementele constitutive ale infracțiunii prevăzute de art.141 CP RM.

Prin decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 16 martie 2018, apelul declarat de către procuror a fost respins ca nefondat, iar apelul declarat de către avocat în numele inculpatului a fost admis, casată sentința în partea condamnării lui V. C. în baza art.141 alin.(1) CP RM, rejudecată cauza și pronunțată o nouă hotărâre potrivit modului stabilit pentru prima instanță, prin care V.C. a fost achitat de sub învinuirea de comiterea infracțiunii prevăzute de art.141 alin. (1) CP RM, pe motiv că nu s-a constatat existența faptei infracțiunii. În rest, dispozițiile sentinței au fost menținute.

Instanța de apel a constatat că prin rechizitoriu, inculpatului V.C i s-a incriminat că în perioada septembrie - octombrie 2014, aflându-se pe teritoriul Ucrainei, intenționat, având scopul violării integrității teritoriale a statului respectiv și subminării orânduirii constituționale a R.Ucraina, manifestate prin contribuirea la secesionarea regiunilor separatiste Lugansk și Donețk, și la menținerea pretensei statalității a entității statale indicate, nerecunoscute și autoprocimate, din interes material, s-a înrolat și a satisfăcut serviciul militar într-o formațiune armată a autoprocimatei Republici Populare Lugansk, în cadrul căreia, contra unei remunerări bănești promise, a participat în calitate de ostaș, la conflictul militar care are loc în sud-estul Ucrainei, din regiunea Lugansk. De asemenea, lui C.V. i s-a incriminat că fiind cetățean al R.Moldova, la data de 20 septembrie 2014, a plecat prin Aeroportul din Chișinău în Federația Rusă, or. Moscova, unde în aceeași perioadă de timp, aflându-se în or.Moscova, a participat împreună cu alte persoane neidentificate pe nume Alexandru și Pavel, la acumularea și transmiterea coletelor pentru mercenarii care participă la conflictul militar din sudul-estul

⁵³⁸ Judecătoria mun. Chișinău sediul Râșcani. Sentința din 20.12.2016. Dosarul nr. 1- 123/2016 /41-7212-07062016/

Ucrainei, din regiunea Lugansk. În motivarea hotărârii, instanța de apel a conchis că prima instanță corect a dispus achitarea inculpatului în baza art.141 alin.(2) CP RM, însă în partea condamnării în baza art.141 alin.(1) CP RM, a stabilit eronat circumstanțele de fapt și de drept, situația de fapt reținută fiind în contradicție cu probele din dosar, apreciate contrar prevederilor art.101 Cod de procedură penală.”⁵³⁹

„Împotriva deciziei instanței de apel a declarat recurs ordinar procurorul care solicită casarea acesteia și dispunerea rejudecării cauzei în aceeași instanță de apel, pe motiv că hotărârea atacată nu cuprinde motivele pe care se întemeiază soluția- instanța a interpretat eronat noțiunile de „mercenar” în sensul art.141 alin.(1) CP RM și „finanțare” în sensul art.141 alin.(2) CP RM.

Colegiul penal al CSJ sesizează că deși instanța de apel a conchis asupra achitării inculpatului de sub învinuirea în comiterea infracțiunilor incriminate pe motiv că nu s-a constatat existența faptei infracțiunii, în motivarea deciziei aceasta se referă la lipsa elementelor constitutive ale infracțiunilor incriminate și la faptul că nu a fost demonstrat că inculpatul ar avea calitatea de subiect al infracțiunilor imputate. Prin urmare, motivarea soluției de achitare și motivul pentru care a dispus achitarea inculpatului sunt contradictorii, casează total decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 16 martie 2018, în cauza penală în privința inculpatului C.V și dispune rejudecarea cauzei în aceeași instanță de apel, în alt complet de judecată.”⁵⁴⁰

„Instanța de apel consideră justă hotărârea primei instanțe precum că inculpatului C.V. nu-i poate fi imputată fapta „asigurarea mercenarilor,, or acuzatorul de stat nu a prezentat probe pertinente precum că C.V. ar dispune de surse financiare, muniții, arme sau alte dispozitive care ar putea fi puse la dispoziția mercenarilor în scopul înlăturării faptei infracționale precum și alte acțiuni de asigurare a mercenarilor conform indicilor calificative prevăzute de alin. (2) art.141 CP RM. Așadar, colegiul penal a dispus menținerea sentinței primei instanțe.”⁵⁴¹

Reieșind din circumstanțele speței analizate în coroborare cu soluția instanței de apel, considerăm eronată achitarea inculpatului de săvârșirea infracțiunii de altă asigurare a mercenarilor prevăzută a alin.(2) art.141 CP RM motivând că acuzatorul de stat nu a prezentat probe pertinente precum că CV., ar dispune de surse financiare, muniții, arme sau alte dispozitive care ar putea fi puse la dispoziția mercenarilor în scopul înlăturării faptei infracționale.

Atragem atenția asupra faptului că pentru calificarea infracțiunii conform indicilor acțiunii de altă asigurare, nu se cere ca făptuitorul să posede careva surse și, cu atât mai mult, nu este necesar să se demonstreze faptul că făptuitorul dispune de acestea. De exemplu, în ipoteza livrării

⁵³⁹ Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 16 martie 2018. Dosarul 1a-2X89/18.

⁵⁴⁰ Curtea Supremă de Justiție. Colegiul penal.

⁵⁴¹ Curtea de Apel Chișinău. Colegiul penal. Decizia din 28.03.2019. Dosarul 1a-2X89/18.

armamentului, munițiilor, echipamentului, produselor alimentare, etc., transportatorul acestora, dacă cunoaște că acestea urmează să fie utilizate de mercenari în conflictul armat sau în acțiuni militare ori alte acțiuni violente, și este de acord cu livrarea acestora la destinație, atunci acțiunile lui cad sub incidența noțiunii de altă asigurare conform art.141 CP RM. Mai mult, prin faptul că legiuitorul a reglementat noțiunea de „altă asigurare” s-a acordat posibilitatea încadrării juridice a tuturor formelor de asigurare, reglementarea exhaustivă fiind imposibilă.

Așadar, în esență, în speță s-a confundat acțiunea de altă asigurare cu acțiunea de finanțare a mercenarilor. În consecință, deși instanța l-a condamnat pentru participarea în cadrul conflictului armat, l-a achitat pe capătul de acuzare conform indicilor infracțiunii prevăzute la alin.(2) art.141 CP RM exprimată prin acțiunea de altă asigurare a mercenarilor.

În continuare vom analiza fapta de folosire a mercenarilor într-un conflict armat, acțiuni militare sau alte acțiuni violente, ca modalitate de realizare a laturii obiective a infracțiunii prevăzute la alin.(2) art.141 CP RM – Activitatea mercenarilor. Potrivit DEX „prin folosire se înțelege acțiunea de utilizare, întrebuințare.”⁵⁴²

Potrivit doctrinei autohtone: „Prin **folosirea mercenarilor** într-un conflict armat în acțiuni militare sau alte acțiuni violente se înțelege antrenarea efectivă a mercenarilor în participarea într-un conflict armat, în acțiuni militare sau în alte acțiuni violente”⁵⁴³

În opinia autorului Moliboga O., „utilizarea unui mercenar în conflictele armate sau operațiunile militare ca act independent, care alternativ formează latura obiectivă a crimei în cauză, este caracterizată prin următoarele. „A folosi” înseamnă „a profita de ceva, a-l folosi în mod profitabil”, adică „profitabil, în interesul cuiva, în conformitate cu avantajele cuiva”⁵⁴⁴

În consecință, o persoană care folosește mercenari, întreprinde acțiuni pentru a-și atinge obiectivele, a obține propriile sale beneficii ce sunt de altă natură decât cele urmărite de mercenar. Însă, realizarea unor astfel de obiective depinde de participarea mercenarului la conflictul armat sau la operațiunile militare, adică de implicarea directă a unui mercenar în operațiuni militare atât în zona de luptă, cât și în afara acesteia. Mercenarul urmărește obiectivul principal - scopul îmbogățirii materiale. O persoană care folosește un mercenar urmărește un spectru divers de obiective. Pentru ca acestea să fie atinse, mercenarul trebuie să participe la un conflict armat, fiind în mod indirect motivat și angajat, în esență, prin ordinul părții angajatoare. În consecință, potrivit autorului menționat anterior, „utilizarea unui mercenar într-un conflict armat sau în ostilități presupune participarea directă a mercenarului la operațiunile militare în urma ordinului angajatorului pentru atingerea obiectivelor acestuia din urmă.”⁵⁴⁵

⁵⁴² DEX <https://dexonline.ro/definitie/folosire>

⁵⁴³ BRÎNZA S., STATI V. Tratat de drept penal Partea specială vol. I. Chișinău 2015 Tipografia Centrală. P 140

⁵⁴⁴ МОЛИБОГА О. Ю. Уголовная ответственность за наемничество: дис. ... канд. юрид. наук – Ставрополь, 2000. – p.98

⁵⁴⁵ МОЛИБОГА О. Ю. Уголовная ответственность за наемничество: дис. ... канд. юрид. наук – Ставрополь, 2000. – p. 100

În opinia unor autori, este foarte puțin recomandabil să se reducă noțiunea de utilizarea unui mercenar în conflict armat sau operațiuni militare numai la folosirea lor în luptă și doar conform ordinelor primite sau comenzilor.⁵⁴⁶

Tindem să nu fim de acord cu această opinie. După cum arată practica judiciară, mercenarii pot face performanță în sarcini care nu au legătură directă cu participarea nemijlocită pe câmpul de luptă, cum ar fi de exemplu: întreținerea echipamentelor militare; pilotarea aeronavelor, întocmirea planurilor și schemelor de atac, conform poziției pe hartă a obiectivelor strategice ale inamicului, acțiuni de spionaj și contraspionaj și multe altele.

Momentul consumării infracțiunii în modalitatea folosirii unui mercenar într-un conflict armat sau operațiuni militare ar trebui să fie considerat momentul emiterii ordinului relevant.⁵⁴⁷

În cazul folosirii mercenarilor într-un conflict armat în acțiuni militare sau alte acțiuni violente, aplicarea răspunderii în conformitate cu alin. (2) art.141 CP RM se exclude referirea suplimentară la alin.(5) art.42 și la alin.(1) art.141 CP RM.⁵⁴⁸

Totodată, în doctrină se menționează că „în modalitatea de folosire a mercenarilor într-un conflict armat, în acțiuni militare sau alte acțiuni violente timpul săvârșirii infracțiunii și anume, timpul conflictului armat al acțiunilor militare sau al altor acțiuni violente – este un semn secundar obligatoriu al laturii obiective a infracțiunii prevăzute la alin.(2) art.141 CP RM. În lipsa acestui semn al laturii obiective folosirea mercenarilor nu poate fi calificată în baza alin.(2) art.141 CP RM.”⁵⁴⁹

Activitatea mercenarilor, fiind o infracțiune formală respectiv și în modalitatea de folosire a mercenarilor se consideră consumată din momentul realizării acestei modalități descrise în dispozitivul normei de la alin.(2) art.141 CP RM.

În rezultatul cercetării laturii obiective a infracțiunii de activitatea mercenarilor prevăzută la alin.(2) art.141 CP RM putem formula următoarele **concluzii**:

Legea penală la moment nu incriminează acțiunea de recrutare ca modalitate distinctă de realizare a laturii obiective a infracțiunii prevăzute la alin.(2) art.141 CP RM. În sensul respectiv, considerăm important să se facă deosebirea între acțiunea de angajare și acțiunea de recrutare. În acest sens, acțiunea de recrutare urmează a fi inclusă în dispozitivul normei de la alin.(2) art.141 CP RM ca modalitate distinctă de realizare a laturii obiective a acestei infracțiuni, fiind succedată de angajare și, respectiv, celelalte modalități normative de realizare a laturii obiective a infracțiunii prevăzute la alin.(2) art. 141 CP RM – Activitatea mercenarilor. Considerăm important să se facă deosebirea între acțiunea de angajare și acțiunea de recrutare reieșind din următoarele

⁵⁴⁶ ЭБЗЕЕВА З.А. Наемничество: уголовно-правовой и криминологический аспекты. Диссерт. Саратов – 2013, p.99

⁵⁴⁷ ЭБЗЕЕВА З.А. Наемничество: уголовно-правовой и криминологический аспекты. Диссерт. Саратов – 2013, p.99

⁵⁴⁸ BRÎNZA, S., STATI V. Tratat de drept penal Partea specială vol. I. Chișinău 2015 Tipografia Centrală. P 140

⁵⁴⁹ ibidem

considerente: 1). În primul rând, sensul semantic al acestor două noțiuni este diferit: prin angajare se înțelege acțiunea de tocmit (a se tocmi) asupra unui lucru, serviciu etc., prin recrutare se înțelege acțiunea de a atrage pe cineva pentru o anumită activitate. 2). Recrutarea nu întotdeauna poate fi precedată de angajare (de exemplu atunci când persoana recrutată nu este de acord); 3). În sens opus, angajarea de regulă are loc în urma recrutării; 3). Nu este obligatoriu ca recrutorul și angajatorul să fie una și aceeași persoană, așa cum nu este obligatoriu ca acestea să urmărească același scop; 4). Angajatorul întotdeauna va avea ca scop răsturnarea sau subminarea orânduirii constituționale a statului sau violarea integrității teritoriale a acestuia; 5). Recrutorul poate fi angajat de către angajator, ca să efectueze activități de recrutare a mercenarilor. Scopul recrutorului ar putea fi obținerea mijloacelor financiare sau alte beneficii pentru sine sau pentru altă persoană. Important pentru calificare în sensul recrutării este faptul că recrutorul știe și înțelege care este scopul recrutării persoanelor: „pentru a participa la conflictul armat, acțiuni militare sau alte acțiuni violente orientate spre răsturnarea sau subminarea orânduirii constituționale a statului sau violarea integrității teritoriale a acestuia”. În condițiile în care, de exemplu, recrutorului i se comunică să recruteze anumite persoane invocându-i acestuia că persoanele urmează să participe într-o misiune de asigurare a păcii într-un anumit teritoriu sau pentru efectuarea unor munci sezoniere, iar ulterior, fără implicarea recrutorului acestea au fost angajate în calitate de mercenar, acțiunile recrutorului nu pot fi încadrate în alin.(2) art. 141 Activitatea mercenarilor; 6). De multe ori, recrutorul poate nici să nu cunoască cine est angajatorul real al mercenarilor. 7). Acțiunea de recrutare și angajare pot avea loc concomitent, însă pot fi și delimitate în timp și spațiu. Cu alte cuvinte, recrutarea poate avea loc într-o anumită perioadă de timp și pe un anumit teritoriu, pe când angajarea propriu-zisă poate să aibă loc în altă perioadă de timp, în alte circumstanțe și pe un alt teritoriu.

În sensul respectiv, considerăm că acțiunea de recrutare urmează a fi inclusă în dispozitivul normei de la alin.(2) art.141 CP RM ca modalitate distinctă de realizare a laturii obiective a acestei infracțiuni fiind precedată de angajare și, respectiv, celelalte modalități.

În urma celor analizate, venim cu o propunere *de lege ferenda* de completare a normei de la alin. (2) art.141 CP RM înainte de cuvântul „Angajarea”, cu cuvântul „Recrutarea”, formulând norma, după cum urmează: „Recrutarea, angajarea, instruirea, finanțarea sau altă asigurare a mercenarilor, precum și folosirea lor într-un conflict armat, în acțiuni militare sau în alte acțiuni violente orientate spre răsturnarea sau subminarea orânduirii constituționale ori violarea integrității teritoriale a statului”.

3.3. Latura subiectivă a infracțiunii specificate la alin.(2) art.141 CP RM - Activitatea mercenarilor

În continuare, urmează să facem o analiză a laturii subiective a infracțiunii prevăzute la alin.(2) art.141 CP RM, acesta având importanță covârșitoare pentru încadrarea corectă a faptei infracționale analizate, referindu-ne în mare parte asupra aspectelor de calificare.

În capitolul anterior, cu ocazia analizei laturii subiective și a subiectului acțiunii de participare a mercenarului la conflictul armat, au fost analizate mai multe probleme ce țin de latura subiectivă și subiectul infracțiunii, probleme ce se referă în mare parte și la acest subcapitol. Pentru a evita dublarea, nu le vom analiza repetat în subcapitolul ce urmează.

Reiterând faptul că infracțiunea de activitatea mercenarilor face parte din categoria infracțiunilor de război, în doctrină se constată că toate infracțiunile de război sunt comise cu intenție, se înscriu într-un plan sau o politică ori fac parte dintr-o serie de crime analoage comise pe scară largă, situație în care astfel de fapte intră în competența Curții. Pentru majoritatea faptelor ce constituie crime de război intenția este clară și poate fi dovedită, interdicția acestora fiind una absolută. Potrivit autorului Burlacu O.: „Elementul psihologic presupune cunoașterea de către autorul faptelor a circumstanțelor de fapt care stabilesc existența unui conflict armat, intern sau internațional.

Mai exact, se poate spune că:

- 1) victimele sau bunurile împotriva cărora se comit faptele incriminate erau protejate;
- 2) făptuitorul a cunoscut circumstanțele de fapt care stabilesc statutul de protecție;
- 3) conduita a luat naștere în contextul unui conflict armat internațional sau intern sau a fost asociată cu el;
- 4) făptuitorul a știut de circumstanțele de fapt care stabilesc existența unui asemenea conflict”⁵⁵⁰

În context, referindu-ne la latura subiectivă a infracțiunii prevăzute la alin.(2) art. 141 CP RM, în primul rând menționăm că aceasta se caracterizează prin intenție directă. Făptuitorul își dă seama că acționează anume pentru recrutarea, instruirea, finanțarea sau acordarea unui alt sprijin mercenarilor sau folosirea acestora într-un conflict armat, acțiuni militare sau alte acțiuni violente și dorește survenirea urmărilor acestor acțiuni.⁵⁵¹

În sensul respectiv, prezintă interes următoarea speță din practica judiciară: „Carabadjac S.I., în perioada decembrie 2014 – decembrie 2015, acționând împreună cu persoana X cât și cu alte persoane neidentificate, urmărind scopul angajării și folosirii într-un conflict armat, l-au racolat și

⁵⁵⁰ BURLACU, O. Latura subiectivă a crimei internaționale. În: *Studia Universitatis (Seria Științe Sociale)*. 2017, nr. 8(108), pp. 82-96. ISSN 1814-3199.

⁵⁵¹ ИНОГАМОВА-ХЕГАЙ, Л.В. РАРОГА, А.И. ЧУЧАЕВ А.И. Уголовное право. Особенная часть: Учебник. Издание второе исправленное и дополненное / — М.: Юридическая фирма «КОНТРАКТ»: ИНФРАМ, 2008. — 800 с ISBN 978-5-98209-034-8 Pg. 783

au asigurat transportarea cetățeanului Republicii Moldova Cojocari V. pe teritoriul Ucrainei, în scopul violării integrității teritoriale și subminării orânduirii constituționale a statului respectiv, manifestând și contribuind la secesionarea regiunii separatiste Lugansk și la menținerea pretinselor statalități a entităților statale indicate, nerecunoscute și autoprocimate, pentru satisfacerea serviciului militar în forțurile armate ale autoprocimatei Republici Populare Lugansk, în cadrul căreia, contra unor mijloace bănești promise, ultimul a participat în calitate de ostaș, la conflictul militar care are loc în regiunea menționată. Instanța de judecată a calificat acțiunile lui Carabadjac în baza art. 141 al.(2) Cod Penal, după indicii angajarea sau altă asigurare a mercenarilor, precum și folosirea lor într-un conflict armat, în acțiuni militare sau în alte acțiuni violente orientate spre răsturnarea sau subminarea orânduirii constituționale ori violarea integrității teritoriale a statului, fiindu-i stabilită pedeapsa sub formă de închisoare pe un termen de 4 ani. Conform art.90 Cod Penal executarea pedepsei se suspendă condiționat pe un termen de 3 ani.”⁵⁵²

În speța menționată anterior, observăm că făptuitorul își dă bine seama de caracterul prejudiciabil al faptei sale și întreprinde toate acțiunile posibile ca recrutatul în persoana cet. Cojocari V. să ajungă pe teritoriul Ucrainei în regiunea unde are loc conflictul armat, sugerându-i acestuia să traverseze ilegal frontiera de stat prin sectoarele de viță-de-vie din or. Basarabeasca.

În continuare, menționăm că motivele constau în năzuința făptuitorului de a înlesni activitatea mercenarilor sau năzuința făptuitorului de a transmite mercenarului experiența criminală acumulată ș.a., acestea nefiind relevante pentru încadrarea juridică a faptei.

Scopul este un semn secundar obligatoriu al laturii subiective a infracțiunii prevăzute la alin.(2) art.141 CP RM. Se are în vedere scopul răsturnării sau subminării orânduirii constituționale ori violării integrității teritoriale a statului. Dacă lipsește acest scop, fapta nu poate fi calificată conform alin.(2) art. 141 CP RM – Activitatea mercenarilor.

Referitor la intenția directă a făptuitorului, în literatura de specialitate se opinează că „intenția directă în săvârșirea infracțiunii cu compoziție materială, este asociată cu consecințe periculoase din punct de vedere social, dar care sunt în afara componenței formale.”⁵⁵³

„Prin urmare, atunci când se comit infracțiuni formale, obiectul intenției directe constituie în sine acțiunea (inacțiunea) care, prin proprietățile lor obiective, au un anumit grad de pericol social, indiferent de apariția consecințelor dăunătoare social.”⁵⁵⁴

Procesul de exprimare al intenției directe la comiterea unor acte formale se caracterizează printr-o conștientizare a pericolului social al acțiunii (inacțiunii) și a dorinței de a acționa în acest

⁵⁵² Judecătoria mun. Chișinău sediul Râșcani. Sentința din 11.04.2016. Dosarul nr. 1-1038/2016 41-1-3871-25032016. https://jc.instante.justice.md/ro/court-decisions?dossier_theme=141&type=Penal&apply_filter=1

⁵⁵³ КУДРЯВЦЕВ В.Н. НАУМОВА А.В. Российское уголовное право. Общая часть // под ред. - М., 19 97. С. 140.

⁵⁵⁴ КУДРЯВЦЕВ В.Н. НАУМОВА А.В. Российское уголовное право. Общая часть // под ред. - М., 19 97. С. 140.

mod. În sensul respectiv, manifestarea intenției indirecte în infracțiunile cu o compoziție formală așa cum este activitatea mercenarilor nu poate avea loc.

Adică, o persoană trebuie să fie conștientă de pericolul social al acțiunilor sale (inacțiunii) și să-și dorească survenirea consecințelor.⁵⁵⁵

În sensul respectiv, în cauza penală în care Chirca V V, a fost învinuit de săvârșirea infracțiunii prevăzute de alin.(2) art. 141 CP RM, partea acuzării consideră că inculpatul a conștientizat faptul că prin acțiunile sale a comis o infracțiune gravă, a participat la luptele din Regiunea de Est a Ucrainei, acțiuni infracționale fără precedent în Republica Moldova în contextul când în Republica Moldova persistă factori de risc să destabilizeze orânduirea constituțională a statului. Consideră că ansamblul circumstanțelor de fapt descrise denotă gradul de pericolozitate sporit al învinuitului pentru societate de natură să stârnească o reacție de dezaprobare generală puternică din partea societății civile.⁵⁵⁶

În decizia instanței de apel, sub aspectul alin. (2) art. 141 CP RM – activitatea mercenarilor, individualizată prin acțiunea de altă asigurare a mercenarilor, instanța a conchis că acuzarea nu a demonstrat că inculpatul ar fi acumulat și transmis colete pentru mercenarii care participă la conflictul militar din sud-estul Ucrainei, regiunea Lugansk.

Colegiul penal al Curții Supreme de Justiție examinând recursul a statuat că instanța de apel nu a dat o apreciere obiectivă declarațiilor inculpatului în coroborare cu probele acumulate la etapa de urmărire penală, care pun la îndoială concluziile instanței de apel privind nevinovăția inculpatului și că nu au fost prezentate probe „...care ar veni să confirme că Chirica V., în perioada lunii septembrie 2014 s-ar fi aflat la Moscova, că ar fi participat la acumularea și la transmiterea coletelor pentru mercenarii care participă la conflictul militar din sudul-estul Ucrainei, din regiunea Lugansk”.

Complementar, Colegiul penal sesizează că deși instanța de apel a conchis asupra achitării inculpatului de sub învinuirea în comiterea infracțiunilor incriminate pe motiv că *nu s-a constatat existența faptei infracțiunii*, în motivarea deciziei aceasta se referă la *lipsa elementelor constitutive ale infracțiunilor incriminate* și la faptul că nu a fost demonstrat că inculpatul ar avea *calitatea de subiect al infracțiunilor imputate*. Prin urmare, motivarea soluției de achitare și motivul pentru care a dispus achitarea inculpatului sunt contradictorii.⁵⁵⁷

Astfel, împărtășim poziția savanților care consideră „...imposibil să existe intenții indirecte în infracțiuni cu o compoziție formală. Iar în modalitatea de instruire, finanțare, alt sprijin material

⁵⁵⁵ МОЛИБОГА О. Ю. Уголовная ответственность за наемничество: дис. ... канд. юрид. наук – Ставрополь, 2000. – p. 120

⁵⁵⁶ A se vedea Decizia Curții de Apel Chișinău din 28.03.2019. Dosarul nr. 1a-2X89/18. www.instance.justice.md

⁵⁵⁷ A se vedea Decizia Curții Supreme de Justiție din 13.11.2018. Dosarul nr. 1ra-1424/18

al mercenarului sau utilizarea acestuia în conflictele armate sau operațiunile militare făptuitorii își doresc să efectueze aceste acțiuni.”⁵⁵⁸

Prezintă interes opinia profesorului rus Raroga A., referitoare la faptul că în cazul infracțiunilor cu componente formale, intenția este conștientizarea pericolului social al actului (element intelectual) și dorința de a-l comite (element volitiv). „Conștientizarea pericolului social este un proces mental destul de complex care combină conștientizarea tuturor circumstanțelor reale ale infracțiunii și a semnificației sale sociale.”⁵⁵⁹

În ceea ce privește corpus delicti al variantei tip a infracțiunii prevăzute la alin.(2) art. 141 CP RM, elementul intelectual de intenție implică conștientizarea persoanei vinovate de toate circumstanțele legate de recrutarea, instruirea, finanțarea sau alt sprijin material al unui mercenar, precum și utilizarea acestuia într-un conflict armat sau ostilități.

Potrivit autoarei Ebzeeva Z: „O caracteristică comună în toate cazurile este conștientizarea vinovatului de faptul că toate acțiunile menționate anterior sunt comise în strictă și dependentă legătură cu persoana mercenarului.”⁵⁶⁰

Susținem pe deplin opiniile doctrinarilor invocați anterior și considerăm că întrădevăr, în circumstanțele descrise la alin.(2) art. 141 CP RM activitatea mercenarilor, făptuitorul își dă foarte bine seama de faptul că persoana pe care o recrutează și instruește urmează să participe la un conflict armat, acțiuni militare sau alte acțiuni violente.

În condițiile respective, în cazul instruirii mercenarilor, făptuitorul nu numai că-și dă seama de caracterul și gradul de pericol al acțiunilor sale față de mercenar și ale mercenarului față de pacea și securitatea statului la integritate căruiă atentează dar, pe lângă toate, instruește mercenarul cum anume urmează acesta să acționeze în timpul conflictului armat, acțiunilor militare sau acțiunilor violente.

Așadar, conștientizarea vinovatului de faptul că acțiunile menționate în dispozitivul normei de la alin.(2) art. 141 CP RM sunt îndreptate către potențialul mercenar se reliefează în următorul caz din practica judiciară în care făptuitorul a fost condamnat în baza alin.(2) art. 141 CP RM Activitatea mercenrilor.

Potrivit speței, „Cuciaș G, fiind cetățean al Republicii Moldova, în luna ianuarie 2014, aflându-se pe teritoriul Ucrainei, regiunea Lugansk, or. Stahanov, intenționat, având scopul violării integrității teritoriale a statului respectiv și subminării orinduirii constituționale a Republicii Ucraina, manifestate prin contribuirea la secesionarea regiunilor separatiste Lugansk și Donețk și la menținerea pretensei statalității a entităților statale indicate, nerecunoscute și autoprocimate, a

⁵⁵⁸ НАУМОВ А. В. Российское уголовное право. Общая часть. - М., 1996. - С. 213.

⁵⁵⁹ РАРОГ А.И. Учение о субъективной стороне преступления. " М., 2001. ~ С.33.

⁵⁶⁰ ЭБЗЕЕВА З.А. Наемничество: уголовно-правовой и криминологический аспекты. Диссерт. Саратов – 2013, pg.112

asigurat mercenarii care participau la conflictul militar din regiunea Lugansk, or. Stahanov, cu diferite produse alimentare și mijloace financiare.

Tot el, în realizarea intențiilor sale criminale, la data de 29.04.2016, fiind în orașul Cimișlia, urmărind scopul angajării și folosirii într-un conflict armat, cunoscând despre faptul că cet. C se afla într-o situație financiară precară, a încercat să-l racoleze pentru satisfacerea serviciului militar în forțele armate ale autoproclematei Republici Populare Lugansk.”⁵⁶¹

În condițiile analizei formei vinovăției făptuitorului infracțiunii de activitate a mercenarilor, potrivit doctrinei ruse, „în cazul formării/instruirii sau recrutării unui mercenar, este necesar să se stabilească conștientizarea consecințelor social periculoase ale unui astfel de act. Adică, persoana care instruește mercenarii, ar trebui să știe și să fie informată asupra posibilității participării cursantului în calitate de mercenar în conflict armat sau ostilități.”⁵⁶²

Susținem această poziție cu mențiunea că într-adevăr, în cazul instruirii, de exemplu, a unei persoane care va utiliza aptitudinile obținute în conflictul armat, este important ca instructorul să cunoască că cunoștințele pe care acesta le transmite vor fi utilizate într-un conflict armat și să-și dorească survenirea consecințelor unei astfel de acțiuni. În lipsa unui asemenea calificativ, în acțiunile instructorului nu putem reține acțiunea de instruire, conform alin.(2) art.141 CP RM.

În argumentarea acestei poziții, autoarea Ebzeeva Z., opinează că „nevoia de a stabili o atitudine mentală față de consecințele unei infracțiuni cu o compoziție formală, în primul rând, este contrară legii și, în al doilea rând, va complica în mod semnificativ investigarea cauzelor penale prin extinderea nejustificată a sferei circumstanțelor care trebuie dovedite.”⁵⁶³

În consecință, putem concluziona că infracțiunea de activitate a mercenarilor prevăzută la alin.(2) art. 141 CP RM se realizează doar cu intenție directă.

Sub aspectul angajării și folosirii mercenarilor, angajatorul, după cum a mai fos menționat în cercetarea de față, are intenția directă manifestată în scopul de a implica mercenari in conflictul armat, acțiuni militare sau alte acțiuni violente orientate spre răsturnare sau subminare orânduirii constituționale a statului sau violarea integrității acestuia.

Sub aspectul modalității de altă asigurare a mercenarilor este important pentru calificare ca făptuitorul să cunoască despre faptul că acțiunile sale și rezultatul acestora sunt destinate mercenarilor care participă la conflictul armat, acțiuni militare sau alte acțiuni violente.

De exemplu, persoana angajată să transporte anumite obiecte (arme, haine speciale, unelte de luptă, hrană, apă etc) pe teritoriul unde se desfășoară conflictul armat, acțiuni militare sau alte acțiuni violente, dacă este ferm convins că transportă obiectele, spre exemplu, unui agent economic

⁵⁶¹ Judecătoria mun. Chișinău sediul Râșcani. Sentința din 24.06.2016. Dosarul nr. 1-1200/1641-1-6623-24052016

⁵⁶² ПОТАПОВ А. А. Квалификация деяний с признаками обучения наемника // Следователь. 2003. ~ №6. ~С. 10; Он же. Квалификация деяний с признаками вербовки наемника// Следователь. 2003. ~№5. "С. 16.

⁵⁶³ ЭБЗЕЕВА З.А. Наемничество: уголовно-правовой и криминологический аспекты. Диссерт. Саратов – 2013, p.99

care nu are legătură cu conflictul armat, nu poate fi acuzată de activitate de mercenariat individualizată prin altă asigurare a mercenarilor. După cum am mai menționat, persoana trebuie să știe cu certitudine că acestea sunt destinate anume mercenarilor.

Motivele constau în năzuința făptuitorului de a înlesni activitatea mercenarilor sau năzuința făptuitorului de a transmite mercenarului experiența criminală acumulată ș.a.

Scopul este un semn secundar obligatoriu al laturii subiective a infracțiunii prevăzute la alin.(2) art.141 CP RM. Se are în vedere scopul răsturnării sau subminării orânduirii constituționale ori violarea integrității teritoriale a statului. Dacă lipsește acest scop, fapta nu poate fi calificată conform alin.(2) art. 141 CP RM.

Potrivit doctrine ruse: „De regulă, atunci când încheie un acord, recrutorii plătesc mercenarilor o recompensă materială (o parte din aceasta) pentru participarea lor ulterioară la un conflict armat sau ostilități sau cel puțin le promit.”⁵⁶⁴

Suntem de acord cu această opinie cu mențiunea că în marea majoritate a cazurilor, anume invocarea unei recompense materiale stă la baza unui consens între recrutor și potențialul mercenar.

În doctrina rusă se invocă opinia potrivit căreia: „În ceea ce privește elementele corpus delicti al variantei tip a infracțiunii de la alin.(2) art. 141 CP RM trebuie remarcat faptul că atunci când sunt comise, motivele și scopurile infracțiunii nu contează pentru calificarea faptei. Motivele acestui act pot fi foarte diferite, de exemplu, motive egoiste, ideologice, religioase etc.”⁵⁶⁵

Așadar, în urma celor menționate, putem **concluziona** că infracțiunea de activitatea mercenarilor prevăzută la alin.(2) art. 141 CP RM se realizează doar cu intenție directă.

Motivele constau în năzuința făptuitorului de a înlesni activitatea mercenarilor sau năzuința făptuitorului de a transmite mercenarului experiența criminală acumulată ș.a.

Scopul este un semn secundar obligatoriu al laturii subiective a infracțiunii prevăzute la alin.(2) art.141 CP RM. Se are în vedere scopul răsturnării sau subminării orânduirii constituționale ori violarea integrității teritoriale a statului. Dacă lipsește acest scop, fapta nu poate fi calificată conform alin.(2) art. 141 CP RM.

---

⁵⁶⁴ ШАНДИЕВА Н.О. Наемничество по международному и национальному уголовному праву Отпечатано в 000 «Соцветие красок» Москва - 2004 pg. 137.

⁵⁶⁵ Ibidem pg. 153

3.4. Subiectul infracțiunii specificate la alin.(2) art.141- Activitatea mercenarilor

În continuare, vom trece la analiza subiectului infracțiunii specificate la alin.(2) art.141 CP RM care este persoana fizică responsabilă care la momentul săvârșirii faptei a atins vârsta de 16 ani.⁵⁶⁶ Potrivit unor autori, oricine poate recruta, antrena, finanța, furniza în orice alt mod și folosi un mercenar.⁵⁶⁷

În același timp, în literatura rusă există un punct de vedere conform căruia „subiectul recrutării unui mercenar nu poate fi decât un subiect special – adică o persoană autorizată de o parte la un conflict armat sau operațiuni militare pentru a efectua astfel de acțiuni.”⁵⁶⁸

Considerăm că o astfel de poziție nu răspunde intereselor luptei împotriva mercenariatului. Potrivit altor autori, obligativitatea de a afla de la recrutor autoritatea părții în conflictul armat sau operațiunile militare care l-a împuternicit de a recruta mercenarul *va face imposibilă probarea acestor acțiuni* într-un proces penal. În consecință, suntem de acord cu opinia invocată în doctrina rusă: „norma ar deveni practic imposibil de aplicat.”⁵⁶⁹

Analizând minuțios infracțiunea de activitate a mercenarilor constatăm faptul că legea penală a Republicii Moldova nu incriminează în mod special infracțiunea de activitate a mercenarilor în modalitatea prevăzută la alin.(2) art.141 CP RM ca fiind săvârșită de o persoană cu folosirea situației de serviciu. Or, nu putem exclude faptul că anume acțiunile de la alin.(2) art.141 CP RM ar putea fi săvârșite de o persoană cu folosirea situației de serviciu.

În consecință, în cele ce urmează ne vom axa pe analiza unor probleme de calificare în partea ce ține de aplicarea art.141 alin.(2) din CP al RM care incriminează „activitatea mercenarilor” în eventualitatea comiterii infracțiunii în cauză de către o persoană cu calitatea de subiect special și anume funcționarul public, inclusiv funcționarul public cu statut special sau cu folosirea situației de serviciu. În contextul cercetării temei propuse este important să reiterăm că art.141 CP RM incriminează participarea mercenarului într-un conflict armat, la acțiuni militare sau la alte acțiuni violente orientate spre răsturnarea sau subminarea orânduirii constituționale ori violarea integrității teritoriale a statului.

Pentru cercetarea problemei propuse este esențială definirea noțiunilor: persoană cu funcții de răspundere, persoană publică, persoană cu funcție de demnitate publică formulate la Articolul 123. Persoana cu funcție de răspundere, persoana publică și persoana cu funcție de demnitate publică:

„(1) Prin persoană cu funcție de răspundere se înțelege persoana căreia, într-o întreprindere, instituție, organizație de stat sau a administrației publice locale ori într-o subdiviziune a lor, i se

⁵⁶⁶ BRÎNZA S., STATI V. Drept Penal Partea Specială vol.I 1062 p. Chișinău 2011. Tipografia Centrală p.107

⁵⁶⁷ МОЛИБОГА О. Ю. Уголовная ответственность за наемничество: дис. ... канд. юрид. наук – Ставрополь, 2000. – p. 110

⁵⁶⁸ ПОТАПОВ А.А. Квалификация действий с признаками вербовки наемника // Следователь. 2003. ~№5. "С. 18.

⁵⁶⁹ ЭБЗЕЕВА З.А. Наемничество: уголовно-правовой и криминологический аспекты. Диссерт. Саратов – 2013, p 115

acordă, permanent sau provizoriu, prin stipularea legii, prin numire, alegere sau în virtutea unei însărcinări, anumite drepturi și obligații în vederea exercitării funcțiilor autorității publice sau a acțiunilor administrative de dispoziție ori organizatorico-economice.

(2) Prin persoană publică se înțelege: funcționarul public, inclusiv funcționarul public cu statut special (colaboratorul serviciului diplomatic, al serviciului vamal, al organelor apărării, securității naționale și ordinii publice, altă persoană care deține grade speciale sau militare); angajatul autorităților publice autonome sau de reglementare, al întreprinderilor de stat sau municipale, al altor persoane juridice de drept public; angajatul din cabinetul persoanelor cu funcții de demnitate publică; persoana autorizată sau investită de stat să presteze în numele acestuia servicii publice sau să îndeplinească activități de interes public.

(3) Prin persoană cu funcție de demnitate publică se înțelege: persoana al cărei mod de numire sau de alegere este reglementat de Constituția Republicii Moldova sau care este investită în funcție, prin numire sau prin alegere, de către Parlament, Președintele Republicii Moldova sau Guvern, altă persoană cu funcție de demnitate publică stabilită prin lege; persoana căreia persoana cu funcție de demnitate publică i-a delegat împuternicirile sale.”⁵⁷⁰

Cu referire la noțiunea persoană publică, Legea nr. 288/2016 privind funcționarul public cu statut special din cadrul MAI, definește funcționarul public cu statut special ca fiind „persoană angajată în cadrul aparatului central al Ministerului Afacerilor Interne, în autoritățile administrative sau instituțiile din subordinea acestuia, care deține grade speciale și exercită sarcini ce țin de competența entității din care face parte, în conformitate cu legislația în vigoare”.⁵⁷¹

În ceea ce privește sintagma „folosirea situației de serviciu”, „aceasta presupune ca făptuitorul la momentul săvârșirii faptei să materializeze latura obiectivă a acesteia în circumstanțele unor atribuții de serviciu. În acest sens, Curtea Constituțională reține că în cazul în care folosirea intenționată de către o persoană publică a situației de serviciu nu s-ar raporta la atribuțiile de serviciu prevăzute de o lege, s-ar ajunge la situația ca elementul material al infracțiunii... să fie configurat atât de către legiuitor, cât și de către alte entități publice.”⁵⁷² În contextul dat amintim că art. 327 CP RM prevede ca infracțiune: „(1) Folosirea intenționată de către o persoană publică a situației de serviciu, dacă aceasta a cauzat daune în proporții considerabile intereselor publice sau drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice sau juridice”.

În continuare urmează să analizăm din punct de vedere juridico-penal infracțiunea de la alin. (2) art.141 CP RM prin prisma noțiunilor enunțate supra. Or, este absolut posibil ca una sau mai

---

⁵⁷⁰ CP RM art. 123

⁵⁷¹ Legea nr. 288/16.12.2016 privind funcționarul public cu statut special din cadrul Ministerului Afacerilor Interne, Monitorul Oficial al R. Moldova, 40-49/85 din 31.03.2018.

⁵⁷² Hotărârea Curții Constituționale nr. 33 din 07.12.2017 <http://lex.justice.md/md/373969%20/> accesat la 09.04.2018.

multe modalități de realizare a laturii obiective de la alin. (2) art.141 CP RM, și anume: angajarea, instruirea, finanțarea sau altă asigurare a mercenarilor, precum și folosirea lor să fie efectuate de către un funcționar public cu statut special, cu folosirea situației de serviciu. În sensul respectiv, s-a făcut anterior o incursiune la art. 327 CP RM, anume pentru a se vedea dacă nu cumva, în ipoteza în care angajarea, instruirea, finanțarea mercenarilor se realizează de către o persoană publică cu statut special, apare necesitatea delimitării acestor infracțiuni (art. 327 CP RM și alin. (2) art.141 CP RM). Or, nu este de neglijat faptul că în anumite circumstanțe infracțiunea prevăzută la alin. (2) art.141 CP RM poate fi săvârșită de către persoanele publice, persoanele publice cu statut special, persoanele cu funcție de demnitate publică sau cu folosirea situației de serviciu.

Referitor la sintagma „situație de serviciu”, în Hotărârea Curții Constituționale nr. 33 din 07.12.2017, este prezentată opinia Guvernului RM, conform căruia, textul: „a situației de serviciu” din alin. (1) al art. 327 din Codul penal presupune săvârșirea unor acțiuni sau inacțiuni care decurg din atribuțiile de serviciu ale făptuitorului și care sunt în limitele competenței de serviciu ale acestuia. În opinia Curții Supreme de Justiție, formulată în Hotărârea Curții Constituționale nr. 33 din 07.12.2017, textul „a situației de serviciu” [...] din Codul penal trebuie raportat la atribuțiile de serviciu stabilite de actele normative adoptate de Parlament, Guvern, precum și cele stabilite în fișa postului.

Astfel, Curtea Supremă de Justiție susține că „atribuțiile de serviciu ale persoanei publice trebuie analizate prin prisma accesibilității actelor normative, ținând cont de funcția deținută de destinatarul legii penale”.⁵⁷³ Curtea Constituțională menționează că „persoana publică, în calitate de subiect special al infracțiunii abuz de putere sau abuz de serviciu, este investită cu exercitarea atribuțiilor specifice serviciului public. [...] Pentru incidența infracțiunii de abuz de putere sau abuz de serviciu este obligatorie, în calitate de situație-premisă, existența prealabilă a unui serviciu în care făptuitorul își desfășoară activitatea. Totodată, organele de urmărire penală și instanțele de judecată au obligația de a identifica atribuțiile de serviciu care au fost încălcate în urma săvârșirii infracțiunii”.⁵⁷⁴

În contextul celor enunțate supra, considerăm necesar a cerceta problemele calificării, ce pot eventual apărea, în cazul săvârșirii infracțiunii de la alin. (2) art.141 CP RM de către un funcționar public cu statut special, cu folosirea situației de serviciu sau de către un făptuitor – subiect general cu folosirea situației de serviciu.⁵⁷⁵ Totodată, este important să menționăm că cercetarea tematicii propuse își are raționamentul în faptul că în cazul infracțiunii prevăzute la alin. (2) art.141 CP RM, acțiunile unei persoane publice cu statut special cu folosirea situației de serviciu urmează a fi

⁵⁷³ Hotărârea Curții Constituționale nr. 33 din 07.12.2017 <http://lex.justice.md/md/373969%20/> accesat la 09.04.2018.

⁵⁷⁴ Ibidem

⁵⁷⁵ MACOVEI V. Despre necesitatea sporirii răspunderii penale pentru infracțiunea de activitate a mercenarilor precizați la art. 141, alin. (2) Cod Penal al Republicii Moldova. P. 564 în: Teoria și practica administrativă publice 2018

delimitate de aceleași acțiuni săvârșite de o persoană care nu deține calitatea/statutul respectiv. Or, în condițiile în care legea penală ar reglementa acțiunile respective ca circumstanță agravantă, ar decădea problema calificării faptei respective în coraport cu art. 327 CP RM. Menționăm că în Raportul asupra relației dintre responsabilitatea ministerială politică și cea penală, adoptat la cea de-a 94-a ședință plenară (8-9 martie 2013), Comisia de la Veneția a constatat că prevederi penale care interzic „abuzul în serviciu”, „folosirea inadecvată a puterilor” și „abuzul de putere” sau infracțiunile similare se găsesc în numeroase sisteme juridice europene. Comisia de la Veneția a menționat că poate exista necesitatea în asemenea clauze generale.⁵⁷⁶ Comisia de la Veneția a recomandat ca prevederile penale naționale cu privire la „abuzul în serviciu”, „abuz de putere” și expresii similare să fie interpretate în sens restrâns și aplicate cu un grad înalt de prudență, astfel încât să poată fi invocate numai în cazuri în care fapta este de natură gravă, cum ar fi, spre exemplu, infracțiuni grave împotriva proceselor democratice naționale, încălcarea drepturilor fundamentale, subminarea imparțialității administrației publice etc.⁵⁷⁷

În susținerea poziției referitoare la sintagma „cu folosirea situației de serviciu,” autorul rus Moliboga, opinează că „această entitate ar trebui să fie înțeleasă nu numai pentru funcționarii publici, dar și pentru orice persoană care folosește funcția sa oficială.”⁵⁷⁸

Un argument în plus în favoarea poziției noastre este și faptul că subiectul componentei de infracțiune de la alin.(2) art.141 CP RM poate fi inclusiv și o persoană publică străină. Sensul acestei noțiuni din diferite state poate fi diferită de noțiunea reglementată de legea penală a statului nostru care la art.123¹ definește că: „(1) Prin persoană publică străină se înțelege: orice persoană, numită sau aleasă, care deține un mandat legislativ, executiv, administrativ sau judiciar al unui stat străin; persoana care exercită o funcție publică pentru un stat străin, inclusiv pentru un organ public sau o întreprindere publică străină; persoana care exercită funcția de jurat în cadrul sistemului judiciar al unui stat străin. (2) Prin funcționar internațional se înțelege: funcționarul unei organizații publice internaționale ori supranaționale sau orice persoană autorizată de o astfel de organizație să acționeze în numele ei; membrul unei adunări parlamentare a unei organizații internaționale ori supranaționale; orice persoană care exercită funcții judiciare în cadrul unei curți internaționale, inclusiv persoana cu atribuții de grefă.”

Așadar, considerăm că, în ipoteza în care, persoana care cade sub incidența art.123¹ CP RM utilizează poziția sa oficială în acțiuni care se încadrează în latura obiectivă a infracțiunii de la alin.(2) art.141 CP RM, aceasta urmează să răspundă penal conform acestui articol.

⁵⁷⁶ MACOVEI V. Despre necesitatea sporirii răspunderii penale pentru infracțiunea de activitate a mercenarilor precizați la art. 141, alin. (2) Cod Penal al Republicii Moldova. P. 564 în: *Teoria și practica administrativă publice 2018*

⁵⁷⁷ Hotărârea Curții Constituționale nr. 33 din 07.12.2017 <http://lex.justice.md/md/373969%20/> accesat la 09.04.2018.

⁵⁷⁸МОЛИБОГА О. Ю. Уголовная ответственность за наемничество: дис. ... канд. юрид. наук – Ставрополь, 2000. – p. 110

Totodată, considerăm că utilizarea de către o persoană a situației de serviciu înseamnă comiterea mercenariatului în legătură cu poziția oficială sau statutul pe care-l deține.

În încercarea de a defini noțiunea de folosire a situației de serviciu în sensul art. 141 CP RM, am constata că doctrina autohtonă face referire la acest aspect înaintând opinii cu care suntem întru totul de acord. De exemplu, o noțiune scurtă, clară și cuprinzătoare propune profesorul V. Cușnir potrivit căruia: „Folosirea situației de serviciu presupune aplicarea acesteia anume la săvârșirea de acte infracționale”.⁵⁷⁹

În susținerea aceleiași opinii, adepții căreia suntem și noi, doctrinarii opinează că: „Prin „folosirea situației de serviciu” se înțelege săvârșirea unor acțiuni sau inacțiuni care decurg din atribuțiile de serviciu ale făptuitorului și care sunt în limitele competenței lui de serviciu. Folosirea situației de serviciu se concretizează în utilizarea uniformei de serviciu sau a altor atribute de serviciu (ecuson, legitimație, automobil de serviciu etc.), ori a informației deținute în virtutea competenței de serviciu, ori a semnificației și autorității funcției ocupate, ori a subordonării pe scară ierarhică față de alte persoane etc. Totodată, sub incidența noțiunii „folosirea situației de serviciu” nu intră folosirea relațiilor de rudenie, de afinitate sau de amicitie, atunci când acestea n-au legătură cu funcția ocupată.”⁵⁸⁰

În sensul respectiv, în literatura rusă de specialitate găsim o argumentare, pe care o vom adopta și noi, potrivit căreia: „Poziția oficială a unei persoane include nu numai exercitarea puterilor oficiale în virtutea exercitării drepturilor și îndatoririlor cu care este înzestrată această persoană în virtutea statutului oficial.”⁵⁸¹ „Utilizarea funcției oficiale permite, de asemenea, utilizarea relațiilor oficiale, autoritatea funcției deținută de acesta și influența asupra unor persoane calitatea căror nu întotdeauna cade sub incidența noțiunii „funcție de serviciu”. ”⁵⁸²

Utilizarea competenței și poziției de către un reprezentant al autorităților înseamnă că „acesta folosește puterile administrative care îi sunt atribuite în modul prevăzut de lege precum și de relațiile oficiale și autoritatea postului.”⁵⁸³

Cu alte cuvinte activitatea mercenarilor comisă de o persoană care folosește situația de serviciu are loc, dacă făptuitorul folosește funcția oficială pentru recrutarea, instruirea, finanțarea, alt sprijin material al mercenarului sau când îl folosește într-un conflict armat sau în operațiuni militare sau folosește puterile sale oficiale definite în lege sau în alt act de reglementare, sau folosește comunicațiile oficiale și autoritatea serviciului. Potrivit unor autori, cu care suntem de

⁵⁷⁹ CUȘNIR V. Note de curs particularitățile calificării infracțiunilor economice (Ciclul II). USEM, Chișinău 2013 p. 31.

⁵⁸⁰ BRÎNZA S. MANEA V. O nouă viziune asupra incriminării faptei de vânat ilegal săvârșite cu folosirea situației de serviciu. În Studia Universitatis Moldaviae, 2017, nr.3(103) Seria “Științe sociale” ISSN 1814-3199, ISSN online 2345-1017, p.57-63, P.58 http://dspace.usm.md:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/1299/08.p.57-63_103.pdf?sequence=1&isAllowed=y

⁵⁸¹ МОЛИБОГА О. Ю. Уголовная ответственность за наемничество: дис. ... канд. юрид. наук – Ставрополь, 2000. – p.124

⁵⁸² ВОЛЖЕНКИН Б. В. Служебные преступления М., 2000. - С. 141-143

⁵⁸³ МОЛИБОГА О. Ю. Op. cit.– 126

acord, „nu contează ce tip de serviciu (de stat, municipal, nestatal sau altfel) efectuează făptuitorul.”⁵⁸⁴

Suntem de acord cu opinia doctrinarului rus Voljenkin B, potrivit căruia „în calitate de subiect în cazul dat, pot fi atât funcționari publici, persoane publice străine, persoane cu funcții de demnitate publică cât și persoane private⁵⁸⁵, cu mențiunea că acțiunile săvârșite de către acestea să fie în strânsă legătură cu funcția pe care aceștia o ocupă, poziția oficială și autoritatea pe care le-o oferă aceasta. „

În partea ce ține de utilizarea noțiunii „situația de serviciu”, Curtea Constituțională a Republicii Moldova a subliniat că, „legea penală are repercusiunile cele mai dure comparativ cu alte legi sancționatoare și incriminează faptele cele mai prejudiciabile, fiind un remediu de ultim resort. Pentru acest motiv, norma penală trebuie să dispună de un grad mai înalt de precizie pentru toate elementele componenței infracțiunii, spre deosebire de alte domenii de reglementare legală.”⁵⁸⁶

În contextul acțiunilor infracționale incriminate la alin. (2) art. 141 CP RM cu posibilitatea săvârșirii acestora cu folosirea situației de serviciu prezintă interes următoarea speță din practica judiciară: „*CRG în perioada anului 2014, aflându-se pe teritoriul Federației Ruse și ulterior pe teritoriul Ucrainei, intenționat având scopul violării integrității teritoriale a statului și subminării orânduirii constituționale a Ucrainei din interes material, s-a înrolat pentru satisfacerea serviciului militar în Batalionul „Sparta”, regiunea Donețk al forțelor separatiste din regiunea Donețk, în cadrul căruia, contra unei remunerări bănești, a participat în calitate de ostaș la conflictul armat din estul Ucrainei, în regiunea Donețk”.*

Observăm că în prim-plan, acțiunea prejudiciabilă a lui CRG se realizează prin participarea în calitate de ostaș la conflictul armat din estul Ucrainei, ceea ce se încadrează în componența de infracțiune de la alin. (1) art.141 CP RM. *Prin Sentința Judecătorei Centrului mun. Chișinău a 22.12.2015 CRG a fost recunoscut vinovat în săvârșirea infracțiunii prevăzute de art. 141 al. (1) CP RM, aplicându-i o pedeapsă în formă de închisoare pe un termen de 3 (trei) ani cu ispășirea pedepsei în penitenciar de tip semiînchis.*⁵⁸⁷ *Așadar, observăm că acțiunile lui CRG se încadrează în alin. (1) art. 141 CP RM, pe când acțiunile lui MC, de finanțare, transportare, instruire, angajare, asigurare a mercenarilor se încadrează în alin. (2) art.141 CP RM. Asupra aceleiași cauze Colegiul penal a constatat cu certitudine că CR a comis infracțiunea prevăzută de art.141 alin. (1) CP RM.*⁵⁸⁸

⁵⁸⁴ ibidem p. 128

⁵⁸⁵ ВОЛЖЕНКИН Б.В. Служебные преступления. ~М., 2000. ~С. 141-143

⁵⁸⁶ Hotărârea Curții Constituționale din 07.12.17 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolele 327 alin. (1) și 361 alin. (2) lit. d) din Codul penal (sesizările nr. 80g/2017 și nr. 129g/2017). <http://www.constcourt.md/libview.php?l=ro&idc=7&id=1105&t=/Media/Noutati/Curtea-a-examinat-constituionalitatea-prevederilor-privind-abuzul-in-serviciu>

⁵⁸⁷ Judecătoria sect. Centrul mun. Chișinău Dosar nr. 1-784/15. Sentința din 22.12.2015.

⁵⁸⁸ Colegiul Penal al Curții de Apel Chișinău. Dosarul nr. 1a-212/16. Decizia din 22.03.2016

În acest sens, apare întrebarea: care ar fi fost soluția de calificare a infracțiunii, dacă angajarea, instruirea, finanțarea sau altă asigurare a mercenarilor ar fi fost realizată de către un angajat al Poliției de frontieră (acțiunile de participare la trecerea persoanelor peste frontiera RM), un angajat al Serviciului Vamal (acțiunile de participare, înlesnire a trecerii punctului vamal cu armament), etc.?” Legislația penală în vigoare impune calificarea faptelor respective conform alin. (2) al art. 141 CP RM, fără a lua în considerare calitatea specială a făptuitorului, precum și faptul că acțiunile respective se realizează frecvent doar în virtutea faptului că persoana s-a folosit de situația de serviciu specificată în fișa postului.⁵⁸⁹

De exemplu, în următoarea speță din practica judiciară, atestăm folosirea situației de serviciu la săvârșirea acțiunilor de transportare a mercenarilor care cade sub incidența altei asigurări a mercenarilor ca modalitate de realizare a laturii obiective a infracțiunii de la alin.(2) art.141 CP RM. „În *Sentința nr. 1-893/2016 din 16.02.2016 potrivit căreia C.V. a fost recunoscut vinovat de comiterea infracțiunii prevăzute de art. 141 alin. (1) CP RM, C.V. a declarat că C. S. și H.V. cu care a discutat în casa din or. Basarabeasca în luna decembrie 2014, i-au propus participarea la conflictul armat din Ucraina, or. Dombas-Lugansk și anume, participarea în calitate de mercenar pe câmpul de luptă și au organizat plecarea sa pe teritoriul Ucrainei. Una din cele două persoane lucra la Calea Ferată și l-a ajutat să urce în tren și să călătorească cu trenul, deoarece nu a avut acte.*⁵⁹⁰ De asemenea, nici controlul vamal nu au trecut, fiind ajutați de o persoană care activa la Calea Ferată.”⁵⁹¹ Astfel, observăm că persoana respectivă s-a folosit de situația de serviciu, fiind angajat al Căii Ferate, pentru a facilita plecarea mercenarilor în regiunea de desfășurare a conflictului armat. Cu alte cuvinte, în acțiunile angajatului Căii Ferate identificăm un caz clasic de altă asigurare a mercenarilor ca modalitate de realizare a laturii obiective a infracțiunii prevăzute la alin.(2) art.141 CP RM.

Totodată, nu putem să nu admitem faptul că folosirea situației de serviciu în acțiuni ce cad sub incidența activității mercenarilor se poate stabili și în acțiunile persoanei care activează în sectorul privat și, respectiv, nu cade sub incidența noțiunii de persoană publică. De exemplu, șoferul unei curse private cu itinerarul spre statul în care se desfășoară conflictul armat, folosindu-se de situația de serviciu, a asigurat gratuit transportarea mercenarilor la locul destinației.

În asemenea circumstanțe se explică necesitatea utilizării sintagmei „cu folosirea situației de serviciu,” atât pentru persoanele din domeniul privat, cât și pentru persoanele care activează în sectorul public.

⁵⁸⁹ MACOVEI V. Despre necesitatea sporirii răspunderii penale pentru infracțiunea de activitate a mercenarilor prevăzută la art.141, alin. (2), Codul penal al Republicii Moldova. În *Teoria și practica administrării publice. Materiale ale conferinței științifico/practice internaționale*. 17 mai 2018 Chișinău AAP 2018 ISBN 978-9975-3019-7-8 P.561-567 p. 566. În varianta online https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/68084

⁵⁹⁰ Judecătoria mun. Chișinău sediul Râșcani. *Sentința nr. 1-893/2016 din 16.02.2016* Dosarul nr.1-893/2016 (41-1-813-21012016)

⁵⁹¹ Declarațiile martorului Cojocari V. Judecătoria mun. Chișinău sediul Buiucani. *Sentința din 03.07.2019* Dosarul nr.12-1-5710-01022019 (1-813/19)

În concluzie, venim cu propunerea de completare a legii penale și anume a prevederilor art. 141 alin. (2) CP RM în sensul incriminării în calitate de circumstanță agravantă a faptei de angajare, instruire, finanțare sau altă asigurare a mercenarilor, precum și folosirea lor într-un conflict armat, în acțiuni militare sau în alte acțiuni violente orientate spre răsturnarea sau subminarea orânduirii constituționale ori violarea integrității teritoriale a statului, săvârșirea acesteia de către o persoană cu funcție de răspundere, persoană publică inclusiv cu statut special, persoană cu funcție de demnitate publică, persoană publică străină sau funcționar internațional precum și săvârșirea acesteia cu folosirea situației de serviciu.

Totodată, atragem atenția asupra faptului că legea penală națională nu incriminează ca circumstanță agravantă acțiunile prevăzute la alin.(2) art. 141 CP RM săvârșite față de minori, așa cum de exemplu se incriminează în legea penală a Federației Ruse.

Considerăm că acțiunile prevăzute la alin.(2) art. 141 CP RM săvârșite față de minori, constituie a priori acțiuni cu un grad de pericol mai mare decât săvârșite față de persoanele adulte. Minorii sunt mai ușor de manipulat, iar perioada de adolescență, atunci când aceștia practic se antrenează în luptă cu toată societatea, inclusiv cu familia, pentru propria autodeterminare, este cea mai propice pentru a atrage un minor să participe la un conflict armat, acțiuni militare sau alte acțiuni violente.

În aceeași ordine de idei, constatăm că legea penală națională nu incriminează în formă agravantă la 141 CP RM acțiunile de angajare, instruire, finanțare sau altă asigurare a mercenarilor, precum și folosirea lor într-un conflict armat, în acțiuni militare sau în alte acțiuni violente orientate spre răsturnarea sau subminarea orânduirii constituționale ori violarea integrității teritoriale a statului, săvârșite de către două sau mai multe persoane cu înțelegere prealabilă; în interesul unui grup criminal organizat sau organizație criminală.

Potrivit doctrinei, „Săvârșirea infracțiunii în contextul celor mai periculoase forme de participare este susceptibilă de o agravare justificată a răspunderii penale, întrucât conjugarea eforturilor mai multor persoane în cadrul unui grup criminal organizat și, mai ales, în cadrul unei organizații criminale, permite în mod obiectiv să fie comise infracțiuni mai grave, care sunt peste posibilitățile unei singure persoane; de asemenea, înlesnește mult săvârșirea infracțiunii și face dificilă descoperirea acesteia.”⁵⁹² Aceeași sursă doctrinară stabilește că: „Grupul criminal organizat se deosebește de un simplu grup, format din cel puțin doi coautori, prin stabilitate și unitate. Ca trăsătură specifică grupului criminal organizat, stabilitatea presupune durata și persistența legăturilor între participanți, aceștia conștientizând faptul că sunt încadrați în reuniunea respectivă în vederea săvârșirii infracțiunilor (profesionalismul). O altă trăsătură a grupului

---

⁵⁹² BRĂNZĂ S., ULIANOVSKI X., STATI V., Drept Penal Ed. a 2-a – Ch.: Cartier, 2005 (Combinatul Poligr.). Vol. 2. – 2005. – 804 p. – (Col. Cartier juridic / coord. Viorel Frunză). 2000 ex. CZU 343(075.8) D 82 ISBN 9975-79-325-8 p. 104

criminal organizat este unitatea membrilor, caracterizată prin existența organizatorului și a conducătorului, ceilalți fiind subordonați indicațiilor acestora în vederea săvârșirii planificate și dirijate a unei sau a mai multor infracțiuni.”⁵⁹³

Incriminarea variantelor în formă agravantă a infracțiunii tip de la alin.(2) art. 141 CP RM Activitatea mercenarilor ar stabili oarecum o echitate între gradul de pericol al faptei infracționale și pedeapsa aplicată făptuitorului. În sensul respectiv, doctrinara autohtonă Grama M., menționează că „Pedeapsa este echitabilă atunci când este capabilă de a contribui la realizarea altor scopuri ale pedepsei penale, cum ar fi corectarea și resocializarea condamnatului, prevenirea comiterii de noi infracțiuni, atât de către condamnat cât și de alte persoane. Or, practica judiciară demonstrează că o pedeapsă prea blândă generează dispreț față de ea și nu este suficientă nici pentru corectarea infractorului și nici pentru prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni.”⁵⁹⁴

În contextul celor menționate **anterior formulăm următoarele concluzii:**

Obiectul juridic al infracțiunii de activitate a mercenarilor cuprinde în sine relațiile sociale, atât din interiorul statelor parte la un conflict armat, cât și cele ce se manifestă pe plan internațional și țin de pacea și securitatea omenirii.

Latura obiectivă a infracțiunii prevăzute la alin.(2) art.141 CP RM se realizează prin 5 modalități alternative de realizare: angajarea mercenarilor; instruirea mercenarilor; finanțarea mercenarilor; altă asigurare a mercenarilor; folosirea mercenarilor.

Latura subiectivă a infracțiunii prevăzute la alin.(2) art. 141 CP RM se realizează doar cu intenție directă.

Motivele constau în năzuința făptuitorului de a înlesni activitatea mercenarilor sau de a transmite acestora experiența criminală acumulată ș.a., acestea nefiind relevante pentru încadrarea juridică a faptei.

Scopul este un semn secundar obligatoriu al laturii subiective a infracțiunii prevăzute la alin.(2) art.141 CP RM. Se are în vedere scopul răsturnării sau subminării orânduirii constituționale ori violarea integrității teritoriale a statului. Dacă lipsește acest scop, fapta nu poate fi calificată conform alin.(2) art. 141 CP RM.

Atât doctrina, cât și practica judiciară face deosebire între acțiunea de angajare și acțiunea de recrutare. În sensul respectiv, acțiunea de recrutare urmează a fi inclusă în dispozitivul normei de la alin.(2) art.141 CP RM ca modalitate distinctă de realizare a laturii obiective a acestei infracțiuni, fiind precedată de angajare și respectiv celelalte modalități.

⁵⁹³ BRĂNZĂ S., ULIANOVSKI X., STATI V., Drept Penal Ed. a 2-a – Ch.: Cartier, 2005 (Combinatul Poligr.). Vol. 2. – 2005. – 804 p. – (Col. Cartier juridic / coord. Viorel Frunză). 2000 ex. CZU 343(075.8) D 82 ISBN 9975-79-325-8 p. 104

⁵⁹⁴ GRAMA M. Controverse privind restabilirea echității sociale prin pedeapsa penală. In: *Statul, securitatea și drepturile omului în condițiile societății informaționale Conferință științifico-practică internațională*. 13-14 decembrie 2018, Chișinău. Chișinău: Tipografia "Artpoligraf", 2019, pp. 305-310. ISBN 978-9975-108-88-1.

Așadar, propunem formularea normei de la alin. (2) art.141 CP RM după cum urmează: „Recrutarea, angajarea, instruirea, finanțarea sau altă asigurare a mercenarilor, precum și folosirea lor într-un conflict armat, în acțiuni militare sau în alte acțiuni violente orientate spre răsturnarea sau subminarea orânduirii constituționale ori violarea integrității teritoriale a statului”.

Totodată, în varianta actuală, norma de la alin.(2) art.141 nu incriminează ca formă distinctă a acțiunilor de recrutare, angajare, instruire, finanțare sau altă asigurare a mercenarilor în prezența calității speciale a subiectului.

În consecință, propunem completarea art.141 CP RM cu alin. (3) având următorul conținut: „Acțiunile indicate la alin.(2) săvârșite:

- a) cu folosirea situației de serviciu;
  - b) de o persoană publică, inclusiv persoana publică cu statut special, persoana cu funcții de demnitate publică, persoană publică străină sau funcționar internațional.
  - c) cu atragerea minorilor;
  - d) de către două sau mai multe persoane cu înțelegere prealabilă;
  - e) în interesul unui grup criminal organizat sau a unei organizații criminale;
- se pedepsesc cu închisoarea de la 16 până la 20 ani. (în condițiile publicării până la susținere a modificării conform proiectului de lege, sancțiunea de la alin.(2) de la 10 la 15 ani)

Concluzii la Capitolul 3

Obiectul juridic special al infracțiunii prevăzute la alin.(2) art.141 CP RM îl formează relațiile sociale cu privire la neadmiterea asigurării în orice mod a activității mercenarilor sau a folosirii lor în acțiuni violente orientate spre răsturnarea sau subminarea orânduirii constituționale ori spre violarea integrității teritoriale a statului.

În prezența modalității de finanțare a mercenarilor **obiectul material sau imaterial** al infracțiunii specificate la alin.(2) art.141 CP RM îl reprezintă bunurile de orice natură dobândite prin orice mijloc sau serviciile financiare (în prezența modalității de finanțare a mercenarilor).

Datorită specificului său, infracțiunea de la alin. (2) nu are victimă.

Latura obiectivă a infracțiunii prevăzute la alin.(2) art.141 CP RM se manifestă prin 5 modalități alternative de realizare a laturii obiective a infracțiunii: angajarea mercenarilor; instruirea mercenarilor; finanțarea mercenarilor; altă asigurare a mercenarilor; folosirea mercenarilor.

Latura subiectivă a infracțiunii prevăzute la alin.(2) art. 141 CP RM se realizează doar cu intenție directă.

Atât doctrina cât și practica judiciară nu face deosebirea între acțiunea de angajare și acțiunea de recrutare. În sensul respectiv, acțiunea de recrutare urmează a fi inclusă în dispozitivul normei

de la alin.(2) art.141 CP RM ca modalitate distinctă de realizare a laturii obiective a acestei infracțiuni, fiind precedată de angajare și, respectiv, celelalte modalități.

Așadar, norma de la alin. (2) art.141 CP RM ar trebui să fie redată după cum urmează:
„Recrutarea, angajarea, instruirea, finanțarea sau altă asigurare a mercenarilor, precum și folosirea lor într-un conflict armat, în acțiuni militare sau în alte acțiuni violente orientate spre răsturnarea sau subminarea orânduirii constituționale ori violarea integrității teritoriale a statului”.

Subiectul infracțiunii de activitate a mercenarilor prevăzute la alin.(2) art.141 CP RM este persoana fizică responsabilă care a împlinit vârsta de 16 ani.

Totodată, în forma actuală, norma de la alin.(2) art.141 nu incriminează ca formă distinctă a acțiunilor de recrutare, angajare, instruire, finanțare sau altă asigurare a mercenarilor în prezența calității speciale a subiectului.

În consecință, art.141 CP RM urmează a fi completat cu alin. (3) cu următorul conținut:
„Acțiunile indicate la alin.(2) săvârșite:

- a) cu folosirea situației de serviciu;
  - b) de o persoană publică, inclusiv persoana publică cu statut special, persoana cu funcții de demnitate publică, persoană publică străină sau funcționar internațional;
  - c) cu atragerea minorilor;
  - d) de către două sau mai multe persoane cu înțelegere prealabilă;
  - e) în interesul unui grup criminal organizat sau a unei organizații criminale;
- se pedepsesc cu închisoarea de la 16 până la 20 de ani.

4. ANALIZA INCRIMINĂRII INFRAȚIUNII DE ACTIVITATEA MERCENARILOR - ASPECT COMPARATIV

4.1. Analiza juridico-penală a infracțiunii de activitatea mercenarilor în statele europene și SUA

În capitolul ce urmează ne propunem efectuarea unei analize a modalității de incriminare a infracțiunii de activitate a mercenarilor pe plan internațional. În contextul acestui studiu analiza comparativă a răspunderii penale pentru activități de mercenariat are o importanță deosebită. Obiectivul propus în acest capitol este analiza legislației penale internaționale și evidențierea diferitelor - diverselor forme de incriminare și adaptare în dreptul intern a infracțiunii de activitate a mercenarilor. Așa cum este de la sine înțeles, conceptul legal al mercenariatului are două aspecte: dreptul internațional consacrat în actele juridice internaționale relevante și dreptul penal intern al statelor care incriminează această componentă de infracțiune.

Doctrinara autohtonă Coptileț V. statuează pe bună dreptate că: „Evoluția istorică a culturii juridice a țărilor civilizate demonstrează că fiecare popor își elaborează și dezvoltă legislația proprie în baza tradițiilor naționale, dar și sub influența receptării legislației altor state, care pe parcursul istoriei au fost determinate de varii factori. În acest fel, sistemele naționale sunt influențate prin contribuții externe, care pot proveni din așa fenomene ca: păstrarea, exportarea, asimilarea sau adoptarea unui anumit sistem de drept.”⁵⁹⁵

În dreptul penal internațional și internațional modern problema privind diferențierea răspunderii pentru mercenari ia o poziție din ce în ce mai puternică. Potrivit unor autori: „Lucrul dat se datorează faptului că *această* crimă afectează dreptul popoarelor la autodeterminare, suveranitatea statelor, principiile coexistenței pașnice, stabilitatea guvernelor legitime și a structurilor de stat.”⁵⁹⁶

În soluționarea problemelor de calificare, un rol important îl joacă mijloacele de drept penal, diferențierea fundamentată din punct de vedere juridic a răspunderii penale pentru tipul infracțiunii cercetate. Potrivit doctrinei, „Diferențierea răspunderii penale, fiind una dintre direcțiile principale ale politicii de drept penal, creează condițiile necesare pentru individualizarea efectivă ulterioară a pedepsei pentru o anumită infracțiune comisă.”⁵⁹⁷ În plus, după cum menționează autorul Korotkii F., „aceasta îndeplinește cea mai importantă funcție de prevenire a criminalității generale și individuale, datorită interesului pentru problema remarcată pe care o prezintă – îl manifestă reprezentanții științei dreptului penal și practicilor de aplicare a legii.”⁵⁹⁸

⁵⁹⁵ COPTILEȚ V. Influențe străine asupra sistemelor naționale de drept. Cazul Codului civil, 1864 p. 81-83, pg. 81. **În materialele Conferinței "Integrare prin cercetare și inovare"** Chișinău, Moldova, 26-28 septembrie 2013 https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/81-83_15.pdf

⁵⁹⁶ ШАНДИЕВА И.О. Сравнительный анализ положений международно-правовых актов о наемничестве и ст. 359 УК РФ // Вестник Московского Университета 2005. № 2. С. 92.

⁵⁹⁷ МАРЦЕВ А.И. Уголовная ответственность и общее предупреждение преступлений. Омск. 1973.

⁵⁹⁸ КОРОТКИЙ Ф.В. Наемничество: уголовно-правовые и криминологические аспекты Диссертация. Екатеринбург – 2009. P.39

Literatura de specialitate care analizează mercenariatul ca o formă de activitate criminală a cetățenilor străini acordă atenție influenței fenomenului dat asupra domeniului politic, economic, social, național, cultural, etc.⁵⁹⁹ Totodată, analizând în ansamblu legislația penală a statelor, observăm o tendință de încadrare a infracțiunii de activitatea mercenarilor în capitolul din legea penală care incriminează infracțiuni contra păcii și securității omenirii.

În conformitate cu normele dreptului penal internațional infracțiunile împotriva păcii și securității omenirii sunt calificate ca infracțiuni internaționale de mare pericol public, care afectează interesele comunității mondiale și ale căror consecințe pot fi semnificative. „Crimele internaționale atentează la valorile fundamentale ale comunității mondiale: pacea, coexistența pașnică între state, condiții de viață sigure pentru întreaga omenire.”⁶⁰⁰ În mod tradițional, astfel de crime includ: agresiune, genocid, crime de război, crime împotriva umanității. Pentru ca *aceste* delikte să îmbrace o formă penală, ele, în primul rând, trebuie să se regăsească ca infracțiune în legea penală a statelor.

În cazul infracțiunilor care atentează la valorile menționate anterior, răspunderea poate fi impusă de orice stat care are standarde relevante în legislația sa, în condițiile în care aceste infracțiuni intră sub jurisdicția Curții penale internaționale. Totodată, este de menționat faptul că asupra acestor categorii de infracțiuni nu se răsfrânge termenul de prescripție.⁶⁰¹

În prezent există o tendință ascendentă negativă a numărului de mercenari proveniți din toate părțile lumii. Mercenarii nu se limitează la participarea la conflicte armate, dar activitățile lor au dobândit un caracter multi-aspectual. Participarea mercenarilor se remarcă în companiile private de securitate ale căror activități sunt asociate cu recrutarea pentru utilizarea în conflicte militare, ostilități, organizarea de răsturnare a guvernelor, pentru a participa la un grup organizat cu specific terorist, trafic ilegal de arme, trafic de persoane, contrabandă etc.⁶⁰²

Deși Rezoluția ONU nr. 3314/1974 privind definiția agresiunii la art.3 lit.g) include în noțiunea de agresiune trimiterea de către un stat sau în numele său de bande sau grupuri înarmate, de forțe neregulate sau de mercenari care săvârșesc acte de forță armată împotriva unui alt stat, de asemenea gravitate încât ele echivalează cu actele enumerate mai sus, sau faptul de a se angaja în mod substanțial într-o astfel de acțiune,⁶⁰³ în opinia autorului rus Osipov K.: „Necesitatea incriminării acțiunilor de activitatea mercenarilor pentru prima dată a fost evidențiată în Rezoluția

⁵⁹⁹ АЙДАРБЕКОВ Ч. А. Правовой статус наемника: проблемы законодательного регулирования. Управленческое консультирование № 4. 2016.

⁶⁰⁰ ИНОГАМОВА ХЕГАЙ Л. В. Международное уголовное право. СПб., 2003. С. 132.

⁶⁰¹ ЛИСАЙСКАУТЕ В. В. Сравнительный анализ статьи 359 Уголовного кодекса Российской Федерации и норм международного уголовного права. Сибирский юридический вестник № 2 (29) 2006. С. 79-82. Р. 79

⁶⁰² ИЗЪЯНОВ А. Д. Наемничество по международному и Российскому Уголовному Праву / Под ред. Ашина А. А. – Калуга: Пилитоп, 2008. – 179 с. р.

⁶⁰³ Rezoluția ONU nr. 3314/1974 privind definiția agresiunii <https://lege5.ro/Gratuit/he2dqmrt/rezolutia-nr-3314-1974-privind-definitia-agresiunii>

Adunării Generale a ONU nr. 31/34 din 30.11.1976. Acest document a subliniat că practica folosirii mercenarilor este o crimă, iar mercenarii înșiși sunt infractori”.⁶⁰⁴

În contextul dat menționăm că Rezoluția a recomandat statelor membre ONU să adopte legi interne care stabilesc incriminarea unor astfel de acte cum ar fi: recrutarea, finanțarea, intruirea, asigurarea și transportarea mercenarilor pe teritoriul statelor respective. La rândul lor, statele participante s-au angajat să interzică nu doar recrutarea ci și utilizarea și furnizarea mercenarilor pe teritoriile acestora și să-i tragă la răspundere penală pe cei responsabili de astfel de acte. În condițiile date, în Rezoluția celei de a 44-a sesiuni a Adunării Generale ONU, care a adoptat Convenția privind mercenariatul s-a subliniat că răspunderea pentru acțiunile de mercenariat ar trebui stabilită în dreptul intern al statelor care au semnat acest document juridic internațional.⁶⁰⁵

Este de menționat faptul că la nivel internațional încă în anul 1991, la cea de-a 43-a sesiune, Comisia de Drept Internațional a adoptat în primă lectură un proiect al Codului crimelor împotriva păcii și securității umanității care prevedea incriminarea acțiunilor de mercenariat, pe lângă cele de terorism și război.⁶⁰⁶ Cu toate că există o limitare a categoriilor de crime internaționale ce vor intra în competența Curții Penale Internaționale, remarcăm că *pentru* crimele contra umanității și crimele de război, Statutul de la Roma încearcă o definiție și o enumerare intenționat exhaustivă, întru eliminarea eventualelor interpretări. *În privința* categoriei crimelor de război, de exemplu, art. 8 din Statutul de la Roma folosește o clasificare a actelor ce constituie elementul material al acestei categorii, în funcție de dispozițiile Convențiilor de la Geneva din 1949, prin raport la caracterul internațional sau intern al conflictului armat în cadrul căruia sunt săvârșite crimele de război. Tindem să fim de acord cu opinia autorului Mahu I., potrivit căruia: „Pentru întâia oară se creează convențional și ante factum premisele juridice pentru sancționarea la nivel internațional a unor crime de război, comise în cadrul unui conflict armat intern, înainte ca acestea să se producă”.⁶⁰⁷

În contextul inițiativei creării unui Cod al crimelor împotriva păcii și securității omenirii, este de menționat faptul că proiectul documentului în cauză, a dus la înaintarea unor obiecții de către anumite state în partea ce ține de mercenariat. De exemplu, Marea Britanie, Țările de Jos și Norvegia s-au pronunțat împotriva includerii acestei norme în Codul crimelor împotriva păcii și securității umanității. Mai cu seamă, formularea infracțiunii de mercenariat în proiectul Codului a ridicat obiecții din partea Marii Britanii referitor la faptul că *acestor acțiuni nu le-a fost deocamdată conferit încă statutul de infracțiuni internaționale general recunoscute*. Este

⁶⁰⁴ ОСИПОВ К. Л. Ответственность за наемничество по российскому уголовному законодательству. Диссертация. Кисловодск -2003 p. 50

⁶⁰⁵ Rezoluția ONU nr. 3314/1974 privind definiția agresiunii <https://lege5.ro/Gratuit/he2dqmr/rezolutia-nr-3314-1974-privind-definitia-agresiunii>

⁶⁰⁶ Римский статут Международного уголовного суда. - A/CONF. 183/9 Russian. P. 10.

⁶⁰⁷ MAHU I. Analiza instanțelor penale cu caracter internațional în condamnarea crimelor de război. În Revista Națională de Drept nr. 4 din 2013. P.54-60. p.56.

discutabilă această poziție în condițiile în care, însăși esența noțiunii de mercenariat poartă un caracter transnațional.

De asemenea, Statele Unite ale Americii au înaintat obiecții față de faptul că *răspunderea penală era stabilită nu pentru acțiunile mercenarilor înșiși, ci doar pentru recrutarea, finanțarea, utilizarea și instruirea mercenarilor de către agenți privați sau reprezentanți ai statului*.^{608, 609} Într-adevăr, incriminarea doar a acțiunilor de recrutare, utilizare, instruire, folosire a mercenarilor ar fi creat un colaps de aplicare a normelor incriminatoare a acțiunilor de mercenariat, iar pedepsirea participanților ar fi fost practic imposibilă. În aceste circumstanțe norma incriminatoare nu ar fi atins scopul scontat întrucât participarea mercenarilor ar fi fost încurajată în mod indirect de o astfel de lege care nu o interzice.

În termeni generali observăm că legiuitorii mai multor state în partea ce ține de incriminarea mercenariatului, consideră că ralierea normelor de drept intern la cele de drept internațional este necesară. Majoritatea statelor care incriminează acțiunile ce cad sub incidența noțiunii de mercenariat au la bază noțiuni și elemente din actele internaționale care se referă la mercenariat. Acest aspect însă, nu a împiedicat statele să adopte legile de incriminare a mercenariatului conform propriilor interese și circumstanțe de ordin geo-politic, așa cum a dictat procesul evoluției politicii penale ale acestora.

În context, menționăm că la diferite etape ale evoluției statelor în mod absolut logic apare necesitatea adaptării legislației potrivit noilor politici de drept și a noilor circumstanțe. Or, potrivit doctrinei R. Grecu: „Politica promovată în societate la o anumită etapă a evoluției acesteia determină în mare măsură însuși instrumentarul operațional utilizat pentru determinarea unor noțiuni, elaborarea conceptelor și definirea fenomenelor ce țin de fenomenul infracționalității și posibilitățile contracarării acestuia.”⁶¹⁰

Pornind de la aceste considerente, înainte de a trece la analiza juridico - penală sub aspect comparativ a răspunderii penale pentru mercenariat în anumite țări, considerăm necesar să facem o trecere în revistă a reglementării acestui aspect în dreptul internațional.

Așadar, reglementări care conțin elemente de mercenariat au fost încadrate în special în Statutul de la Nürnberg al Tribunalului Militar Internațional (1945) și Statutul Tribunalului Internațional Militar de la Tokyo (1946). Actele respective condamnă acțiunile de activitatea mercenarilor⁶¹¹, raportând acesastă infracțiune la infracțiunile de război. Acestea din urmă fiind

⁶⁰⁸ ПАРОВА. А. И. Уголовное право России. Особенная часть: Учебник / М., 1996. С. 455-456.

⁶⁰⁹ ОСИПОВ К. Л. Ответственность за наемничество по российскому уголовному законодательству. Диссертация. Кисловодск -2003 р. 54

⁶¹⁰ GRECU R. Politică penală – abordare evolutivă a noțiunii și definiției. În: Revista de studii interdisciplinare „C. Stere” Numărul 1-2(13-14) / 2017 / ISSN 2457-5550 https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/RSI_2017_1-2_pp57-63.pdf pg. 58

⁶¹¹ Statutul Tribunalului Militar Internațional de la Nürnberg // Barbăneagră A. Infracțiuni contra păcii și securității omenirii. — Chișinău: Tipografia Sirius, 2005, p. 326—336.

considerate fapte penale grave săvârșite în timpul unui conflict armat prin încălcarea regulilor de ducere a războiului așa, cum sunt prevăzute de dreptul internațional umanitar.

Cu toate acestea, constatăm că definiția conceptului de „mercenar” în dreptul internațional se regăsește doar în Protocolul adițional I adoptat la convențiile de la Geneva din 12.08.1949 privind protecția victimelor conflictelor armate internaționale din 08.06.1977. Articolul 47 din respectivul protocol recunoaște ca mercenar o persoană care este recrutată pentru luptă și participă efectiv la operațiuni militare cu scopul de a obține un câștig personal, nu este cetățean al unuia dintre statele beligerante (nu locuiește permanent pe teritoriul acestora), nu este membru al beligeranților și nu este trimis un stat care nu participă la război pentru îndeplinirea unor sarcini oficiale. Ulterior, s-a revenit la definiția mercenariatului ca infracțiune în Convenția internațională pentru reprimarea recrutării, finanțării, instruirii și utilizării mercenarilor din 1989. Potrivit unor autori, „în această Convenție a fost efectiv formulată instituirea răspunderii penale a unei persoane dacă aceasta: recrutează, instruește, finanțează, utilizează mercenari sau dă ordin să se efectueze astfel de acțiuni; sau dacă persoana este un mercenar care participă la un conflict armat sau la operațiuni militare îndreptate spre răsturnarea guvernului, subminarea orânduirii constituționale și a integrității teritoriale a statului.”⁶¹²

Remarcăm că în anul 1998 pe plan internațional s-a încercat consolidarea unei componente care conține semne de mercenariat în Statutul adoptat la Roma de către Curtea Penală Internațională. Potrivit unor opinii doctrinare, în special a autorului rus Osipov K.L.: „Statutul de la Roma este departe de a fi acceptat pe deplin de prevederile Convenției internaționale pentru suprimarea recrutării, utilizării, finanțării și instruirii mercenarilor din 1989”.⁶¹³ Astfel, atunci când se formulează componența unei crime de război în paragraful “b,e” din art.8, Statutul de la Roma stabilește că crimele de război sunt recunoscute ca fiind „încălcări grave ale legilor și obiceiurilor aplicabile în conflictele armate internaționale în cadrul stabilit de dreptul internațional și anume oricare dintre următoarele acte: recrutarea copiilor de până la 15 ani în forțele armate naționale sau utilizarea lor pentru participarea cativă la ostilități; recrutarea copiilor sub vârsat de 15 ani în forțele sau grupurile armate sau utilizarea lor pentru participarea cativă la ostilități”.⁶¹⁴

De fapt, Statutul de la Roma, stipulând semnele mercenariatului, stabilește răspunderea pentru acesta doar în cazul recrutării persoanelor sub vârsta de 15 ani în calitate de mercenar, transferând în mod nejustificat mercenariatul ca infracțiune internațională doar în categoria infracțiunilor împotriva minorilor.

---

⁶¹² ОСИПОВ К. Л. Ответственность за наемничество по российскому уголовному законодательству. Диссертация. Кисловодск -2003 p.52

⁶¹³ Ibidem

⁶¹⁴ Statutul de la Roma al Curții Penale Internaționale, în Infracțiunile contra păcii și securității omenirii, de Alexei Barbăneagră, Sirius, Chișinău, 2005, p.395-513.

În sensul menționat unii autori susțin că: „Contradicția existentă în dreptul internațional a dus la faptul că nu toate statele au acceptat cerințele dreptului internațional penal privind necesitatea incriminării activității mercenarilor. Totodată, în țările care au acceptat aceste cerințe rămân anumite diferențe în partea ce ține de înțelegerea esenței mercenariatului, problema fiind complicată și de faptul că sistemele juridice de bază ale lumii au o înțelegere diferită a problemelor juridice.”⁶¹⁵

În continuare, referindu-ne la reglementarea mercenariatului în țările sistemului general de drept, observăm că sistemul juridic american, precum și cel englez se caracterizează printr-o combinație de drept general (common law) și statutar.

Cu toate acestea, spre deosebire de sistemul englez cu năzuința acestuia de a păstra multe dintre normele, principiile și instituțiile dezvoltate în Evul Mediu, sistemul de drept american a luat calea „legiferării flexibile”. Drept rezultat, legea penală a Marii Britanii nu reglementează și nu incriminează acțiunile de mercenariat. Mai mult, după cum am menționat anterior, Marea Britanie se află printre statele care s-au opus includerii normei privind mercenariatul în Codul internațional al crimelor împotriva păcii și securității omenirii, considerând că *acțiunile respective nu au primit încă statutul de infracțiuni internaționale general recunoscute*.

În anul 1870 în Marea Britanie a fost adoptată Legea privind serviciul către un stat străin. Prevederile acestui act interziceau resortisanților britanici să se înscrie într-un serviciu al unui stat străin pentru participare la ostilități împotriva altui stat, cu excepția cazului în care Regatul Unit se află în stare de război. Potrivit academicianului rus Korotkii F.: „Este caracteristic faptul că pentru multe țări ale Commonlaw-ului britanic acest act rămâne până în prezent singura lege împotriva mercenarilor.”⁶¹⁶

Normele dreptului internațional modern evidențiază caracteristica principală și de bază care distinge un mercenar de alți participanți la un conflict armat – individualizată print-un criteriu material. Forma de remunerare nu este specificată în regulile de drept, dar remunerația este mult mai mare decât cea plătită combatanților de același rang cu membrii forțelor armate ale unui stat.⁶¹⁷ Vom menționa în sensul dat legea penală a Franței, la care ne vom referi ulterior în prezentul studiu.

Un alt criteriu de identificare a calității de mercenar adoptat de către toate statele care incriminează această componență de infracțiune constă în faptul că mercenarul nu este trimis de un stat care nu participă la un conflict armat, să îndeplinească atribuții oficiale ca membru al

---

⁶¹⁵ ОСИПОВ К. Л. Ответственность за наемничество по российскому уголовному законодательству. Диссертация. Кисловодск -2003 р. 53; ФЛЕТЧЕР ДЖ., НАУМОВ А.В. Основные концепции современного уголовного права. М., 1998. С. 508-510; КИБАЛЬНИК А.Г., СОЛЛОМОНЕНКО И.Г., ШИБКОВ О.Н. Принципы и нормы международного права как источники уголовного права. Ставрополь, 2000. С. 37.

⁶¹⁶ КОРОТКИЙ Ф. В. Наемничество: уголовно-правовые и криминологические аспекты Диссертация. Екатеринбург – 2009. Р.36

⁶¹⁷ Ibidem

forțelor sale armate. „Acest criteriu permite trasarea distincției dintre mercenari și consilieri militari. Aceștia din urmă sunt trimiși într-un stat străin pe baza unor acorduri bilaterale pentru a ajuta la crearea forțelor armate, pregătirea personalului militar și instruirea trupelor, dar nu iau parte directă la ostilități.”⁶¹⁸ Cu alte cuvinte, se are în vedere faptul că consilierii militari se află într-o misiune oficială pe teritoriul statului în care se desfășoară conflictul armat sau operațiunile militare, pe când mercenarul se află pe acest teritoriu pentru a participa la conflictul militar. Menționăm aici că noțiunea de participare la conflictul militar ca activitate a mercenarului o vom analiza pe larg într-un alt capitol al acestui studiu.

Potrivit unor autori, „dreptul european nu prevede răspunderea pentru mercenarism în sensul în care este formulată în Convenția internațională împotriva recrutării, utilizării, finanțării și instruirii mercenarilor. Dreptul penal european se bazează pe conceptul de pedepsire a serviciului militar ilegal.”⁶¹⁹

Astăzi răspunderea penală pentru diverse forme de manifestare a mercenariatului este stabilită în multe state europene. De exemplu, legislația Cehiei⁶²⁰ și a Slovaciei⁶²¹ incriminează serviciul în forțele armate străine fără permisiunea președintelui; legea penală a Irlandei⁶²² și Belgiei⁶²³ incriminează răspunderea penală pentru recrutarea cetățenilor acestor state pentru serviciul militar într-un stat strain.

În codul penal al Croației în partea a 2-a a art. 157 răspunderea penală este prevăzută pentru utilizarea mercenarilor în scopul purtării unui război agresiv.⁶²⁴

Totodată, în țările ce aparțin sistemului de drept continental tratatele și obligațiile internaționale care au intrat în vigoare pentru acestea sunt incluse, de regulă, în sistemul lor juridic intern pe baza Constituțiilor acestora. Cum ar fi, de exemplu, art.25 din Constituția Republicii Federale Germania în care se statuează în mod expres că: „Normele de drept internațional general recunoscute sunt o parte integrantă a dreptului federal” precum și că acestea „dau naștere drepturilor și obligațiilor pentru persoanele care au reședința pe teritoriul Federației.”⁶²⁵

Pentru a ralia legislația internă la normele de drept internațional secțiunea 109 din Codul penal al Germaniei „Infrațiuni împotriva securității statului” prevede răspunderea penală pentru persoanele care recrutează un cetățean german în serviciul militar în interesul unui stat strain într-o instituție militară sau similară cu aceasta sau livrează recrutorilor sau unei instituții militare

⁶¹⁸ АЛЕШИН В.В. Понятие и противоправность наемничества// Московский журнал международного права. С. 66

⁶¹⁹ СЕЛЕЗНЁВ. А. А. Ответственность за наемничество по Французскому Уголовному Законодательству. 2014 ЖУРНАЛ Вестник РГГУ. Серия «Экономика. Управление. Право» с.123-131. Online pe: https://cyberleninka.ru/article/n/otvetstvennost-za-naemnichestvo-po-frantsuzskomu-ugolovnomu-zakonodatelstvu-1_p_124; ПОТАПОВ А.А. Завербовал? Отвечай по закону. Ответственность за незаконную военную службу и вербовку на незаконную военную службу по уголовному законодательству некоторых стран Европы // Юридическая газета. 1999. № 36. С. 4

⁶²⁰ Codul penal al Cehiei <http://codexpenal.just.ro/codex.html>

⁶²¹ Codul penal al Slovaciei <http://codexpenal.just.ro/codex.html>

⁶²² Codul penal al Irlandei <http://codexpenal.just.ro/codex.html>

⁶²³ Codul penal al Belgiei <http://codexpenal.just.ro/codex.html>

⁶²⁴ Codul penal al Croației. <http://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Croatia-RO.html>

⁶²⁵ Федеративная Республика Германия. Конституция и законодательные акты. М., 1991. С. 34,

mercenari. Observăm că potrivit aceleiași norme, conform alin. (2) tentativa de asemenea se pedepsește.⁶²⁶

Conținutul semantic al acestei norme coincide practic cu cel din prevederile Statutului de la Roma al Curții Penale Internaționale privind recrutarea de mercenari, cu excepția faptului că Codul penal al Germaniei aplică cazuri de recrutare nu doar persoanelor cu vârsta sub 15 ani.

De asemenea, trebuie de menționat și faptul că legea penală germană susține că mercenariatul se bazează în principal pe securitatea militară a statului însăși.

Codul penal al Germaniei⁶²⁷ la art. 109h -Recrutarea pentru armata străină, incriminează acțiunile de recrutare a germanilor în numele unei puteri străine pentru serviciul militar într-o organizație militară sau paramilitară, sau prezentarea acestuia serviciilor de recrutare sau serviciilor militare ale unei astfel de organizații. Totodată, constatăm că alin.(2) al aceluiași articol stabilește că tentativa este pasibilă de răspundere penală.

Analizând norma stipulată la art.109h din Codul penal al Germaniei putem *observa că acesta nu respectă întocmai prevederile Convenției internaționale privind reprimarea recrutării, utilizării, finanțării și instruirii mercenarilor din 1989. Afirmația în cauză se bazează pe următoarele considerente:*

În primul rând, legea penală a Germaniei menționează expres faptul că această componentă de infracțiune este o manifestare a activității mercenare, posibil pentru că el este incontestabil; în cel de-al doilea rând, legea analizată extinde conceptul de „mercenar” doar asupra cetățenilor Germaniei, reducând astfel semnificativ cerințele dreptului internațional; în cel de al-treilea rând, Codul penal german nu prevede răspunderea pentru utilizarea, finanțarea și instruirea mercenarilor care, în opinia noastră, sunt modalități de realizare a laturii obiective a activității mercenarilor, la fel de periculoase ca și cele specificate în norma analizată. În cel de-al patrulea rând, Codul penal al Germaniei nu stabilește ilegalitatea faptelor unui mercenar care participă la un conflict armat sau la operațiuni militare.

În sensul celor menționate, prezentăm opinia autorului rus K.L. Osipov, potrivit căruia: „Codul penal al Germaniei nu prezintă nici o cerință de urmărire penală a persoanei care dispune comiterea actelor prevăzute de dreptul internațional. În același timp, unul dintre actele care alcătuiesc latura obiectivă a componentei de infracțiune analizată, interpretează pe larg dispozițiile dreptului internațional. Astfel, spre deosebire de prevederile actelor juridice internaționale, aceasta extinde răspunderea penală și în privința persoanelor care livrează persoana angajată către recrutori.”⁶²⁸ Comparând norma din legea germană cu cea similară din CP RM în

⁶²⁶ Уголовный кодекс ФРГ. М. 1996. С. 86

⁶²⁷ [Criminal Code of the Federal Republic of Germany \(1971, amended 2019\)](http://www.legislationline.org/download/id/8253/file/Germany_CC%20am2019_de.pdf) http://www.legislationline.org/download/id/8253/file/Germany_CC%20am2019_de.pdf; <http://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Germania-RO.html> <http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes>

⁶²⁸ ОСИПОВ К. Л. Ответственность за наемничество по российскому уголовному законодательству. Диссертация. Кисловодск -2003р. 57

partea ce ține de stabilirea pedepsei penale pentru livrarea mercenarilor, menționăm că în legea penală a Republicii Moldova asemenea acțiuni se încadrează în noțiunea de „altă asigurare a mercenarilor” prevăzută la alin. (2) art.141 CP RM.

De asemenea, unii autori remarcă faptul că „...în sensul legii penale germane, este prevăzută sancțiunea penală nu doar pentru recrutarea în scopul participării la un conflict armat sau la operațiuni militare, așa cum este prevăzut de dreptul internațional, ci și pentru recrutarea în serviciul militar în general în interesul unui stat strain.”⁶²⁹

În circumstanțele date, în urma celor invocate, se constată că în mare parte, dacă legislația internă a unui stat nu prevede anumite norme care sunt prevăzute de actele internaționale pe care statul respectiv le-a semnat, atunci aceste norme au o aplicabilitate instant în dreptul intern. Cu toate acestea, „...în conformitate cu regula generală existentă pentru țările Comunității Europene, în acele țări, în care legislația internă nu prevede soluționarea conflictelor juridice între normele interne și cele internaționale, această lacună a fost completată de Curtea Europeană a Drepturilor Omului, prin stabilirea nu doar a priorității legii, ci și a efectului acesteia.”⁶³⁰

Astfel, de exemplu dispoziția art.96 din Constituția Spaniei reglementează că tratatele internaționale încheiate și publicate oficial în Spania fac parte din dreptul său intern”⁶³¹. Dispoziții similare se regăsesc și în Constituția Republicii Moldova la art.8 care statuează că: „(1) Republica Moldova se obligă să respecte Carta Organizației Națiunilor Unite și tratatele la care este parte, să-și bazeze relațiile cu alte state pe principiile și normele unanim recunoscute ale dreptului internațional”⁶³².

Totodată, spre deosebire de Constituția Spaniei, Constituția RM prevede că: „Intrarea în vigoare a unui tratat internațional conținând dispoziții contrare Constituției va trebui precedată de o revizuire a acesteia.”⁶³³ În acest mod, norma respectivă rezervă legiuitorului moldovean dreptul și posibilitatea transpunerii în legislația internă doar a acelor norme internaționale care nu contravin principiilor dreptului intern, adică intereselor naționale. Această prevedere se regăsește și în Hotărârea Curții Constituționale nr 12 din 07.05.2020 pentru controlul constituționalității Acordului între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Federației Ruse privind acordarea Guvernului Republicii Moldova a unui împrumut financiar de stat, semnat la 17 aprilie 2020, a Hotărârilor Guvernului nr. 169 din 13 martie 2020 și nr. 252 din 21 aprilie 2020, și a Legii nr. 57 din 23 aprilie 2020. „Curtea subliniază că așa cum puterea de a legifera a Parlamentului și puterea de a governa a Guvernului se exercită în interesul poporului – acestea, fiind delegate prin alegere

⁶²⁹ КИБАЛЬНИК А. Г., МОЛИБОГА О. Ю. СОЛОМОНЕНКО И. Г. Уголовная ответственность за наемничество. Ставрополь, 2001. С.27 ISBN: 5-93078-030-7

⁶³⁰ ПАНАСЮК В.В. Право европейское и внутригосударственное: практические аспекты функционирования двух правовых порядков // Юрист. 1998. № 5. С. 56

⁶³¹ Испания. Конституция и законодательные акты. М., 1982. С.

⁶³² A se vedea art. 8 Constituția Republicii Moldova

⁶³³ Constituția Republicii Moldova art.8. <http://www.parlament.md/CadruLegal/Constitution/tabid/151/language/ro-RO/Default.aspx>

și investire, marja discreționară a acestor autorități nu este absolută. Constituția prevede că atât în activitatea economică în general [articolul 126 alin. (2) lit. c)], cât și în cea externă în special [articolul 129] statul trebuie să asigure protejarea intereselor naționale. Prin urmare, marja discreționară a autorităților la încheierea tratatelor internaționale este limitată de interesele naționale.”⁶³⁴

În continuare, revenind la analiza Codului penal al Spaniei, constatăm că deși acesta, de fapt, nu prevede componența de infracțiune a mercenariatului, conține totuși o normă care exclude toate contradicțiile cu dreptul internațional, fiind un exemplu al efectului direct al dreptului internațional asupra dreptului intern. Astfel, Secțiunea „Crime împotriva comunității internaționale” din Codul penal al Spaniei în art.614 stabilește pedeapsa penală pentru persoana care în timpul ostilităților comite sau ordonă comiterea oricărei încălcări contrare prevederilor tratatelor internaționale semnate de către Spania, referitoare la desfășurarea ostilităților, protecția răniților, tratamentul prizonierilor de război.⁶³⁵

Potrivit unor autori, această normă are unele dezavantaje: „legiuitorul se referă exclusiv la mercenariatul comis în timpul unor ostilități, adică se referă la situația comiterii unei infracțiuni cu caracter ostil. În același timp, dreptul internațional vizează comiterea acestor acțiuni în timpul unui conflict armat sau al operațiilor militare.”⁶³⁶ În sensul respectiv, momentul săvârșirii faptei fiind un semn al laturii obiective, se observă o oarecare contradicție dintre textul Codului penal al Spaniei și cerințele dreptului internațional.

Considerăm justă această opinie cu mențiunea că activitatea mercenarilor ca infracțiune este în strictă corelație cu conflictul armat.

În același timp, o reglementare mai clară a aplicării dreptului internațional ca sursă de drept intern este caracteristică art.55 din Constituția Republicii Franța care statuează că: „Tratatele sau acordurile ratificate și aprobate în mod corespunzător prevalează forța legilor interne din momentul publicării sub rezerva aplicării fiecărui acord sau tratat în parte, dacă nu contravine considerabil dreptului intern”.⁶³⁷

Cu toate acestea, în pofida prescripției Constituției Franței, în Codul penal francez în Cartea a IV-a intitulată „Infracțiuni împotriva națiunii, a statului și a ordinii publice” sunt stipulate norme cu referire la mercenariat pe care le vom analiza în cele ce urmează.

Așadar, în prezent răspunderea pentru activități de mercenariat în legea penală a Franței este reglementată de art.436-1-436-5 (conform modificărilor din anul 2003), la care ne vom referi în

⁶³⁴ Hotărârea Curții Constituționale nr 12 din 07.05.2020, pentru controlul constituționalității Acordului între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Federației Ruse privind acordarea Guvernului Republicii Moldova a unui împrumut financiar de stat, semnat la 17 aprilie 2020, a hotărârilor Guvernului nr. 169 din 13 martie 2020 și nr. 252 din 21 aprilie 2020, și a legii nr. 57 din 23 aprilie 2020 http://www.constcourt.md/public/ccdoc/hotariri/h_12_2020_56a_57a_58a_2020_rou.pdf

⁶³⁵ Уголовный кодекс Испании. М., 1998. С. 18

⁶³⁶ КИБАЛЬНИК А. Г., МОЛИБОГА О. Ю. СОЛОМОНЕНКО И. Г. Уголовная ответственность за наемничество. Ставрополь, 2001. С.27

⁶³⁷ Французская Республика, Конституция и законодательные акты. М., 1989. С.

continuare, nu înainte însă de a face o incursiune în dezvoltarea legislației franceze privind răspunderea pentru activitatea mercenarilor. Așadar, considerăm necesar să începem cu Codul penal francez din 1810 (Codul penal al lui Napoleon), în care, potrivit unor autori, „...singura normă care a vizat activitatea mercenarilor ca infracțiune a fost art.85 ce sancționa recrutarea soldaților pe timp de pace pe teritoriul francez în numele unei puteri străine.”⁶³⁸

Trebuie de asemenea să menționăm că în Codul penal francez din 1810 activitatea mercenarilor era calificată drept infracțiune care aducea atingere securității statului și era supusă examinării de către o instanță specială numită „Curtea de Securitate a Statului”.

Referitor la textul Codului penal din 1810 al Franței, autorul rus Neznanov S.N., menționează că „...în conformitate cu legea penală franceză din acel moment, numai recrutarea de mercenari era pedepsită, în timp ce activitățile ce țin de finanțarea mercenarilor, intruirea, utilizarea transportarea și înarmarea acestora nici măcar nu erau considerate infracțiuni.”⁶³⁹ Totodată, nici participarea mercenarilor nu era considerată ca infracțiune, ci drept o încălcare a legislației civile.

De exemplu, Codul civil al Republicii Franceze din acea perioadă, la art.21 prevedea interdicția de a se înscrie în serviciul militar în străinătate sau de a se alătura formațiunilor militare străine. Mai târziu, această normă a fost introdusă și în Legea din 10.08.1927 privind cetățenia franceză, în care o astfel de acțiune a fost sancționată cu retragerea cetățeniei franceze. Și Codul cetățeniei Franței la art.97 de asemenea prevedea retragerea cetățeniei persoanei care a fost angajată (se presupune că legal) într-o armată străină, dar care continua această activitate, deși a primit ordin să renunțe.

Referitor la aplicabilitatea legii penale franceze, în contextul sancționării mercenariatului, potrivit profesorului Derek Robek, decanul facultății de drept de la Universitatea din Tasmania, o aplicare destul de rară a normei ce incriminează activitatea mercenarilor se explică prin faptul că „...gradul de pericol al mercenariatului nu provoacă, din păcate, o îngrijorare atât de puternică, care ar determina să se ia măsuri pentru a asigura respectarea practică a acestei legi.”⁶⁴⁰

Totodată, urmează să facem referire la normele în vigoare până în anul 2003, art.412-8 din Codul penal francez care prevedea sacncțiune penală pentru incitarea la înrolarea armată împotriva puterii de stat sau împotriva populației. Diferența dintre aceste două norme constă în faptul că recrutarea și instigarea au sensuri diferite. O altă normă care poate fi atribuită mercenariatului este cea de la art.413-1 care sancționează acțiunile realizate cu scop de a aduce atingere apărării naționale, incitarea unui militar din forțele armate franceze să se transfere în serviciul militar al unui stat străin. Acest articol stipulează că în componența activității

⁶³⁸ БАРЧЕТ В., РОБЕК Д. Солдаты на продажу. Наемники сегодня. М.: Прогресс, 1979. С. 265.

⁶³⁹ НЕЗНАНОВ С.Н. Наемничество и его международная противоправность: Дис. ...канд. юрид. наук. М., 1985. С. 45.

⁶⁴⁰ БАРЧЕТ В., РОБЕК Д. Op. Cit.

mercenarilor se includ doar faptele militarului aparținând forțelor militare franceze. În consecință, pentru a califica acțiunile ca mercenariat era necesar ca persoana să fie recrutată pentru a participa la un conflict armat la care Franța nu este parte. În ceea ce ține de noțiunea de „atingere a apărării naționale”, unii autori consideră că „aceasta se putea întâmpla și fără ca persoana să fi aparținut „forțelor armate franceze”⁶⁴¹.

În art. 413-1 se prevedea răspunderea penală pentru „incitarea soldaților ce aparțin forțelor armate franceze la transferul în serviciul unui stat străin, cu scopul de a aduce atingere apărării naționale și securității statului.” În sensul respectiv, norma se aplica atât în cazul transferului la un serviciu civil cât și la unul militar. Totodată, este important să menționăm faptul că categoria personalului militar în condițiile legii franceze includea și persoanele care serveau Legiunea franceză internațională,⁶⁴² cât și persoanele din jandarmeria națională franceză.

În sensul respectiv, unii reprezentanți ai doctrinei ruse, consideră că „latura obiectivă a acestei acțiuni este similară cu activitatea mercenarilor în ceea ce privește recrutarea acestora.”⁶⁴³

Pe de altă parte, de altfel ca și în majoritatea statelor care incriminează activitatea mercenarilor, în Franța această normă a fost adoptată în contextul semnării de către Franța a Protocolului suplimentar din 8 iunie 1977 la Convențiile de la Geneva din 12 august 1949.

Potrivit Comisiei Naționale de Apărare a Forțelor Armate a Franței: „În ciuda dificultății de aplicare în practică a normelor art.47 al Protocolului 1 la Convenție, Franța a considerat că este incoerentă semnarea protocolului fără a adopta legislația internă relevantă, în ceea ce ține de incriminarea mercenarismului.⁶⁴⁴ Astfel, s-a impus alinierea legislației interne a Franței la actele internaționale semnate și la normele Convenției. În consecință, legea penală franceză a instituit răspunderea penală pentru recrutarea, echiparea, finanțarea, instruirea militară, organizarea și conducerea grupului care efectuează aceste acțiuni.

În continuare, după cum s-a menționat deja, răspunderea penală pentru activitatea mercenarilor în legea penală franceză se bazează pe definiția mercenarului așa, cum este ea redată în art.47 din Convenție, deși acest fapt nu a împiedicat legiuitorul francez să completeze latura obiectivă a componentei de infracțiune a mercenariatului. Odată cu adoptarea noului Cod penal în anul 2003, Franța, la art.436-1 stabilește pedeapsă penală pentru recrutarea forțelor armate fără ordinul sau permisiunea autorităților legitime.⁶⁴⁵ Așadar, norma de la art.436-1 sancționează acțiunile prin care: „orice persoană, special recrutată pentru a se lupta într-un conflict armat și care

⁶⁴¹ КРЫЛОВА Н.Е. Основные черты нового уголовного кодекса Франции. М., 1996. С.113. 61

⁶⁴² Portail Internet de la Légion étrangère [Электронный ресурс]. URL: <http://www.legion-etrangere.com>

⁶⁴³ Gendarmerie nationale [Электронный ресурс]. URL: <http://www.defense.gouv.fr/gendarmerie> citat după А.А. Селезнёв. Ответственность за наемничество по Французскому Уголовному Законодательству. 2014 ЖУРНАЛ Вестник РГГУ. Серия «Экономика. Управление. Право» с.123-131. Online pe: <https://cyberleninka.ru/article/n/otvetstvennost-za-naemnichestvo-po-frantsuzskomu-ugolovnomu-zakonodatelstvu-1> p. 124

⁶⁴⁴ Commission de la Défense nationale et des forces armées. Compte rendu № 28 [Электронный ресурс] // Assemblée nationale. URL: <http://www.assemblee-nationale.fr/12/cr-cdef/02-03/c0203028.asp#TopofPage>

⁶⁴⁵ Codul penal al Franței. <http://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Franta-RO.html> versiunea originală: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?idSectionTA=LEGISCTA000006149853&cidTexte=LEGITEXT000006070719>

nu este nici cetățean al unui Stat parte la așa-zisul conflict armat, nici membru al forțelor armate din acel Stat, nici nu a fost trimisă în misiune de către un Stat, altul decât unul din cele care sunt părți la conflict în calitate de membru al forțelor armate din acel Stat, ia sau încearcă să ia parte directă la ostilități în vederea obținerii unui avantaj personal sau a unei remunerații net superioare celei care se plătește sau promite luptătorilor cu un rang și funcții analoage din forțele armate ale părții pentru care trebuie să se lupte.

Această normă se referă, fără îndoială, atât la participarea mercenarului, cât și la recrutarea de persoane pentru crearea forțelor armate. Cu toate acestea, observăm că legiuitorul nu indică cetățenia și locul de reședință permanentă a persoanelor recrutate ca semne obligatorii ale componenței specificate. De aici rezultă că subiecții infracțiunii prevăzute de norma respectivă pot fi atât cetățeni francezi cât și apatrizi cu reședința permanentă pe teritoriul Franței. Consecința acestei deducții este că în cazul celei de-a doua categorii de persoane, ele, de asemenea, se consideră mercenari.

Articolul 436-2 sancționează penal conducerea sau organizarea unei grupări ce are ca scop recrutarea, utilizarea, remunerarea, echiparea sau instrucția militară a unei persoane definite la articolul 436-1. Totodată, articolul 436-3 sancționează penal inclusiv faptele descrise anterior, dacă acestea sunt comise în străinătate de un francez sau de către o persoană care este rezidentă în mod obișnuit pe teritoriul francez.⁶⁴⁶

Codul penal francez, la art. 436-2, 436-5 stabilește răspunderea penală pentru conducerea și organizarea unui grup a cărui scop este recrutarea, angajarea, remunerarea, echiparea, informarea mercenarilor și prevede pedeapsa penală cu privațiune de libertate până la 7 ani și amendă de 100 de mii de euro. Subiectul infracțiunii prevăzute la aceste articole poate fi atât persoana fizică, cât și persoana juridică. Art. 436-5 stabilește expres pedeapsa penală pentru persoana juridică găsită vinovată de săvârșirea acțiunilor de la art.436-2.

Menționăm că în legislația penală a Franței,⁶⁴⁷ spre deosebire de legislația penală a altor state analizate în prezenta lucrare, cuantumul profitului obținut de către mercenari are importanță pentru calificare.

Totodată, legea penală franceză la art.436-2 prevede o pedeapsă mai aspră pentru acțiunile de conducere sau organizare a unui grup al cărui scop este recrutarea, angajarea, remunerarea, echiparea sau pregătirea militară a unei persoane definite la articolul 436-1 care se pedepsește cu șapte ani închisoare și amendă de 100.000 de euro.

---

⁶⁴⁶ Codul penal al Franței.

<https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?idSectionTA=LEGISCTA000006149853&cidTexte=LEGITEXT000006070719>

⁶⁴⁷ Code pénal – République Française. Dernière modification le 24 novembre 2019
https://www.legislationline.org/download/id/8442/file/France_CC_am24112019_fr.pdf

Unul din cele mai răsunătoare exemple de aplicare a acestui articol a fost arestarea la Paris a lui Ibrahim Coulibaly și a complicilor săi, în august 2003 fiind suspectați de planificarea unei lovituri de stat în Cote d'Ivoire.⁶⁴⁸ Aceștia au mai fost acuzați de recrutarea mercenarilor, însă Curtea de Apel din Paris a considerat că dovezile nu sunt suficiente pentru a se încadra în componența de infracțiune de mercenariat în vigoare la acea vreme și nici în conformitate cu legislația antiterorism. Astfel, persoanele nu au ajuns să fie condamnați pentru activitatea mercenarilor.⁶⁴⁹

Și nu în ultimul rând, constatăm că pe lângă răspunderea penală pentru participarea unui mercenar la conflicte armate și operațiuni militare, legea franceză prevede de asemenea și sancțiuni de ordin administrativ. Astfel, potrivit art.23-8 din Codul civil al Franței, unei persoane îi poate fi retrasă cetățenia franceză dacă continuă să slujească într-o armată străină sau în serviciul public străin în ciuda ordinului din partea Guvernului francez să renunțe la această slujbă.⁶⁵⁰ Retragerea anumitor drepturi civile, sociale este prevăzută inclusiv în Codul penal al Franței la art.436-4.

În conformitate cu dreptul penal francez, subiectul răspunderii penale poate fi persoana responsabilă care a atins vârsta de atragere la răspundere penală⁶⁵¹, precum și persoanele juridice. Atragem atenția asupra faptului că codul penal francez nu conține o secțiune specială referitor la subiectul infracțiunii. În aceste circumstanțe, urmează să facem referire la ordonanța nr.45-174 privind minorii delicvenți din 2 februarie 1945. Lipsa de răspundere penală relativă a minorilor care au împlinit 13 ani este consacrată în articolul 2 al Ordonanței nr. 45-174 din 2 februarie 1945, unde se mai prevede că „tribunalele pentru minori pot totuși, când circumstanțele și personalitatea delincventului o cer, să pronunțe o condamnare penală împotriva minorului care a împlinit 13 ani”.⁶⁵² Potrivit autoarei Brutaru V.: „Această derogare expresă din ordonanța citată are în vedere numai competența tribunalelor pentru minori. Potrivit aceleiași ordonanțe, minorilor li se aplică un regim sancționator mixt, alcătuit din măsuri educative, mediere-reparație și pedepse.”⁶⁵³

Vârsta minimă a răspunderii penale este de 13 ani. Cu toate acestea, trebuie menționat că instanța nu poate numi unei persoane de vârstă de la 13 la 16 ani pedeapsa pentru un termen care depășește jumătate din termenul pedepsei prevăzută în sancțiunea articolului. De asemenea, persoanei de la 13 ani până la 16 ani nu-i poate fi stabilită o amendă care depășește suma din amenda prevăzută de sancțiunea articolului⁶⁵⁴.

⁶⁴⁸ SMITH S. Un coup de force contre la Côte d'Ivoire aurait été déjoué, samedi, à Paris // Le Monde. 2003. Août 27

⁶⁴⁹ SMITH S., SMOLAR P. La justice française libère l'ex-putschiste ivoirien Ibrahim Coulibaly // Le Monde. 2003. Sept. 18.

⁶⁵⁰ Code civil. Version consolidée au 1 janvier 2014 [Электронный ресурс] // Légifrance. URL: <http://www.legifrance.gouv.fr/afchCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006070721>

⁶⁵¹ КРЫЛОВА, Н.Е. Уголовное право зарубежных стран. Общая и Особенная части: Учеб. для магистров / 4-е изд. М.: Юрайт, 2013. С. 339.

⁶⁵² <https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=LEGITEXT000006069158>

⁶⁵³ BRUTARU, V. Răspunderea minorului în diferite țări europene. <https://revista.universuljuridic.ro/raspunderea-minorului-in-diferite-tari-europene/2/> ISSN 2393-3445

⁶⁵⁴ Уголовное право зарубежных стран. Общая и Особенная части: Учеб. для магистров / Под ред. Н.Е. Крыловой. 4-е изд. М.: Юрайт, 2013. С. 342.

Vorbind despre incriminarea activității mercenarilor în Republica Franceză, nu putem să trecem cu vederea Legiunea Străină Franceză creată la 9 martie 1831, de către regele Franței Louis-Philippe, la insistențele ministrului său de război, nimeni altul decât mareșalul napoleonian Soult. Legiunea îi cuprindea inițial pe militarii străini înrolați în armata franceză: gărzile elvețiene, germanii din regimentul Hohenlohe, spanioli, portughezi, italieni, sarzii din Piemont, belgieni, olandezi și polonezi. Scopul acestei unități cu totul speciale era să lupte cu eroism și cu curaj în afara Franței, în Algeria mai precis, a cărei cucerire treptată și sistematică tocmai începuse. „Ca structură socială a unității, erau avute în vedere și elementele indezirabile care, în optica creatorilor legiunii, trebuiau ținute cât mai mult timp posibil departe de Franța: pușcăriași, hoți, criminali de drept comun, cerșetori, dar și imigranți. Rolul principal al Legiuni era de a proteja coloniile franceze și de a înăbuși orice tentativă de revoltă a populațiilor băștinașe.”⁶⁵⁵

Menționăm că legionarii inițial erau considerați mercenari. La etapa actuală însă, „legionarii francezi sunt încadrați în unitățile Legiunii Străine ale cărei unități sunt repartizate și luptă sub comanda armatei franceze. Anume prin aceste angajamente legale, legionarii francezi sunt membri ai respectivelor forte armate, astfel că aceștia nu pot fi considerați mercenari, așa cum sunt definiți în art. 47 al Protocolului I a Convenției de la Geneva.”⁶⁵⁶

Revenind la activitatea mercenarilor, potrivit unor autori, „...conform Constituțiilor Franței și Germaniei, prevederile transpuse în dreptul lor penal, nu ar trebui să aibă putere juridică, deoarece acestea sunt în mare parte contrare dispozițiilor dreptului internațional, iar situația în aceste țări nu poate fi soluționată decât aplicând direct normele de drept internațional.”⁶⁵⁷

Nu putem fi total de acord cu aceste afirmații. Legea penală a acestor state nu contravine prevederilor internaționale, ci doar nu a transpus în totalitate prevederile actelor internaționale cu privire la mercenariat. După cum am menționat anterior, cu ocazia analizei legislației penale a Spaniei față de posibilitatea trimiterii directe la o normă internațională de drept penal pe plan internațional, mai sunt state care au adoptat acest mod de legiferare.

În cele ce urmează, ne vom referi la incriminarea activității de mercenariat în legea penală a Poloniei.⁶⁵⁸ Articolul 141 alin. (1) Cod penal al Poloniei statuează că orice cetățean polonez care, își asumă, fără autorizarea unei autorități relevante, atribuții militare mercenare într-o armată străină sau organizație militară, va fi supus pedepsei privării de libertate pentru un termen cuprins între 3 luni și 5 ani. Totodată, alin.(2) prevede că: „Cine își asumă atribuții mercenare într-un serviciu militar interzis de legislația internațională este supus pedepsei privării de libertate pentru un termen cuprins între 6 luni și 8 ani”.

⁶⁵⁵ <https://www.historia.ro/sectiune/general/articol/legiunea-straina-acestia-nu-sunt-oameni-sunt-diavoli>

⁶⁵⁶ CHARLES E MERCER. Legion of strangers: The vivid history of a unique military tradition -- the French Foreign Legion Hardcover 342 pages. ISBN-13: 978-1299062863 Ed. Holt, Rinehart and Winston; 1st Edition 1964

⁶⁵⁷ МИОУЛЛЕПСОН Р.А. ТУНКИН. Г.И. Курс международного права в шести томах. Т. 1 / С. 298

⁶⁵⁸ Criminal Code of the Republic of Poland. Disponibil: <http://www.legislationline.org>

Spre deosebire de Codul penal al Republicii Moldova, legea penală a Poloniei prevede la art.141 alin.(3) că un cetățean polonez care, în același timp, este resortisant al altui stat, nu va comite infracțiunea menționată la alin. (1), dacă își are reședința pe teritoriul ultimului stat și își satisface serviciul militar acolo.

De asemenea, spre deosebire de legea penală a Republicii Moldova, asemenea legii penale franceze, Codul penal al Poloniei, art.142, incriminează într-o normă aparte acțiunile de conducere, recrutarea a resortisanților polonezi sau a străinilor care au viză de reședință în Republica Polonia, pentru serviciul în forțele armate străine sau organizația militară străină sau pentru a fi înrolați în serviciul militar mercenar interzis de legislația internațională sau plătire, organizare, antrenare sau foloie a mercenarilor. Relevant că, deși este incriminată aparte, sancțiunea pentru acțiunile respective, spre deosebire de sancțiunea pentru aceleași fapte în legea penală a statului nostru, în legea penală poloneză este mai blândă (de la 6 luni până la 8 ani).

Totodată, este important că art. 5 din Codul penal al Poloniei din 1997 prevede domeniul de aplicare al dreptului penal polonez. Acesta din urmă nu se aplică atunci când „este stabilit altfel printr-un tratat internațional la care Republica Polonia este parte”⁶⁵⁹. După cum am menționat anterior, Codul penal al Poloniei conține totuși, norme privind mercenarismul. Mai mult decât atât, termenul „mercenar” în sine nu există în dreptul penal polonez, dar în art. 141 și 142 din Codul penal al Poloniei se invocă „serviciul militar angajat”. Aceasta rezultă dintr-o analiză comparativă a articolelor menționate anterior și a dispozițiilor dreptului internațional în domeniul mercenarismului, în special ale art. 141 din Codul penal al Poloniei care stabilește sancțiuni penale pentru cetățeanul polonez care își asumă fără acordul autorității competente atribuții militare într-o armată străină sau o organizație militară străină. De asemenea, se prevede pedeapsă penală pentru oricine își asumă atribuții în serviciul militar interzis de dreptul internațional. Totodată, alin.3 art.141 Cp al Poloniei stabilește că nu poartă răspundere penală pentru infracțiunea prevăzută la alin. (1) cetățeanul polonez care este simultan cetățean al altui stat, dacă locuiește pe teritoriul acelu stat și își satisface serviciul militar acolo.⁶⁶⁰

Norma specificată în conformitate cu cerințele dreptului internațional completează art.142 din Codul penal al Poloniei care stabilește sancțiuni penale pentru oricine care contrar cerințelor legii, recrutează cetățeni polonezi sau străini care sosesc în Republica Polonia pentru serviciul militar într-o armată străină sau într-o organizație militară străină.

În același timp, alin. (2) art.142 Cod penal al Poloniei prevede sancționarea persoanelor care recrutează cetățeni polonezi sau străini care sosesc în Republica Polonia pentru un serviciu militar interzis de legislația internațională sau dacă organizează, angajează, pregătește, instruieste sau

---

⁶⁵⁹ Уголовный кодекс Республики Польша. Минск, 1998

⁶⁶⁰ Ibidem

folosește mercenari. Observăm deci că legea penală poloneză spre deosebire de alte state europene, incriminează activitatea mercenarilor în concordanță cu dreptul internațional.

În Codul penal polonez, în definirea mercenarilor și a semnelor compoziției acestuia, există o trimitere directă la dreptul internațional.

Totuși potrivit unor autori: „Legiuitorul polonez nu explică în al doilea paragraf al acestor articole despre care anume serviciu de recrutare, finanțare, formare profesională, utilizarea serviciului și participarea la care organizațiile sunt interzise. El se referă la aplicarea dreptului internațional: legea se referă la orice servicii militare închiriate interzise de dreptul internațional.”⁶⁶¹

Trebuie menționat că în acest caz există o înțelegere extinsă a mercenarismului care prevalează în dreptul internațional. Cu toate acestea, în acest fel, Codul penal al Poloniei asigură includerea în legislația națională a unui număr de alte norme internaționale (care nu au legătură cu mercenarismul). O oarecare extindere are loc și atunci când este declarat ilegal să-ți asumi atribuții într-o armată străină, o organizație militară străină sau un serviciu militar angajat interzis de dreptul internațional. Potrivit unor opinii din doctrina rusă, „...dreptul internațional prevede stabilirea răspunderii numai pentru participarea unui mercenar la un conflict armat sau a ostilităților, simplul consimțământ de participare la astfel de organizații nu formează formulările Convenției internaționale din 1989 pentru reprimarea recrutării, utilizării, finanțării și formării mercenarilor și a Statutului Romei internaționale tribunal penal.”⁶⁶²

Continuând analiza comparativă a infracțiunii de activitatea mercenarilor menționăm că mai multe state, printre care și Țările de Jos (unde se află sediul mai multor organizații internaționale, inclusiv Curtea Internațională de Justiție a ONU), au considerat opțională publicarea și aplicarea regulilor interne privind mercenarismul. „Unul din argumente a fost că nu este deloc necesară o normă specială în Codul penal care incriminează mercenarismul, deoarece există acte juridice internaționale care intră în vigoare și care reglementează această situație⁶⁶³.” În cazul dat, normele juridice internaționale privind mercenarismul ar trebui implementate direct fără niciun fel sau orice trimitere la acestea a legii penale naționale.

În codul penal al Bulgariei, de exemplu, infracțiunile internaționale sunt incluse în capitolul „Crime împotriva păcii și securității omenirii”⁶⁶⁴ ca și în dreptul penal al Letoniei care le include în Capitolul „Crime împotriva păcii și securității omenirii, crime de război și genocid”.⁶⁶⁵

---

⁶⁶¹ ОСИПОВ К. Л. Ответственность за наемничество по российскому уголовному законодательству. Диссертация. Кисловодск -2003 p.62

⁶⁶² Ibidem

⁶⁶³ БЕККЕГ П.Н.Ф. The legal position of intergovernmental organizations: A functional necessity analysis of their legal status and immunities. Dordrecht-London-Boston, 1994. P. 141142.

⁶⁶⁴ Уголовный кодекс Республики Болгария. Минск, 2000,

⁶⁶⁵ Уголовный закон Латвийской Республики. Минск, 1999.

Codul penal al **Letoniei**⁶⁶⁶, incriminează activitatea mercenarilor și reglementează la art. 77¹ răspunderea pentru participarea activă la un conflict militar care se desfășoară în afara teritoriului Letoniei și care este îndreptat împotriva integrității teritoriale și independenței statului; la art. 77² se incriminează acordarea ajutorului financiar sau material părții a cărei activitate este îndreptată împotriva integrității teritoriale și independenței statului; racolarea, instruirea sau trimiterea de persoane care urmează să participe la un conflict militar care se desfășoară în afara teritoriului Letoniei este sancționată de art.77³.

Legea penală a **Ungariei**,⁶⁶⁷ incriminează la art.146 în capitolul Crime de război, (1) Orice încercare de a recruta personal pe teritoriul Ungariei pentru serviciul militar – altul decât pentru forțele aliate -, serviciul paramilitar într-un corp armat străin sau orice recrutare a voluntarilor pentru un astfel de serviciu se consideră infracțiune pedepsită cu închisoare între unu și cinci ani. (2) Orice cetățean maghiar care se alătură voluntar sau se oferă să se alăture oricărui corp armat străin – altul decât forțele aliate – care este implicat într-un conflict armat (național sau internațional) sau care participă la instruirea într-un astfel de corp armat este pedepsit. (3) Orice persoană care recrutează sau instruește persoane sub vârsta de optsprezece ani pe teritoriul Ungariei pentru serviciul militar, serviciul paramilitar într-un corp armat străin sau orice recrutare a voluntarilor pentru acest serviciu este pedepsită cu închisoare între doi și opt ani.

Relevăm că legea penală a Ungariei alături de cea a altor state, spre deosebire de cea a Republicii Moldova, incriminează fapta de recrutare precum și recrutarea persoanelor care nu au împlinit vârsta de 18 ani. Totodată, alin.(1) art.303 se stabilește sancțiunea privațiunii de libertate pe un termen de la 5 până la 8 ani pentru utilizarea mercenarilor străini în conflicte armate sau război, instruire, finanțare sau sprijinirea acestora sub alte forme.

Remarcăm faptul că spre deosebire de legea penală a Republicii Moldova, legiuitorul ungar, la alin.(2) art.303 incriminează ca formă agravantă utilizarea mercenarilor străini în conflicte armate sau război, instruire, finanțare sau sprijinirea acestora sub alte forme comisă prin abuz asupra poziției oficiale sau implicarea persoanelor sub vârsta legală care poate fi pedepsită cu închisoare pentru un termen de peste 10 la 15 ani.

În același timp, pentru participarea mercenarilor la un conflict armat sau acțiuni de război, art. 303 alin.(3) stabilește ca sancțiune pedeapsa cu închisoare pentru un termen de 3 până la 5 ani.

Codul penal al **Mongoliei**⁶⁶⁸ în capitolul „Crime împotriva păcii și securității omenirii”, la articolul 303 incriminează infracțiunea de utilizarea mercenarilor. Art.303.1. Utilizarea

⁶⁶⁶ Criminal Law of the Republic of Latvia (1998, amended 2018) <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>

⁶⁶⁷ Criminal Code of the Republic of Hungary (2012) <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>

⁶⁶⁸ Criminal Code of Mongolia (2002) <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>; https://www.unodc.org/res/cld/document/mng/2001/criminal_code_of_mongolia_html/Mongolia_Criminal_Code_2002.pdf

mercenarilor străini în conflicte armate sau război, instruire, finanțare sau sprijinirea acestora în alte forme vor fi pedepsite cu închisoare de la 5 până la 8 ani.

Alin.(2) al aceluiași articol, stabilește că Aceeași crimă comisă prin abuzul asupra poziției oficiale sau cu implicarea persoanelor care nu au atins vârsta legală se pedepsește cu închisoare pentru o durată de la 10 la 15 ani.

Răspunderea penală pentru participarea nemjlocită a mercenarilor la un conflict armat sau la acțiuni de război este prevăzută la alin.(3) al art.303 și stabilește pedeapsa cu închisoare pe un termen de la 3 la 5 ani.

Codul penal al **Macedoniei**⁶⁶⁹ în Capitolul Infracțiuni de agresiune la articolul 403 statuează că „(1) Oricine, în ale cărui atribuții intră monitorizarea sau guvernarea acțiunilor politice sau militare ale statului, folosește forțele armate ale unui stat împotriva suveranității, integrității teritoriale sau independenței politice a altui stat sau în orice alt mod contrar normelor reglementate de Carta Națiunilor săvârșește un act de agresiune care, în funcție de caracteristicile, complexitatea și dimensiunea sa, este o încălcare a Cartei Națiunilor Unite”.

Remarcăm faptul pentru a califica fapta în baza alin.(1), subiectul trebuie să dispună de o calitate specială, cea de persoană care are atribuții de monitorizare sau dirijare a acțiunilor de politică militară. Alineatul (2) din același articol se referă la persoanele care participă la actul de agresiune arătat la alin.(1).

Totodată, la alin.(4) este explicată noțiunea de agresiune în sensul alin.(1) din același articol. Astfel, agresiunea menționată la alineatul (1) din prezentul articol, indiferent dacă războiul a fost declarat anterior sau nu, se consideră: [...] 7) trimiterea de grupuri armate, grupuri, forțe paramilitare sau mercenari, de către sau în numele statului, să întreprindă acțiuni armate împotriva altui stat, care în funcție de complexitatea lor corespund acțiunilor menționate mai sus sau participarea considerabilă la astfel de acțiuni.

După cum am menționat anterior, Codul penal al Germaniei sancționează acțiunile de recrutare a mercenarilor pentru o armată străină, pentru serviciul militar în interesul unui stat strain, instituție militară sau similar precum și livrarea către recrutori a persoanelor recrutate.

O normă similară celei a Germaniei este stipulată și în **Codul penal al Israelului** care sancționează recrutarea în forțele armate străine.⁶⁷⁰ În contextul mercenariatului Israelului sancționează penal angajarea voluntară a persoanei în forțele armate ale unui stat strain precum și recrutarea cetățenilor pentru angajarea în asemenea serviciu. Trebuie de menționat faptul că legea penală a Israelului prevede prezumția vinovăției persoanei cetățean al Israelului care a servit într-

⁶⁶⁹ **Criminal Code of the Republic of North Macedonia (2009, amended 2018)** <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>

⁶⁷⁰ Закон об уголовном праве Израиля. СПб, 2005. С. 151-152

o instituție militară străină. Potrivit legii penale, persoana, cetățean al Israelului, care a servit într-o instituție militară străină se consideră „angajat voluntar”, până la proba contrarie.

Totodată, constatăm că printre statele care nu au luat în considerare reglementările dreptului internațional referitoare la incriminarea în dreptul intern a activității mercenarilor se află Republica Coreea. În conformitate cu alin.(1) art.111 **Codul penal al Coreei** de Sud se sancționează penal persoana care participă la un război privat cu un stat strain.⁶⁷¹

Unii autori consideră că această abordare a construirii normei pentru activitatea mercenarilor nu poate fi considerată corectă reieșind din următoarele considerente: „În primul rând, se folosesc termeni care nu au o definiție exactă. Se poate presupune că termenul de „război privat” este o ciocnire armată între un individ persoană privată sau persoană publică (ori un grup de persoane) cu o armată a unui stat străin.”⁶⁷²

Cu toate acestea faptul respectiv creează nedumerire cu referire la cine se face vinovat de agresiune în condițiile unui război privat. În acest sens, nu este clară soluția de calificare și nici dacă se consideră război privat în ipoteza izbucnirii unor conflicte militare între forțele armate ale unui stat și un grup de persoane care atentează la valorile acestuia.

În opinia noastră, în circumstanțele invocate, nu suntem în prezența unui război privat și cu atât mai mult, nu poate fi vorba de activitate de mercenariat. Acțiunile respective îmbracă o cu totul altă formă, fie penală sau contravențională, în dependență de anumiți factori.

În cel de-al doilea rând, potrivit autoarei Ebzeeva Z., „mercenariatul este o crimă care afectează întotdeauna două state: țara de origine a mercenarului și țara împotriva căruia acesta luptă. În consecință, potrivit unor autori, incriminarea acțiunilor de activitate a mercenarului ar trebui să aibă o formulare universală, bine înțeleasă și ușor aplicabilă pentru toate părțile.”⁶⁷³

Considerăm că aceste afirmații pot fi integral atribuite și prevederilor art.93 din Codul penal al **Japoniei** care prevede sancționarea penală a persoanei pentru pregătirea sau conspirația în vederea ducerii unui război particular împotriva unui stat strain.⁶⁷⁴ Cu toate acestea, dispoziția art.93 din Codul penal al Japoniei nu este tocmai potrivită deoarece incriminarea acțiunii premergătoare pentru un război privat ignoră participarea persoanei la el. Astfel, „...din textul normei analizate reiese că pot fi urmăriți penal organizatorii unui război privat în timp ce răspunderea combatanților nu este reglementată.”⁶⁷⁵

Studiind legile naționale care vizează combaterea mercenarismului, este important de menționat că de exemplu, **în Statele Unite** ale Americii în perioada președintelui George

⁶⁷¹ Уголовный кодекс Республики Южный Кореи. ""СПб. 2004. "С. 92

⁶⁷² ЭБЗЕЕВА З.А. Наемничество: уголовно-правовой и криминологический аспекты. Диссерт. Саратов – 2013, р. 47

⁶⁷³ Ibidem

⁶⁷⁴ Уголовный кодекс Японии. "СПб. 2002. "С. 71

⁶⁷⁵ ЭБЗЕЕВА З.А. Op. Cit.

Washington a fost adoptată prima legislație care controlează recrutarea cetățenilor unui stat pentru a servi în armata altui stat.⁶⁷⁶

Amintim că deși Statele Unite ale Americii de asemenea au susținut obiecțiile invocate anterior, ele au fost justificate prin faptul că răspunderea penală nu este stabilită pentru acțiunile proprii ale mercenarilor care participă la conflictul armat, ci se rezumă doar la incriminarea răspunderii pentru recrutare, folosire, finanțare și intruire a mercenarilor.

În pofida acestui fapt, în legea penală a SUA s-a menținut reglementarea răspunderii penale pentru activitatea mercenarilor. În sensul respectiv, deși Secțiunea a 2-a din art.6 din Constituția SUA declară că tratatele încheiate sau care urmează să fie încheiate de către Statele Unite sunt legea supremă a țării,⁶⁷⁷ totuși în literatură se exprimă opinia, potrivit căreia statul nu aplică întotdeauna corect prevederile dreptului internațional, aceasta fiind o consecință a dualismului legal instituit pe baza faptului că „Problema diferențierii dintre competențele federale și cele de stat nu a fost rezolvată în mod corespunzător, deși se fac încercări de rezolvare a acesteia.”⁶⁷⁸

Cu toate acestea, Secțiunea 18, Capitolul 45 din Codul penal al SUA, reglementează „admiterea la un serviciu extern”. Așadar, în legea penală a SUA se prevede răspunderea penală pentru persoanele care în SUA se angajează de unul singur, sau a fost recrutat, sau care recrutează pe cineva să se angajeze în slujba oricărui conducător, stat, colonie, regiune, ca soldat sau ca marinar pe o navă militară sau privată în scopul participării la conflicte armate”.⁶⁷⁹

După cum putem observa din textul normei menționate anterior, legea penală a SUA a acceptat cerințele impuse de către Protocolul adițional I și ale Convenției internaționale pentru suprimarea recrutării, utilizării, finanțării și instruirii mercenarilor din 1989 cu privire la definirea mercenarului.

În literatură se opinează că „această normă, în raport cu Statutul de la Roma, este mai logică și consecventă, deoarece stabilește responsabilitatea pentru recrutarea persoanelor nu numai celor sub vârsta de 15 ani, referindu-se la orice vârstă pentru admiterea efectivă a unui mercenar la serviciul militar. Punctul “b” din această normă conține o excepție potrivit căreia: “Dispozițiile prezentului articol nu se aplică cetățenilor oricărei țări aflată în război cu un stat cu care SUA se află în relații de război dacă sunt cetățeni ai acestui stat sau dacă un astfel de cetățean nu va recruta și nu va încita un cetățean al SUA să intre într-un serviciu strain.”⁶⁸⁰.

În plus, trebuie menționat faptul că legea penală federală a SUA privind răspunderea penală pentru mercenari este destul de represivă în raport cu dispozițiile relevante din legea penală a altor

⁶⁷⁶ КОРОТКИЙ Ф.В. Наемничество: уголовно-правовые и криминологические аспекты Диссертация. Екатеринбург – 2009. Р.35

⁶⁷⁷ Соединенные Штаты Америки. Конституция и законодательные акты. М., 1999

⁶⁷⁸ КРЫЛОВА Н.Е. СЕРЕБРЕННИКОВА А.В. Уголовное право современных зарубежных стран (Англии, США, Франции, Германии). М., 1997. С. 40.

⁶⁷⁹ Уголовное право США: Сборник нормативных актов. М., 1985.

⁶⁸⁰ Ibidem

state. De exemplu, legea penală a Republicii Moldova, precum și cea a Federației Ruse, stabilesc răspunderea penală doar pentru participarea efectivă la conflictul armat sau la ostilități, pe când legea penală a SUA, „...după cum se poate vedea din textul normei citate anterior, stabilește răspunderea inclusiv numai pentru o intrare în serviciu, adică pentru acțiunile care constituie, de fapt, o pregătire pentru un astfel de act.”⁶⁸¹

Utilizarea termenilor de colonie, regiune sau populație în dreptul penal al SUA nu implică angajarea privată în sensul juridic al acestui articol. Având în vedere istoria formării SUA, care a apărut din coloniile Marii Britanii, în opinia autoarei Ebzeeva Z., „articolul respectiv se referă la unitățile administrative sau la populația de pe teritoriile care încă nu au fost incluse în nici o unitate administrativă.”⁶⁸²

În aceeași ordine de idei, legislația penală a SUA și Convenția conferă trăsături exclusiviste subiectului infracțiunii care este asociat în mod direct cu forțele armate ale unui stat străin.

În contextul celor menționate, efectuând o analiză a dreptului penal din diferite țări ale sistemului de drept general și continental, putem concluziona că mercenariatul este recunoscut ca infracțiune aparte în mai multe țări. Cu toate acestea, legislația penală a unor astfel de state conține diferențe atât în definirea mercenarului cât și în reglementarea componentei mercenariatului și, nu în ultimul rând, în înțelegerea obiectului juridic al acestei infracțiuni.

4.2 Cadrul legal de incriminare a infracțiunii de activitatea mercenarilor în statele CSI.

În subcapitolul ce urmează ne propunem să efectuăm analiza infracțiunii de activitate a mercenarilor în legislația statelor CSI și unele state care nu se atribuie nici UE, nici CSI. Obiectivul propus pentru acest compartiment din lucrare este evidențierea criteriilor de diferențiere a legilor penale din aceste state, precum și evidențierea asemănărilor modului de incriminare a componentei de infracțiune analizată.

Necesitatea studierii și analizei legislației penale a țărilor CSI în partea ce ține de incriminarea activității mercenarilor este cu atât mai importantă, cu cât în ultimii ani se observă o tendință de creștere a numărului de mercenari proveniți din aceste state.

Potrivit unor autori ruși, care s-au specializat în studierea acestei componente de infracțiune, „întreaga istorie a lumii confirmă faptul că orice criză politică sau criză economică este cauza principală a răspândirii mercenarilor. La scară largă a evenimentelor ce s-au perindat de-a lungul istoriei, printre care și prăbușirea uneia dintre cele mai mari puteri mondiale ale secolului XX - Uniunea Sovietică, anume acest eveniment în mare măsură a contribuit la creșterea numărului de mercenari - foști cetățeni sovietici și a generat conflicte armate pe teritoriul fostei URSS, în special

⁶⁸¹ ОСИПОВ К. Л. Ответственность за наемничество по российскому уголовному законодательству. Диссертация. Кисловодск -2003 р. 53

⁶⁸² ЭБЗЕЕВА З.А. Наемничество: уголовно-правовой и криминологический аспекты. Диссерт. Саратов – 2013, р.43

conflictele locale de la începutul anilor 90 în Abhazia, Transnistria, Ferghana, Karabakh.”⁶⁸³ Potrivit autoarei Șandieva N., „în mare parte specificul mercenarilor din această perioadă este exprimat în faptul că nu a avut distribuție în masă iar participarea mercenarilor de cele mai multe ori era ghidată de principii „ideologice”. Totuși, acest aspect nu exclude participarea mercenarilor la conflicte militare din interese mercantile.”⁶⁸⁴

Una din cauzele apariției mercenariatului în rândurile cetățenilor CSI a fost concedierea în masă a personalului forțelor armate ale Rusiei și alte state - foste republici ale Uniunii Sovietice, în urma prăbușirii acestei puteri. Și, prin urmare, în acest caz, putem vorbi despre rolul influent al unei astfel de probleme ale spațiului post-sovietic precum șomajul, care a determinat în principal tinerii să se alăture rândurilor „mercenarilor”.

De asemenea, destul de târziu, în opinia unor autori pe care o împărtășim și noi, „în țările CSI au apărut norme care reglementează criminalizarea sau penalizarea mercenarismului și care au făcut posibilă tragerea la răspundere a făptuitorilor pentru aceasta. Deși acest fapt, așa cum arată realitatea, nu contribuie întotdeauna la o scădere a numărului de mercenari, în același timp, el apare totuși într-o oarecare măsură ca un factor de constrângere.”⁶⁸⁵

În cele ce urmează ne vom referi la prevederile legi penale a Federației Ruse. Analiza juridică comparativă a conceptului de „mercenar” consacrat în dreptul internațional modern și al celui din dreptul penal rus prezintă un mare interes. Problematika activității mercenarilor este analizată și înțeleasă diferit în literatura rusă.

Unii autori subliniază că analiza conceptului de mercenar, așa cum este el stabilit în nota de la art.359 Codul penal al Federației Ruse și Convenția internațională cu privire la mercenariat, „...a arătat că semnele care permit calificarea unei persoane în calitate de mercenar sunt stabilite direct atât în legile interne în mare parte, cât și în cele internaționale, ceea ce duce la o înțelegere diferită atât a termenului „mercenar”, cât și a activității mercenarilor în ansamblu.”⁶⁸⁶ În Nota de la art.359, legea penală rusă definește noțiunea de mercenar, după cum urmează: „Un mercenar este o persoană care acționează pentru a obține compensații materiale; nu este cetățean al unui stat participant la un conflict armat sau ostilități; nu are reședința permanentă pe teritoriul acestuia și nu este trimisă pentru a îndeplini sarcini oficiale”.⁶⁸⁷

⁶⁸³ СТУПИШИП В. О наемниках в Карабахе: Моя миссия в Армении. 1992-1994. Воспоминания первого посла России. М., 2001; О наемниках и добровольцах в Приднестровье: Добровольцы (Радио ЗаВТра)//<http://grani.ru/Politics/World/p.424.html>, citat după ШАНДИЕВА Н.О. Наемничество по международному и национальному уголовному праву Диссертация. Москва – 2004.

⁶⁸⁴ ШАНДИЕВА Н.О. Наемничество по международному и национальному уголовному праву Диссертация. Москва – 2004.p.87

⁶⁸⁵ Ibidem P.88

⁶⁸⁶ ПАРХОМЕНКО С. В., ЛИТВИНЦЕВ А. А. Понятие «наемник» в международном и Российском уголовном законодательстве: сравнительно-правовой аспект. Сибирский юридический вестник nr. 3(78) г. Иркутск 2017.

⁶⁸⁷ <http://pravo.gov.ru/proxy/ips/?docbody&nd=102041891>

În **Federația Rusă** răspunderea pentru activitatea mercenarilor este prevăzută la articolul 359 din Codul Penal al Federației Ruse,⁶⁸⁸ potrivit căruia recrutarea, pregătirea, finanțarea sau orice alt sprijin material acordat unui mercenar, precum și antrenarea acestuia în conflictele armate sau operațiunile militare, pot fi pedepsite cu privarea de libertate pentru un termen de la patru până la opt ani, iar participarea la conflict armat ca mercenar – cu închisoare de la trei la șapte ani.⁶⁸⁹

Potrivit alin.(2), aceleași fapte comise de o persoană cu folosirea situației de serviciu sau în legătură cu un minor, -⁶⁹⁰ se pedepsesc cu privarea de libertate pe un termen de la șapte până la cincisprezece ani, cu amendă în valoare de până la cinci sute de mii de ruble sau în cuantumul salariului sau al altor venituri ale persoanei condamnate pentru o perioadă de până la trei ani sau fără aceasta și cu restricție de libertate pentru o perioadă de la un an la doi ani sau fără aceasta.

La alin.(3), același articol sancționează participarea unui mercenar la un conflict armat sau ostilități, iar pedeapsa aplicabilă este privarea de libertate pentru un termen de la trei la șapte ani, cu sau fără restricție de libertate pentru un termen de până la un an.

În legea penală rusă un mercenar este o persoană care: acționează în scopul de a primi compensații materiale; nu este cetățean al unui stat participant la un conflict armat sau ostilități; nu locuiește permanent pe teritoriul statului implicat în conflict și nu este trimisă pentru a îndeplini misiuni oficiale.⁶⁹¹

Așadar, analizând prevederile normative de rigoare, constatăm atât asemănări cât și deosebiri dintre legile penale ale Federației Ruse și CP RM. Codul penal al Republicii Moldova prevede expres răspunderea penală doar pentru două fapte care implică activități de mercenariat, pe când în Codul penal al Federației Ruse este reglementată și o formă agravantă a acțiunii ilicite, și anume: recrutarea, instruirea, finanțarea sau sprijinul material al unui mercenar, precum și antrenarea lui în conflicte armate la acțiuni militare sau violente **comise de către o persoană care folosește funcția sa sau în raport cu un minor**. Persoana care folosește funcția sa în săvârșirea faptei date poate fi subiect al infracțiunii respective doar dacă are calitatea de comandant al forțelor armate, conducător al grupului de persoane care participă pe câmpul de luptă sau o altă funcție asemănătoare ori posedă atribuții de adoptare a deciziilor în timpul situațiilor de urgență. Subiectul infracțiunii date poate fi și persoana care angajează, recrutează, instruește persoane care nu au atins vârsta majoratului și-i antrenează în conflicte armate la acțiuni militare sau violente.

⁶⁸⁸ Codul penal al Federației Ruse, adoptat de către Duma de Stat la 24.05.1996, cu ultimele modificări și completări din 27.12.2009. Poate fi accesat la: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_10699/a9e28227f557dc1e6659c1d88613790bb3dddb5b/, (vizualizat la 05.08.2018).

⁶⁸⁹ БАРЫШЕВА К.А., ГРАЧЁВА Ю.В., ЕСАКОВ Г.А., КНЯЗЬКИНА А.К., ЛЯСКАЛО А.Н., МАРКУНЦОВ С.А., ПАЛИЙ В.В., ЭНГЕЛЬГАРДТ А.А. Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации (постатейный; восьмое издание, перераб. и доп.) (под ред. д.ю.н. Г.А. Есакова). - "Издательство Проспект", 2019 г.

⁶⁹⁰ Legea federală din 27 decembrie 2009 N 377-FZ a modificat partea 2 a articolului 359, în vigoare la 1 ianuarie 2010.

⁶⁹¹ МАЛИНОВСКИЙ В.В. ЧУЧАЕВ А.И. Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации для работников прокуратуры (постатейный) (отв. ред. канд. юрид. наук). - "КОНТРАКТ", 2011 г.

Pe lângă aceasta, mai observăm o deosebire în partea a treia a structurii normei juridice, referitor la sancțiunea aplicată persoanelor vinovate. Conform CP al RM, subiectul infracțiunii poate fi pedepsit cu închisoare maximum până la 10 ani, pe când în Federația Rusă persoana vinovată poate fi pedepsită cu închisoarea până la 15 ani.

Legislația penală a **statului Belarus**, în comparație cu cea a Republicii Moldova și a Federației Ruse, prevede răspunderea penală pentru activitățile de mercenariat în mai multe norme juridice. Astfel, în conformitate cu art. 132 al Codului penal al Republicii Belarus, este sancționată doar persoana care efectuează aceleași activități ca și cele enumerate la articolul 141 alin.(2) CP RM și art.359 (1) al Codului penal rus, doar că în Belarus pedeapsa pentru acțiunile menționate *supra* este mai aspră. O asemenea faptă se pedepsește cu închisoare de la 7 la 15 ani. Însă, dacă analizăm textul legii de la art. 133 din Codul penal al statului Belarus, relevăm că participarea unei persoane pe teritoriul unui stat străin în conflicte armate, la acțiuni militare a unei alte persoane, care nu face parte din forțele armate ale beligeranților și acționează pentru a primi remunerații materiale fără acordul statului al cărui cetățean este sau pe teritoriul căruia își are reședința permanentă persoana – se pedepsește mai blând decât cea de la art. 132 din Cod.

Pedeapsa penală în cazul dat este închisoare de la 3 până la 7 ani. În această ordine de idei, remarcăm că în februarie 2016 Președintele Republicii Belarus a semnat Legea privind amendamentele la Codul penal al Republicii Belarus, care au intrat în vigoare în aprilie 2016.

Astfel, legea penală a fost completată cu un nou articol – 361.3, în cadrul Capitolului 32: *Crime împotriva statului*, cu denumirea marginală Participarea pe teritoriul unui stat străin într-o formațiune armată sau într-un conflict armat, la acțiuni violente, recrutarea sau pregătirea persoanelor pentru o astfel de participare.

Menirea acestei norme juridice este de a permite organelor de drept să aducă pe banca acuzaților persoanele care luptă pe teritoriul altui stat, chiar și atunci când din unele fapte (art.132 și 133) nu pot fi stabilite cu exactitate elementele componenței de infracțiune mercenară. Așadar, în corespundere cu textul de lege: 1. *Participarea unui cetățean al Republicii Belarus sau a unui apatrid cu domiciliul permanent în Republica Belarus pe teritoriul unui stat străin într-o formațiune înarmată a uneia dintre părțile aflate în conflict, precum și participarea la un conflict armat, acțiuni militare sau alte acțiuni violente fără autoritatea statului și în absența dovezii unei infracțiuni (componenței de infracțiune) conform articolului 133 din Codul penal al Republicii Belarus – se pedepsește cu închisoare de la 2 până la 5 ani.*

Recrutarea, pregătirea, instruirea sau folosirea cetățenilor Republicii Belarus sau a apatrizilor care au reședința permanentă în Republica Belarus pentru a participa pe teritoriul unui stat străin într-o formațiune armată a uneia dintre părțile aflate în conflict, la conflicte armate, acțiuni militare sau alte acțiuni violente, precum și finanțarea sau acordarea unui alt

material de susținere a acestor activități în absența dovezii unei infracțiuni (componentei de infracțiune) conform articolului 132 din Codul penal al Republicii Belarus – se pedepsește cu închisoare pe o perioadă de 5 până la 10 ani.⁶⁹²

În comparație cu legislația penală a altor state, Codul penal al Republicii Belarus precizează domeniul de antrenare a mercenarului – în cadrul armatei împotriva unui stat strain și pentru suprimarea dreptului poporului la autodeterminare recunoscută internațional.

În temeiul art.132 CP al Republicii Belarus acțiunile unui mercenar constau în participarea unei persoane care nu este cetățean și nu locuiește pe teritoriul statului parte la conflict, la conflictele armate împotriva unui stat strain făcând parte din forțele armate ale altui stat strain și care acționează în vederea obținerii unor compensații materiale.⁶⁹³

După cum am menționat anterior, Codul penal al Republicii Belarus pedepsește penal și acțiunile angajatorului care sunt prevăzute în mod expres la art.133 și se manifestă ca recrutarea, instruirea, finanțarea și utilizarea mercenarului la conflictul armat împotriva unui stat strain pentru subminarea dreptului la autodeterminare recunoscut internațional.⁶⁹⁴

Potrivit unor surse din doctrina rusă: „După ce a prevăzut actele „angajatorilor” și „mercenarilor” în diferite articole din legea penală, legiuitorul din Belarus a subliniat prin aceasta pericolul social al acțiunilor fiecărei părți în fața „acordului”. În același timp, el a restrâns în mod nejustificat conținutul conceptului de „mercenarism”, ceea ce implică un „acord” bilateral, adică acțiunile atât ale primului, cât și ale celui de-al doilea.”⁶⁹⁵

În opinia noastră, este neântemeiată această afirmație reieșind din simplul fapt că atât legiuitorul Belarus, cât și legiuitorul rus reglementează separat incriminarea acțiunilor de participare la conflictul armat și cele de recrutare, folosire, instruire, angajare sau altă asigurare a mercenarilor. Cu alte cuvinte, incriminarea separată a acțiunilor mercenarului și a acțiunilor angajatorului, recrutorului sau a oricărei persoane care contribuie la faptul participării la conflictul armat este logică și necesară nu atât pentru a evidenția pericolul social al acestor acțiuni, cât pentru a se face o diferență juridico-penală a acestor acțiuni.

Deși este foarte dificilă identificarea hotarului și gradului de prejudiciabilitate dintre pericolul social al acestor acțiuni, este de la sine înțeles că sub aspectul laturii subiective între angajat și angajator este o mare diferență luând în considerare scopul, motivul, intenția făptuitorului.

⁶⁹² Codul penal al Republicii Belarus, adoptat de către Camera Reprezentanților la 09.07.1999, cu ultimele modificări și completări din 17.02.2018. Poate fi accesat la: <http://xn----ctbcgfvicvibf9bq8k.xn--90ais/>, (vizualizat la 24.01.2019).

⁶⁹³ Уголовный кодекс Республики Беларусь. Минск, 2001. С. 117.

⁶⁹⁴ Ibidem

⁶⁹⁵ ОСИПОВ К. Л. Ответственность за наемничество по российскому уголовному законодательству. Диссертация. Кисловодск -2003
p. 63

Potrivit **Codului penal al Republicii Kârgâzstan**, activitatea mercenarilor ca infracțiune se manifestă prin două fapte. În conformitate cu art.375, se sancționează cu închisoare de la 8 la 15 ani și cu confiscarea proprietății acțiunea ilicită *privind - de recrutare, instruire, pregătire care vizează dobândirea de competențe și abilități de comitere a unei infracțiuni teroriste sau, finanțarea sau alt material de sprijin oferit unui mercenar, precum și utilizarea acestuia în conflicte armate la acțiuni militare sau violente*. La alin. (2) este prevăzută răspunderea pentru fapta identică după conținut cu cea de la alin.(1) art. 141 CP RM-Participarea unui mercenar la un conflict armat, acțiuni militare sau alte acțiuni violente și cu cea de la alin. (3) art.359 al Codului penal a Federației Ruse - Participarea unui mercenar la un conflict armat, acțiuni militare sau alte acțiuni violente.

La art. 375 Codul penal al Republicii Kârgâzstan sunt prevăzute și formele agravante ale acțiunii ilicite de activitate a mercenarilor, aceasta manifestându-se în realizarea laturii obiective: *1) de către un grup de persoane printr-o înțelegere prealabilă; 2) de către un grup criminal organizat; 3) folosind funcția oficială; 4) în cazul folosirii unui minor*. Aceste fapte se sancționează cu o pedeapsă de tipul închisorii pe o perioadă de la 15 până la 20 de ani sau cu detenție pe viață și cu confiscarea proprietății⁶⁹⁶.

În Capitolul XVII *Crime de război* din Codul penal al **Republicii Azerbaidjan** este prevăzută răspunderea penală pentru două genuri de fapte ce țin de activitatea mercenarilor. Prima acțiune este specificată la art. 114, care înglobează în sine trei fapte ce implică activități de mercenariat. Ele sunt identice după conținut cu faptele stipulate la art. 359 a Codului penal al Federației Ruse, analizate anterior. 1. Recrutarea, instruirea, finanțarea sau alt sprijin material al unui mercenar, precum și utilizarea acestuia într-un conflict armat sau ostilități. 2. Aceleași fapte comise de o persoană care își folosește funcția oficială sau împotriva unui minor. 3. Participarea unui mercenar la un conflict armat sau acțiuni violente.

Doar că sancțiunile din legea penală a Azerbaidjanului diferă de cele din legea Federației Ruse: în conformitate cu prevederile art. 114 al legii penale a Republicii Azerbaidjan acestea sunt mai aspre. Cea de a doua acțiune, prevăzută la fel în Capitolul XVII, este încorporată la art. 115 și se referă la încălcarea legilor și obiceiurilor războiului.

Așadar, în conformitate cu articolul specificat, se pedepsesc următoarele fapte alternative: *1) Constrângerea prizonierilor de război și a altor persoane protejate de dreptul internațional umanitar pentru a servi în forțele armate ale organizației/statului care le-a capturat, precum și constrângerea cetățenilor unui stat ostil de a participa la operații militare împotriva țării lor, se pedepsește cu închisoare de la 2 la 5 ani. 2) Tratatamentul crud sau inuman al persoanelor specificate la alin.(1) utilizarea torturii împotriva lor, neacordarea asistenței medicale în caz de*

---

⁶⁹⁶ Codul penal al Republicii Kârgâzstan, în vigoare cu ultimele modificări și completări din 04.08.2018. Poate fi accesat la: http://continent-online.com/Document/?doc_id=30222833#pos=4207;-71, (vizualizat la 24.01.2019).

rănire, și de altă natură, îndepărtarea organelor acestora prin transplant, precum și utilizarea lor în calitate de ostatici ca o barieră pentru protejarea trupelor sau obiectelor lor; a fi deținut ca ostatici, precum și implicarea populației civile în muncă forțată sau transferul forțat din locurile unde justiția este mai severă în alte scopuri, se pedepsește cu închisoare pe o perioadă cuprinsă între 5 și 10 ani.

Alin.(3) stipulează că actele prevăzute la alin.(1) și alin.(2) din art. 115 Codul penal al Republicii Azerbaidjan, care duc la *moarte sau la vătămarea gravă a sănătății lor (mercenarilor)*, se pedepsesc aceste acțiuni cu închisoare de la 10 până la 15 ani. Alin.(4) prevede *răspunderea pentru uciderea persoanelor menționate la alin.1 din articolul respectiv, care se pedepsește cu închisoare de la 14 până la 20 de ani sau cu detenție pe viață*⁶⁹⁷.

Codul penal al statului **Uzbekistan** definește fapta ilegală analizată în cadrul art. 154 și 154¹. Conform art. 154 alin. (1), este supusă răspunderii penale persoana care *participă pe un teritoriu sau de partea unui stat străin într-un conflict armat sau în acțiuni militare, care nu este cetățean sau soldat al unei țări aflate în conflict ori care nu locuiește permanent pe teritoriul controlat de partea aflată în conflict sau dacă nu este desemnat oficial de vreun stat la îndeplinirea sarcinilor oficiale ca parte a forțelor armate, cu scopul de a obține remunerații materiale ori alte beneficii personale*. Aceasta se pedepsește cu închisoare de la 5 la 10 ani. Alineatul 2 al acestui articol, după conținut, este identic cu acțiunile precizate la art. 359 a Codului penal al Federației Ruse, menționat anterior, în conformitate cu art. 154¹, care poartă denumirea marginală de înscrierea, recrutarea pentru serviciul militar, serviciul în cadrul agențiilor private, poliție, justiție militară sau alte autorități din state străine, este supus răspunderii penale, persoana care *fiind cetățean al Republicii Uzbekistan, se înscrie în serviciul militar, serviciu în cadrul agențiilor de poliție, justiție militară sau alte organe similare din state străine*. Acesta din urmă se pedepsește cu amendă de până la 300 de salarii minime pe economie. Iar, conform art. 154¹ alin. (2), este cercetat penal persoana care efectuează *recrutarea unui cetățean al Republicii Uzbekistan în serviciul militar pentru a servi în cadrul agențiilor de poliție, justiției militare sau alte organisme similare din statele străine*. Persoana se pedepsește prin restrângerea libertății (arest la domiciliu ori interdicția de a părăsi țara) de la 3 la 5 ani sau cu închisoare de la 3 la 5 ani⁶⁹⁸.

Un regim și un model asemănător de incriminare a infracțiunii de activitate a mercenarilor cu cel al Republicii Moldova, Federației Ruse, Republicii Belaruse și al Republicii Kârgâzstan este consacrat și în legislațiile penale al altor state din spațiul ex-sovietic, de exemplu: 1) Republica

⁶⁹⁷ Codul penal la Republicii Azerbaidjan din 30 decembrie 1999, cu ultimele modificări până la 01.06.2018. Poate fi accesat la: http://continent-online.com/Document/?doc_id=30420353#pos=1366;-56, (vizualizat la 15.02.2019).

⁶⁹⁸ Codul penal al Republicii Uzbekistan din 12.06.1997, cu ultimele modificări și completări din 01.12.2015. Poate fi accesat la: <http://lex.uz/docs/111457>, (vizualizat la 1.12.2019).

Tajikistan, articolul 401⁶⁹⁹. 2) Republica Turkmenistan, articolul 169⁷⁰⁰, 3) Republica Armenia, articolul 395⁷⁰¹, 4) Georgia, articolul 410⁷⁰².

Problema mercenarismului a fost relevantă pentru georgieni încă de pe vremea conflictului georgiano-abhaz din anul 1991. Astfel, guvernul Georgiei consideră că aproape toate operațiunile militare efectuate de separatiștii abhazieni împotriva guvernului central al Georgiei au fost efectuate de mercenari străini. În sprijinul acestei afirmații, în doctrină sunt aduse date (oficiale). Potrivit autoarei Șandieva O., „...cea mai mare parte a forțelor armate abhaziene din zona de conflict Georgiei - Abhaziei a fost reprezentată de mercenari, în special cetățeni ruși, precum și de 200 de mercenari turci, sirieni și iordanieni. În zona de conflict, a activat un grup special „Delfin” compus doar din mercenari străini.”⁷⁰³ Se susține de asemenea, că „150 de mercenari cu cetățenie rusă au antrenat în Abhazia personalul militar din Sukhumi și așa-numita Legiune Națională Rusă s-a angajat în recrutarea și transferul de mercenari pe teritoriul Georgiei.”⁷⁰⁴

În codul penal al **Republicii Kazakhstan** mercenariatul se incriminează în Capitolul „Crime împotriva păcii și securității omenirii”. Art.162 din codul penal al statului respectiv conține 4 alineate. Alin. (1) stabilește răspunderea penală pentru acțiunile de recrutare, finanțare, instruire, sau alt suport material al unui mercenar precum și utilizarea acestuia în conflictele armate sau operațiunile militare.

Alin. (2) al aceluiași articol prevede răspunderea pentru forma agravantă a acțiunilor de la alin.(1) în cazul săvârșirii acestora de o persoană care folosește poziția sa oficială sau în privința unui minor. Participarea nemijlocită a mercenarului la conflictul armat sau la operațiuni militare este prevăzută la alin. (3).

Spre deosebire de legea penală a altor state, inclusiv și a Republicii Moldova, legea penală a Republicii Kazakhstan stabilește la alin. (4) art.162 o responsabilitate sporită pentru acțiunile mercenarului care au dus la decese sau alte consecințe grave. Observăm că spre deosebire de legea penală a Republicii Moldova care definește mercenarul într-un articol din partea generală a Codului penal, legiuitorul kazah definește această noțiune, similar legiuitorului rus, într-o notă la art.162 din partea specială.

⁶⁹⁹ Codul penal al Republicii Tadjikistan din 21.05.1998, cu ultimele modificări și completări din 03.07.2014. Poate fi accesat la: <https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/ru/tj/tj023ru.pdf>, (vizualizat la 01.12.2018).

⁷⁰⁰ Codul penal al Republicii Turkmenistan din 12.06.1997, cu ultimele modificări și completări din 09.11.2013 Poate fi accesat la: <https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/ru/tm/tm015ru.pdf>, (vizualizat la 01.11.2019).

⁷⁰¹ Codul penal al Republicii Armeniei din 29.04.2003. Poate fi accesat la: <https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/ru/am/am012ru.pdf>, (vizualizat la 01.11.2019).

⁷⁰² Codul penal al Georgiei din 22.07.1999. Poate fi accesat la: <https://matsne.gov.ge/ka/document/download/16426/143/ru/pdf>, (vizualizat la 01.11.2019).

⁷⁰³ Opinia oficială a Guvernului Georgiei, exprimată într-o scrisoare din 3 martie 1999 către dl. Amiran Kavadze, reprezentantul permanent al Georgiei la Oficiul Națiunilor Unite de la Geneva, care a transmis din nou răspunsul guvernului său la chestionarul trimis de raportorul special al ONU privind utilizarea mercenarilor la 6 iulie 1998 ani (A se vedea Documentele Națiunilor Unite. A / 54/315. S. 4-5). Citat după: Шандиева Назира О. Наемничество по международному и национальному уголовному праву Диссертация. Москва – 2004. P.88

⁷⁰⁴ ШАНДИЕВА Н.О. Наемничество по международному и национальному уголовному праву Диссертация. Москва – 2004. P.88

Astfel, potrivit notei de la art.162, mercenar este recunoscută persoana care acționează în vederea obținerii unei compensații materiale sau a unui alt câștig personal și care nu este cetățean al părții implicate în conflict, care nu are reședință permanentă pe teritoriul său și nu este trimisă de un alt stat pentru a îndeplini misiuni oficiale.⁷⁰⁵

În legislația **penală a Ucrainei** reglementarea activității mercenarilor este statuată la art. 447. În conformitate cu textul legii stipulat în Secțiunea 20 *Crime împotriva păcii, securității omenirii, legii și ordinii internaționale*, acțiunile cu caracter mercenar sunt înglobate în cinci articole.

Conținutul primelor patru articole este asemănător cuprinsului normelor din legile penale ale statelor analizate anterior, precum ar fi: Republica Moldova, Federația Rusă, Belarus. Însă, la art. 447 (5) este prevăzută o condiție care îi liberează de răspunderea penală pe cetățenii Ucrainei care au participat în calitate de mercenar la un conflict armat, acțiuni violente sau militare, dacă *înainte de a fi supus răspunderii penale, acesta a încetat să ia parte la un conflict armat, la acte militare sau violente și a raportat participarea sa într-un conflict armat, sau a contribuit în alt mod la oprirea sau descoperirea infracțiunilor privind activitatea mercenarilor*, specificate în primele patru alineate a art. 447⁷⁰⁶.

Persoanele respective, care cad sub incidența art. 447 (5), trebuie să mai îndeplinească o condiție indispensabilă, și anume aceea că în acțiunile sale să nu se conțină semnele unei alte componente de infracțiune prevăzute de Codul penal al Ucrainei.

În contextul respectiv, ar fi oportună preluarea parțială a unei asemenea reglementări în legea penală a Republicii Moldova și anume în partea ce ține de renunțarea de a participa la un conflict armat și contribuirea la oprirea sau descoperirea infracțiunilor privind activitatea mercenarilor.

Tot odată considerăm că sintagma „...*acesta a încetat să ia parte la un conflict armat, la acte militare sau violente și a raportat participarea sa într-un conflict armat*”, constituie o oportunitate oferită mercenarilor care vor abuza de prevederile acesteia pentru a evita răspunderea penală. De exemplu, orice mercenar, la încheierea misiunii pentru care a fost angajat, pentru a evita răspunderea penală va declara că benevol a încetat participarea la conflictul armat și, respectiv, raportează această participare.

Așadar, în sensul celor menționate, art.141 CP PM Activitatea mercenarilor urmează a fi completat cu alin.(4) având următorul conținut: „(4) Persoanei care a comis activități de mercenariat i se poate aplica pedeapsa penale minimă prevăzută dacă *aceasta a încetat să ia parte la un conflict armat, la acte militare sau violente, a raportat participarea sa într-un conflict, a preîntâmpinat autoritățile despre faptele respective și prin aceasta a contribuit activ la*

⁷⁰⁵ Уголовный кодекс Республики Казахстан. Актюбинск, 19???

⁷⁰⁶ Codul penal al Ucrainei cu ultimele modificări din 18 octombrie 2018. Poate fi accesat la: <https://meget.kiev.ua/kodeks/ugolovniy-kodeks/razdel-1-20/>, (vizualizat la 10.11.2019).

contracararea sau descoperirea infracțiunilor referitoare la activitatea mercenarilor și dacă acțiunile sale nu constituie o altă componentă de infracțiune.

(5) Persoana care a participat la acțiunile prevăzute la alin. (2) se liberează de răspundere penală dacă ea, prin anunțarea la timp a autorităților sau prin alt mijloc, a contribuit activ la preîntâmpinarea folosirii mercenarilor în conflictul armat, acțiuni militare sau alte acțiuni violente și dacă acțiunile sale nu constituie o altă componentă de infracțiune.”

Problema mercenarismului sau a așa-numitului „soldat al averii” este foarte relevantă pentru Ucraina, în special în legătură cu conflictul armat din Estul Ucrainei, precum și cu faptele participării cetățenilor săi în calitate de mercenari în conflicte armate sau operațiuni militare pe continentul african și în Cecenia. Sistemul existent de recrutare a mercenarilor, după cum demonstrează o serie de surse, este în mod constant „perfecționat” și este adesea realizat prin publicarea de anunțuri sau anunțuri publicitare de natură neutră în media, în special despre angajare pe plantații de citrice sau la colectarea strugurilor pentru producția de vin. „Ascunsă în urma unor astfel de anunțuri, în regiunea Zaporojie din Ucraina, în perioada 1995-1999 s-a desfășurat recrutarea activă a bărbaților singuratici, sănătoși cu vârsta cuprinsă între 18 și 40 de ani pentru participarea la ostilități în zonele fierbinți (fosta Iugoslavie, Kosovo, Macedonia). Numărul recrutat pentru serviciul militar variază între 15 și 20 de persoane.”⁷⁰⁷

Secțiunea privind infracțiunile împotriva păcii, securității umane de la sfârșitul Codului Penal al Ucrainei, potrivit Baulin Yu.V. „...nu denotă o subestimare a gradului de siguranță publică a infracțiunilor prevăzute în aceasta. Dezvoltatorii codului au pornit de la faptul că aceste crime sunt un fenomen destul de rar, iar Codul penal este destinat, în primul rând, pentru a proteja interesele naționale.”⁷⁰⁸ Un astfel de argument, în principiu, este acceptabil, dar este de preferat, după părerea noastră, poziția prezentată de profesorul Kuznețova N.F., care, identificând principalele tendințe în dezvoltarea dreptului penal rus care apelează la direcțiile evoluției dreptului penal internațional, justifică acest lucru prin faptul că „în condiții moderne, globalizarea crește în mod adecvat criminalitatea transnațională”⁷⁰⁹

Considerăm că aceleași dispoziții ar trebui preluate și în legislația CSI pe motiv de similitudini datorate fondului istoric, precum și în scopul uniformizării legislative – în baza Codului penal model CSI.

În general, în legislația penală a țărilor CSI există diverse abordări pentru definirea conceptelor de „mercenar” și „mercenariat”⁷¹⁰.

⁷⁰⁷ ШКУРОПАТ Д. Запорожские наемники для Французского легиона. Несколько десятков жителей Запорожской области были завербованы для участия в военных действиях в горячих точках. «Досье» // <http://www.dosie.zp.ud/arhiv/9/side/blank14/blank14.html>

⁷⁰⁸ БАУЛИН Ю.В. Уголовное право Украины: современное состояние и перспективы развития. // Уголовное право в XXI веке. С. 31.

⁷⁰⁹ КУЗНЕЦОВА Н.Ф. Главные тенденции развития российского уголовного законодательства. // Уголовное право в XXI веке. М., 2002. С. 10.

⁷¹⁰ КАЛУГИН В.Ю. Преступления против мира, безопасности человечества и военные преступления: уголовноправовой анализ. Мн. 2002. С. 5). Аналогично размещение в УК Азербайджана и Молдовы.

O abordare mai amplă decât în Codul penal model al CSI⁷¹¹ adoptat la a șaptea sesiune plenară a Adunării interparlamentare a statelor părți la Comunitatea Statelor Independente, Rezoluția nr. 7-5 din 17 februarie 1996), se atestă, de exemplu, la art. 447 din Codul penal al Ucrainei, care incriminează folosirea mercenarilor în „acțiuni violente menite să submineze orânduirea constituțională a statului sau încălcarea integrității teritoriale”.

O asemenea formulare respectă în principiu legislația internațională (articolul 1 din Convenția Mercenarilor), precum și prevede „ participarea fără permisiunea autorităților statului relevante la conflictele armate ale altor state cu scopul de a obține compensații materiale ”. ⁷¹²

O descriere detaliată a „actelor violente” înscrise în normă este propusă de avocatul ucrainean Matyshevskii P.S., În opinia sa, „actele violente includ folosirea armelor sau a forței fizice (luptă, luare de ostatici, vătămare corporală, crimă etc.) pe teritoriul altui stat, în detrimentul acestuia cu scopul de a-l priva de putere sau de o anumită parte din ea. Acțiunile violente pot contribui la acapararea unor instituții importante ale altui stat (mass-media, comunicații, bănci, spații publice etc.) pentru a răsturna guvernul sau a încălca integritatea teritorială a statului. În opinia unor autori, o direcție de cercetare a posibilelor variante ale manifestării exterioare a acestor „acte violente” este dată de dispozițiile infracțiunilor împotriva atributelor sistemului constituțional consacrate în Constituția statului respectiv și protejate de Codul penal al acestuia.”⁷¹³

Situația tensionată atestată în ultima perioadă de timp în Ucraina a avut drept consecință separarea regiunii Donețk de regiunea Donbas, ambele formând până în anul 2014 un tot-întreg.

În baza celor analizate în subcompartimentul dat din lucrare **putem concluziona** că reglementarea juridico-penală a activității de mercenariat în statele CSI *este cu mult mai complexă* decât cea din legea penală a SUA sau a statelor membre UE. Una din explicații ar fi faptul că încă de la declararea independenței, din cauza factorilor geo-politici, pe teritoriul acestora au avut loc sau încă mai au loc conflicte armate cu implicarea mercenarilor. (exemplul Ucrainei).

Totodată, relevăm multitudinea și diversitatea de opinii existente în doctrina penală rusă, începând cu analiza obiectului juridic al infracțiunii de activitatea mercenarilor și până la evidențierea problemelor de calificare a infracțiunii. În comparație cu doctrina națională, în doctrina rusă atestăm mult mai multe lucrări consacrate analizei juridico-penale a acestei infracțiuni.

Constatăm că legea penală a statelor CSI în mare parte conține reglementări asemănătoare de incriminare a infracțiunii de activitatea mercenarilor. Multe din acestea, după cum ne-am

⁷¹¹ модельный уголовный кодекс Рекомендательный законодательный акт для Содружества Независимых Государств Принят на седьмом пленарном заседании Межпарламентской Ассамблеи государств – участников Содружества Независимых Государств постановление N 7-5 от 17 февраля 1996 года) versiune online: <http://docs.cntd.ru/document/901781490>

⁷¹² Яценко. С.С Уголовный кодекс Украины: Научно-практический комментарий. 3-е изд. исправл. и дополи. / Яценко...2003.С. 1070.

⁷¹³ Яценко. С.С Уголовный кодекс Украины: Научно-практический комментарий. 3-е изд. исправл. и дополи. / ,2003.С. 1070.

convins pe parcursul investigației, sunt analogice prevederilor legii penale a Federației Ruse. În sensul respectiv, împărtășim opinia autorului Sorocean I., referitoare la similitudinea până la o anumită măsură a legislației penale a statelor CSI în ceea ce ține de infracțiunea de mercenariat. Autorul concluzionează: „Este și firesc ca legile penale ale statelor analizate la aspectul infracțiuni de activitatea mercenarilor să posede careva elemente descriptive comune, deoarece toate la rândul lor, până a deveni independente, au fost republici unionale a URSS-ului.”⁷¹⁴

În urma analizei întreprinse, am ajuns la concluzia despre oportunitatea transpunerii parțiale în legea penală a Republicii Moldova a normei din legea penală a Ucrainei care prevede posibilitatea liberării de răspundere penală în anumite condiții - renunțarea de a lua parte la un conflict armat și contribuirea la oprirea sau descoperirea infracțiunilor privind activitatea mercenarilor.

Concluzii la Capitolul 4.

Efectuând o analiză a reglementărilor de drept penal în diverse țări ale sistemului de drept general și continental, unii autori concluzionează că mercenariatul este recunoscut ca infracțiune aparte în mai multe țări. Cu toate acestea, legislația penală a statelor respective conține diferențe atât în definirea mercenarului, cât și în reglementarea componentei infracțiunii mercenariatului și, nu în ultimul rând, în înțelegerea obiectului juridic al acestei infracțiuni.⁷¹⁵

Analiza normelor respective din dreptul penal al unor țări din Europa și din legislația Statele Unite ale Americii ce reglementează răspunderea penală a mercenarilor arată că la moment, cu excepția Republicii Polone, acestea nu stipulează, de cele mai multe ori, normele din legislația națională referitoare la răspunderea pentru activitatea de mercenariat în strictă conformitate cu formulările din dreptul internațional. Dreptul internațional prevede răspunderea pentru infracțiunea de serviciu militar ilegal într-o țară străină, recrutarea și intrarea în acest serviciu în anumite condiții, în funcție de norma națională, de regulă, caracterizată de specificul reglementării sale.

Convenția internațională cu privire la lupta contra recrutării, utilizării, finanțării și instruirii mercenarilor, adoptată la New York la 04 decembrie 1989, în vigoare pentru Republica Moldova din 28 februarie 2006 și Protocolul adițional la Convențiile de la Geneva din 12 august 1949 privind protecția victimelor conflictelor armate internaționale, din 8 iunie 1977 care prevede la articolul 47 că: „Prin termenul mercenar se înțelege orice persoană:

- (a) care este special recrutată în țară sau în străinătate pentru a lupta într-un conflict armat;
- (b) care, în fapt, ia parte la ostilități;

⁷¹⁴ SOROCEANU. I. Raționamentul elementelor de drept comparat privind infracțiunea de activitate a mercenarilor în spațiul ex-sovietic. În: *Legea și viața*, septembrie 2019. P.55-58. P.58 <http://www.legeasiviata.in.ua/archive/2019/9-1/11.pdf>

⁷¹⁵ БОБОТОВ СВ., ВАСИЛЬЕВ Д.И. Французская модель правового государства // Советское государство и право. 1990. № 11. С. 105-112.

(c) care ia parte la ostilități în special în vederea obținerii unui avantaj personal și căreia îi este efectiv promisă, de către o parte la conflict sau în numele ei, o remunerație superioară aceleia promise sau plătite combatanților având un grad și o funcție analoage în forțele armate ale acestei părți;

(d) care nu este nici resortisant al unei părți la conflict și nici rezident al teritoriului controlat de o parte la conflict;

(e) care nu este membru al forțelor armate ale unei părți la conflict și

(f) care nu a fost trimisă de către un stat, altul decât o parte la conflict, în misiune oficială ca membru al forțelor armate ale statului respectiv”.

După cum vedem, formularea de mai sus nu exclude, ci dimpotrivă, prevede posibilitatea urmăririi penale a mercenarilor și a persoanelor care au organizat acțiuni mercenare în baza normelor din legislația națională.

Astfel, persoanele sunt trase la răspundere penală conform legislației existente în mai multe state, în primul rând, pentru participarea lor ca mercenari în conflictul armat, la acțiuni militare sau pentru recrutarea de mercenari. Pe de altă parte, nu se atestă prea des incriminarea unor asemenea fapte, cum ar fi instruirea, finanțarea mercenarilor și utilizarea lor în conflictele armate sau ostilități. Explicația plauzibilă rezidă, probabil, în dificultatea de a dovedi scopul urmărit de mercenari prin participare la ostilități.

După cum s-a menționat, acesta este, de regulă, stipulat legal și constă în „subminarea orânduirii constituționale sau integrității teritoriale a statului”. În realitate, practica denotă că făptașii adesea se referă la ghidarea lor în asemenea activități pe principii religioase și ideologice. În lipsa probelor contrarii, tragerea la răspundere penală pentru activitatea de mercenariat devine imposibilă pe motivul absenței scopului așa, cum este acesta formulat, de regulă, în legislația penală a mai multor state.

Instituțiile de ocrotire a ordinii de drept a mai multor state membre CSI au la dispoziție reglementări destul de complexe ale infracțiunii de activitate a mercenarilor, fapt ce le permite aducerea făptuitorilor în justiție, în conformitate cu prevederile legislației penale naționale.

Analiza reglementărilor juridico-penale a activității de mercenariat în legislația penală a statelor CSI denotă că în legea penală a Republicii Moldova se pot eventual prelua asemenea reglementări, precum incriminarea activității mercenarilor în forme agravante așa cum este, de exemplu, stipulat în legislația Federației Ruse - săvârșirea de către o persoană cu funcție de răspundere sau cu folosirea situației de serviciu, recrutarea minorilor și în legea penală a Republicii Kârgâzstan - săvârșirea infracțiuni de două sau mai multe persoane cu acord prealabil, în interesul unui grup criminal organizat sau a unei organizații criminale.

Suntem de accord cu opinia savantului T. Popovici care opinează că „În Republica Moldova, fiind un stat relativ tânăr, funcționează legi destul de moderne, mai rămânând pe alocuri a le armoniza cu unele rigori ale tratatelor, convențiilor și altor acte internaționale la care RM este parte”.⁷¹⁶ În condițiile celor menționate supra, reiterăm și necesitatea preluării unor exemple de reglementare eficientă referitoare la mercenariat din legislația altor state, ce ar permite perfecționarea cadrului legal național de incriminare a activității mercenarilor.

---

⁷¹⁶ POPOVICI T. Tradiții decente pentru tinerii juriști la 65 de ani ai Universității de Stat. În Revista Națională de Drept nr. 6-7, 2011.pg 8-9. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Traditii%20decente%20126_127.pdf

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

În urma investigației întreprinse a temei prezentei lucrări au fost obținute următoarele rezultate:

1. Cercetarea conceptelor și tezelor doctrinare existente în literatura de specialitate din țară și de peste hotare care au constituit un suport teoretic apreciabil în definirea noțiunilor de mercenar și de activitate a mercenarilor;

2. Analiza complexă teoretico-practică a elementelor constitutive ale componentelor infracțiunilor prevăzute la art. 141 CP RM Activitatea mercenarilor;

3. Definirea clară a modalităților normative de săvârșire a faptelor infracționale prevăzute la art.141 CP RM, precum participarea mercenarului la conflictul armat, acțiuni militare sau acțiuni violente; angajarea, instruirea, finanțarea sau altă asigurare a mercenarilor și folosirea lor într-un conflict armat, în acțiuni militare sau în alte acțiuni violente orientate spre răsturnarea sau subminarea orânduirii constituționale ori violarea integrității teritoriale a statului;

4. Stabilirea momentului de consumare a infracțiunilor prevăzute la art.141 CP RM-Activitatea mercenarilor;

5. Cercetarea practicii judiciare naționale în domeniul tragerii la răspundere penală pentru activitatea mercenarilor cu identificarea opțiunilor de interpretare a legii penale în cauze concrete și analiza soluțiilor judiciare a situațiilor controversate ce apar în procesul aplicării normelor prevăzute la art.141 CP RM Activitatea mercenarilor;

6. Examinarea sub aspect de drept comparat a reglementărilor din legislațiile penale ale altor state cu privire la infracțiunea de activitate a mercenarilor în scopul identificării unor oportunități de perfecționare a cadrului normativ național de reglementare a infracțiunii prevăzute la art.141 CP RM Activitatea mercenarilor.

7. Determinarea caracteristicilor definitorii ale mercenarului în calitate de subiect al variantei tip a infracțiunii de activitatea mercenarilor prevăzută la alin.(1) art. 141 CP RM prin apel la reglementările internaționale în domeniu și ale subiectului variantei tip a infracțiunii de activitatea mercenarilor prevăzute la alin.(2) art. 141 CP RM;

8. Identificarea unor curențe de reglementare normativă a infracțiunii prevăzute la art. 141 CP RM Activitatea mercenarilor;

9. Formularea propunerilor *de lege ferenda* pentru modificarea și completarea prevederilor de la art. 141 CP RM în scopul perfecționării în continuare a conținutului cadrului normativ în materia cercetată.

În urma studiului întreprins, putem formula următoarele **concluzii**:

- La etapa actuală în doctrina autohtonă nu există o lucrare cu caracter monografic care ar avea drept obiect de studiu caracteristica juridico-penală a infracțiunilor prevăzute la art.141 CP RM Activitatea mercenarilor;

- Tratatrea doctrinară a obiectului juridic al infracțiunilor de activitate a mercenarilor este un subiect teoretic complex cu implicații practice concrete. Uniformizarea interpretărilor teoretice este pe măsură să contribuie aplicării corecte a normei respective în practica judiciară a statelor care se confruntă cu fenomenul mercenariatului, combaterea căruia presupune în cea mai mare măsură conjugarea eforturilor în baza unor abordări teoretico-practice comune;

- Obiectul juridic al infracțiunii de activitatea mercenarilor în varianta tip a infracțiunii de la alin.(1) art. 141 CP RM îl constituie neadmiterea participării persoanei în calitate de mercenar la conflictul armat, acțiuni militare sau alte acțiuni violente;

- Latura obiectivă a infracțiunii de activitate a mercenarilor prevăzută la alin. (1) art. 141 CP RM include următoarele două semne: 1) fapta prejudiciabilă exprimată în acțiunea de participare a mercenarului într-un conflict armat, la acțiuni militare sau la alte acțiuni violente; 2) timpul săvârșirii infracțiunii, și anume - timpul conflictului armat, al acțiunilor militare sau al săvârșirii altor acțiuni violente;

- Infracțiunea examinată este formală, ea se consideră consumată din momentul participării mercenarului într-un conflict armat, la acțiuni militare sau la alte acțiuni violente;

- Participarea într-un conflict armat, la acțiuni militare sau la alte acțiuni violente nu poate să absoarbă: participarea la activitatea unei formațiuni paramilitare neprevăzute de legislația Republicii Moldova; participarea la activitatea unei bande armate; participarea activă la dezordini în masa; participarea la rebeliunea armată etc. În asemenea cazuri, este necesară aplicarea suplimentară a art.282 - Organizarea unei formațiuni paramilitare ilegale sau participarea la ea;283- Banditismul; alin. (1) art.285-Dezordini în masă; art. 340 – Rebeliunea armată sau altele din Codul penal;

- Aplicarea armei în procesul săvârșirii altor infracțiuni de către mercenari în cadrul participării într-un conflict armat la acțiuni militare sau la alte acțiuni violente, depășește cadrul de incriminare al infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.141 CP RM. Aceasta presupune calificare suplimentară conform altor norme corespunzătoare din Codul penal (de exemplu lit. g) alin.(2) art.164; lit. f) alin.(2) art.166 sau altele);

- Subiectul infracțiunii de activitatea mercenarului este persoana fizică responsabilă care a atins vârsta de 16 ani.

Pe lângă responsabilitate și vârstă, persoana urmează să întrunească caracteristicile atribuite unui mercenar prin actele internaționale și prevederile CP al RM invocate anterior, și anume:

- să fie special recrutat în țară sau peste hotare;
- să participe la conflictul armat, acțiuni militare sau alte acțiuni violente;
- să urmărească scopul de a obține un avantaj personal sau remunerare promisă;
- să nu fie nici cetățean al părții la conflict;
- să nu fie nici rezident pe teritoriul controlat de o parte la conflict;
- să nu fie nici membru al forțelor armate ale unei părți la conflict;
- să nu fi fost trimis de către un stat, altul decât partea la conflict, în misiune oficială ca membru al forțelor armate ale statului respectiv;

- Latura subiectivă a infracțiunii de activitatea mercenarilor se realizează doar cu intenție directă;

- Scopul urmărit de făptuitorii infracțiunii de activitate a mercenarului este cel de a obține un avantaj personal sau o remunerare promisă. Menționăm că deși în activitatea sa mercenarul poate fi ghidat și de alte obiective, scopul obținerii unui avantaj personal sau a unei remunerări promise de către o parte la conflict sau în numele acesteia este cel definitoriu și el întotdeauna urmează a fi identificat și probat în complexul factorilor determinați subiectivi ai comportamentului infracțional al mercenarului. Motivele săvârșirii infracțiunii analizate pot fi cele mai diverse: necesități materiale, porniri egoiste, motive ideologice, religioase ș.a;

- Forma actuală a definiției mercenarului încadrează doar persoana care a fost special recrutată în țară sau în străinătate pentru a participa la un conflict armat. În contextul respectiv, considerăm că rămân în afara cadrului penal persoanele care în mod individual, pe cont propriu se înrolează în trupele de mercenari, fără a fi recrutate de către cineva;

- Legislația în vigoare nu interpretează sensul sintagmei „subminare sau răsturnare a orânduirii constituționale”, fapt ce poate crea dificultăți în procesul aplicării art.141 CP RM.

- Relevăm conturarea unui vid legislativ ce ține de calificarea faptei persoanei care singură se adresează companiilor/trupelor militare pentru a fi înrolată de partea acestora în scopul participării la conflictul armat, nefiind recrutată în mod special. În această ipoteză planează riscul de a nu putea fi trase la răspundere penală persoanele respective, decât pentru săvârșirea unor alte infracțiuni în cadrul participării acestora la conflictul armat, alte acțiuni militare sau la alte acțiuni violente;

- Obiectul juridic special al infracțiunii prevăzute la cea de a doua variantă tip a infracțiunii de activitatea mercenarilor prevăzută la alin.(2) art.141 CP RM îl formează relațiile sociale cu privire la neadmiterea asigurării în orice mod a activității mercenarilor sau a folosirii lor în acțiuni violente orientate spre răsturnarea sau subminarea orânduirii constituționale ori spre violarea integrității teritoriale a statului;

- În prezența modalității de finanțare a mercenarilor obiectul material sau imaterial al infracțiunii specificate la alin.(2) art.141 CP RM îl reprezintă bunurile de orice natură dobândite prin orice mijloc sau serviciile financiare (în prezența modalității de finanțare a mercenarilor);

- Latura obiectivă a infracțiunii prevăzute la alin.(2) art.141 CP RM se exprimă prin 5 modalități normative alternative de realizare a laturii obiective a infracțiunii: angajarea mercenarilor; instruirea mercenarilor; finanțarea mercenarilor; altă asigurare a mercenarilor; folosirea mercenarilor, interpretate detaliat în conținutul lucrării;

- Datorită specificului său, infracțiunea de la alin. (2) art. 141 CP RM nu are victimă;

- Infracțiunea de activitatea mercenarilor prevăzută la alin.(2) art. 141 CP RM se realizează doar cu intenție directă;

- Scopul este un semn secundar obligatoriu al laturii subiective a infracțiunii prevăzute la alin.(2) art.141 CP RM, norma stipulând expres scopul răsturnării sau subminării orânduirii constituționale ori violării integrității teritoriale a statului. Dacă lipsește acest scop, fapta nu poate fi calificată conform alin.(2) art. 141 CP RM. Motivele făptuitorului constau în năzuința făptuitorului de a înlesni activitatea mercenarilor sau năzuința făptuitorului de a transmite mercenarului experiența criminală acumulată ș.a.;

- La etapa actuală norma de la alin.(2) art. 141 CP RM Activitatea mercenarilor nu reglementează recrutarea ca modalitate de realizare a laturii obiective a acestei variante tip a infracțiunii, acest compartiment fiind detaliat argumentat în cadrul cercetării;

- În varianta actuală norma de la alin.(2) art.141 nu incriminează ca formă agravată a acțiunilor de recrutare, angajare, instruire, finanțare sau altă asigurare a mercenarilor în prezența unor asemenea calități speciale ale subiectului, cum ar fi: persoana cu funcție de răspundere, persoana publică, persoana cu funcție de demnitate publică, persoana publică străină și funcționarul internațional cu folosirea situației de serviciu sau săvârșirea infracțiunii în cauză de către două sau mai multe persoane, în interesul unui grup criminal organizat sau organizației criminală, ori cu atragerea minorilor;

În principiu, deși recunoaștem că orice sistem juridic are propriile sale caracteristici care uneori nu permit preluarea completă a dispozițiilor dreptului internațional, considerăm necesar efortul conjugat al statelor în scopul apropierii cât mai strânse a normelor legislației penale ce prevede răspunderea pentru mercenariat. Această necesitate este dictată de condițiile globalizării infracționalității în general, de caracterul transnațional al infracțiunii analizate în special și de pericolul social sporit, pe care-l prezintă ea atât pentru fiecare stat în parte, cât și pentru comunitatea statelor civilizate, care aspiră spre o pace mondială și un sistem internațional de relații interstatale bazate pe solidaritate și ajutorare reciprocă.

Problema științifică actuală soluționată rezidă în analiza teoretico-practică a cadrului normativ de incriminare în ambele variante tip ale infracțiunii de activitatea mercenarilor prevăzute art.141 CP RM Activitatea mercenarilor cu elaborarea instrumentariului juridico-penal necesar estimării eficienței funcționării prevederilor legale în domeniu și formularea unor concluzii și recomandări de ordin teoretico-practic și normativ, inclusiv cu titlu *de lege ferenda*, orientate spre aprofundarea conceptualizării teoretice și perfecționarea în continuare a cadrului normativ de reglementare a infracțiunii analizate.

În consecință, **formulăm următoarele recomandări:**

1.Completarea normei de la alin. (2) art.141 CP RM înainte de cuvântul „Angajarea”, cu cuvântul „Recrutarea”, formulând norma după cum urmează: „Recrutarea, angajarea, instruirea, finanțarea sau altă asigurare a mercenarilor, precum și folosirea lor într-un conflict armat, în acțiuni militare sau în alte acțiuni violente orientate spre răsturnarea sau subminarea orânduirii constituționale ori violarea integrității teritoriale a statului”.

2.Completarea art.141 CP RM cu alin. (3) având următorul conținut: „Acțiunile indicate la alin.(2) al prezentului articol săvârșite:

a) cu folosirea situației de serviciu;

b) de o persoană cu funcție de răspundere, persoană publică, inclusiv persoana publică cu statut special, persoana cu funcții de demnitate publică, persoană publică străină sau funcționar internațional;

c) cu atragerea minorilor;

d) de către două sau mai multe persoane prin înțelegere prealabilă;

e) în interesul unui grup criminal organizat sau a unei organizații criminale se pedepsesc cu închisoarea de la 16 până la 20 de ani.

4. Completarea art.141 CP RM Activitatea mercenarilor cu alin.(4) având următorul conținut: „(4) Persoanei care a comis activități de mercenariat i se poate aplica pedeapsă penală minimă prevăzută, dacă aceasta *a încetat să ia parte la un conflict armat, la acte militare sau violente, a raportat participarea sa într-un conflict*, a preîntâmpinat autoritățile despre faptele respective și prin aceasta au contribuit activ la *contracararea sau descoperirea infracțiunilor referitoare la activitatea mercenarilor* și dacă acțiunile sale nu constituie o altă componentă de infracțiune.

5. Completarea art. 141 CP RM Activitatea mercenarilor cu alin.(5) având următorul conținut: „Persoana care a participat la acțiunile prevăzute la alin. (2) se liberează de răspundere penală dacă ea, prin anunțarea la timp a autorităților sau prin alt mijloc, a contribuit activ la preîntâmpinarea folosirii mercenarilor în conflictul armat, acțiuni militare sau alte acțiuni violente și dacă acțiunile sale nu constituie o altă componentă de infracțiune.”

Implementarea recomandărilor înaintate în prezenta lucrare are o serie de **avantaje**, cum ar fi:

1. Formularea suportului normativ-teoretic necesar interpretării corecte a normelor de la art. 141 CP RM Activitatea mercenarilor;
2. Perfecționarea în continuare a cadrului normativ de incriminare a faptei de activitatea mercenarilor.
3. Înlesnirea procesului de aplicare a prevederilor art. 141 CP RM;
4. Optimizarea realizării scopului pedepsei penale prin agravarea răspunderii pentru activitatea mercearilor prevăzută la alin.(2) art. 141 CP RM săvârșită de către un subiect special; cu atragerea minorilor; de două sau mai multe persoane; în interesul unui grup criminal organizat sau a unei orgnizații criminale;

Planul cercetărilor de perspectivă la tema lucrării:

1. Analiza paradigmei de interferențiere a infracțiunii de activitatea mercenarilor cu unele infracțiuni contra securității publice și ordinii publice.
2. Identificarea naturii juridice a activității companiilor militare private desfășurate în scopul recrutării, angajării, instruirii, finanțării sau altei asigurări a mercenarilor, precum și folosirea lor într-un conflict armat, în acțiuni militare sau în alte acțiuni violente orientate spre răsturnarea sau subminarea orânduirii constituționale ori violarea integrității teritoriale a statului,
3. Cercetarea amplă a legislației în domeniu a statelor care nu incriminează activitatea mercenarilor.

BIBLIOGRAFIE

1. AIRAPETEAN A, IONIȚĂ D., PRODAN SV., POPOV R.. Drept Penal Partea Specială. Note de curs. USEM, Chișinău 2013, 350 p.;
2. ARSENI AI. "Drept Constitutional și instituții politice", vol. II, Chisinau, 1997;
3. ARSENI AI. Drept Constituțional și instituții politice. Tratat elementar. Vol I. Chișinău: CEP USM 2005, - ISBN9975-70-536-7, 502 p.;
4. ARSENI AI. Drept Constitutional și instituții politice: Tratat: Ed. A 2-a, -Chișinău: CEP USM, 2019 -Vol.I – ISBN 978-9975-149-40-2, 273 p.;
5. AVORNIC GH. Tratat de teorie generală a statului și dreptului (în două volume) Vol. I. I Chișinău 2009, ISBN 9975-70-370-4;
6. AVORNIC GH., GRECU R. Opera juridică a lui Constantin Stere-tezaur științific nevalorificat. În: Revista Națională de Drept nr. 6, 2015, p 5-10;
7. BARBĂNEAGRĂ A., BERLIBA V., GURSCHI C. Codul penal al Republicii Moldova. Comentat și adnotat. Chișinău: ARC, 2003. 836 pag.;
8. BARBĂNEAGRĂ A., BERLIBA V., GURSCHI C. Codul penal al Republicii Moldova. Comentat și adnotat. Chișinău Cartier Juridic, 2005. 656 pag. ISBN 9789975105200 9975105203;
9. BARBĂNEAGRĂ A., BERLIBA V., GURSCHI C. și alții. Codul penal comentat și adnotat. Chișinău: Cartier Juridic, 2005. 656 p.;
10. BARBĂNEAGRĂ A., ALECU GH., BERLIBA V. și alții. Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu. Chișinău: Sarmis, 2009. 860 p.;
11. BARBĂNEAGRĂ A. Infracțiunile contra păcii și securității omenirii. Chișinău, 2005 Tipografia Sirius 560 p.;
12. BARBĂNEAGRĂ A., GAMURARI V. Crimele de război. Chișinău, 2008, Tipografia Reclama SA, 500 p. ISBN 978-9975-9650-6-40;
13. BARBĂNEAGRĂ A., Infracțiunile contra păcii și securității omenirii, Sirius, Chișinău, 2005;
14. BORODAC A. Manual de drept penal. Partea Specială. Chișinău: Tipografia Centrală, 2004;
15. BOROI AL. Drept penal Partea specială. Editura CH Beck. Ediția a 4-a 2019;
16. BORODAC, A. Manual de drept penal partea specială. Tipografia Centrală. Chișinău 2004. 622 p. ISBN 9975-9788-7-8;
17. BOTEZATU I., RADIONOVA O. Despre practica aplicării de către instanțele judecătorești a alin.(1) art.141 din Codul penal al Republicii Moldova, care prevede răspunderea pentru activitatea mercenarilor. Publicat în: Актуальные научные исследования в современном мире выпуск 6(26) Часть 6 Июнь 2017 г. сборник научных трудов. P. 5-10;
18. BOTNARU, S. ȘAVGA, A., GROSU, V., GRAMA M. Drept penal. Partea generală Ediția a II-a, septembrie 2005. Cartier, 624p. p.130 ISBN 9975-79-329-0. Disponibil online <http://drept.usm.md/public/files/Dreptpenalgeneral3acfb.pdf> accesat la 25.12.2019;
19. BOTNARU S. Însemnătatea elementului emotiv în structura tripartită a vinovăției în dreptul penal substantial. Studia Universitatis Moldova Revistă Științifică a Universității de Stat din Moldova, 2013, nr.8(68);
20. BOUARU, Gh. Aspecte ale conducerii sistemelor militare, București, Editura AISM, 1999;
21. BURIAN A., BOLAN, O, SERBENCO E., „Drept Internațional Public“, ediția a II-a, ed. „CEP-USM“, Chișinău 2005;
22. BRÎNZA S., ULIANOVSKI X., STATI V. și al. Drept penal. Vol.II. Chișinău: Cartier Juridic, 2005. 804 p. ISBN 9975-79-325-8 În versiune online: <http://drept.usm.md/public/files/Dreptpenalspecialf2f52.pdf>
23. BRÎNZA S., STATI V. Drept Penal Partea Specială vol.I 1062 p. Chișinău 2011. Tipografia Centrală;
24. BRÎNZĂ S., ULIANOVSKI X., STATI V., Drept penal Partea Specială. Ed. a 2-a – Ch.: Cartier, 2005 (Combinatul Poligr.). Vol. 2. – 2005. – 804 p. –ISBN 9975-79-325-8 p. 41 disponibil online <http://drept.usm.md/public/files/Dreptpenalspecialf2f52.pdf>;

25. BRÎNZA S., STATI V. *Tratat de drept penal. Partea specială. Vol. I.* - Chișinău: Tipografia Centrală, 2015. - 1328 p, ISBN 978-9975-53-469-7;
26. BRÎNZA S. MANEA V. O nouă viziune asupra incriminării faptei de vânat ilegal săvârșite cu folosirea situației de serviciu. În *Studia Universitatis Moldaviae*, 2017, nr.3(103) Seria "Științe sociale" ISSN 1814-3199, ISSN online 2345-1017, p.57-63, P.58 http://dspace.usm.md:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/1299/08.p.57-63_103.pdf?sequence=1&isAllowed=y;
27. BRIA F., *Evoluția istorică a conceptului de crimă de război // Colocviu Internațional „Promovarea drepturilor omului în contextul integrării europene: teorie și practică”*, 30-31 octombrie 2009;
28. BRUTARU. V. Răspunderea minorului în diferite țări europene. <https://revista.universuljuridic.ro/raspunderea-minorului-in-diferite-tari-europene/2/> ISSN 2393-3445;
29. BUCINSCHI, V. *Acțiunile aviației în cadrul operațiilor întrunite*, București, Editura AISM, 2002;
30. BULAI C. și colaboratorii – *Instituții de drept penal*, Editura Trei. București 2001, pag.49
31. BULAI C. *Manual de drept penal partea generală*, ALL București 1997;
32. BURLACU, O. *Latura subiectivă a crimei internaționale. În: Studia Universitatis (Seria Științe Sociale)*. 2017, nr. 8(108), pp. 82-96. ISSN 1814-3199;
33. BUZA N. *Conceptul infracțiunilor de război în Legea penală a Republicii Moldova în Revista Națională de Drept nr.4*, 2014;
34. CAUIA A. *Reglementarea juridică a statutului de mercenar în cadrul conflictului armat. În: Edi-ficarea statului de drept și punerea în valoare a patrimoniului cultural și istoric al Moldovei în contextul integrării europene. Materialele Conferinței științifice internaționale anuale a tinerilor cercetători. Ediția a II-a, 28 martie 2008. Chișinău: Institutul de Istorie, Stat și Drept al AȘM*, 2009;
35. CAUIA A. *Calificarea juridică a participanților în cadrul conflictului armat din estul Ucrainei. În Revista Studii juridice Universitare nr. 3-4 din 2014. ULIM. P. 34 disponibil <https://ulim.md/sju/wp-content/uploads/SJU-3-4-2014.pdf>;*
36. Lupulescu Nicolae. *Dreptul Internațional Umanitar*. București: C.H.BECK, 2009, 278 p
37. CAUIA A. *Importanța redefinirii statutului juridic al combatantului prin prisma provocărilor generate de conflictele armate contemporane. publicată anul 2009 în materialele colocviului internațional Dreptul internațional umanitar la 60 de ani de la semnarea Convențiilor de la Geneva. p. 105-110;*
38. CAUIA, A. *Conflictele armate fără caracter internațional. Esența și aplicabilitatea normelor de drept internațional umanitar. Studii De Securitate Și Apărare. Publicație Științifică Revista Militară nr. 2 (8) 2012 p. 18-24, p. 21 https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Conflictele%20armate%20fara%20caracter%20international.pdf;*
39. CĂRPINEAN ION-CRISTIAN. *Cercetarea la fața locului în cazul actelor de terorism. Teză de doctorat (Rezumat)*. București: Universitatea București, Facultatea de Drept, 2009, (45 p.);
40. CODIȚĂ D. *Despre statutul mercenarilor și angajaților companiilor militare –de securitate private. Asociația română de drept umanitar. Prahova. <http://www.arduph.ro/domenii/diu-si-terorismul/despre-statutul-mercenarilor-si-al-angajatilor-companiilor-militarede-securitate-private/> accesat la 11.03.2017;*
41. COJOCARU R. SOROCEANU I. *Trăsături ale personalității infractorului mercenar, cetățean al R. Moldova–Studiu cazuistic. În Legea și viața. noiembrie 2018. P. 9-12;*
42. COPTILEȚ V. *Influențe străine asupra sistemelor naționale de drept. Cazul Codului civil, 1864 p. 81-83, pg. 81. În materialele Conferinței "Integrare prin cercetare și inovare" Chișinău, Moldova, 26-28 septembrie 2013 https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/81-83_15.pdf;*
43. CUȘNIR V. *Note de curs particularitățile calificării infracțiunilor economice (Ciclul II)*. USEM, Chișinău 2013 p. 31;
44. CUȘNIR V. *Reflecții privind regimul juridic al măsurilor speciale de investigații pentru colectarea de informații despre posibile evenimente și/sau acțiuni ce ar putea pune în pericol securitatea statului. În: Materialele Conferinței științifico-practică națională «Mandatul de*

- securitate: probleme actuale de interpretare, legislație și practică», 2020, Chișinău. ISBN 978-9975-56-783-1;
45. CUȘNIR V. Sancționarea finanțării terorismului: cadrul juridic internațional și național. În Materialele Conferinței "Mediul strategic de securitate: tendințe și provocări" Chișinău, Moldova, 18 mai 2017;
46. DOBRINOIU V., CONEA N. Drept Penal partea specială vol. II. Luminex 2000, 831 p p.671;
47. DORUL O. Probleme actuale în aplicarea dispozițiilor Convențiilor de la Geneva privind conținutul statutului de neutralitate al statelor. Publicată anul 2009 în materialele colocviului internațional Dreptul internațional umanitar la 60 de ani de la semnarea Convențiilor de la Geneva. p. 90-97 P. 91 [http://drept.ulim.md/assets/files/conferinta-60ani\(1\).pdf](http://drept.ulim.md/assets/files/conferinta-60ani(1).pdf);
48. DUMITRAȘCU A., Genocidul și tratamente neomenoase –infrafracțiuni care aduc atingere valorilor fundamentale protejate de dreptul internațional / rezumatul tezei de doctorat; coord. Științific Vasile Dobrinou, doctor, prof. univ. Universitatea „Nicolae Titulescu”, Școala doctorală, București, 2010;
49. DUȚU P., VĂDUVA, G. Dinamica Scopurilor În Acțiunile Militare Editura Universității Naționale De Apărare București, 2004 P. 7. În format online, a se vedea: https://cssas.unap.ro/ro/pdf_studii/dinamica_scopurilor_in_actiunile_militare.pdf;
50. Dicționar Explicativ al limbii române. <https://dexonline.ro/definitie/angajare>;
51. FĂINARU S. Legea celor puternici Editura Litera Internațional 2009, 203p;
52. FRUNZE M. Profilul mercenarului în acțiuni teroriste: implicații criminologice și de drept penal substanțial. În: Revista Națională de Drept nr. 8, 2015;
53. GAMURARI V. Convențiile de la Geneva la 60 de ani de la adoptare: interpretare prin prisma sarcinilor dictate de natura conflictelor armate contemporane, publicată anul 2009 în materialele colocviului internațional Dreptul internațional umanitar la 60 de ani de la semnarea Convențiilor de la Geneva. P. 15-31;
54. GHEORGHITĂ, M. Tratat de criminalistică. Chișinău, 2017 Tipografia Centrală 872 p, 230. ISBN 978-9975-53-834-3;
55. GHEORGHITĂ, M. Tratat de metodică criminalistică. Chișinău, CEP USM 2015-532 p. p.411. ISBN 978-9975-71-606-2;
56. GRAMA M. Controverse privind restabilirea echității sociale prin pedeapsa penală. În: Statul, securitatea și drepturile omului în condițiile societății informaționale Conferință științifico-practică internațională. 13-14 decembrie 2018, Chișinău. Chișinău: Tipografia "Artpoligraf", 2019, pp. 305-310. ISBN 978-9975-108-88-1;
57. GRECU R. Despre natura juridică și reperele umaniste ale amnistiei și grațierii. În: Analele Științifice ale Universității de Studii Politice și Economice Europene „Constantin Stere”. Volumul 2, Ediția II-a, Chișinău: USPEE „Constantin Stere” (F.E.P. „Tipografia Centrală”), 2014, p.13-19. ISSN 1857-4858 15;
58. GRECU R. Evoluția istorică a noțiunii și definiției politicii penale. În Revista Națională de drept nr. 7-9 din 2018;
59. GRECU R. Protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului - vector al politicii penale în era globalizării. În: Statul și dreptul între tradiție și modernitate. Materialele conferinței naționale cu participare internațională. P. 30-37. ISBN 978-9975-108-77-5;
60. GRECU R. Politica penală – abordare evolutivă a noțiunii și definiției. În: Revista de studii interdisciplinare „C. Stere” Numărul 1-2(13-14) / 2017 / ISSN 2457-5550 https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/RSI_2017_1-2_pp57-63.pdf;
61. GRECU, R. Stere în luptă pentru Drepturile omului. Editura Universul, Chișinău 2009. ISBN 978-9975-47-034-6. 252 p;
62. GRECU R. COPTILEȚ V. Contribuția lui Constantin Stere la modernizarea Instituțiilor Naționale. Antreproiect de Constituție. În: Revista Națională de Drept nr. 6, 2015;
63. GRECU R., MACOVEI, V. Latura obiectivă a infracțiunii de activitatea mercenarilor prevăzută la alin.(1) art. 141 CP RM. În Revista Națională de Drept nr.3 din 2020;

64. GRECU R., MACOVEI, V. Despre necesitatea incriminării faptei de recrutare a mercenarilor, la alin.(2) art.141 CP RM - Activitatea mercenarilor. În: Revista Științifică Internațională Supremația Dreptului nr. 4 din 2019;

65. GUREV D. Răspunderea penală pentru infracțiunea de răpire a persoanei. Teza de doctor în Drept. Chișinău, USM 2016;

66. GORE GH., Recurgerea la forță în relațiile internaționale // Colocviu Internațional „Promovarea drepturilor omului în contextual integrării europene: teorie și practică”, 30-31 octombrie 2009 / (Dreptul internațional umanitar la 60 de ani de la semnarea Convențiilor de la Geneva). Universitatea Liberă Internațională din Moldova cu susținerea Institutului Cercetări în Domeniul Protecției Drepturilor Omului, ULIm, Chișinău, 2009;

67. Glosar de termeni și expresii privind angajarea operațională a forțelor, București, Editura AISM, 2002;

68. IMANUEL KANT. Spre pacea eternă. Ediția a II a. Editura Gramma 2015, 80 pag. ISBN 9786066950077. A se vedea și: Immanuel Kant. Spre pacea eternă. Proiect filosofic. Traducere de Rodica Croitoru ed. Ila Disponibil online: <https://ru.scribd.com/document/384777936/Immanuel-Kant-Spre-Pacea-Eterna-pdf>;

69. IUSTIN. V. Analiza juridico-penală a infracțiunilor privind răspândirea informațiilor care se referă la obiectele de proprietate industrială, precum și însușirea frauduloasă de către un terț a calității de autor sau constrângerea la coautorat (art.185² alin.(1) CP RM) În revista Națională de Drept nr. 3 din 2010 p. 57-67, pg. 57.
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/7.Analiza%20juridico_penala%20a%20infracțiunilor%20privind%20răspindirea%20informațiilor%20care%20se%20refera%20la%20obiectele%20de%20proprietate%20industrială.pdf;

70. LOGHIN, O., TOADER T. Drept penal român. Partea Specială. Ed.III. Șansa. București 1999;

71. MACARI I. Dreptul penal al Republicii Moldova. Partea Specială. Ce USM, Chișinău 2003, 509;

72. MACOVEI, V. Forma vinovăției subiectului infracțiunii de activitatea mercenarilor prevăzută la art. 141 CP RM. In: Preocupări contemporane ale științelor socioumane. Ediția a X-a, 5-6 decembrie 2019, Chișinău. Chișinău, 2019: "Print-Caro" SRL, 2019, pp. 319-329. ISBN 978-9975-3371-7-5;

73. MACOVEI, V. Despre necesitatea sporirii răspunderii penale pentru infracțiunea de activitate a mercenarilor prevăzută la art. 141, alin. (2) Cod Penal al Republicii Moldova. In: Teoria și practica administrării publice. 17 mai 2018, Chișinău. Chișinău, Republica Moldova: Academia de Administrare Publică, 2018, pp. 561-567;

74. MACOVEI, V. Obiectul infracțiunii de activitatea mercenarilor prevăzută la alin.(1) art. 141 CP RM. În Revista Științifică Internațională Supremația Dreptului nr. 1-2 din 2020;

75. MACOVEI, V. Subiectul infracțiunii de activitatea mercenarilor prevăzută la alin.(1) art. 141 CP RM. În Revista Națională de Drept nr. 3 din 2020;

76. MACOVEI, V. Latura Subiectivă a infracțiunii prevăzute la alin.(1) art. 141 CP RM Activitatea mercenarilor. În Revista Științifică Internațională Supremația Dreptului nr. 4 din 2019;

77. MACOVEI, V. Raport de expertiză anticorupție Nr. EHG17/4025 din 31.03.2017 la proiectul de hotărâre a Guvernului pentru implementarea Legii nr.143 din 17 iulie 2014 privind regimul articolelor pirotehnice p.5. <https://cna.md/reports.php?l=ro>;

78. MACOVEI, V. Raport de expertiză anticorupție asupra nivelului coruptibilității proiectului hotărârii Guvernului pentru aprobarea Reglementării tehnice cerințe esențiale de securitate ale explozibililor de uz civil, punerea la dispoziție pe piață și controlul explozibililor de uz civil din 16.05.2016 <https://cna.md/reports.php?l=ro>;

79. MACOVEI, V. Raport de expertiză anticorupție asupra nivelului coruptibilității proiectului de lege pentru modificarea și completarea unor acte legislative (art.290 Cod penal, art.32,36, 128, și Cod contravențional, art.316 Cod executare și Legea nr.160 din 22 iulie 2011 privind reglementarea prin autorizare a activității de întreprinzător). 23.06.2016 publicat pe pagina oficială a Centrului Național Anticorupție - www.cna.md;

80. MAHU I. Analiza instanțelor penale cu caracter internațional în condamnarea crimelor de război. În Revista Națională de Drept nr. 4 din 2013. P.54-60;
81. MĂMĂLIGĂ I., Efectele dreptului internațional asupra statelor aflate în stare de război sau în conflict armat în secolul al XXI-lea, în Legea și viața, 2006, nr.5;
82. MĂNESCU, R., CALIMENTE, M., OPREA, O. M. Proiectul Legii României privind interzicerea mercenarilor nr.147/2007. http://www.cdep.ro/caseta/2007/10/11/pl07683_se.pdf;
83. MĂNESCU R., CALIMENTE M., OVIDIU OPREA, M., Grup parlamentar PNL(Bp.147-2007). Punct de vedere referitor la propunerea legislativă intitulată Legea privind interzicerea mercenarilor. Guvernul României. <http://www.senat.ro/legis/PDF%5C2007%5C07L398PV.pdf> accesat la 11.04.2019;
84. MITRACHE. C. Drept penal român. Partea generală. Casa de editură și presă „Șansa” SRL, 1997;
85. MOLDOVAN A.T. Drept penal. Partea generală /, - Brașov: Lux Libris, 2009. ISBN 978-973-131-058-9 P. 55 În format online a se vedea: http://old.egalitate.md/media/files/drept_penal.pdf;
86. NEGRU B. „Teoria generală a dreptului și statului”, Secția Editare a Academiei de Administrare Publică pe lângă Guvernul Republicii Moldova, 1999;
87. NEGRU B., OSCMOCHESCU N, SMOCHINĂ A și alții. Constituția Republicii Moldova, Comentariu. Editura Arc 2012, pg. 52 ISBN 978-9975-61-700-0 http://www.constcourt.md/public/files/file/informatie_utilita/Comentariu_Constitutie.pdf;
88. NICCOLO MACHIAVELLI. Principelle. Editura Himanitas 2019 ediția a II a, 272 pag. Traducere de Nina Facon și Monica Fekete. ISBN 9789735063245. A se vedea și Niccolo Machiavelli De Pincipatibus (Il Principe) Cpitolul XIII De' soldati ausiliarii, misti e propria 1532 [1513, 1515] http://www.ibiblio.org/ml/libri/m/MachiavelliNB_IIPrincipe/node14.html accesat la 15.12.2018;
89. NIETZCHE FRIEDRICH WILHELM. Așa grăita Zarathustra. Editura Humanitas 2018 Ediția a 3-a. 432 pag. ISBN 9789735059828. A se vedea și versiunea electronica <https://www.slideshare.net/EllyElly2/127957281-friedrichnietzscheasagraitzarathustra>;
90. NISTOREANU, G. BOROI A. Drept Penal Partea Specială. Editura All Bek, București 2002. 592 p;
91. OSMOCHESCU, N. Constituția Republicii Moldova, Comentariu. Art. 3. Editura Arc 2012, http://www.constcourt.md/public/files/file/informatie_utilita/Comentariu_Constitutie.pdf;
92. OANCEA I. Drept penal Partea generală . Ed., Didactică și pedagogică București 1971, p. 166; C. BULAI. Manual de drept penal partea generală, ALL București 1997, p. 195. ЗДРАВОВОМЫСЛОВ, Б. В. Уголовное право Российской Федерации. Общая часть, Москва, Юристъ, 1999, с. 84-85;
93. ONCU MARIUS. Cele mai puternice companii de mercenari din lume. Mai 2013. Publicat în: Bussines magazin. Versiune electronică: <https://www.businessmagazin.ro/special/cele-mai-puternice-companii-de-mercenari-din-lume-10855583>;
94. PASCU I., LAZĂR V. Drept penal partea specială. București 2003, 703p;
95. POPA, V. Drept constituțional și instituții politice. Curs de prelegeri pentru anul de studii 2009-2010. P. 30 în format online a se vedea: https://www.academia.edu/18329444/Popa_V._Drept_constitutional;
96. POPESCU-TĂRICEANU C. Punct de vedere al Guvernului României la proiectul Legii privind interzicerea mercenarilor. http://www.cdep.ro/caseta/2007/10/11/pl07683_se.pdf;
97. POPOVICI T. Tradiții decente pentru tinerii juriști la 65 de ani ai Universității de Stat. În Revista Națională de Drept nr. 6-7, 2011. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Traditii%20decente%20126_127.pdf;
98. RÂPAN, F., STROIESCU, D., PURICEL, I. Forțele aeriene în acțiuni militare altele decât războiul, București, Editura AISM, 2001;
99. REȘETNICOV. A. Obiectul material al infracțiunii și mijlocul de săvârșire a infracțiunii în teoria și practica penală. Criterii de delimitare. În Revista Institutului Național al Justiției nr. 1-2, 2008, p.77-80, p. 79. Disponibil la https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/7780_Obiectul%20materila%20a%20infracțiunii%20si%20mijlocul%20de%20savirsire%20a%20infracțiunii%20in%20teoria%20si%20practica%20penala.pdf accesat la 10.12.2019;

100.SIR THOMAS MORE. Utopia. Editura Wordsworth 1996. 160 pag. ISBN 9781853264740. A se vedea și: Sir Thomas More Utopia. edited by Henry Morley, 2005 <http://www.gutenberg.org/files/2130/2130-h/2130-h.htm#startoftext>;

101.SOROCEANU. I. Raționamentul elementelor de drept comparat privind infracțiunea de activitate a mercenarilor în spațiul ex-sovietic. În: Legea și viața, septembrie 2019. P.55-58. <http://www.legeasiviata.in.ua/archive/2019/9-1/11.pdf>;

102.STATI V. Imperfecțiunile descrierii de către legiuitor a obiectului material (imaterial) al faptei în art. 256 din Codul penal al Republicii Moldova și în unele norme conexe. În varianta online pe Juridice.md - <https://juridicemoldova.md/6941/imperfecțiunile-descrierii-de-catre-legiuitor-a-obiectului-material-imaterial-al-faptei-in-art-256-din-codul-penal-al-republicii-moldova-si-in-unele-norme-conexe.html>;

103.ULIANOVSKI X. Probleme ce apar cu privire la executarea ordinului în timp de război sau conflicte armate publicată anul 2009 în materialele colocviului internațional Dreptul internațional umanitar la 60 de ani de la semnarea Convențiilor de la Geneva. P.69-79. [http://drept.ulim.md/assets/files/conferinta-60ani\(1\).pdf](http://drept.ulim.md/assets/files/conferinta-60ani(1).pdf);

104.XENOFONTOV I. Războiul din Afganistan (1979-1989). În memoria participanților din Republica Moldova. Institutul Militar al Forțelor Armate „Alexandru cel Bun. Editura Lumen, Iași 2010. 300 p.;

105.BRUYÈRE-OSTELLS W Histoire des mercenaires: De 1789 à nos jours Broché – 24 mars 2011 de 270 pages Editeur : Editions Tallandier (24 mars 2011) Collection : APPROCHES

106.CAMILLO NEMEC. „Private Sicherheits- und Militärfirmen: Die neuen Akteure im internationalen Krisen- und Konfliktmanagement“diponibil http://othes.univie.ac.at/9910/1/2010-05-25_0609285.pdf;

107.CHARLES E MERCER. Legion of strangers: The vivid history of a unique military tradition – the French Foreign Legion Hardcover 342 pages. ISBN-13: 978-1299062863 Ed. Holt, Rinehart and Winston; 1st Edition 1964;

108.DENARD B. Corsaire de la République Broché – 21 avril 1998 436 pages Editeur: Editions Fixot (21 avril 1998);

109.DUPAQUIER Jean-François, politiques militaires et mercenaires francais au Rwanda. France 2014, 480 pages;

110.FUENIES J. Extremistas wahabias reclutan voluntarios para defender Grozny // El Mundo. 1999. 21 de noviembre. <https://studme.org/66295/pravo/naemnichestvo>;

111.FISHMAN B. The u s must blunt Russia s adventurism in Libya <https://www.bloomberg.com/opinion/articles/2019-11-25/>;

112.FRANZ HUTSCH, „Exportschlager Tod. Deutsche Soldaten als Handlanger des Krieges“; Econ Verlag der Ullstein Buchverlage GmbH, Berlin 2009;

113.GUILHEM PÉPIN, Routiers et mercenaires pendant la guerre de Cent ans: Hommage à Jonathan Sumption, ed. Françoise Bériac-Lainé and Frédéric Boutouille. Routiers et mercenaires pendant la guerre de Cent ans: Hommage à Jonathan Sumption, ed. Guilhem Pépin, Françoise Bériac-Lainé and Frédéric Boutouille (Bordeaux: Ausonius, 2016; pp. 357. Rémy Ambühl Oxford University, 2018;

114.JEAN-DIDIER ROSI, *Privatisation de la violence. Des mercenaires aux sociétés militaires et de sécurité privées*, Editions L'Harmattan, Collection Questions Contemporaines, Paris, 2009;

115.[JOST AUF DER MAUR](#) Soldaten für Europa, mehr als eine Familiengeschichte Schwyzoise Die Schweiz unter Tag: Eine Entdeckungsreise (German) Hardcover – April 21, 2017 Publisher: Echtzeit Verlag 2017;

116.[LOBJOIS](#), P., [HUGO](#) F. Mercenaire de la République: 15 ans de guerres secrètes Poche – 17 février 2011 de 502 pages Editeur: Nouveau Monde Editions (17 février 2011) Collection/.Poche ;

117.LOBJOIS P., HUGO F. Mercenaires de la République: 15 ans de guerres secrètes: Birmanie. ex-Yougoslavie. Comores. Zaïre. Congo. Côte d'Ivoire. Irak... (2009);

118.McFATE SEAN, The Modern Mercenary: Private Armies and What They Mean for World Order <https://www.amazon.com/Modern-Mercenary-Private-Armies-World/dp/0199360103>;

- 119.MCFATE S. The modern mercenary: private armies and what they mean. New York, 2014. – 272 p;
- 120.MELLEN E. French Mercenaries, violence and systems of domination in Sub-Saharan Africa. Editor: Press 2016, 113 pages.;
- 121.NEIER A. War Crimes: Brutality. Genocide. Terror and the Struggle for Justice. - London. 1974.;
- 122.ÖZDEN M. Mercenaires, mercenariat et droits humains. Cahier critique n° 8. Novembre 2010 URL: http://cetim.ch/fr/publications_cahiers.php;
- 123.Voir § 74 du Rapport annuel du Rapporteur spécial sur les mercenaires, présenté à la 57ème session de la CDH, E/CN.4/ 2001/19, daté du 11 janvier 2001;
- 124.PASTEGER R. Le visage des affreux mercenaires Katangais Broché – 1 octobre 2004 (Editeur: Labor (1 octobre 2004));
- 125.RENAT KUENZI. Histoire Mercenaires suisses, le salaire du sang 5 novembre 2011 https://www.swissinfo.ch/fre/culture/histoire_mercenaires-suisses--le-salaire-du-sang/31492904;
- 126.SANDERS A. Mercenaires: Soldats de fortune et d'infortune Broché – 12 janvier 2017 183 pages, Editeur Atelier Fol'Fer (12 janvier 2017), Coll SARAH PERCY, Mercenaries, the history of a norm in international relations. 272 pages, Publisher: Oxford University Press; 1 edition (December 16, 2007) Language: English ISBN-10: 0199214336, ISBN-13: 978-0199214334;
- 127.SCANILL J. Blackwater: The Rise of the World's Most Powerful Mercenary Army. New York, 2007. – 464 p;
- 128.SMITH S. Un coup de force contre la Côte d'Ivoire aurait été déjoué, samedi, à Paris // Le Monde. 2003. Août 27;
- 129.SMITH S., SMOLAR P. La justice française libère l'ex-putschiste ivoirien Ibrahim Coulibaly // Le Monde. 2003. Sept. 18.;
- 130.АГЕШКИНА Н.А., БЕЛЯЕВ М.А., БЕЛЯНИНОВА Ю.В., БИРЮКОВА Т.А., БОЛДЫРЕВ С.А., БУРАНОВ Г.К., ВОРОБЬЕВ Н.И., ГАЛКИН В.А., ДУДКО Д.А., ЕГОРОВ Ю.В., ЗАХАРОВА Ю.Б., КОПЬЁВ А.В. Научно-практический комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации от 13 июня 1996 г. N 63-ФЗ. - Специально для системы ГАРАНТ, 2016 г.;
- 131.АДЕЛЬХАНИЯН Р. А. Военные преступления в современном праве. М., 2006.;
- 132.АДЕЛЬХАНИЯН Р.А. II Военные преступления в современном праве. "М., 2003;
- 133.АДЕЛЬХАНИЯН Р.А. Наемничество - военное преступление на Северном Кавказе // «Черные дыры» в Российском законодательстве. №2. "2003;
- 134.АДЕЛЬХАНИЯН Р.А. Уголовная ответственность за вербовку наемников // Законность. 2002. ~№1;
- 135.АЙДАРБЕКОВ Ч.А. Правовой статус наемника: проблемы законодательного регулирования текст научной статьи по специальности «Право» Журнал [Управленческое консультирование](https://cyberleninka.ru/article/n/ponyatie-naemnik-v-mezhdunarodnom-i-rossiyskom-ugolovnom-zakonodatelstve-sravnitelno-pravovoy-aspekt) 2016 <https://cyberleninka.ru/article/n/ponyatie-naemnik-v-mezhdunarodnom-i-rossiyskom-ugolovnom-zakonodatelstve-sravnitelno-pravovoy-aspekt>;
- 136.АЛИБАЕВА Г. А. История наемничества: криминологический аспект ЖУРНАЛ Вестник Астраханского государственного технического университета. 2007 С 249-253;
- 137.АЛЕШИН В. В. Наемничество – преступление международного характера // Российский ежегодник международного права, 1998–1999. СПб., 1999;
- 138.АЛЕШИН В.В. Понятие и противоправность наемничества // Московский журнал международного права.;
- 139.БАЖАНОВ, М.І. БАУЛІН, Ю.В. ТАЦІЙ, В.Я. Кримінальне право України: Особлива частина: Підручник для студентів юрид. спец. вищ. закладів освіти / 134 с. р.131
- 140.БАРЫШЕВА К.А., ГРАЧЁВА Ю.В., ЕСАКОВ Г.А., КНЯЗЬКИНА А.К., ЛЯСКАЛО А.Н., МАРКУНЦОВ С.А., ПАЛИЙ В.В., ЭНГЕЛЬГАРДТ А.А. Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации (постатейный; восьмое издание, перераб. и доп.) (под ред. д.ю.н. Г.А. Есакова). - "Издательство Проспект", 2019 г.;

141. БАРЧЕТ В., РОБЕК Д. Солдаты на продажу. Наемники сегодня. М.: Прогресс, 1979. С. 265;
142. БАУЛИН Ю.В. Уголовное право Украины: современное состояние и перспективы развития. // Уголовное право в XXI веке.;
143. БОРИСОВ А. Россия не собирается менять свое отношение к боевикам // Независимая газета. – 2000;
144. БОРЗЕКОВ Г.Н. КОМИССАРОВ В.С. [Уголовное право России. Особенная часть. Второй полутом: Учебник для вузов / Под редакцией и Москва: ИКД Зерцало М, 2005, 600 с., с.578 ISBN 5-94373-106-7 (полутом 2); ISBN 5-94373-104-0];
145. БОРЗЕНКОВ, Г.Н. КОМИССАРОВА В.С. ИКД Уголовное право России. Части Особенная Учебник // Под ред. Зерцало-М Москва 2002 Том 5 512с;
146. БОРТНИК О. Визначення поняття «найманець» в міжнародно-правових актах універсального характеру. <https://naub.ua.edu.ua/2011/vyznachennya-ponyattya-naimanets-v-miznarodno-pravovyh-aktah-universalnogo-harakteru/>;
147. БОБОТОВ СВ., ВАСИЛЬЕВ Д.И. Французская модель правового государства // Советское государство и право. 1990. № 11. С. 105-112.;
148. БРАГИН, А.П. Российское уголовное право / Московский государственный университет экономики, статистики и информатики, М. 2001, - 287 с;
149. БОЙКО. А.И. Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации /Ростов н/Д. 1996;
150. БЫТКО Ю.И., БЫТКО СЮ. Уголовное право России. Части Общая и Особенная. Саратов, 2005;
151. БЕККЕГ Р.Н.Ф. The legal position of intergovernmental organizations: A functional necessity analysis of their legal status and immunities. Dordrecht-London-Boston, 1994;
152. ВОЛЖЕНКИН Б. В. Служебные преступления М., 2000;
153. ВОРОШИЛИН Е.В., КРИГЕР Г.А. Субъективная сторона преступления. М, 1987;
154. ГАЛИАКБАРОВ Р.Р. Уголовное право. Общая часть. Краснодар. 1999. С. 145;
155. ГЫРЛА Л.Г. ТАБАРСЕА Ю.М. Уголовное право Республики Молдова: Часть Особенная. Chişinău: „Cartdidact” SRL, 2010, Vol.I, 712 p., ISBN 978-9975-41-58-1-1;
156. ГАУХМАН Л.Д., МАКСИМОВ С.В. Уголовное право. Особенная часть. Форум 2003, 400 с;
157. ГАУХМАН Л.Д., МАКСИМОВ С.В. Уголовное право. Особча и Особенная часть. Учебник Юриспруденция, 1999. — 784 с;
158. ГАУХМАН Л.Д. МАКСИМОВ СВ. Уголовное право России, Особенная часть. Т. 2 / М., 1999. С. 503;
159. ДАГЕЛЬ П.С, КОТОВ Д.П. Субъективная сторона преступления и ее установление. "Воронеж. 1974;
160. ДЕМИДОВ Ю.А Социальная ценность и оценка в уголовном праве. М, 1975;
161. ДЖУСОЕВА Ф.А. Правовое понятие наемничества общество и право 2007 №4(18) <https://cyberleninka.ru/article/n/pravovoe-ponyatie-naemnichestva>;
162. ДЬЯКОВ С. В., КАДНИКОВ Н.Г. Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации (научно-практический, постатейный) 2-е изд., "Юриспруденция", 2013;
163. ЖЕЛУДКОВ, А.В. Уголовное право: Особенная часть; Изд-во: М.: Юрайт, 2002 г. 232 с;
164. ЖИДКОВА Т.К. О некоторых криминологических особенностях наемничества и транснационализации в структуре незаконных вооруженных формирований. Евразийская Адвокатура 86 6 (19) 2015;
165. ЗЛОБИН Г.А. Виновное вменение в историческом аспекте // Уголовное право в борьбе с преступностью. М, 1981;
166. ИНОГАМОВА ХЕГАЙ Л. В. Международное уголовное право. СПб., 2003;
167. ИНОГАМОВА-ХЕГАЙ, Л.В. РАРОГА, А.И. ЧУЧАЕВ А.И. Уголовное право. Особенная часть: Учебник. Издание второе исправленное и дополненное /М.: Юридическая фирма «КОНТРАКТ»: ИНФРАМ, 2008. — 800 с ISBN 978-5-98209-034-8;

168. ИНОГАМОВА-ХЕГАЙ Л.В. и др. Уголовное право Российской Федерации. Особенная часть. М.: инфра-м: контракт, 2004. — 742 с;
169. ИНОГАМОВА-ХЕГАЙ, Л.В. КОМИСАРОВ В.С. РАРОГА. А.И. Российское уголовное право. Особенная часть. Т. 2. Учебник / М., 2006;
170. ИЗЪЯНОВ А.Д. Наемничество по Российскому уголовному праву: дис. ... канд. юрид. наук. "Ульяновск. 2008;
171. ИЗЪЯНОВ А.Д. Вербовка наемника в международном и российском уголовном праве. Уголовное право стратегия развития в XXI веке М, 2007;
172. ИЗЪЯНОВ А.Д. Ответственность за наемничество по уголовному законодательству зарубежных государств // Законность. 2008 № 4;
173. ИЗЪЯНОВ А.Д. Наемничество по международному и российскому уголовному праву Монография — Калуга, 2008;
174. ИЗЪЯНОВ А.Д. Наемничество по международному и Российскому Уголовному Праву / Под ред. Ашина А.А. — Калуга: Пилитоп, 2008. — 179 с.;
175. КАЛИНИН С. Цена революций // Версия. 2004. "№13;
176. КАЛУГИН В.Ю. Преступления против мира, безопасности человечества и военные преступления: уголовно-правовой анализ. Мн. 2002;
177. КАРПЕЦ И.И., *Преступления международного характера*, Москва, 1979;
178. КИБАЛЬНИК А. Г., МОЛИБОГА, О. Ю. СОЛОМОНЕНКО. И. Г. Уголовная ответственность за наемничество /— Ставрополь : Сервис-школа, 2002;
179. КИБАЛЬНИК, А Г, СОЛОМОНЕНКО, И. Г. Преступления против мира и безопасности человечества. — СПб.: Юридический Центр Пресс, 2004. — 385 с. — ISBN 5-94201-292-X;
180. КИБАЛЬНИК А, СОЛОМОНЕНКО И. Уголовная ответственность за наемничество // Российская юстиция. 2002. ~№4;
181. КИБАЛЬНИК А. Г., МОЛИБОГА О. Ю. СОЛОМОНЕНКО И. Г. Уголовная ответственность за наемничество. Ставрополь, 2001. С.27 ISBN: 5-93078-030-7;
182. КИБАЛЬНИК А. Г., МОЛИБОГА О. Ю., СОЛОМОНЕНКО И. Г. ОСИПОВ К. Ответственность за наемничество по Российскому уголовному законодательству. Диссертация. Кисловодск -2003;
183. КИБАЛЬНИК А.Г., ТИУНОВ О.И., Международное гуманитарное право: Учебник для вузов, Норма-Инфра М, Москва, 2000;
184. КРУГЛИКОВ Л.Л. Уголовное право России. Особенная часть / М., 2005. С. 807-815;
185. КОРОТКИЙ Ф.В. Наемничество: Уголовно-правовые и криминологические аспекты. ООО "КАДО" Пятигорск 2009;
186. КОРОТКИЙ Ф.В. Особенности дифференциации ответственности за наемничество по уголовному законодательству стран ближнего зарубежья // "Черные дыры" в Российском законодательстве. М., 2007. № 5.;
187. КОРОТКИЙ Ф.В. Возраст субъекта преступления, как один из признаков состава наемничества // Научный вестник Южного федерального округа. Пятигорск, 2007. С. 48-52 (0,2 п.л.);
188. КОРОТКИЙ Ф.В. Наемничество: уголовно-правовые и криминологические аспекты, дис. Екатеринбург, 2009;
189. КОРОТКИЙ Ф.В. Наемничество и особенности влияния на него криминальной миграции // Экономико-правовые и духовные проблемы современности. Пятигорск, 2006. С. 132-135(0,2 п.л.);
190. КОРОТКИЙ Ф.В. Некоторые вопросы регулирования ответственности за наемничество в международных правовых актах // Актуальные проблемы права: теория и практика: Сб. науч. работ юридического факультета. Вып. 5. Краснодар, 2006. С. 173-180(0,3 п.л.);
191. КОНОВАЛОВ И. П, ВАЛЕЦКИЙ О. В. Эволюция частных военных компаний. Пушкино: Центр стратегической конъюнктуры, 2013. 136 с;

192. КОЛОСОВ Ю.М., КУЗНЕЦОВ В.И., Международное право, Международные отношения, Москва, 1998, с.344-345.;
193. КУДЕЛКО К. Современное наёмничество: анатомия. Martie 2017 disponibil <https://warspot.ru/8465-sovremennoe-nayomnichestvo-anatomiya>;
194. КУДЕЛКО К. Современное наёмничество: «Золотое десятилетие» 19 сентября 2016;
195. КУДЕЛКО К. Современное наемничество: буква закона 22 мая 2017 <https://warspot.ru/7256-sovremennoe-naemnichestvo-bukva-zakona>;
196. КУДРЯВЦЕВ В.Н., Международное уголовное право: Учебное пособие, Наука, Москва, 1999;
197. КУДРЯВЦЕВ, В.Н. НАУМОВ А.В. Уголовное право России. Особенная часть / М., 1999.;
198. КУДРЯВЦЕВ В.Н. НАУМОВА А.В. Российское уголовное право. Общая часть // под ред. - М., 1997;
199. КУЗНЕЦОВ Н.Ф. Военные преступления // Всеармейский издательский центр гуманитарной учебной литературы. 1996. -318 с.;
200. КУЗНЕЦОВ Н.И. Военное право. Учебник для военно-учебных заведений Вооруженных Сил РФ. Военный Университет МО РФ;
201. КУЗНЕЦОВ Н.Ф. Главные тенденции развития российского уголовного законодательства. // Уголовное право в XXI веке. М., 2002;
202. КУЗНЕЦОВА Н.Ф. Проблемы квалификации преступлений. Лекции по спецкурсу «Основы квалификации преступлений» Научная редакция и предисловие академика В.Н. Кудрявцева Москва. 2007 ISBN 978-5-9584-0173-4; http://www.ivurcol.net/el_resurs/4_kurs/problemy_kvalifikacii_prestupleniy.pdf;
203. КУПРЯНОВ А. О. Особливості Складу Злочину, Передбаченого Ст. 447 Кк України В, Актуальні проблеми держави і права.;
204. КОЗАЧЕНКО И. Я., НОВОСЕЛОВ Г. П. "Уголовное право. Части Особенная ИНФРА-М 2001;
205. КРУГЛИКОВ Л.Л. Уголовное право России. Особенная часть / М., 2005. С. 807-815;
206. КРУГЛИКОВ. Л.Л. Уголовное право России. Часть Особенная. - М., 1999;
207. КРЫЛОВА Н.Е. СЕРЕБРЕННИКОВА А.В. Уголовное право современных зарубежных стран (Англии, США, Франции, Германии). М., 1997;
208. КРЫЛОВА Н.Е. Основные черты нового уголовного кодекса Франции. М., 1996.;
209. КРЫЛОВА Н.Е. 4Уголовное право зарубежных стран. Общая и Особенная части: Учеб. для магистров / -е изд. М.: Юрайт, 2013;
210. ЛАТЬШЕВА М. Странное совпадение // Версия, 2002. ~№42;
211. ЛИСАУСКАЙТЕ В. В., Сравнительный анализ статьи 359 УК РФ и норм международного уголовного права. 2006. Sibirschiï iuridiceskii vestnic. Nr. 2 (29) 2006. <https://cyberleninka.ru/article/n/sravnitelnyy-analiz-st-359-uk-rf-i-norm-mezhdunarodnogo-ugolovnogo-prava>;
212. ЛЕБЕДЕВ В.М. Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации - 12-е изд., перераб. и доп. - "Юрайт", 2012 г.;
213. МАРТЪЯНОВ О. Частные военные компании США: новый инструмент старой имперской политики // hvulya.org;
214. МАЛИНОВСКИЙ В.В. ЧУЧАЕВ А.И. Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации для работников прокуратуры. "КОНТРАКТ"2011 г.;
215. МОХОНЧУК С., Юридичний склад найманства та його особливості в системі злочинів проти миру та безпеки людства. Вісник № 2 с 227-236;
216. МАРЧУК В.В. О квалификации преступлений по общепризнанному принципу или норме международного права, in Материалы VI Российского Конгресса Уголовного права (26-27 мая 2011) «Уголовное право, истоки, реалии, переход к устойчивому развитию», с.649;
217. МОЛИБОГА О. Ю. Уголовная ответственность за наемничество: дис. ... канд. юрид. наук – Ставрополь, 2000;

- 218.МОЛИБОГА О.Ю., СОЛОМОНЕНКО И.Г. Уголовная ответственность за наемничество. "Ставрополь. 2001;
- 219.МОЛИБОГА О.Ю. Уголовная ответственность за наемничество: Автореферат дис.канд. юрид. наук. ~Ставрополь 2000;
- 220.МАРЦЕВ А.И. Уголовная ответственность и общее предупреждение преступлений. Омск. 1973;
- 221.МАКАРЬ.Н Уголовное право Республики Молдова. Часть Особенная. Типография "Динамо" Chişinău. 2004. 576 с;
- 222.МАРЧУК В.В., О квалификации преступлений по общепризнанному принципу или норме международного права, în Материалы VI Российского Конгресса Уголовного права (26-27 мая 2011) «Уголовное право, истоки, реалии, переход к устойчивому развитию», с.649;
- 223.МЕЛЬНИК, М: І., ХАВРОНИЮК М.І. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України /– 3-те вид., переробл. та допов. – К.: Атіка, 2003. – С. 1012;
- 224.МЮЛЛЕРСОН Р.А. ТУНКИН. Г.И. Курс международного права в шести томах. Т. 1 /;
- 225.НАУМОВ А. В. Российское уголовное право. Общая часть. - М., 1996;
226. НАУМОВ А. В. Российское уголовное право. Общая часть. - М., 1996;
227. НАУМОВ. А.В. Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации / М., 1996;
- 228.НАИНЕР А. КОВАЛЕВ СА. Военные преступления: Геноцид. Террор. Борьба за правосудие. пер. с англ. Богданосвского АС. М. Юуристы, 2000 -368 с. с. 19
- 229.2000 -368 с.;
- 230.НИКОЛАЕВА Ю.В, Преступления против мира и безопасности человечества. М., 1999;
- 231.НЕЗНАМОВА, З. А, КОЗАЧЕНКО, И. Я., НОВОСЕЛОВ. Г. П. Уголовное право. Особенная часть: Учебник для вузов / М., 1998. С. 754.;
- 232.НЕЗНАНОВ С.Н. Наемничество и его международная противоправность: Дис. ...канд. юрид. наук. М., 1985;
- 233.НИКОНОРОВ. А. Как вербуют "ополченцев" в России и на Донбасе для Новосирии. <https://www.depo.ua/rus/war/kak-verbuyut-opolchentshev-v-rossii-i-na-donbase-dlya-novosirii-29092015200000>;
- 234.НИКУЛИН. СИ. Российское уголовное право. Особенная часть / М., 1998;
- 235.ОЛЕАНДРОВ В. Вестфальский мир и его принципы в кн. Мировая политика в условиях кризиса. Учебное пособие. Под ред. СВ. Кортунова. М., 2010;
- 236.ОСИПОВ К.Л. Ответственность за наемничество по Российскому уголовному законодательству. Автореф. дис. ...канд. юрид наук "Кисловодск 2003;
- 237.ОСИПОВ К.Л. Ответственность за наемничество по Российскому уголовному законодательству: дис. ... канд. юрид. наук. "Кисловодск. 2003;
- 238.ПАРХОМЕНКО С. В., ЛИТВИНЦЕВ А. А. Понятие «наемник» в международном и российском уголовном законодательстве: сравнительно-правовой аспект., г. Иркутск Sibirskii iuridiceskii vestnik nr.3 (78) 2017;
- 239.ПАНЧЕНКО. П.Н. Научно-практический комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации в 2х томах. / Том 2. ~Н Новгород. 1996;
- 240.ПАНАСЮК В.В. Право европейское и внутригосударственное: практические аспекты функционирования двух правовых порядков // Юрист. 1998. № 5.;
- 241.ПРОХОРОВ Л.А. Прохорова М.Л. Уголовное право. Части Особенная М.: Юристь, 1999. 480 с.;
- 242.ПРИХОДИНА М., СИМОНОВА М. Солдаты по вызову // *navoine.info*;
- 243.ПОТАПОВ А.А. Квалификация деяний с признаками вербовки наемника // Следователь. 2003. ~№5.;
- 244.ПОТАПОВ А.А. Ответственность за наемничество: проблемы доктринального толкования ст. 359 УК РФ // Следователь. 2003. №2.;
- 245.ПОТАПОВ А.А. Квалификация действий с признаками участия наемника в вооруженном конфликте или военных действиях // Следователь. 2002. ~№7.;

- 246.ПОТАПОВ А.А. Завербовал? Отвечай по закону. Ответственность за незаконную военную службу и вербовку на незаконную военную службу по уголовному законодательству некоторых стран Европы // Юридическая газета. 1999. № 36;
- 247.РАРОГА. А. И. Уголовное право России. Особенная часть: Учебник / М., 1996.;
- 248.РАРОГА А.И. Уголовное право России. Части Особенная. Юрист 2001 638 с;
- 249.РАРОГА А. И. Уголовное право Российской Федерации. Особенная часть : учеб. для студ. вузов/ под ред.. – М. : ЭКСМО, 2009;
- 250.РАРОГ А.И. Учение о субъективной стороне преступления. " М., 2001;
- 251.РОМАШКИН П.С., К вопросу о понятии и источниках международного уголовного права, in Советское государство и право, 1946, № 3;
- 252.СКУРАТОВА Ю.И. и ЛЕБЕДЕВ В.М. Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации. Особенная часть / под ред.. - М., 1996;
- 253.СЕЛЕЗНЁВ А. А. Уголовно-Правовой Запрет Наёмничества По Законодательству Словацкой Республики. <http://naukarus.com/ugolovno-pravovoy-zapret-nayomnichestva-po-zakonodatelstvu-slovatskoy-respubliki>;
- 254.СЕЛЕЗНЁВ А.А. Ответственность за наемничество по французскому уголовному законодательству текст научной статьи по специальности «Право» Журнал [Вестник РГГУ. Серия «Экономика. Управление. Право»](#) 2014;
- 255.СЕМЕНЦОВА И.А. Уголовное право: Особенная часть. Экзаменационные ответы для студентов вузов. **2-е изд.**, Феникс 2004 , Ростов;
- 256.СОЛОМОНЕНКО И. Уголовная ответственность за наемничество // Российская юстиция. 2002. '№4.;
- 257.СОЛОМОНЕНКО И.Г., ШИБКОВ О.Н. Принципы и нормы международного права как источники уголовного права. Ставрополь, 2000;
- 258.СТУПИШИП В. О наемниках в Карабахе: Моя миссия в Армении. 1992-1994. Воспоминания первого посла России. М., 2001;
- 259.СКУРАТОВ Ю.И., ЛЕБЕДЕВ. В.М. Комментарий к Уголовному Кодексу Российской Федерации. Особенная часть / - М., 1996;
- 260.СМИРНОВА Н. Н. Уголовное право: Особенная части: Издательство Михайлова В. А. 2002;
- 261.ТЮТЮГИН, В. И. ПЕРЕПЕЛИЦА. А. И. Уголовный кодекс Украины с постанетейними матеріалами (с изм. и доп. по сост. на 1 июня 1998 г.) /– Харьков: Одиссей, 1998;
- 262.ТРИКОЗ Е.Н., Международное уголовное право: «реальные» границы, in Материалы VI Российского Конгресса Уголовного права (26-27 мая 2011) «Уголовное право, истоки, реалии, переход к устойчивому развитию» / Отв. ред. д.ю.н., проф. В.С. Комиссаров, Проспект, Москва, 2011;
- 263.ТИУНОВ О.И., Международное гуманитарное право: Учебник для вузов, Норма-Инфра•М, Москва, 2000;
- 264.ФАЛЬКОВ М. Следы на песке // Версия, 2003. _№2;
- 265.ФЛЕТЧЕР ДЖ., НАУМОВ А.В. Основные концепции современного уголовного права. М., 1998. С. 508-510; КИБАЛЬНИК А.Г.,
- 266.ШАНДИЕВА Н.О. Наемничество по международному и национальному уголовному праву Отпечатано в 000 «Соцветие красок» Москва – 2004;
- 267.ШЕВЧУК А.В, ДЯКУР М.Д. Кримінальне право України (Особлива частина). Навчальний посібник. – Чернівці: Чернів. нац. ун-т, 2013;
- 268.ЭБЗЕЕВА З.А. Наемничество: уголовно-правовой и криминологический аспекты. Диссерт. Саратов – 2013;
- 269.ЭБЗЕЕВА З. А. Наемничество: уголовно-правовой и криминологический аспекты (на примере Северного Кавказа). - М.: Юрлитинформ, 2014;
- 270.ЮРТАЄВА, К.В. кваліфікація найманства: національний та міжнародно-правовий аспекти *Forum Prava*, 2018. (3). 141–148 ISSN 1995-6134. <http://orcid.org/0000-0002-6096-2020> p. 145;

271. ЯЦЕНКО С.С. Уголовный кодекс Украины: Научно-практический комментарий. 3-е изд. исправл. и дополн. / Краснодар, 2003. С. 1070;
272. Avizul Secretarului General al Senatului la proiectul Legii privind interzicerea mercenarilor. http://www.cdep.ro/caseta/2007/10/11/pl07683_se.pdf;
273. Carta Națiunilor Unite a fost semnată la San Francisco la 26 iunie 1945, la încheierea Conferinței Națiunilor Unite pentru Organizația Internațională și a intrat în vigoare la 24 octombrie 1945. Carta ONU;
274. http://www.anr.gov.ro/docs/legislatie/internationala/Carta_Organizatiei_Natiunilor_Unite_ONU_.pdf
275. Codul penal al RSSM din 24.03.1961. Publicat în: *Veștile R.S.S.M., 1961, nr.10, art.41*;
276. Constituția Republicii Moldova, 29.06.1994. În vigoare din 27.08.1994. Publicat în MO nr. 78 art. nr. 140 29.03.2016;
277. Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu / Sub red. lui A.Barbăneagră. Chișinău: ARC, 2003. 836 p;
278. Codul penal al Republicii Moldova nr.985/18.04.2002, art.2 (în vigoare din 24.05.2009) *Monitorul Oficial al R. Moldova, 128-129/1012, 13.09.2002*;
279. Commission de la Défense nationale et des forces armées. Compte rendu № 28 [Электронный ресурс] // Assemblée nationale. URL: <http://www.assemblee-nationale.fr/12/cr-cdef/02-03/c0203028.asp#TopofPag>;
280. Codul penal al Cehiei <http://codexpenal.just.ro/codex.html>;
281. Codul penal al Slovaciei <http://codexpenal.just.ro/codex.html>;
282. Codul penal al Irlandei <http://codexpenal.just.ro/codex.html>;
283. Codul penal al Belgiei <http://codexpenal.just.ro/codex.html>;
284. Codul penal al Croației. <http://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Croatia-RO.html>;
285. Codul penal al Republicii Kârgâstan, în vigoare cu ultimele modificări și completări din 04.08.2018. Poate fi accesat la: http://continent-online.com/Document/?doc_id=30222833#pos=4207;-71, (vizualizat la 24.01.2019).
286. Codul penal al Federației Ruse, adoptat de către Duma de Stat la 24.05.1996, cu ultimele modificări și completări din 27.12.2009. Poate fi accesat la: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_10699/a9e28227f557dc1e6659c1d88613790bb3dddb5b/, (vizualizat la 05.08.2018);
287. Codul penal la Republicii Azerbaidjan din 30 decembrie 1999, cu ultimele modificări până la 01.06.2018. Poate fi accesat la: http://continent-online.com/Document/?doc_id=30420353#pos=1366;-56, (vizualizat la 15.02.2019);
288. Codul penal al Republicii Uzbekistan din 12.06.1997, cu ultimele modificări și completări din 01.12.2015. Poate fi accesat la: <http://lex.uz/docs/111457>, (vizualizat la 1.12.2019);
289. Codul penal al Republicii Tadjichistan din 21.05.1998, cu ultimele modificări și completări din 03.07.2014. Poate fi accesat la: <https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/ru/tj/tj023ru.pdf>, (vizualizat la 01.12.2018);
290. Codul penal al Republicii Turmenistan din 12.06.1997, cu ultimele modificări și completări din 09.11.2013 Poate fi accesat la: <https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/ru/tm/tm015ru.pdf>, (vizualizat la 01.11.2019);
291. Codul penal al Republicii Armeniei din 29.04.2003. Poate fi accesat la: <https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/ru/am/am012ru.pdf>, (vizualizat la 01.11.2019);
292. Codul penal al Georgiei din 22.07.1999. Poate fi accesat la: <https://matsne.gov.ge/ka/document/download/16426/143/ru/pdf>, (vizualizat la 01.11.2019).
293. Codul penal al Ucrainei cu ultimele modificări din 18 octombrie 2018. Poate fi accesat la: <https://meget.kiev.ua/kodeks/ugolovniy-kodeks/razdel-1-20/>, (vizualizat la 10.11.2019);
294. Codul penal al Republicii Belarus, adoptat de către Camera Reprezentanților la 09.07.1999, cu ultimele modificări și completări din 17.02.2018. Poate fi accesat la: <http://xn----ctbcgviccvibf9bq8k.xn--90ais/>, (vizualizat la 24.01.2019);

295. Codul penal al Franței. <http://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Franta-RO.html> versiunea originală: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?idSectionTA=LEGISCTA000006149853&cidTexte=LEGITEXT000006070719>;
296. Code pénal – République Française. Dernière modification le 24 novembre 2019 https://www.legislationline.org/download/id/8442/file/France_CC_am24112019_fr.pdf;
297. Code civil. Version consolidée au 1 janvier 2014 [Электронный ресурс] // Légifrance. URL: <http://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006070721>;
298. Criminal Law of the Republic of Latvia (1998, amended 2018) <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>;
299. Criminal Code of the Republic of Hungary (2012) <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>
300. Criminal Code of Mongolia (2002)
301. <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>;
302. https://www.unodc.org/res/cld/document/mng/2001/criminal_code_of_mongolia_html/Mongolia_Criminal_Code_2002.pdf;
303. Criminal Code of the Republic of North Macedonia (2009, amended 2018) <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>;
304. Criminal Code of the Republic of Poland. Disponibil: <http://www.legislationline.org>
305. Convenția de la Geneva pentru îmbunătățirea soartei răniților și a bolnavilor din forțele armate în campanie, din 12 august 1949;
306. Convenția de la Geneva pentru îmbunătățirea soartei răniților, bolnavilor și naufragiaților din forțele armate pe mare, din 12 august 1949;
307. Convenția de la Geneva cu privire la tratamentul prizonierilor de război, din 12 august 1949;
308. Convenția de la Geneva referitoare la protecția persoanelor civile în timp de război, din 12 august 1949;
309. Decizia Curtea de Apel Chișinău. Colegiul penal. Decizia din 28.03.2019. Dosarul 1a-2X89/18;
310. Decizia Curtea Supremă de Justiție. Colegiul penal. Decizia din 24.01.2018. Dosarul nr. 1ra-98/2018;
311. Decizia Curții Supreme de Justiție din 13.11.2018. Dosarul nr. 1ra-1424/18;
312. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 16 martie 2018. Dosarul 1a-2X89/18;
313. Decizia Colegiul Penal al Curții de Apel Chișinău. Dosarul nr. 1a-212/16. Decizia din 22.03.2016;
314. Decizia Curtea de Apel Chișinău decizia Colegiului penal din 25.06.2016. Dosarul nr. 1a-965/16. Instanța de fond: Judecătoria Centru, mun. Chișinău 02-1a-11453-18052016;
315. Decizia Curții de Apel Chișinău din 28.03.2019. Dosarul nr. 1a2X89/18. www.instance.justice.md;
316. Hotărârea Curții Constituționale nr 12 din 07.05.2020, pentru controlul constituționalității Acordului între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Federației Ruse privind acordarea Guvernului Republicii Moldova a unui împrumut financiar de stat, semnat la 17 aprilie 2020, a hotărârilor Guvernului nr. 169 din 13 martie 2020 și nr. 252 din 21 aprilie 2020, și a legii nr. 57 din 23 aprilie 2020 http://www.constcourt.md/public/ccdoc/hotariri/h_12_2020_56a_57a_58a_2020_rou.pdf
317. Hotărârea Curții Constituționale nr. 33 din 07.12.2017 <http://lex.justice.md/md/373969%20/> accesat la 09.04.2018.
318. Hotărârea Curții Constituționale nr. 33 din 07.12.2017 <http://lex.justice.md/md/373969%20/> accesat la 09.04.2018.
319. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, Cu privire la practica aplicării legislației în cauzele despre traficul de ființe umane și traficul de copii nr.37 din 22.11.2004
320. Hotărârea Curții Constituționale din 07.12.17 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolele 327 alin. (1) și 361 alin. (2) lit. d) din Codul penal (sesizările nr.

<http://www.constcourt.md/libview.php?l=ro&idc=7&id=1105&t=/Media/Noutati/Curtea-a-examinat-constitutionalitatea-prevederilor-privind-abuzul-in-serviciu>

321.LEGE Nr. 130 din 08-06-2012 *privind regimul armelor și al munițiilor cu destinație civilă*
Publicat: 26-10-2012 în Monitorul Oficial Nr. 222-227 art. 721

322.Legea nr. 288/16.12.2016 privind funcționarul public cu statut special din cadrul Ministerului Afacerilor Interne, Monitorul Oficial al R. Moldova, 40-49/85 din 31.03.2018.

323.Legea Nr. 223 din 13-10-2005 pentru aderarea Republicii Moldova la Convenția internațională cu privire la lupta contra recrutării, utilizării, finanțării și instruirii mercenarilor, Publicat la: 04-11-2005 în Monitorul Oficial Nr. 145 art. 693. În vigoare pentru RM din 28.02.2006

324.Legea federală din 27 decembrie 2009 N 377-FZ a modificat partea 2 a articolului 359, în vigoare la 1 ianuarie 2010

325.Opinia oficială a Guvernului Georgiei, exprimată într-o scrisoare din 3 martie 1999 către dl. Amiran Kavadze, reprezentantul permanent al Georgiei la Oficiul Națiunilor Unite de la Geneva, care a transmis din nou răspunsul guvernului său la chestionarul trimis de raportorul special al ONU privind utilizarea mercenarilor la 6 iulie 1998 ani (A se vedea Documentele Națiunilor Unite. A / 54/315. S. 4-5). Citat după: Шандиева Назира О. Наемничество по международному и национальному уголовном праву Диссертация. Москва – 2004. P.88

326.Statutul de la Roma al Curții Penale Internaționale, în Infracțiunile contra păcii și securității omenirii, de Alexei Barbăneagră, Sirius, Chișinău, 2005, p.395-513

327.Statutul Tribunalului Militar Internațional de la Nürnberg // Barbăneagră A. Infrațiuni contra păcii și securității omenirii. — Chișinău: Tipografia Sirius, 2005, p. 326—336.

328.Statute of the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia. http://www.icty.org/x/file/Legal%20Library/Statute/statute_sept09_en.pdf

329.Prosecutor versus Dusko Tadić. <http://www.icty.org/x/cases/tadic/tjug/en/tad-ts70507JT2-e.pdf> Rome Statute of the International Criminal Court

330.Protocolul adițional I adoptat la Convențiile de la Geneva din 12.08.1949 privind protecția victimelor conflictelor armate internaționale din 08.06.1977;

331.Rezoluția ONU nr. 3314/1974 privind definiția agresiunii
<https://lege5.ro/Gratuit/he2dqmr/rezolutia-nr-3314-1974-privind-definitia-agresiunii>

332.[International Convention against the Recruitment, Use, Financing and Training of Mercenaries, 4 December 1989.](https://www.ihl-databases.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/ART/530-880004?OpenDocument) <https://www.ihl-databases.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/ART/530-880004?OpenDocument>;

333.Criminal Code of the Federal Republic of Germany (1971, amended 2019)
https://www.legislationline.org/download/id/8253/file/Germany_CC%20am2019_de.pdf:
<http://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Germania-RO.html>
<http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes>

334.Уголовный кодекс Испании. М., 1998. С. 18

335.Французская Республика, Конституция и законодательные акты. М., 1989. С.

336.Уголовный кодекс Республики Беларусь. Минск, 2001. С. 117.

337.Уголовный кодекс Республики Казахстан.
https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=31575252#pos=5;-106

338.Уголовный кодекс Республики Южный Кореи. ""СПб. 2004. "С. 92

339.Уголовный кодекс Республики Болгария. Минск, 2000,

340.Уголовный закон Латвийской Республики. Минск, 1999.

341.Уголовный кодекс ФРГ. М. 1996. С. 86

342.Уголовный кодекс Республики Польша. Минск, 1998.

343.Уголовное право США: Сборник нормативных актов. М., 1985. С. 45

344.Федеративная Республика Германия. Конституция и законодательные акты. М., 1991. С. 34,

345.Закон об уголовном праве Израиля. СПб, 2005. С. 151-152

346.Конституция и законодательные акты. Испания. М., 1982. С.

347. Соединенные Штаты Америки. Конституция и законодательные акты. М., 199
348. Модельный уголовный кодекс Рекомендательный законодательный акт для Содружества Независимых Государств Принят на седьмом пленарном заседании Межпарламентской Ассамблеи государств – участников Содружества Независимых Государств [постановление N 7-5 от 17 февраля 1996 года](#)) versiune online: <http://docs.cntd.ru/document/901781490>
349. Римский статут Международного уголовного суда. - A/CONF. 183/9 Russian. P. 10.
350. Judecătoria mun. Chişinău sediul Râşcani. Sentinţa din 11.04.2016. Dosarul nr. 1-1038/2016
41-1-3871-25032016. https://jc.instante.justice.md/ro/court-decisions?dossier_theme=141&type=Penal&apply_filter=1
351. Judecătoria mun. Chişinău sediul Râşcani. Sentinţa din 24.06.2016. Dosarul nr. 1-1200/1641-1-6623-24052016
352. Judecătoria mun. Chişinău sediul Râşcani. Sentinţa din 29.02.2016. Dosarul nr. 1-938/2016 (41-1-1544-05022015)
353. Judecătoria mun. Chişinău sediul Râşcani. Sentinţa din 20.12.2016. Dosarul nr. 1-123/2016 /41-7212-07062016/
354. Judecătoria sect. Centru mun. Chişinău Dosar nr. 1-784/15. Sentinţa din 22.12.2015.
355. Judecătoria mun. Chişinău sediul Râşcani. Sentinţa nr. 1-893/2016 din 16.02.2016 Dosarul nr. 1-893/2016 (41-1-813-21012016)
356. Judecătoria mun. Chişinău sediul Buiucani. Sentinţa din 03.07.2019 Dosarul nr. 12-1-5710-01022019 (1-813/19) Declaraţiile martorului Cojocari V.
357. Judecătoria mun. Chişinău sediul Râşcani. Sentinţa de condamnare din 11.04.2016. Dosarul nr. 1-1038/2016 41-1-3871-25032016.
358. Judecătoria mun. Chişinău sediul Buiucani. Sentinţa din 03.07.2019 Dosarul nr. 12-1-5710-01022019 (1-813/19)
359. Judecătoria mun. Chişinău. Sediul Centru. Sentinţa din 20.01.2016. Dosarul nr. 1-783/15
360. Judecătoria mun. Chişinău. Sect. Centru. Sentinţa din 24.03.2017. Dosarul nr. **1- 888/17**
361. DEX <https://dexonline.ro/definitie/instruire><https://dexonline.ro/definitie/asigurare;>
362. <https://dexonline.ro/intrare/violen%C8%9B%C4%83/60802;>
363. *Interpretarea conceptului de "conflict armat" în dreptul Uniunii Europene.* Martie 11, 2014 • de Polish Helsinki Foundation for Human Rights. <https://www.liberties.eu/ro/news/interpretare-conflict-armat/4;>
364. Glosar de termeni şi expresii privind angajarea operaţională a forţelor, Bucureşti, Editura AISM, 2002;
365. <https://legeaz.net/dictionar-juridic/obiectul-infractiunii> vizitat la 09.09.2019;
366. Rice Moldova. [https://www.rise.md/video-brigada-de-mercenari/;](https://www.rise.md/video-brigada-de-mercenari/)
367. International Convention against the Recruitment, Use, Financing and Training of Mercenaries, 4 December 1989. [https://ihl-databases.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/ART/530-880004?OpenDocument;](https://ihl-databases.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/ART/530-880004?OpenDocument)
368. [https://www.historia.ro/sectiune/general/articol/legiunea-straina-acestia-nu-sunt-oameni-sunt-diavoli;](https://www.historia.ro/sectiune/general/articol/legiunea-straina-acestia-nu-sunt-oameni-sunt-diavoli)
369. О наемниках и добровольцах в Приднестровье: Добровольцы (Радио ЗаВТра)//<http://grani.ru/Politics/World/p.424.html>, citat după ШАНДИЕВА Н.О. Наемничество по международному и национальному уголовному праву Диссертация. Москва – 2004;
370. Gendarmerie nationale [Электронный ресурс]. URL: <http://www.defense.gouv.fr/gendarmerie>
371. <http://pravo.gov.ru/proxy/ips/?docbody&nd=102041891;>
372. Portail Internet de la Légion étrangère [Электронный ресурс]. URL: [http://www.legion-etrangere.com;](http://www.legion-etrangere.com)
373. [https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=LEGITEXT000006069158.](https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=LEGITEXT000006069158)

DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII

Subsemnata Macovei Vera, studentă-doctorandă a Școlii doctorale În Drept, Științe Politice și Administrative, a Consorțiului Instituțiilor de Învățământ Academia de Studii Economice a Moldovei și Universitatea de Studii Politice și Economice Europene “C. Stere”. Specialitatea 554.01 Drept penal și execuțional penal, declar pe răspundere personală că materialele prezentate în teza de doctorat sunt rezultatul propriilor cercetări și realizări științifice. Conștientizez că, în caz contrar, urmează să suport consecințele în conformitate cu legislația în vigoare.

Vera Macovei

10.10 2020

CV-UL AUTORULUI

Nume, Prenume: Vera MACOVEI

Cetățenia: Republica Moldova

Studii

2015-2018 – Studii de doctorat Școala Doctorală În Drept, Științe Politice Și Administrative, A Consorțiului Instituțiilor De Învățământ Academia De Studii Economice A Moldovei Universitatea De Studii Politice Și Economice Europene “C. Stere”. Specialitatea 554.01 Drept penal și execuțional penal.

2013-2015 - Studii de masterat, Drept Public USPEE C Stere

2009-2013- Studii de licență. Drept penal – Universitatea de Stat din Moldova

2005-2009- Studii medii de specialitate, Drept, profil Jurisprudență Colegiul Republican de Ecologie Chișinău

1994-2003 – Gimnaziul Horodca Ialoveni

Diplome de studii

Ianuarie 2015 Diploma de masterat. Titlu – Master în drept;

Iulie 2013 Diploma de licență. Titlu Licențiat în Drept USM;

Iulie 2013 Diploma de absolvire Cursul de instruire clinică AO „Clinica Juridică”;

Iulie 2009 Diploma de studii medii de specialitate Titlu – Jurist;

Iulie 2008 Diplomă de bacalaureat;

Iulie 2003 Atestat pentru absolvirea studiilor gimnaziale. Gimnaziul Horodca, Ialoveni

Experiența profesională

2018 – prezent – Centrul Național Anticorupție. Direcția Generală Urmărire Penală – Ofițer de urmărire penală.

2016-2018 – Centrul Național Anticorupție. Direcția Generală Prevenirea Corupției. Direcția legislație și expertiză anticorupție – Inspector.

2011-2013- AO “Clinica Juridică” în cadrul USM - Jurist Voluntar.

Grad militar special - căpitan

Domenii de interes științific: Drept penal și execuțional penal, Drept procesual penal.

Date de contact:

Telefon +373 78836888 E-mail veronicanacovei12@gmail.com

adresa de serviciu: mun. Chișinău, bd. Ștefan cel Mare și Sfânt nr. 198